Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

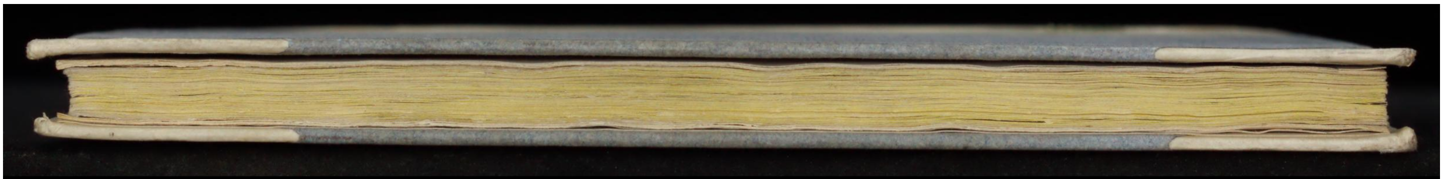
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

~~10. K. I. 44~~
226 E 56

NKr. 810

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

1512

D. Eraſmi Roterodami de duplici Copia rerum ac verborum Commentarij duo.

De ratione ſtudij et inſtituēdi pueros commentarij totidem

Venūdantur Dauētrie in ędibus Jacobi de Breda

post cine: post crucē: post spiritus. atque lucie
Sit tibi in angaria quarta sequens feria

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

D. Eraſmus Roterodamus Ioāni Coleto Decano ſancti Pauli apud londinū. S. D

NOn poſſum equidē non vehemēter laudare Colete ſingularē iſtam vereqꝫ Chriſtianā aī tui pietatem: q̇ conatus tuos omneis: omnia rite ſtudia ſemꝑ huc deſtinaris: nō vt tuis priuatim commodis conſuleres: ſed vti patrie cunctiſqꝫ tuis q̄plimū ꝓdeſſes Neqꝫ minus admiror iudiciū: q̇ duas p̄cipue res delegeris. q̇bus id cumulatiſſime cōſeq̇ poſſes Videbas eī ampliſſimū charitatis fructū in eo ſitū eē Si q̇s aſſiduis cōcionib⁹. Sacraqꝫ doctrina: Chriſtū populariū ſuorū aīs inſerat Quo tu q̇dem in negocio tam annos cōplures verſatis: nō dicā quāta cū laude: quā tu adeo nō ſpectas vt nec admittas: ſed magno certe cū fructu Quo noīe Paulus ille tu⁹ alioqui modeſtiſſimus: ſubiñ gl'atur: ac ſeſe ſcā quadā inſolētia iactat Deiñ qd̄ proximum exiſtimabas Ludū lrāriū longe pulcherrimū ac magnificentiſſimum inſtituiſti vbi ſub electiſſimis ac ꝓbatiſſimis p̄ceptoribus Britānica pubes rudibus ſtatim annis: ſimul & chriſtū et optimas imbiberet lrās: nimiꝝ grauiter intelligēs et in hac etate, velut herba: ſpem reip. poſitā eē: et quāti referat in omnem vitam: protin⁹ ab incunabulis Iā vero q̇s nō adamet etiā gñoſam iſtam aī tui celſitudinē: ac ſanctā (vt ita dixerim) ſupbiā. q̇ vtrūqꝫ hoc in patriā officiū ita gratuitū ac ſyncerū eē volueris: vt nec ex tot ānoꝝ laborioſiſſimis cōcionibus vel teruncio factus ſis ditior Cūqꝫ tua ſeminaris ſpiritalia: nullius vnq̄ Carnalia meſſueris Et ſchole ſumpt⁹. tā videlicet igētes vt Satrapā quoqꝫ deterrere poſſint Sol⁹ omneis ferre volueris et cū vulgus hoīm nulla in re libētius ſociū ſoleat accerſere: tu primoniū, tu Cenſuꝫ vniuerſū: ad hec domeſticā etiā ſupellectilē: ꝓfūdere maluiſti: q̄ vllū mortalē in iſti⁹ gl'ꝑtem admittere Queſo q̇d iſtud ē aliud: q̄ in vniuerſos tuoꝝ liberos: in vniuerſos Ciues aīm pluſq̄ paternū gerere? Teipſum ſpolias: vt illos locupletes? Teipm̄ nudas vt illos ornes Teipm̄ laboribus cōficis: quo tua ſoboles vegeta ſit in Chro. Breuiter totū te impēdis: vt illos Chriſto lucrifacias. Nimiū ꝓfcō ſit inuid⁹ q̇ talis conāti nō ipēſiſſime faueat Impi⁹ q̇ reclamet et obſtrepat Hoſtis Anglie q̇ nō pro ſua virili. adiumēti aliq̇d conferre ſtudeat Ego ſane nō ignarus et quātū Anglie debeā publice: et quāto ꝑe tibi priuatim ſim obnoxius officij mei ſub arbitratus: lrāriū aliq̇d munuſculū in ornamentum ſchole tue cōferre Itaqꝫ duos hos nouos de copia cōmētarios: noue ſchole nūcupare viſuꝫ eſt opus videlicet cū aptū puericie. tū nō infrugifeꝝ: ni fallar. futuꝝ Sed quātum habeat eruditōis: quātūue ſit vtilitatis allatur⁹ hic labor me⁹: alioꝝ eſto iudicium Illud vere mihi ſumere poſſum argumētū hoc a me primū et excogitatū et proditū fuiſſe. Nā q̇d Iuli⁹ pollux grecus & ātiqu⁹ auctor Singulaꝝ rerum vocabula ꝑ locos digeſſit: et Synonyma q̄dā ac finitima velut in aceruos cōgeſſit: q̇s nō videt: q̄ id ſit a nrō inſtituto alienū? Neqꝫ enī Iſidoros Marios aut philiſcos libet cōmemorare: hoīes intm̄ alienos a copia: vt ne ſemel q̇dem q̄ ſentiunt: latine poſſint efferre Iā vero libellus ille q̇ Ciceroni inſcribitur (ego magis ab aliquo Ciceronis ſtudioſo: ex illius ſcriptis collectū arbitror) q̄ſo q̇d aliud hꝫ q̄ tumultuariā paucaꝝ vocū cogeriē? Nos formulas q̇ſdā copie ceu fōtes oſtēdere ſum⁹ conati: ſic vt a gñalib⁹ ꝑ grad⁹ ad ꝑticulares deueniremus Quāq̄ et fateor et doleo huic opi iuſtā curā defuiſſe Siquidē olim rudē materiā in futuꝝ opus temere cōgeſſeramus Ad quā expoliendā plurimus vigi/

Index capitũ ſeu Titulorũ

hos plurimorũ auctorũ lectione videbam opus fore. Itaqȝ nõ admodũ erat in aĩo edere. Uerum cum intellexerim quoſdã his cõmẽtarijs inſidiari: parũqȝ abfuiſſe quin incaſtigatiſſimos etiam ediderint. Coactus ſum vtcũqȝ emendatos in lucem emittere. Nam id malum viſum eſt leuius. Bene vale Colete optime Londini. Anno. M.D.XII. Tertio Kal' Maias

¶Index Capitum ſeu titulorum ſequẽtium commentariorum ab Aſcẽſio collectus Et primo

¶De verborũ Copia commẽtarij

Periculoſam eẽ Copię affectationem Cap.i
A quibus inuenta et a quibus exercitata Copia Cap.ij
Authores quemadmodum luſerint oſtentatione Copię cap.iij
Quibus vitio data Copia immodica cap.iiij
Eiuſdem artificis eẽ breuiter ⁊ Copioſę dicere cap.v
De ſtulte affectantibus vel breuitatem vel copiam. cap.vi
Duplicem eſſe copiam. cap.vij
Quas ad res conferat hęc exercitatio cap.viij
Quibus exercendi rationibus hęc facultas paretur cap.eodem
Prima preceptio de Copia cap.ix
Prima variandi ratio per Synonymiam cap x
Uocabula Sordida. Inuſitata. Poetica Priſca Dura Nouata ibidẽ ꝯſequũt.
Aetatum propria vocabula cap xi
Ratio variandi per Enallagen ſiue heteroſin cap.xij
Uariatur Numerus Perſona. Genus. Caſus. Spẽs Figura Tempus. Modus. Declinatio. Coniugatio. ibidem continue.
Uariandi ratio per Antonomaſiam cap.xiij
Uariandi ratio per periphraſim cap.xiiij
Etymologia. Notatione. Finitioneqȝ facta variatio
Uariandi ratio per metaphoram cap.xv
Deflexio Ab irrationali ad rationale Ab aĩali ad nõ aĩal aut Contra. Ad inanimato ad inanimatum aut contra
Metaphora reciproca cap.xvi
Uariandi ratio per allegoriam cap.xvij
Uariandi ratio per catachreſim cap.xviij
Uariatio per Onomatopeian cap.xix
Uariandi ratio per metalepſim cap.xx
Uariandi ratio per metonymiam cap.xxi
Uariandi ratio per Synecdochen cap.xxij
Uariandi ratio per Aequipollentiam cap.xxiij
Uariandi ratio per comparatiua cap.xxiiij
Uariandi ratio per relatiuorum commutationem cap.xxv
Uariandi ratio per amplificationem cap.xxvi
Uariandi ratio per hyperbolen cap.xxvij
Uariandi ratio per meioſin id eſt diminutionem cap.xxviij
Uariandi ratio per compoſitionem cap.xxx

A ij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

De rerū ac verborū Copia

Variandi ratio per ſyntaxin id eſt conſtructiõem.	cap.xxx
Variandi ratio per mutationem figurę varijs mōis	cap.xxxi
Experientie mirę in variando	cap.xxxij
Variātur hec verba. Tuę literę me magnopęe delectarūt.	cap.eodem
Variatio facta modis .luij. Item .cxlvi. modis	
Semper dum viuam tui meminero Variatur .cxcv. mōis	ibidem
Plus et pluſq̄. Ad ſummum. Ut minimum	ibidem
Quibus modis tribuimus plura ex ęquo	cap.xxxiiij
Quę commodius copulent contraria	cap.xxxv
Quibus modis ęqualiter remouemus	cap.xxxvi
Quibus modis tribuimus inęqualiter	cap.xxxvij
Quibus modis inequaliter remouemus	cap.xxxviij
Quo pacto tribuamus aut remoueamus ordine	cap.xxxix
Per comparatiuum eadem effertur ſententia	cap.xl
Vertuntur dignus et indignus. Decet etc.	ibidem
Neceſſitatis vocabula et Libertatis	ibidem.
Statuendi. Aſſentiendi et diſſentiendi	ibidem
Precandi nomina et verba	ibidem
Primi ſupini variatio	ibidem
Diuidendi formę.	cap.xli
Diſtribuendi formę	cap.xlij
Augendi poſitiuum	cap.xliij
De variando poſitiuo	ibidem
Rationes minuendi poſitiuum	cap.xliiij
Quibus rationibus augetur comparatiuus	cap.xlv
Quibus modis imminuitur comparatiuus.	ibidem
Quibus rationibus augemus ſuperlatiuum.	cap.xlvi
Periphraſis Comparatiui	cap.xlvij
Quibus modis ſuperlatiuum variamus	cap.xlviij
Varia exempla variandi. &c. ibidem conſequentes	

Liber Primus

¶ De duplici Copia rerum ac v̄borum Eraſmi Roterodami Commentarii

¶ De v̄borum Copia commentarius prim⁹

Periculoſam eſſe Copię affectationem
¶ Capitulum primum

VT non eſt aliud: vel admirabilius vel magnificētius
q̄ oro̊ diuite quadam ſniarum verborūq̄ꝫ Copia au/
rei fluminis inſtar exuberans: ita res eſt profcō: quae
non mediocri periculo affectetur: propterea q̄ iuxta ꝑ
uerbium: Non cuiuis homini contingit adire Corin
thū. Vñ nō paucis mortalib⁹ vſu venire videm⁹: vt di
uinā hāc virtutē: ſedulo q̄dē ſed parꝝ feliciter ęmulan
tes: in futilē quādā ac deformē incidāt loquacitatem
dum inani: citraq̄ꝫ delectū cōgeſta vocū ⁊ ſniarū turba
pariter et rem obſcurant: et miſeras auditorum aures onerant. Adeo vt litte
ratores aliquot hac ipſa de re: ſi dis placet: etiam precepta tradere conati. nihil
aliud aſſequuti videātur: q̄ꝫ qd̊ copiam profeſſi: ſuam prodiderunt inopiam.
Quę quidem res nō commouit: vt partim e medijs artis Rhetoricę ꝑceptis
ad hoc inſtitutū idonea deligētes. partim quę diutino iam dicendi ſcribēdiq̄ꝫ
vſu ſumus cōſequuti: variaq̄ꝫ plurimorū autorū lectione obſeruauimus: accō
modātes: vtraq̄ꝫ de copia rōnes aliquot. deinde exempla. deniq̄ꝫ formulas cō
plureis proponeremus: non id quidem conantes: vt libro rem omnem abſolu
te complectamur. ſed edito veluti commentariolo. doctis ac ſtudioſis viā ape
ruiſſe contenti. quaſiq̄ꝫ ſyluā quandā oꝑis futuri ſubminiſtraſſe Partim q̄ ſolo
iuuandi ſtudio ad hoc laboris capeſſendum adducti: non inuidemus ſi penes
alium ſit vel tota gloria: modo a nobis ad ſtudioſam iuuentutem aliqua ma/
narit vtilitas Partimq̄ꝫ grauioribus ſtudijs addicti ſumus. q̄ꝫ vt in his vtiliſſi
mis quidē illis etiam ad maxima: ſed tamen in ſpecie minutis. vacet ꝑ multū
operę collocare

¶ A quibus inuenta ⁊ a quibus exercitata Copia
¶ Capitulum ſecundum

PORro ne quis hoc inuentum tanq̄ꝫ neotericum ac nuper domi noſtrę
natum aſpernandum exiſtimet. ſciat hanc orōnis verian deratione m
ab homine doctiſſimo pariter et diligentiſſimo Quintiliano locis ali
quot leuiter attingi. ⁊ nobiles aliquot ſophiſtas in compendium contrahendi
ſermonis viam oſtendiſſe. quod facere nequaq̄ꝫ poterant niſi pariter et explicā
di ratione demonſtrata. Quorum ſi libri extarent: aut ſi quod admonuit Fabi
us ad plenum tradere voluiſſet: non admodum futurum erat opus his meis
preceptiunculis Accedit ad huius negocij commendationem. q̄ neuti q̄ꝫ pigu
it viros omneis doctrinę principes diligenter in hoc genere exerceri Siquidem
extant etiam nunc mirabiles aliquot Maronis experientię de ſpeculo. de flu/
uio gelu concreto. de Iride: de ſolis exortu: de quatuor anni partibus: de ſig
nis cęleſtibus Idem ſatis indicat Apologus ille Aeſopicus: de Vulpe ⁊ coruo
quem Apuleius mira verborum parſimonia perſtringit: et eundem plurimis
verbis q̄ꝫ fuſiſſime explicat: exercendi videlicet oſtentandiq̄ꝫ ingenij gratia Sz
age quem tandem poſſit poſthac huius ſtudij penitere: qui Ciceronē videat

illum omnis eloquentię parentem:adeo huic exercitationi indulſiſſe:vt cum Mimo Roſcio familiari ſuo ſolitus ſit cōtendere. Utrum ille ſepius eandem ſententiam varijs geſtibus effingeret:an ipſe per eloquentiae copiam ſermone diuerſo pronunciaret?

¶ Authores quemadmodum luſerint oſtentatione Copię

¶ Capitulum.iij.

QUid ꝙ ijdem authores non in paleſtra ſolum:verū etiam in opere ſerio nonnunq̄ oſtendenda Copia luſerunt:dum rem eandem nunc ita cohibent:vt adimere nihil queas.nunc ita locupletant dilatantqꝫ vt nihil poſſis adiungere:Homer⁹:teſte Fabio:vtraqꝫ iuxta te mirabilis eſt:tum copia.tum breuitate Quā q̄ in preſentiarum animus non eſt exempla perſequi Tamen vnum atqꝫ alterum ex vno Uergilio proſe/remus

A quo quid breuius dici potuit q̄ illud
Et campos vbi Troia fuit?
Pauciſſimis verbis(vt ait Macrobius)ciuitatem hauſit et abſorpſit:ne ruina quidem relicta
Rurſum hoc ipſum audi q̄ copioſe?.
Uenit ſumma dies:et ieluctabile fatum
Dardanię.fuimus Troes.fuit Ilium:ꝛ ingens
Gl'a Dardanidum:ferus omnia Juppiter argos
Tranſtulit:incenſa danai dominantur in vrbe
O patria:o diuum domus Ilium.et inclyta bello
Moenia dardanidum.
Quis cladem illius noctis:quis funera fando
Explicet:aut poſſit lachrymis equare labores?
Quis fons?quis torrens:qđ mare tot fluctibus.quot hic.verbis mundauit.
Uerum hoc exemplum ad ſententiarum copiam magis referendum alicui videatur Luſit ꝛ verborum luxurie quum ait
Superatne:ꝛ veſcitur aura
Aetherea.nec adhuc crudelibus occubat vmbris
Sed hoc Naſoni familiarius eſt.ita vt eo nomine taxatus ſit.q̄ i Copia modum non teneat At taxatus a Seneca:cuius totam dictionem dānāt Fabius Suetonius.ꝛ Aulus Gellius

¶ Quibus vicio data immodica Copia

¶ Cap.iiij

NEcꝫ quicq̄ mea refert.ſi quibus vel immodica:vel perperam affectata Copia vicio data eſt. Nam in Steſichoro Quintilianus notat nimis effuſam et redundantem Copiam ſed ita notat vt vicium eē fateatur non admodum refugiendum Aeſchylo probro datur in vetere comedia ꝙ his idem dixerit:ikocę caterchomę Et ne fruſtra longum catalogum recenſeam.non defuerunt.qui.M.etiam Tullium vt Aſianum ac redundantem nimiaqꝫ luxuriantem Copia damnarent Sed hec(vt dixi)nihil ad me pertinent:qui quidem non quo modo ſcribendum aut dicendum ſit preſcribo:ſed;

quod ad exercitationem faciat ōdo: vbi quis neſcit oportere omnia iuſto maiora eſſe debere? Deinde q̄ adoleſcentiam inſtruo, in qua Fabio non diſplicet orationis luxuries, propterea q̄ facile que ſuperſunt iudicio reſecentur: quedā etiā etas ipſa deterat, quum interim tenuitati atq̄ inopie nulla ratione mederi queas.

¶ Eiuſdem artificij eſſe, breuiter et Copioſe dicere

¶ Capitulum.v

Tam ſi q̄ ſunt q̄bus vſq̄ adeo placet Menelaus ille Homericus polymythos rurſum diſplicet Ulyſſes flumi s inſtar hybernis aucti niuibus ruēs, ſi quos ipendio Laconiſmus ille ⁊ breuiloq̄ntia delectat, ne ij q̄dē nrō labori debēt obſtrepere, q̄ppe quem nec ipſi ſint infrugiferū exiſtimaturi, propterea q̄ ab eadē rōe, pficiſci videatur: vt vel breuiſſime dicas vel copioſiſſime Siquidem quemadmodum argute Socrates apud Platonē colligit, vt eiuſdem hominis eſt ſcite ſeu mentiri ſeu verum dicere, ita nō alius artifex meli⁹ ad breuitatem arctabit orōem: q̄ q̄ calleat eandē q̄ maxie varia ſupellectile locupletare Nam quātū ad verborū attinet breuitatem, q̄s cōſtrictius dixerit, q̄ is cui promptū ſit ex immenſo verborum agmine, ex omī figurarū gñe ſtatum deligere, quod ſit ad breuitatem accōmodatiſſimum? Rurſum quātū ad ſnie breuitatē, cui magis in manu fuerit q̄ pauciſſimis expedire ṽbis, q̄ q̄ cognitū ac meditatū habeat, que ſint in cauſa pcipua quaſiq̄ columne, que proxima, que locupletādi negotij grā ſint aſcita Nemo certe citius ſe certiuſq̄ videbit, q̄d citra incommodum poſſit omitti, q̄ is qui quid quibus modis addi poſſit viderit

¶ De ſtulte affectantibus vel breuitatem vel Copiam

¶ Capi.xi

Quod ſi caſu vel huc vel illuc ducimur: piculum ē ne nobis vſuueniat quod q̄buſdam laconiſmi cacozelis vidēmus euenire, q̄ quū pauca dixerint tñ in ijſ ipſis paucis multa ſuplunt, ne dicam oia ſicut e diuerſo Imperitis copie affectatorib⁹ euenit vt quū immodice loquaces ſint, tñ paꝝ dicāt: multa nimirū dictu neceſſaria p̄tereūtes Are igitur pceptōes eo ſpectabūt, vt ita rei ſummā q̄ pauciſſimus cōplecti poſſis: vt nihil deſtituta copia dilates: vt nihil redūdet tñ, liberūq̄ tibi ſit cognita rōe vel laconiſmū emulari ſi libeat, l' Aſianā illā exuberātiā imitari, vel Rhodienſem mediocritatem exprimere

¶ Duplicem eſſe Copiam

¶ Cap.vij

Porro duplicem eē copiā nō arbitror obſcurū eē vel Fabio declarante, qui inter ceteras Pindari virtutes p̄cipue miratur beatiſſimā illā reꝝ verborumq̄ copiā Quaꝝ altera cōſiſtit in Synonymia, in heteroſi ſiue enallage votū: in metaphoris in mutatōe figure: in Iſodynamijs reliq̄ſq̄ id genus variādi rōibus Altera in cōgerēdis, dilatādis āplificādis argumentis exēplis: collatōib⁹, ſimilib⁹, diſſimilib⁹, cōtrarijs atq̄ alijs hoc genus modis quos ſuo loco reddem⁹ accurati⁹, ſita eſt Hec q̄q̄ alicubi ſic coniūcte videri pñt vt haud facile dignoſcas: ita alteri iſeruit altera, vt pceptis poti⁹ q̄ re atq̄ vſu diſcrete videātur Nos tñ docendi grā ita ſeꝑabim⁹ vt neq̄ ſupſtitionis in ſecando, neq̄ rurſum negligētie, merito dānari poſſimus

¶ Quas ad res cōferat hec exercitatio ¶ Cap.viij

De reꝝ ac ṽborũ Copia

NUncquo ſtudioſa Juuentus propenſioribus animis in hoc ſtudium
incumbat. quas ad res conducat paucis aperiemus. Principio qui/
dem in totum ad Phraſim illam non parum adferet momenti hęc
variandę orationis exercitatio Peculiariter autem confert et ad vitandaꝫ Tau
tologiam vitium quum foedum: tum odioſum Ea eſt eiuſdem verbi aut ſer
monis iteratio. Neqꝫ raro vſuuenit vt idem nobis crebrius ſit dicendum Ubi
ſi deſtituti copia aut heſitabimus: aut coccytus in morem eadem identidem
occinemus: neqꝫ poterimus ſententię colores alios: alioſqꝫ vultus dare: pari/
ter et ipſi ridiculi erimus: noſtram prodentes infantiam. et tedio miſeros au/
ditores enecabimus. Eſt tautologia peior omuologia quemadmodum Fabiꝰ
ait: quę nulla varietatis gratia leuat tedium: eſtqꝫ tota coloris vnius Quis au
tem eſt auribus vſqꝫ adeo patientibus: vt vel paulisper ferat orationem vbiqꝫ
ſui ſimilem? Tantam vbiqꝫ vim habet varietas: vt nihil omnino tam nitidũ
ſit: quod non ſqualere videatur citra huius commendationem. Gaudet ipſa
natura vel in primis varietate: quę tam immenſa rerum turba nihil vſquam
reliquit: quod non admirabili quodam varietatis artificio depinxerit Et ſicut
oculi diuerſarum aſpectu rerum magis detinentur: ita ſemper animus circũ/
ſpectat in quod ſe veluti nouum intendat Cui ſi cuncta ſui ſimilia occurrant vn
diqꝫ: tedio protinus auertitur Atqꝫ ita perit totus ſimul orationis fructus.
Hoc igitur tantum malum facile vitabit: cui promptum erit ſententiam eandē
in plures formas vertere: qꝫ Proteus ipſe ſe tranſformaſſe dicitur. Neqꝫ vero
mediocriter contulerit hęc exercitatio ad extemporalem vel dicendi vel ſcriben
di facultatem. preſtabitqꝫ ne ſubinde vel heſitemus attoniti vel turpiter interſi
leamus Neqꝫ difficile fuerit vel temere coeptam orationem commode ad id
quod volumus deflectere: tot formulis in procinctu paratis Pręterea in enar
randis authoribus: in vertendis ex aliena lingua libris. in ſcribendo carmine:
non parum adiumenti nobis attulerit Siquidem in ijs niſi erimus his inſtru
cti rationibꝰ ſępenumero: experiemur aut perplexi. aut duri: aut muti deniqꝫ.

¶ Quibus exercendi rationibus hęc
facultas paretur

¶ Capitulum nonum

SUb hęc. quibus exercitationibus hęc paretur facultas reli
quum eſt. vt paucis admoneamus Pręceptis diligeter me
morię mandatis ſępius ex induſtria ſententias quaſdã ſu/
mamus: eaſqꝫ verſemus qꝫ numeroſiſſime quẽadmodum
monet Fabius: velut eadem inquiẽs cęra alię atqꝫ alię for
me duci ſolent: is porrho labor vberiorem adferet frugem
ſi conpluſculi inter ſe conflictentur vel voce: vel ſcripto: pro
poſito in medium Themate. Tum enim mutuis inuen/
tis adiuuabuntur ſinguli: et velut anſa prębita plura quiſqꝫ inueniet. Deinde
totum aliquod argumentum pluribus tractabimus modis Quaquidem ire
conueniet Milonis illius Crotoniate ſolertiam imitari. vt principio bis: dein
de ter: deinceps ſępius ac ſępius vertendo: ad eam facultatem proficiamus: vt
iam ſine negocio centies ac ducenties variare poſſimus Deinde vertendis grę
cis authoribus non mediocriter augebimus: ſermonis copiam: propterea qđ
hęc lingua rerum verborumqꝫ ditiſſima eſt Fuerit autem vtilius Interdum pa
raphraſi quoqꝫ cum illis certare Profuerit plurimum carmina poetarum ora

tione proſa retexere: rurſum orationem ſolutam numeris aſtringere: atqꝫ idem
argumentum in aliud atqꝫ aliud carminis genus transfūdere. Magnopere iu
uabit et illud. Si enim locum qui maxime videbitur ſcatere copia ex authore ꝗ
piam ęmulemur: et eum noſtro Marte vel equare vel etiam ſuperare contēda
mus. Precipuam autem vtilitatem adferet ſi bonos authores nocturna diur
naqꝫ manu verſabimus: potiſſimum hos qui copia pręcelluerunt cuiuſmodi
ſunt Cicero Aulus Gellius: Apuleius: atqꝫ in his vigilantibus oculis figuras
omneis obſeruemus: obſeruatas memoria recondamus: recōditas imitemur
crebraqꝫ vſurpatione cōſueſcamus habere in promptu

¶ Prima preceptio de Copia

¶ Cap. x

Hec quaſi pręfati: ſupereſt vt ad pręceptionum traditionem accinga/
mur. Tametſi et ipſa quę diximus. pręcepta quędam videri queant
Videmur autem non abſurde facturi: ſi preceptiones hinc auſpice/
mur: vt pręmoneamus Copię candidato in primis eſſe curandum: vt apta: vt
latina. vt elegans: vt pura ſit oratio: neqꝫ quicqꝫ exiſtimet ad Copiam pertine
re quod abhorreat a linguę Romanę caſtimonia. Elegantia partim ſita eſt in
verbis receptis ab authoribus idoneis. Partim in accummodando. Partim in
compoſitione. Exemplum primi fuerit: vt ſi quis pijſſimum dicat: quod verbū
teſte Cicerone latinis auribus inauditum eſt. Secundi. Vt ſi quis dicat dedit
mihi licentiam pro eo quod eſt fecit mihi poteſtatem. Tertij: vt ſi quis eodem
ſenſu dicat iniuriam dedit quo damnum dedit. Nam damnum dare latinum
eſt. Facere autem iniuriam non dare dicendum. Dare malum latine dicitur
Dare iacturam non recte: facere iacturam latine dicitur pro eo quod eſt pati fa
cere infamiam nō item. Deniqꝫ facere iniuriam latiniſſimum eſt: facere contu/
meliam Cicero latinum eſſe negat. Sed ad rem: quod eſt veſtis noſtro corpo
ri: id eſt ſententijs eloquutio. Neqꝫ enim aliter qꝫ forma dignitaſqꝫ corporis cul
tu: habituqꝫ vel commendatur. vel deturpatur. Itaqꝫ plurimum erant qui ni/
hil arbitrātur intereſſe quibus verbis quę res efferatur: modo vtcunqꝫ poſſit in
telligi. Neqꝫ diuerſa eſt commutande veſtis et orationis variande ratio. Sit igi
tur prima cur.arum ne veſtis aut ſordida ſit: aut parum apta corpori: aut perpe
ram compoſita. Nam indignum fuerit ſi forma per ſe bona: veſtis ſordibus of
fuſcata diſpliceat: ⁊ ridiculum ſit ſi vir muliebri amictu prodeat in publicum: ⁊
foedum: ſi quis veſte prepoſtera atqꝫ inuerſa conſpiciatur. Quare ſi quis Co/
piam affectare velit. priuſqꝫ linguę latinę mundiciem ſibi compararit: is meo ꝗ
dem iudicio non minus ridicule fecerit: qꝫ ſi quis pauper cui nec vnica ſit veſtis
quaꝫ ſine magno pudore poſſit induere: ſubide mutato veſtitu: alijs atqꝫ alijs
pannis obſitu in forum prodeat: ambitioſe mendicitatem ſuam oſtentans ꝓ
opibus. Hic quo ſepius id fecerit: an non hoc videbitur inſanior? Videbitur
opinor: At qui nihilominus abſurde faciunt iſti quidam affectatores Copie
qui quum ne ſemel quidem poſſint id quod ſentiunt: mundis verbis efferre tū
perinde quaſi pudeat eos parum balbos videri: ita balbutiem ſuam alijs atqꝫ
alijs modis reddunt balbiorem. quaſi certamen ipſi ſecum ſumpſerint vt quā
poſſit barbariſſime dici. dicant. Volo ego multijugam eſſe diuitis domus ſu/
pellectilem: ſed totam elegantem eſſe volo ne mihi ſalignis ac ſamijs vaſculis
omnia ſint referta. Volo in ſplendido conuiuio diuerſa ciborum genera propo
ſitiom. Sed quis ferat; ſi quis centum apponat eduliorum formas: quorꝫ nullū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſi quod nauſeam moueat? Hec non temere pluribꝰ verbis admonui q explora-
tam habeam plerorūqꝫ mortalium precipitem audaciam. qui preteritis funda/
mentis ſtatim: τ illotis (quod aiunt) pedibus: ad ſumma malūt feſtinare Nūc
variādi formulas proponemus: ea nimirū q̄ ad verbor̄ ꝑtinēt copiam

¶ Prima variandi rō per Synonymiam

¶ Cap. x

PRima igitur ac ſimpliciſſima variandi ratio in his verbis ſita eſt. q̄
diuerſa quum ſint eandem omnino rem declarant ita vt ad ſignifica
tionem nihil referat, hoc an illo malis vti. q̄ quidē Synonyma Grā
maticis dicuntur contraria ijs que dicuntur Homonyma. Quod genus ſunt
enſis gladius Domus aedes. Codex. liber Forma decor. pulchritudo Horū
ſtaqꝫ maxima vis vndecunqꝫ e bonis authoribus contrahenda. varia compa
randa ſuppellex et vt Fabius ait diuitie quedam extruende quibus vbicunqꝫ
deſideratum erit: poſſit nobis conſtare verborum copia Neqꝫ ſat erit huiuſ/
modi vocum mundum copioſum ac penum paraſſe niſi non ſolum in prōptu
verūetiam in conſpectu habeas. vt protinus vel non queſita ſeſe oſtendant ocu
lis Qua tamen in re illud in primis cauendum. ne (quod quidam faciunt) ci/
tra delectum velut ex aceruo quicquid primum occurrerit in quolibet loco dica
mus Primum enim vix vſqꝫ duo verba reperies adeo Synonyma quin aliq̄
diſcrimine diſſideant Nam quid tam idem ſignificat q̄ꝫ homines τ mortales
Et tamen qui paſſim omnis mortales pro omnis homines dixit Greco illo
notatus eſt prouerbio to en phacē myron. i. in lenticula vnguentum. Et alicu
bi littere et epiſtolarem eandem ſignificant: alicubi diuerſas. Tum vt demus
in ſignificatu nihil omnino diſcriminis eſſe. tamen ſunt alia alijs honeſtiora
ſublimiora. nitidiora. iucundiora. vehementiora. vocaliora ad compoſitionē
magis concinna Proinde dicturo delectus adhibendus vt ex omnibus opti
ma ſumat. In promendo iudicium requiritur In condendo ſedulitas. Ceteru
vices. preſtabit diligenter obſeruata ſermonis electio dabit Siquidem alijs ꝟ
bis multa eloquuntur poete: alijs oratores Sunt et etatibus ſua quedam pe/
culiaria vocabula Quinetiam ijdem ſcriptores rem eandem ſepenumero di/
uerſis modis efferunt Primum igitur ex omni ſcriptorum genere verba q̄ꝫ op
tima ſeligenda. deinde qualiacūqꝫ erunt: tamen in congeriem addentur neqꝫ
vox illa reijcienda que modo apud ſcriptorem non omnino peſſimum reperia
tur Nullum enim verbum eſt quod non alicubi ſit optimum Proinde quan/
tumuis erit humile inuſitatum. poeticum. priſcum nouum. obſoletum. durū
barbarum ac peregrinum tamen in ſuo veluti grege reponatur: vt ſi quando
venerit vſus. tum accerſatur. q ſi verebimur ne verbi nouitas aures offendat
rectum erit fabiano vti conſilio. vt meminerimus pro epiplittin. id fiet his fer
me rationibus Cato librorum helluo: ſi tamen eo verbo fas eſt vt in re tam p̄
clara: Ipſiſſimus vt Plauti more loquar Cur enī non vtar Ennianis verbis
Nam Horatiano verbo libenter vtimur Sic enim iſti Neoterici loquuntur.
Agneſcis caſtrenſe verbum Ut poete loquuntur vt priſci loquebantur. dicā an
tique. Si mihi permittas vulgato more loqui dicam enim Grece quo dicam
melius.

¶ Sordida

SOrdida igitur atqꝫ humilia ſunt, vt ſi quis familiarem Congeronē
dicat auidum helluonem

¶ Inuſitata

PAſſi ſenes pro rugoſis. Interduatim et interatim pro eo quod eſt in/
terdium et interim Titiuilitium pro eo quod eſt nihil Vagor pro va
gitu.

¶ Poetica.

OLiminare. Iuuenalis Agmen pro actu ſeu ductu: vt leni fluit agmine
Tybris. Indomitum pro indomite. vt indomitum furit Sperare, p
timere Vt hunc ego ſi potui tantū ſperare dolorem. et pferre ſoror po
tero Vulnificus Triſtificus. fatidicus. lanigeri Caprigenum veliuolum ma/
re. vini ſator: atq3 id genus alia

¶ Priſca

e Xpectorare Actutum Antigerio pro oppido aduerbium Crepetum
bellum. pro dubio Hoſtire pro penſare Vitulantes gaudentes: lumē
bellum: pro vehiculo Perduellis et perduellio pro hoſte patrię Duel
lum pro bello

¶ Obſoleta

BOuinari pro tergiuerſari. Et aplurdam edit: et floces bibit. quorum
meminit Gellius et hoſtem pro hoſpite ac peregrino

¶ Dura

¶ Vt reſpub. caſtrata morte Camilli Ceperare frōtem. conſpuit alpes niue.
apud furium

¶ Peregrina

OAza pro diuitijs perſicum Acinaces pro gladio. medicum Eſſedum
pro rheda Britannicum Vngulum oſcorum lingua anulus: pro vetu
lo lingua Sabinor Viri probubus ſeris gallica vox. Camurū pro eo
qđ eſt in ſeſe redičs pegrinū ꝟbū ¶ Nouata

VT ductare exercitū. vt Patrare bellū Saluſtianū Catonianū eſt viti
ligator Incuruiceruicū pecꝰ politianicū Vituperones. Amorabundꝰ
ſubſequa. nupturire: verbigerari Cuiuſmodi vocibꝰ precipuę gaudet
Apuleius Habent ꝛ hęc grām ſi modo i loco modice q3 velut aſpergātur. Nā
vt eleganter eſt a Fabio dictum. In cibis interi acor ipſe iucundus eſt Porcho
Gręca latinis in loco intermixta nō mediocrē addunt grām Quāq3 non raro
fit vt ncēitate cogamur aliena litterio ſumere vt in polypragmoſynę. philautia
aphaın artoepes. poliphilia: atq3 id genus ſex millibꝫ De qbus fortaſſis alias
nonnihil dicemus Sunt nō paucę Gręcorum voces. quas antiquitas latinita
te donauit. ijs pinde atq3 latis vti licebit: vt rhetor ꝛ orator. hypoteca ꝛ pignus
Elleborum ꝛ veratrum Sicophanta. Calūniator. pręhibo quo vſus eſt Apu
leius: ꝛ propino Maſtigia verbero Quedam ita recepta vt deſit ꝟbū latinum
ſicuti philoſophus Theologus. Grammatica Dialectica Epigramma. In q
bus ipſis ierit nōnihil varietatis ſi modo greca modo latia forma iflectantur
vt Epigramma aut Epigrāmatū ti Elephātꝰ ꝛ elephas Delphinus delphin.
Lampas lampada ae. Grammatica ę. Grammatice es

¶ Aetatum propa vocabula ¶ Cap. xi.

DIligēter itaq3 cōueniet obſeruare qđ i vſurpādis vocibꝫ ętas varia/
rit Beatitudiem ꝛ beatitatem Mulieroſum ꝛ mulieroſitatē Cicero
pmus auſus ē dicere Interi pro iterdum Obiter. p iterea et velut ali
ud agēdo Subide pro idenṫidē Quitiliani ſeculo nata ſunt Reatum Meſſala
pmus dixit Muneratiū Auguſtus. Fauor ꝛ vrbanꝰ ſeculo Ciceronis voces e/
rāt nouę Obſequ3 pmꝰ dixit Teretiꝰ vt exiſtimat Tulliꝰ Ceruicē numeroſin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

gulari primus dixiſſe fertur Hortenſius. Pyraticam. muſicam. fabricam vſ x vum a ſuis preceptoribus recepta fuiſſe teſtis eſt Fabius Huiuſmodi vocum idem pollentium congeries: quam Greci ſynathriſmon vocant cum ducet. nõ tantum ad hoc: vt ſi quando res eadem crebrius erit repetenda vitemus omi cologiam Jd eſt ſimilem vbiqꝫ ſermonis colorem verumetiam ad denioſin. id eſt vehementiam faciet Abijt erupit. exceſſit. euaſit Parentem necaſti. patrem occidiſti. progenitorem trucidaſti Quod genus rhetores inter orationis deco ra referunt: vocantqꝫ interpretationem Ego magis arbitror ad exercitationẽ adhibendum eſſe: q̃ʒ orationem

Difficillimum enim variandi genus eſt ſi manente ſermonis habitu ſenſum eundem ſepius alijs atqꝫ alijs verbis idem pollentibus efferre conſueſcamus.
Vt adire periculum: ſubire diſcrimen: ſuſcipere periculum Aggredi diſcrimen
Aedificat domum: extruit edes
Emit librum. Mercatus eſt codicem

Communis omnium graduum variatio cap. xlix
De propoſitione generali l.
De propoſitione non generali li
Elegantia ſignorum ca. lij
Vterqꝫ Neuter. Semper Sepe. etc. ibidem
De variate negationis cap. liij
De tribus negationibus et Synonymis negandi ibidem.
Connectendi formule cap. liiij
Tranſitionum varie formule cap. lv
Finales formule. cap. lvi
Cauſales formule cap. lvij
Quot i dicos acceptum cap. lviij
Vt i dicos ſumptum cap. lix
Prohibendi aut impediendi ſigna cap. lx
Dubitandi. Sine et contra. Oſtendandi. Corrigendi ibidem
Blandiendi ſiue hortandi ſigna ibidem
Tua cauſa Vtrum necne Concedendi. Parum abeſſe. ꝛ incertitudis indicia
Correctionis ꝛ occupationis formule cap. lxi
Authores citandi formule cap. lxij
Variatio imperatiui modi cap. lxiij
Variatio futuri cap. lxiiij
De periphraſi generali verborum cap. lxv
De modo potentiali : cap. lxvi
Aeſtimandi verba cap. lxvij
Emendi formule et ſimilia cap. lxviij
Diſcriminis formule cap. lxix
Affirmandi formule cap. lxx
Accuſandi formule cap. lxxi.
Formule vtilitatis cap. lxxij
Officiendi et iuuandi formule cap. lxxiij
Functionis formule cap. lxxiiij
Quibus modis ſcribimus aliquid cap. lxxv
Titulorum variatio cap. lxxvi
Gratulandi verba cap. lxxij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Index cap. ſeu Titulorũ

Gratias agendi cap. lxxviij
Referendi beneficium. cap. lxxix
Originis verba cap. lxxx
Penſandi verba cap. lxxxi
Aptitudinis formulę cap. lxxxij
Allegandi verba cap. lxxxiij
Proficiſcendi verba. cap. lxxxiiij
Conatus cap. lxxxv
Explicandi et implicandi verba cap. lxxxvi
Verba finis ſeu propoſiti. cap. lxxxvij
Qua eſt impudentia cap. lxxxviij
Quam vt. Quam qui cap. lxxxix
Bene eſt cap. xc Mea ſententia cap. xci
Morem gerendi verba cap. xcij
Rogandi. cap. xciij Ignoſcendi. xciiij Abrogandi xcv
Ornandi verba cap. xcvi
Inter coenam cap. xcvij Poſt coenam cap. xcviij
Similitudinis verba cap. xcix
Mutui cap. c
Fallendi cap. ci
Eſt amicus &c. cap. cij
Sperandi verba cap. ciij
Ad verbum cap. ciiij
Ironię verba cap. cv
Extrahere diem cap. cvi
Paratum ac facile cap. vij
Depellendi cap. cviij
Agnoſcendi cap. cvix
Ab adoleſcentia cap. cx
Accurate cap. cxi
Perficiendi cap. cxij
Committendi cap. cxiij
Amandi cap. cxiiij
Cupiendi cap. cxv
Male precandi verba cap. cxvi
Pollicendi cap. cxvij
Principatus cap. cxviij
Ludorum vocabula cap. cxix
Agere delectum cap. cxx
Adimendi honorem cap. cxxi
Perſuadendi cap. cxxij
Inferendi ſeu ratiocinandi cap. cxxiij
Nil Niſi cap. cxxiiij
Laudandi ac vituperandi cap. cxxv
Summę cap. cxxvi
Perdendę operę cap. cxxvij
Fructus. cep. cxxviij
Impudentię cap. cxxix

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Inder capitũ ſeu Titulorũ

Affectandi verba	cap.cxxx
Ignorandi aut contra	cap.cxxxi
Turpe eſt et ſimilia	cxxxij
Quin et vt non	cap.cxxxiij
Jo quod Quod. Ita vt vs	cap.cxxxiiij
Amplificandi verba	cap.cxxxv
Reciproca conſtructio quorundam	cap.cxxxvi
Non contentus	cap.cxxxvij
Satiſfaciendi verba	cap.cxxxviij
Impunitatis aut contra	cap.cxxxix
Suadendi aut conſulendi	cap.cxl
Prudens	cap.cxli
Cauſę	cap.cxlij
Dierum notatio	cap.cxliij
De numeralibus	cap.cxliiij.
Aduerbia temporis	cap.cxlv
Annumerandi	cap.cxlvi
Initij ac finis.	cap.cxlvij
Maior opinione	cap.cxlviij
Contingendi verba	cap.cxlix
A re et a perſona variandi formulę	cap.cl
Ex more	cap.cli
Subornandi verba	cap.clij
Renouandi verba	cap.cliij

Finis capitum prioris commentarij Sequentis aũt tituli nõ ſunt per capita diſtincti.

Commentarij Secundi qui eſt De rerum Copia

Prima locupletandi ratio
Cyclopediam abſoluit
Omnibus naturę fortunęque dotibus prędit us
Totus commodauit
Secunda variandi ratio
Tertia ratio. et Quarta ratio. et Quinta ratio
Deſcriptio rei
Deſcriptio perſone
Deſcriptio loci
Deſcriptio temporis
Egreſſio que eſt ſexta locupletandi ratio
Septima ratio.
Octaua locupletandi ratio
Nona dilatandi ſeu locupletandi ratio
Decima dilatandi ratio
Undecima ratio
Loci communes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Quomodo tractanda ſint exempla
De exemplo fabuloſo
Tertius modus locupletandi exempla
De parabola De imagine
De contentione demonſtratiua
De iudicijs De ſententijs De expoliatione
De apologis De ſomnijs
De fictis narrationibus
De allegorijs theologicis
De ratione colligendi exempla
De partium rhetoricarum multiplicatione
Epilogus operis
Quid vtrobiq͡ꝫ ſiue vterq͡ꝫ: hoc eſt tam breuitatis q̃ꝫ Copię ſtudioſo vitandū ſit
¶ Finis capitum ſecundi commentarij
Qui eſt de rerum copia

¶ Aliorū opuſculorum index

De ratione ſtudij tractatus.
De ratione inſtituendi diſcipulos
Concio ſeu oratio politiſſima et aptiſſima de puero Jeſu ad pueros nouae ſcholę
Expoſtulatio verbis Jeſu ſaluatoris. cū homie ſuapte culpa pereūte
Jmago pueri Jeſu poſita in ludo litterario quem nup̲ inſtituit Coletus pueros aptis quibuſdam verſiculis alloquitur
Carmina exortatoria ad pueri Jeſu cultum ⁊ imitationem, ad finem operis appoſita

¶ Finis indicum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Ablegauit puerum: a mandauit miniſtrum
Hic tibi ab illo habitus eſt honos
Hęc tibi ab illo relata eſt gratia
Hoc premiū recepi. hoc fructus tuli
Condonauit culpam Remiſit noxam. Ignouit admiſſum
Quoties eius diei recolo Quoties recordor. quoties reminiſcor

¶ Ratio variandi per enallagen ſiue heteroſin
¶ Cap. xij

PRoxima variandi rō eſt quum eadem voce modice deflexa varietatis nonnihil cōſiliatus vt Edax edo Bibax bibulus biboſus bibo. Loquax loquutulcius. nugator. nugo. blaterator. blatero. Fallax. falſus. Voluptuoſus voluptuarius. Huius generis eſt quum ſubſtantiuum nomen adiectiuo commutatus aut contra. vt Iuxta ſniam Homeri. iuxta ſniam homericam Vir mire facundus. vir mira facūdia Inſignite impudens. inſignita impudentia Quum verbum actiuum mutatus in paſſiuum aut contra Plurimam habeo gratiam. plurima tibi a me habetur grā: Magna me tenet admiratio. magna teneor admiratione Non ſic amat filiū mater: non ſic amatur a matre filius Hic cauendum ne perperam vertamus. neqꝫ enim hęc conuerſio procedit in quibuſlibet: vt Cepi cibum: et captus ſum cibo Cepi prouinciam. captus ſum prouincia Et vt rem infinite variam ſummatim dicam: duobus potiſſimum modis conſtat hęc mutatio. vel quum ꝑs ipſa mutatur. vel quum eadem orationis parte manente qualitas nouatur. Ea totidem rationibus commutari poterit. quot ſunt res quę voci cuipiam accidunt. Non confido facturum me: non eſt fiducia. Non dubito quin poſſit non eſt mihi dubium quin poſſit Iudicent alij: aliorum eſto iudicium? Quid huc rediſti? quid huc reditio eſt? Deſine nugari: deſine nugas Eſt illi mira ſitis auri Mire ſitit aurum Noſtrum iſtud viuere triſte. Infinitum verbum ꝓ nomine Virtus eſt vicium fugere. id eſt Virtus eſt fuga viciorum: in ijs orōibus verbum nomine permutatur Amantem redama. Promerenti benefac Redama eum qui te amat Benefac ei qui promeretur. Tui deſiderantiſſimus eſt Te maxime deſiderat. Nemo tui videndi cupientior Nemo qui te magis videre cupiat. Hic verbum participio commutatur. Venit ereptum Venit eripere Venit vt eripiat. hic verbum Gerundio mutatur. Ad congerendas pecunias inhiat ad congerendum pecunias inhiat. Hic gerundiuum: vt vocant gerundio commutatum eſt. Hoc dictum oportuit. Hoc dicere oportuit. Si quid recte curatum velis. Si quid recte curari velis. hic infinitum verbum ſupino commutatur. Magnum dat ferre talentum. ferre proferendum. Sthenelus ſciens pugnę: id eſt ſciens pugnandi Cupidus litium. cupidus litigandi Hic nomen poſitum pro gerundio. Libitum eſt pro libuit. Miſertum ē pro miſertus ſum. Perteſum eſt pro teduit Placitum eſt pro placuit. Puduit pudi tum eſt. Hic ſupinum pro verbo Meliuſcula eſt. Meliuſcule eſt. Plurimum eſt in foro Plurimus eſt in foro. Rarus eſt conuiua. raro eſt conuiua. Multꝰ eſt apud mulierem. multum apud mulierem verſatur Frequens eſt in aula. aſſiduus in litteris. aſſidue eſt in literis Hic nomine commutatur aduerbium

Verum alias fortaſſis vt commodius: ita ⁊ copioſius de ijs dicemus. Nunc de qualitatis variatione docendi cauſa pauca ponamus quaſi digito frontes ipſos indicantes

¶ Numerus

VSurpatur numerus pro numero Romanus pᷓlio victor. pro Romani victores Uterumq; armato milite complent: armatis militib⁹ oēm pecuniā abſumpſit: oēs pecunias Populo impoſuimus: id eſt impoſui Et oratores viſi ſumus quū de vno loquatur Cicero Uer. ſc; nos immenſuz ſpacijs confecimus ęquor Idem. haud ſecus ac patrijs acer Romanus i armis Hoīs vultus pro vultu. animos pro animo Nam in prima pſona pro ſingulari pluratiuū numeṝ ponere frequentiſſimum eſt: aliquoties modeſtie cauſa in ſecunda nunq̄ niſi genus ipſum ſignificamus Que veſtra libido eſt id eſt virorū In tertia inuidię cā mutauit Terentius. Quum ad vxores ventū eſt. tum fiūt ſenes: quum de vno Chremete diceretur Inexpliatoſq; Platonas Martialis quū de vno Platone dicat

¶ Perſona

VAriatur et pſona pluribꝫ modis. vel quū certa pro q̄uis ponitur Quid facias: vt hō̄ eſt ita morā geras. Uideas ⁊ flumia ſicca id ē videri poterāt Idē fit p pᷓmā pſonā itidē vt p ſcdam ne mihi tū molleis ſub diuo carpe ſomnos: neu dorſo neōris libeat iacuiſſe p herbā: neue tibi ad ſolē vergāt vineta cadētem Non nunq̄ propria āt etiam ſcda pſona tertiā vſurpam⁹ vt ait Clodi⁹ Negat Cicero. i. tu ais: ego nego Uerg Nec me meminiſſe pigebit Elyſſę. tui. nūq̄ Eraſm⁹ Guilelmi queat obliuiſci. pro eo qđ eſt nunq̄ tui potero obliuiſci. Huc ptinet quae vocatur Apoſtrophe Scipiadas duros bello et te maxime Cęſar Polydoꝝ obtrūcat. et auro vi potitur Quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames: Uergilius Parētheſim cū Apoſtrophe coniunxit in illo Haud procul inde citę Metium in diuerſa quadrigę diſtulerant (At tu dictis Albae maneres) Raptabatq; viri mendacis viſcera Tullus: Ad hanc formā ptinet quoties v̄bum pſonale impſonali commutamus Ut non te hęc pudent: Non te horuz pudet: d̄r paſſim pōtificē aduētare: pleriq; dicunt Dici non poteſt q̄ te amem: nemo dixerit facile q̄ te amem

¶ Genus

EST nonnihil varietatis ⁊ in gnīs commutatione: vt lachrymat. pro lachrymatur. luxuriat pro luxuriatur. fluctuatur p fluctuat. preuertere p preuerti: p̄cipitat p precipitatur: auertit pro auertitur Solebat fieri Solitū ē fieri. nō q̄uit cōpeſci. Non quita ē cōpeſci. deſijt haberi i p̄tio: deſita ē haberi ī p̄cio Cā coepit agi Coepta ē agi Aſſētior ⁊ aſſētio tibi Cōſpicor ⁊ ꝯſpicio vbi mutatur et ſyzygia Nā illa quę refert diomedꝭ fruſtro. patio. moro. demolio. auxilio. populo: digno atq; id genus alia priſcis arbitror relinquēda niſi in carmine inciderint nam tum excuſatius adhibebuntur

¶ Conſimiliter in nominibus Pileū ⁊ pileus. hęc ficus ⁊ hic ficus hęc barbitus hic barbitus. hoc barbitō: hic elleborus: hoc elleborum:

¶ Caſus

CAſus etiam mutatur Eius rei mihi venit in mentē Ea res. Nō ſu id neſcius Non ſum eius rei neſcius Quędā etiam citra Tropū duplicem

habent conſtitutionem Ultor hanc rem. ⁊ hac te Egeo tui Egeo te Diues pecore. diues pecoris Dono te libro: dono tibi librum Impertior heram hoc malo: impertior here hoc malum

¶ Species

SPecies variatur quum deducticijs vtimur p̄ primogenijs. vt magnis negocijs prohibitus Magnitudīe negocioꝝ prohibitus Quū diminutiuis loco ſimpliciū. vt loquacul⁹ pro loquax. paucula pro pauca Quū frequētatiuis ꝟbis pro p̄mitiuis Dictito pro dico. volito ꝑ volo. iactito pro iacto. Quū ſubſtātiuo pro adiectiuo vt ſi qs ꝑ peſtilēte peſtē appellet Pro ſcelerato ſcel⁹ dicat Quū cōparatiuū āt ſuplatiuū abſoluti loco ponim⁹: vt Triſtior et lachrymas oculos ſuffuſa nitētes Et facundiſſimus pro vehementer facundo De quibus ſuo loco dicemus: Quū patronymicum loco primogenij ponitur. vt Scipiadas pro ſcipionibus: verum hoc in carmine fortaſſe liceat In orōe proſa nemo tulerit

¶ Figura

FIgura mutatio copiā adiuuat quoties ſimplici dcōe pro compōita vtimur. āt Contra. ſiue id Tropo fiat. ſiue citra Tropū. vt tēnere pro cōtēnere: Rueř pro eruere Ponere pro deponere Mittere ꝑ omittere. rurſum Cōſcribere ꝑ ſcribere Comedere ꝑ edere. Demirari pro mirari. Inaudire pro audire Incognoſcere pro cognoſcere. Cōſipere pro ſapere Cōplacare pro placare Dependere pro pendere Deridiculus pro ridiculus Quandoq̇dem pro quando

¶ Fiet ⁊ hoc modo Non poteſt pudeſcere: non poteſt pudefieri Tempus ē vt expergiſcaris vt expgefias Caleſcere ⁊ calefieri Ad hanc formam fortaſſe referēdum eſt illud quoties compoſitam dictionem ſimplicibus circumloquimur Magnanimus vir Uir magno aīo Relege. denuo lege. Magnope te rogabat Magno te rogabat ope Nō aīaduertit Nō aduertit aīm Nō ſatiſfacit non facit mihi ſatis Interdū variatur cōpōis rō vt exprobrare. ⁊ oprobrare. ꝑſoluere et diſſoluere. exoluere. reſoluere es alienū

¶ Tempus.

TEmpus quoq̧ nō raro commutatur. Memini legere ⁊ memī legiſſe Prędiceres ꝑ p̄dixiſſes vel predicere debuiſſes laurus erat Pro laur⁹ eſſet Uicimus pro vincemus Salutato pro ſaluta Imus. venimus. videmus Pn̄s pro preterito

¶ Modus.

HUic finitima eſt modi variatio: vt vicero pro vincā Salutabis pro ſalutato Ne crede: ne credas Si voles. ſi volueris: vbi voles vbi volueris Quū vocabit quum vocauerit Quia bene natus ē. quia bene natus ſit Uenari pro venabatur

¶ Declinatio

IN nonnullis licebit et declinationem variare: vt hilarus et hilaris violens ⁊ violentus Iuger et iugerum Capo capus Pauo pauus Scorpio ſcorpius

¶ Coniugatio

N aliquot coniugationem vt lauere pro lauare feruere et feruere Accerſere et accerſire

¶ Variatur eadem dictio ijs quoq̧ modis Protheſi vt tetuli pro tuli. Gnate

pro nato Epentheſi Mauortis pro martis Proparalepſi. vt admittier accin/gier. dicier: pro admitti: accingi. dici Paragoge poteſtur pro poteſt. Aphaereſi Ruit omnia late pro eruit: linquere caſtra pro relinquere Syncope extinxti. dixti pro extinxiſti dixiſti Apocope Mage pro. magis. vin pro viſne Que quidē ſpecies ſunt Metaplaſmi. propterea ꝙ dictionem quaſi tranſforment Reliq̄s ſpēs prudens omitto ꝙ non admodum ad copiam facere videntur. Et nobis ꝓpoſitum ē, ea dūtaxat pſeq̄ que ꝓpe ꝑtineāt ad id quod inſtituimus

¶ Variandi ratio per Antonomaſiam

¶ Capit. xiij

PRoxima variandi ſermonis ratio conſtat Antonomaſia. id eſt no/minis permutatione: vt ſi quis pro achile peliden aut Aeaciden dicat Pro romanis romulidas: pro Troianis priamidas aut dardanidas Pro hercule Tyrinthium. pro Venere Citheream aut Cypriden. pro Diana Cinthiam Nonnunq̄ epitheton pro nomine ipſo ſubijcere licebit: Vergilius Thalamo que fixa reliquit. Impius impium pro Aenea dixit Liuius Penū pro hannibale. In Terentio ſepe ſenex pro perſona heri. Eiuſdem generis eſt ſi quis poetam dicat: homerum ſentiens. Philoſophum. Ariſtotelem ſignificans Quemadmodum Greci perſarum regē baſilea nominant. Necꝫ ab/hoc genere abhorret ſi quis pro ſure vetrem dicat Pro molli Sardanapalum que ſuo loco referemus

¶ Variandi ratio per Periphraſim

¶ Cap. xiiij

ID ſi pluribus verbis fiat Periphraſis erit: quam quidam Circuitionē nominant. vt ſi quis Euerſorem Cartaginis ⁊ Numantie pro Scipio/ne dicat: vt Troiani belli ſcriptorem dixit Horatius pro homero Item ſi mantuanus vates ponatur pro vergilio Venuſinus Poeta pro horatio Peripatetice Schole princeps pro Ariſtotele Stoice familie pater pro Zenone. voluptatis aſſertor pro epicuro Hec autem ratio pluribꝰ conſtat modis, Etymologia notatione. finitione

¶ Etymologia

e Tymologia quum nominis rationem explicamus: vt ſi quis pro heredipeta dicat. qui hereditates alienas appetat captetqꝫ Aut pro Paraſito hominem cibo ventriqꝫ deditum. aut pro Philoſopho hominem ſapientie ſtudioſum Pro Grammatico qui litteras doceat. Pro aſſiduo: qui det era: pro locuplete qui plurima loca poſſidet: Pro pecunioſo qui magnaꝫ pecoꝝ copiam poſſidet

¶ Notatione

NOtatione cōſtabit quum notis quibuſdam iterum accidētiū reꝝ quāpiam deſcribimus vt ſi q̄s Irām intelligēs: aī aut bilis efferueſcentiam dicat: qui pallorē vultui: ardorem oculis. tremorem membris indu/cat Eiuſdem generis eſt ⁊ illud Qui digito ſcalpit vno caput. quo mollis et patum vir ſignificatur

¶ Finitione

f Initione conſtabit vt ſi quis artē bñ dicendi pro rhetorica dicat Virū peculatorē: virꝫ qui ciuitatis erariū cōpilaſſet Hoiem Tyrānū. qui vi leges ac ciuiū libertatē oppreſiſſet

¶ Variandi ratio ꝑ Metaphoram

¶ Cap. xv

De rex ac vboꝛũ Copia

ALia vero varietatis ratio ex Metaphoꝛa naſcitur quę latine Tranſlatio dicitur. propterea ꝗ vocem a genuina ac propꝛia ſignificatione ad non propꝛiam tranſfert: Ea multis modis tractatur.

Deflexio:

PRimum deflexione quoties vox e ꝓpinquo: ad rem proximam deflectitur vt video pro intelligo Audire ꝓ obtemparare aut credere Sentire pro intelligere Perſpicere ꝓ cognitũ hr̃e Odorari: olfacere ꝓ ſuſpicari ac depꝛehendere Cõgruere pro ferre Deuoꝛare pro vincere ac perferre Cõplecti. exoſculari pro amare Suſpicere pro admirari Deſpicere pro contemnere Ita ſtupet animus: ſtupent oculi. ſtupent dentes Siquidem in ijs id quod ẽ corpoꝛis ad animum tranſfertur Quo metaphoꝛę genere nihil vſitatius Huc fortaſſis pertinent et illa quoties cano pro dico. canto pro ſcribo dicimus. Pręconium pro laude Buccinari pro celebrare.

Ab irrationali ad rationale.

PRoxima ſpecies eſt quoties a bꝛuto animante ad animal ratione pręditum fit tranſlatio aut Contra: Ut ſi hominem odioſe atq; inſulſę loquacitatis rudere dicas ant blaterare aut grunnire. aut gannire Si oblatrare pro obtrectare. allatrare pro conuiciari: dicas Contra ſi oloꝛem canorum. muſicum. luſciniam: perfidum vulpem. ambitioſum leonem Aſſentatoꝛẽ Canem dicamus. cuiuſmodi multa Uirgilius tribuit apibus: dum quicquid agitur in hominum republica id traducit ad hoc animal

Ab animali ad non animal aut contra

Longius erit petita Tranſlatio ſi ab animali ad inanimale traducatur aut contra Uergilius Si tantum pectoꝛe robur concipis Hic robur a ligno ad hominem tranſtulit At procul excelſo miratus vertice montis: animale ad inanimatum tranſtulit quum verticem pro cacumine dixit Item. ⁊ nunc omnis ager nunc omnis parturit arbos Ridet ager: Contra Ambo floꝛentes ętatibus Et viridis ętas: et vernat ętas Iratum mare. indignatus Araxis: auidum mare Mirantur gargara Quod genus et plura ſunt exempla. et frequentius obuia ꝙ̃ vt hic debeant referri

Ab animali ad animal

Ut ſi quis coruum ſui inequitantem dicat: ⁊ paſcentes apes

Ab inanimato ad inanimatum aut Contra

SUmetur Metaphoꝛa: ſi quis ſiluam ſcatere dicat qd̕ ẽ fontium autem odium ſuppullulaſcere quod eſt fruticum. Aut ſi quis pilos fruticari dicat aut ſylueſcere quod eſt arboꝛũ. Si quis oꝛõem fluere dicat Aut fluctus et vndas negocioꝛum Eiuſdem generis eſt ſi quis Collem verrucam dicat: quemadmodum Cato:

Metaphoꝛa reciproca

Cap. xvi.

QUedam tranſlationes reciproce ſunt ſiue communes quas Gręci vocant Acoluthas nam vt pro gubernatoꝛe aurigam ita pro auriga gubernatoꝛem recte dixeris Quędam vnius dumtaxat partis quas anacoluthas appellant Siquidem vt verticem recte tranſfers ab homie ad mõtem. ita non recte tranſfers ab homine ad montem ita non recte cacumen ad hominem traduxeris Facit autem metaphoꝛa non ſolum ad copiam oꝛatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

nis verum et ad ornatum. ad grauitatem. ad euidentiam. ad ſublimitatem. ad feſtiuitatem Nonnunq̃ et neceſſaria eſt. quemadmodum ruſtici gemmam dicunt in vitibus: gemmare vites. ſitire agros. fructus laborare Nos durū hominem atq̃ aſperum Neq̃ enim aliud habemus verbum. Sed quot modis adhibeatur tranſlatio: ⁊ quatenus differat a finitimis. Tropis non eſt huius propoſiti ſcrupuloſius perſequi Illud admonuiſſe profuerit: vt qui volet in dicendo copioſius eſſe. ex optimis authoribus maximam inſignium Tranſlationum vim annotantem comparet. Sunt aūt apud. M. Tullium optime: apud Quintilianum plurime Ex adagijs item non pauca colligi non poterunt Propterea q̄ pleraq̃ aut allegoriam habent: aut aliquam metaphorę ſpeciem In his colligendis nos elaborauimus: haud ſcio q̄ feliciter. magnis certe vigilijs Nihil vero prohibet quo minus ipſi vel ex lectis vel ex animaduerſis rerū omnium naturis vndecunq̃ metaphoras fingamus. modo ne ſit dura tranſlatio: ne ſordida. ne maior q̄ oportet: ne diſſimilis: ne nimium crebra: pręſertim in eadem ſpecie Illud item non abs re fuerit admonere. metaphorum interdum in ſimplici. noīe ſitam eſſe. vt ſi quis hoīem ventri addictum pecudem appellet Nonnunq̃ in epitheto vt quum ſaxeum hominem autem ferreum ſcriptorem dicimus Aut vitreos vndas: floridam ętatem Interim in verbo ſimplici. vt auolat ętas. labuntur anni Interdum additur quiddam qđ metaphorā explicet. Inflammauit hoīem cupiditate glorię Incendit ira

Variandi ratio per Allegoriam

Cap. xvij

Idem efficit allegoria quod metaphora. neq̃ enim aliud eſt allegoria q̄ metaphora perpetua vt pedem conferre pro eo quod eſt concertare argumentis Iugulum petere pro eo quod caput cauſe aggredi Et tragulam inijcere pro eo quod eſt fallaciam intendere Vt etiam nauem perforet in qua ipſe nauiget Id eſt ciuitatem euertat qua ſubuerſa ſibi q̄z ſit pereundū
Huius vſus frequentior eſt in ſententijs prouerbialibus ac prouerbijs: vt flamma fumo eſt proxima. quo ſignificatur tempeſtiuiter cauendum eſſe periculū Et vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil eſt opus. quum ſignificamus rei per ſe laudabili nihil opus eſſe commendatione aliena Et Cretizandum aduerſus Cretenſem. id eſt mendacijs ac dolis agendum cum ſubdolo: ac vano In huiuſmodi paroemijs Allegoria nonnunq̃ exit in Aenigma: neq̃ id erit vicioſum ſi doctis vel loquaris vel ſcribas Imo ne tum quidem ſi vulgo Neq̃ enim ita ſcribendum: vt omnes omnia intelligant Sed vt quędam etiam veſtigare ad diſcere cogantur

Variandi ratio per catachreſim

Cap. xviij

Eandem vim obtinet Catachreſis quam latini dicunt abuſionem Atq̃ hac nota ſecernitur a Tranſlatione: q̄ abuſio eſt vbi nomen omnino defuit Tranſlatio vbi aliud fuit. veluti quum parricidam dicimus q̄ fratrem occiderit. et piſcinam in qua lauamus nec piſces inſunt. vires hominis breues. longum conſiliū
Minutum animum pro paruo.
Illud orationis genus maxime probat Quintil. in quo trium permixta ē gratia Similitudinis Allegorię et tranſlationis: vt Quod fretum Quem Euripū tot motus: tantas. tam varias habere creditis agitationes. commutationes. fluctus quantas perturbationes ⁊ quantos eſtus habet ratio comitiorum Di

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

es intermiſſus vnus aut nox interpoſita ſepe et perturbat omnia: et totā opini
unem parua nonnunq̄ꝫ commutat aura rumoris

¶ Variatio per Onomatopoeiam
¶ Capitulum. xix

Onnihil accedit varietatis et ex Onomatopeia: quę fictio nominis di
ci poteſt Quod ſunt genus Taratantara: pro cantu tubę. ſibilus. mur/
mur. mugitus Ad eandem formam pertinet paragoge. id eſt deductō
ac deriuatio nouorum verborum ex analogia ſumpta. que quur nobis etiaꝫ ſit
fugienda non video: ſi quando ſententia poſtulabit Sylla turire. pro eo quod
eſt Syllę mores imitari velle Et quemadmodum dicimus. Cacaturire mic/
turire. eſurire. quid vetat quominus iuxta Analogiam dicamus dormiturire.
ſcripturire. proſcripturire. dicturire. bellaturire. nupturire Et quemadmoduꝫ
dicimus grecari quur non itidem dicamus Iuuenari Poetari Cornicari Rhe
toricari Philoſophari Theologari: Vt laureati: nummati. ſcutati. quur nō iti/
dem Pileati: laruati Perſonati: et ſi qua ſunt ſimilia: Quur non ſicceſcere ſicut
areſcere Et in his quidem fictionibus Greci longe ſunt latinis foeliciores nob
tamen nonnihil laudandum cenſeo pręſertim in carmine ⁊ in vertendis grecis.
authoribus Certe quę reperiuntur apud idoneos authores: ea ſunt audacter
vſurpanda Necꝫ enim vllum verbum nobis videri debet durum aut obſoletū
quod apud ſcriptorem probatum reperiatur Qua quidem in re longe latecꝫ
diſſentio ab ijs qui vocem omnem ſeu barbaram horrent: quam apud Mar.
Ciceronem non legerint Quin illud etiam obſeruandum eiuſdem dictionis
interdum variam eſſe Paragogen quemadmodum ſuperius attigimus Vo/
luptuoſus et voluptuarius edax ⁊ edo. homunculus. homullus: homuncio:
pauxillum et paucula Harum igitur omnium rerum obſeruatio copiam orati
onis non mediocriter adiuuabit proptereaq̄ in his factitijs nominibus mag/
na pars opum lingue latinę ſita eſt

¶ Variandi ratio per metalepſim
¶ Cap. xx

ABuſioni confinis eſt metalepſis quę Tranſſumptio latinis di
citur Ea erit vbi gradatim itur ad id quod oſtendimus vt ſpę
luncis abdidit atris Nam nigrę intelliguntur. ex nigris obſcu
rę: et per hoc demum in pręceps profunde Verum huius figu
rę vſus magis incidet in carmine q̄ꝫ in orōe ſoluta

¶ Variandi ratio per metonymyam
¶ Capitulum: xxi

Necꝫ mediocriter ad copiam orationis facit Tropus qui vocatur Me
tonymya quę dicitur etiam trāſmutatio Ea fit compluribus modis
vel cum inuentorem pro re ſubiecta ponimus vt Cererem corruptam
vndis. Sine Cerere et Baccho friget venus. Receptus terra Neptunus Claſ
ſes aquilonibus arcet Vulcano dicare Vario Marte pugnare Venus cōfert
oculis et voci Hic inuentor aut qui preſidet pro re ſubiecta ponitur Quod ſi ver
tas erit durius vt vinum precemur: nam hic deus preſens adeſt Hic vinū pro
Baccho poſitum eſt. vel quum id quod continet pro eo quod continetur: vſur
patur Epotos cados. coelo gratiſſimus amnis. id eſt coelitibus Seculum foe
lix Aut contra id quod durius et violentius fit Iam proximus ardet vcalegon
hominem pro domo poſuit Terentius Eamus ad nos. id eſt ad ędes noſtras
Et quum dicamus hominem deuorari cuius patrimonium conſumitur Huc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ubi comedendum propino De ſenegustarit id eſt de pecunia ſenis Ubi domi
nus rei pro reipſa ponitur Uel quum ex efficiente effectum ſignificamus. Hic
melior remis Significat enim velocitatem ſed que per remos fit: vel contra vt
frigus pigrum Moeſtumq̄ʒ timorem mittite Pallida mors Audax iuuēta
Pallenteſq̄ʒ habitant morbi: Triſtiſq̄ʒ ſenectus
Preceps ira Hilaris adoleſcentia. Inconſultus amor
Inuerecunda nox Audax vinum Uel cum ducem ponimus pro his qui ſub/
ſunt: vt quum ab hannibale ceſa apud cannas ſexaginta milia dicimus. Aut
quum authorem pro opere ponimus: vt cum dicimus Vergilium veniſſe Ply
nium ſemper in manibus habendum Simile eſt huic cum ſacrilegium Etar/
morum ſcientiam habere non artis

Uariandi ratio per Synecdochen
Cap. xxij

Ehhementer adiuuabit copiam et Synecdoche quam quidam
intellectionem vocant Quoties ex vno plures intelligimus: vt
Romanus prelio victor Et poenus fugatus pro poeni. Ex p̄te
totum: vt Mucronem pro gladio Tectum pro domo Retroq̄ʒ
vt ingens a vertice pontus Et fontemq̄ʒ ignemq̄ʒ ferebant ex ſpe
cie genus Iracundior Adria: pro quouis mari Acheloia pocula pro quouis flu
uio Quod non ita commode vertitur Ex materia rem confectam vt ferrum p̄
gladio Abies aut pinus pro naui Ex precedentibus ſequentia. vt virgineam
ſoluit zonam Id eſt deuirginauit Subdidit equo calcaria id eſt cucurrit Bre/
uiter quum aliud ex alio intelligitur Uixerunt pro mortui ſunt Nos quoq̄ʒ fio
ruimus Et fuimus Troes. Etiam ſumma procul villarum culmina fumant
noctem imminentem intelligimus quum longe aliud dictū: porro ex ligno rē
ſignatam colligimus.

Uariandi ratio per equipollentiam
Capi. xxiij

Recipua variandi ratio ſumitur per iſodynamian id eſt per equipollē
p tiam Ea conſtat negationis additione: detractione: geminatione: ⁊ p̄
bis contrarijs: vt primas obtinet Non eſt in poſtremis Uir egregie do
ctus. Uir minime indoctus Omnia fecit Nonnihil fecit. Nonnihil fallacie in
tendendum in hominem id eſt aliquid fallacie Aſſumpto autē verbo diuerſo
et appoſita aut adempta negatione ſtatim nouam orationis faciem conſtitue
ris Placet. non diſplicet: accipio conditionem Non recuſo conditionem Uerum
de his reliquiſq̄ʒ equipollentijs exactius ſuo loco tractabimus

Uariandi ratio per comparatiua
Capit. xxiiij

In nonnullis comparatiuis dictionbus fit hec commutatio citra nega
tionem. tranſlatis duntaxat partibus vt ante ponit famam pecuniae
Poſt habet pecuniam: fame. Minoris facit famam quam pecuniam
Pluris facit pecuniam quam famam Prius habet lucrum q̄ʒ honeſtum: po/
ſterius habet honeſtum quam lucrum: Atq̄ʒ hec quidem copia naſcitur ex con
trarijs Cuiuſmodi ſūt Suſpicit: deſpicit. Curat: negligit. appetit: faſtidit atq̄ʒ
id genus innumera

Uariandi ratio per relatiuorum commutationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

¶ Cap.xxv

Fdalis eſt item variãdi ratio per dictiones relatiuas. Uxor illius eſſe non vult Non vult illum maritũ Recuſat illius eſſe ſocer. Recuſat illum generum Pudet me huius Nurus. Pudet me huius Socrum videri Non alium mihi patrem optem Nullius malim eſſe filius O me tali felicem pręceptore Foelicem metuus ſim qui diſcipulus Caue iſti locaueris agrũ Ne committas vt hic agrum conducat tuum Jamduduz expectat vt viro nubat Expectat vt ſe vir aliquis ducat Nolim tibi debere Nolim te mihi creditorem Hoc me docuiſti: hoc ex te didici Hoc mihi retulit paulus. Hoc ex paulo audiui Plurimum ex ea re capies emolumenti Ea res plurimum tibi adferet emolumenti Littere non parum ornamenti tibi concili abunt: ex litteris nõ parum ornamenti tibi accedet Pater filio reconcil(i)atus eſt Filius cum patre rediit in gratiã

¶ Uariandi ratio per amplificationẽ

¶ Cap.xxvi

e X Auxeſi hoc eſt ãpliſicatione variatur oratio quum amplificande rei gratia verbũ atrotius ſubijcimus loco proprij. vt quum occiſum dicimus qui ſit cęſus: Latronem qui ſit improbus Occidiſſe cui res acerbior acciderit Exanimatum: dolore affectum Enectum cruciatum Mutum qui nihil reſponderit Reuixiſſe qui ſpem receperit Huc pertinent et appellationes ille de quibus ante nonnihil memini: quũ Carnificẽ appellamus hoiem immitem Sacrilegũ. Sceleratũ: Uenefica. malã Pręterea ille ſcelus. monſtrũ peſtis labes Poſtremo or hę Atreus pro crudeli Sardanapalus pro effęmiato de q̃bus ſuo loco copioſius

¶ Uariandi ratio per hyperbolen.

¶ Cap.xxvij

VAriat et hyparbole quã quidã ſuperlationẽ noĩauit vt hic vl ſaxa ſua loquacitate poſſit rũpere Coelum digito attingere Ocyor euro. Et fulminis ocyor alis Uox aſtra feribat

¶ Uariandi ratio per Meioſin id eſt per diminutionẽ

¶ Cap.xxviij

DJuerſus variandi modus per Meioſin. hoc eſt per diminutionẽ veluti quoties attigiſſe dicimus eũ qui pulſauit. leſiſſe qui vulnerauit. Interdum diminutio ſapit hyperbolẽ vt vix oſſibus herent Breuior Pigmęo Minus habet q̃ꝫ nihil Uerũ de his quoqꝫ nonnulla ſuo loco diſſeremus

¶ Uariandi ratio per cõpoſitionẽ

¶ Capitulũ. xxix

VAriatur oratio nonnihil et ex cõpoſitione Ea ſita eſt in his ferme figuris Aſyndeto. Polyſyndeto. veni: vidi vici. Tectũqꝫ laremqꝫ: Armaqꝫ Amycleũqꝫ canẽ. creſſamqꝫ pharetrã Syzeugmeno. id fit quoties ad vnũ verbũ plures ſententie reſpondent Fit autẽ triphariã aut. quũ prepo nitur: aut quũ ſequitur: aut quũ anteponitur. Ut defloreſcit forma vel morbo vel ętate Uel morbo vel ętate forma defloreſcat Aut ętate forma defloreſcit ãt morbo. Uicit pudorẽ libido. timorẽ audacia. rationem amentia Cõtra Neqꝫ enim is es Catilina vt te aut pudor vnq̃ꝫ a turpitudine: aut metus a periculo: aut ratio a furore reuocarit Nõ vnũ nẽqꝫ et ꝑ iterationẽ repitur non coniũctio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſed nomen aut verbum q̄ Epanalepſim vocant Nihilne te nocturnum preſidiū palatij: nihil vrb vigilie nihil timor ppli nihil ↄcurſus bonoꝝ oīm: nihil hic munificentiſſimus ſenatus habendi locus: nihil hic munificentiſſimus ſenatꝰ habendi locus: nihil horum ora vultuſqꝫ mouerunt? Simile huic vicit pudorem libido: vicit timorem audacia Vicit rationem amentia Aut per ſynonymiam: vicit timorem audacia rationem ſuperauit amentia. libido pudorem expugnauit Experiamur igitur quot rationibus eadem ſententia poſſit per has figuras variari Contemnit deos. contemnit homines Deos contemnit Homines contemnit. Contemnit et deos et homines et deos et homiues contēnit Deos contemnit atqꝫ homines Ad hunc locum pertinent et illa. Inedię q̄ frigoris patientior: lucri q̄ glorię. cupientior Cupientior lucri q̄ glorie Lucricupientior q̄ glorie Chariorem habeo neminem. et Neminem habeo chariorem Quamq̄ hęc non ita multum adferunt momenti. adiuuat tamen Et quibus de cauſis Ob eam rem Eam ob rem Ob cauſam tam paruulam Tam paruulam ob cauſam Veniam ad te quando ita vult pater Quando ita vult pater veniam Eiuſdem rationis eſt quum ex oratione ſimplici duplicem facimꝰ aut contra vt omnia tua mihi debes Quicquid habes. id om̄e mihi debes

¶ Variandi ratio per ſyntaxin id eſt conſtructionem ¶ Cap. xxx

Ex ordine ſiue conſtructione item nonnulla ſermonis varietas exiſtit id quod ſuperius attigimus. Nam plereqꝫ dictiones ſunt quę non reſpuunt diuerſam conſtructionem: vt Multum pudorem: et multum pudoris Scripſit mihi et ſcripſit ad me diuerſum ſeu alienum huic et diuerſum alienum ab hoc. iactat maiores ſuos. iactat ſe ſuis maioribus De te ſomniaui. ſōniaui De te ridet: te ridet Tota nocte potauit. totam noctem potauit. Romanorum ſummus Summus inter Romanos Seruitus morte durior. ſeruitꝰ durior q̄ mors Damnatus eſt de repetundis damnatus eſt repetundarum Natus glorie: natus ad gloriam Tue partes ſunt: tuarum eſt partium

¶ Variandi ratio per mutationem figurę varijs modis ¶ Cap. xxxi

Variatur oratio quoties alio atqꝫ alio affectu. ac veluti habitu profertur Quam interim figurę mutationē licebit appellare. vt non eſt miſerum mori. ⁊ vſqꝫ adeo ne mori miſerum eſt? Nihil eſt te vanius. An quicq̄ te vanius? Hic per interrogationem variata eſt figura Non magnam laudem aſſequutus eſt Egregiam vero laudem es aſſequutus Non iſta curat populus Id populus curat ſcilicet Hic per Ironiam commutata eſt ſermonis facies Vehementer amat pecuniā Dij boni q̄ amat pecuniam? Per admirationem verſus eſt orationis color Tum deos contemnit: tum homines haud ſcio magis ne deos contemnat an homines Hic per dubitationem commutata eſt orationis forma Nihil mihi charius aut antiquius fama Diſperea m ſi quid mihi charius fama Hic per adiurationem variatus eſt ſermo Ita nunq̄ cogitaui Dij meliora q̄ vt iſta cogitarim Hic per abominationem commutatus eſt color Eſt vir inſigni vanitate O ſingularē hominis vanitatem Hic per exclamationem Non modo virgines aliquot conſtuprauit: verum etiam veſtalem inceſtu polluit Virgines complu

res ſtupefauit: vt interim de veſtali inceſtu polluta ſileā Hic p occupationē vari atus eſt ſermo Cū et genere ſis obſcuriſſimo. ⁊ re nulla. nullis litteris. nulla for ma. nullo ingenio. qđ eſt cur te adeo iactes: Quid habes cur tā ſis inſolens Na taliū ſplendorē: At qui genere es obſcuriſſimo Opes: At vel Jro ipſo pauperi ores Eruditionē: Sʒ bonas litteras: nec attigiſti vnq̄ꝫ Formā: At ipſo Ther ſite deformiores Jngeniū: Ad iſtud profecto nactus eſt ſtupidiſſimū Quid igi tur iſta tua iactātia ē: niſi mera inſania: Hic per ſubiectionē variatus eſt orati onis habitus Necꝫ vero ſolū per oīes figuras Uerūetiā per locos prope oēs variari: poteſt oratio Ceterū quoniā hec magis videntur ad rerū Copiā perti nere Secundo cōmentario de his diligentius diſſerem⁹ ac formas ferme oēs paucis indicauimus: quibus manēte ſnīa: cōmutatur orō

¶ Experientie.

¶ Cap. xxxij.

NUnc quo res fiat dilucidior: experiundi gratia ſententiā vnā atcꝫ alte rā proponamus: conemurcꝫ quoad fieri poterit: eandē veluti Prote um in omnē ſpeciē vertere Non q̄ oīs variandi ratio in vnā quāpiā oratio nē poſſit incidere: ſed quot incident. tot vtemur Sumaturcꝫ illud exēpli loco.

¶ Tue littere me magnopere delectarunt.

TUe non admittit Synonymiā Tue āplitudinis Tue paternitatis Tue maieſtatis Periphraſis eſt Si nomen propriū ponas puta Fau ſti Heteroſis eſt et patris et perſone Fauſti littere Si fauſtine littere Eteroſis ſubſtantiui in epitheton

¶ Littere.

EPiſtola littere. tabelle Synonymia eſt. litterule epiſtolium tabellulae heteroſis Schede ſcripta. Synecdoche Quod ad me ſcripſiſti. Peri phraſis eſt

¶ Me

ANimū meū. meum pectus. meos oculos vel Periphraſis vel Synec doche: nos pro me Enallage numeri: Eraſmum. Heteroſis eſt per ſone

¶ Magnopere

VAlde vehemēter. nimiū. mire. mirifice. magnifice ⁊c. Synony mia eſt Maxiope Sūope Supra modū. p̄ter modū vnice, au xe ſis. id eſt haud mediocriter. nō parū. non vulgariter p cōtraria ⁊ negatōeʒ dici nō poteſt: quātope incredibile dictu. verbis ꝯſeq̄ ne queā atcꝫ id genus alia hypbolen ſapiunt

¶ Delectarunt

ODelectarūt. recrearūt. exhilararūt: Synonymia ē niſi qđ inexhilarūt metaphora videtur eē voluptatē attulerūt: voluptati fuerūt: iucūde fuerūt ⁊ ſilia Periphraſim hñt. voluptate pfuderūt mellitiſſime fuerīt et cōſimilia trāſlatitia ſunt Nō iniucūde fuerūt Nō inſuaues A cōtrarioꝝ pmu tatione Reliqua citra cōtextū cōmode oñdi non poſſunt nunc igit̄ experiaūr.

Tue me littere magnopere delectarunt i.
Delectarūt mirꝫ in modū tue me lrē ij
Maiorē in modū me tue delectarūt lrē iij
Hactenus preter cōpoſitionē nihil ferme mutatū ē
Tuis lris ſum magnopere delectatus iiij

Liber Primus

Delectatus ſū maiorē in modū tuis lris v
Hic genus verbi dūtaxat eſt cōmutatū
Epiſtola tua me vehementer exhilarauit. vi
Tua qdē epl'a ſuz vehemēter exhilaratus vii
Tue lrē nō mediocriter aim meū refecerūt viii
Hūanitatis tue ſcptis ſū nō mediocriter aīo refectus ix
Ex amātiſſimis lris tuis icredibilē cepi voluptatē Hypbole ꝛ relatio
Amātiſſime tue lrē incredibilē mihi voluptatē attulerūt x.
Nouā quandā leticiā tue ſchede mihi peperūt xi
Tuis ex ſchedis mirificā letitiā concepi xii
Sūmū gaudiū tua ſcripta mihi adportarūt xiii
Tuis e ſcptis ſūmū mihi gaudiū allatū eſt xiiii
Ex excellētie tue lris magnā hauſimus voluptatē xv
Et hic relatio ē Cetera ſibi qſqꝫ facile annotabit xvi
Ex fauſti mei lris plīm hauſi voluptatis xvii
Tuis e ſcptis haud vulgaris mihi voluptas acceſſit xviii
Epl'a tua ſū vnice delectatus xix
Ex fauſtinis lris mirificū quoddā oblectamētū ꝯcepi xx
Tue lrē ſane qꝫ delectarūt aiz meū xxi
Ineffabili gaudio tue me ſchedule ꝑfuderūt xxii
Hic metaphora eſt
Tuis ex lris noua quadā delectatōe ſum ꝑfuſus xxiii
Incredibili leticia tua me ſcpta delibutū reddiderūt xxiiii
Et hic metaphora
Haud par delectamēti tua mihi cōciliauit epiſtola xxv
Legendis tuis lris oppido qꝫ ſuz delectatus xxvi
Lectio tuaꝝ lrāꝝ ſingulari voluptate deliniuit mētē meā xxvii
Adomodū delectabilis mihi tua fuit epl'a xxviii
Eximia quadā letitia tue me lrē affecerūt xxix
Tuis ex lris ſingulari ſū affectus leticia xxx
Maxie voluptati mihi tua fuit epl'a: xxxi
Sūmo oblectamento mihi tua ſcpta fuerunt xxxii
Incredibili gaudio mihi tua fuit epl'a xxxiii
Nimiſqꝫ iucūda nobis tua fuit epl'a xxxiiii
Sūme iucūditati nob; tua fuit epl'a. xxxv
Suauiſſime mihi tue fuerūt lrē xxxvi
Tuis ex lris fris mihi profcā eſt letitia xxxvii
Tue lrē fecerūt vt prorſus exilirē gaudio xxxviii
Tuis acceptis lris letitia geſtiebā xxxix
Ubi mihi tue ſunt reddite lrē. letitia ſuz expletus xl
Lcis amātiſſimis tuis lris noua quadā letitia correptus ſuz xli
Acceptis lris tuis icredibilis voluptas cepit aiz meū xlii
Inuſitata letitia me tua demulſit epl'a xliii
ꝙ ad me ſcpſeris id mihi tā iucundū fuit qꝫ quod iucūdiſſimū xliiii
ꝙ ad me tuas dederis lrās id vehementer fuit gratū. xlv
ꝙ me tuis dignatus es lris. eo nihil mihi potuit accidere gratius. xlvi
Tue me litterule oppido gaudibūdū effecerūt. xlvii
Tuis lris oppido qꝫ letabundus ſuz effectus. xlviii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Quot me tuis litteris certiorem reddideris: fuit id mihi non gratum modo ve rumetiam iucundum xlix
Cum tua ad me perferretur epiſtola. vidiſſes me gaudij magnitudine geſti entem l
ꝙ me ſaltem epiſtola ſalutaris: id profecto volupe fuit li
Litteris tuis nihil adferri potuit optatius lij
Epiſtola tua ad nos venit vehementer expectata liij
Litteris tuis nihil adferri potuit deſyderatius liiij

¶ In his tribus Metalepſis eſt aut certe Synecdoche nam iucunda ſolent accidere que magnopere deſyderauimus

Non poſſunt non eſſe iucundiſſime Eraſmo Fauſtinę littere ív
Non iniucunda mihi tua fuit epiſtola lvi
Neutiq̃ inſuaues mihi tuę venerunt littere lvij
Haud quaq̃ ingrata mihi tua ſcripta acciderunt lviij
Tam dulcis mihi tua fuit epiſtola q̃ ea quę ſunt dulciſſima lx
Litteras tuas multa cum voluptate perlegi lx
Epiſtolam tuam non ſine ſumma voluptate recepi lxi
Quis mihi tuas reddidit lr̃as is mihi gaudioꝝ cumulū detulit lxij
Dictu mirum q̃ me tua ceperit epiſtola lxiij
Schedę quas abs te miſſas accepi noua quadam gaudiorum luce pectus meum ſerenarunt. lxiiij
Lr̃e tue quicq̇d in aīo meroris erat. id omne protinus excuſſerunt lxv
Miram animo perſenſi voluptatem quū tua nobis redderetur ep̄la lxvi
Tuis ex litteris vol[u]ptas inſolita animo inceſſit meo lxvij
Tue lr̃e fuerunt in cauſa vt affatim gauderem lxviij
Tuis litteris effectum eſt: vt totus exultarim gaudio lxix
Dici vix queat: quantum mihi letitię tuis ex litteris obortum ſit lxx
Vix poſſim ſermone conſequi quantum gaudiorum ex tua mihi natum ſit epiſtola ixxi
Dictu mirum eſt: quantum voluptatum nobis ex tuis affulſerit lr̃is lxxij
Deum immortalem q̃ ingens gaudiū nobis tua prouenit epiſtola lxxiij
Papę quantas lętitię cauſas nobis tue littere ſuppeditarunt? lxxiiij
Dij boni quātā vim gaudiorum tua mihi ſcripta ſubminiſtrarunt? lxxv
Maiorem letitiam tuę mihi tabellę attulerūt: q̃ vt explicare poſſim lxxvi
Plurimum voluptatis nobis tuus tabellarius adportauit lxxvij
Vix credas quantum aceruū leticię lr̃e tue in aīm inuexerūt meū lxxviij
Verbis eloqui nequeam quantis gaudijs me tua onerarit epiſtola Quur autem ſic verear loqui quum Therentius dixerit multis cō moditatibus oneratum diem lxxix
Tuę me ęlittere gaudijs onuſtum reddidere lxxx
Tuis litteris valde ſum gauiſus lxxxi
Tuis litteris vnice ſum letatus lxxxij
Tua ſcripta nobis vberrimam lęticię copiam offuderunt lxxxiij
Lętiſſima mihi tua fuit epiſtola lxxxiiij
Tuis litteris factum eſt: vt prorſum frontem exporrexerim lxxxv
Viſis tuis litteris protinus animi mei frontem explicui lxxxvi
Inter legendum ea quę ad me ſcripſiſti: mira quędam voluptas animo obrep

ſit meo
Simul atqꝫ tuas inſpexiſſem litteras noua quędam gaudiorum vis mentem lxxxvij
occupauit meam
Inſpectis tuis lr̄is incredibilis q̄dā ęſtus leticię pectus ſubijt meū. lxxxviij
Acceptis humaniſſimis litteris tuis: immenſa quędam lęticia me totum obſe lxxxix
dit
Emoriar: ſi quicqꝫ vnqꝫ accidit iucundius tuis litteris. xc
Diſperam ſi quis in vita ſuauius obtigit tuis litteris xci
Ita me muſę bene amēt. vt nihil ante hac accidit tuis litteris gratius xcij
Caue credas rē vllam obijcia fortuna poſſe iucūdiorē q̄ꝫ tue ſint, litterę xciij
Quam ipſe charus animo meo: tam me iuuant tue lr̄ē xciiij
Papę quantum gaudiorum tua mihi excitauit epiſtola? xcv
Quantum riſus: quantum plauſus: quantum tripudiorum tue nobis attule- xcvi
runt littere
Elegantiſſimas tuas lr̄ās legens: inſolita quadā leticia tāgebar xcvij
Calamus tuus: me gaudijs exſaturauit xcviij
Multam voluptatem mihi tua prebuit epiſtola xcix
Totum me gaudijs imbuit tua tā elegans epiſtola C
Om̄is pectoris mei ſinus voluptate referſit tua tam amabilis ep̄la. ci
Rara quadam voluptate me tuę reſperſerunt littere. cij
Tua quidē epiſtola nouā quandam animo meo voluptatē aſperſit ciij
Tuis litteris nulla res vnqꝫ accidit mihi feſtiuior ciiij
Nihil vnqꝫ vidi tuis litteris lubentius cv
Haud eſt quicqꝫ quod gaudentiore acceperim animo q̄ꝫ proximas fauſti mei cvi
litteras
Quo me credis affluxiſſe gaudio quum tuum nomen tuis in litteris agnoſce cvij
rem?
Quum tabellarius tuam mihi traderet epiſtolam. ſtatim animus mihi letitia cviij
ineffabili prurire coepit.
Quid ego tibi nunc referam quę voluptas acceptis tuis litteris animum E- cix
raſmi tui titillarit?
Animus gaudio velut exundabat, quū tua mihi redderetur ep̄la. cx
Ut lubens tuam accepi epiſtolam cxi
Poſteaq̄ꝫ epiſtolium tuum ad me delatum eſt animus nimirum mihi gaudio cxij
efferbuit
Vixeram apud me pre gaudio quū tuas acciperem litteras cxiij
Litterarum tuarum lepos: precipua quadam voluptate remoratus eſt animū cxiiij
meum
Non poſſum non vehem̄ter gaudere quotiēs tua ſcripta ad nos aduolāt cxv
Melmerum mihi tuę fuerunt litterę cxvi
Quicq̄d lr̄āꝝ abs te proficiſcitur: id mihi Sinete ac melle fluere vr̄ cxvij
Opinaris litterarum epulis ſum lautiſſime refectus. cxviij
Tua ſcripta ſunt mihi quauis ambroſia ſuauiora cxix
Schedule mei mori mihi fuere vel mēſis Siculis lautiores cxx
Nulla voluptas: nulle ſunt delitię quas cum tuis lr̄is conferre velim. cxxi
Nauſea ſunt omnia pre tuis litteris. cxxij
Inter legendum amantiſſimas litteras tuas Eraſmi pectus gaudio ſubſul- cxxiij
tabat
cxxiiij

Charte digitis tuis exarate me: quantus eram gaudijs explerunt. cxxv
Mere delitie cordi meo ſunt: quicquid ſcriptorum abs te redditur cxxvi
Nil niſi gaudium tua ſpirat epiſtola cxxvij
Feſtum diem attulit: is qui tuas attulit litteras. cxxviij
Triumphum adduxit: qui tuum adduxit epiſtolium cxxix
Nullum ego nectar tuis ſcriptis antepoſuerim cxxx
An ego vllū mel atticū cum tuis amantiſſimis litteris contulerim cxxxi
Saccarum non eſt ſaccarum ſi cum litteris tuis componatur. cxxxij
Nulli mortalium tam ſapit Iotus q̄ꝫ mihi littere tue ſapiunt cxxxiij
Quod ſitienti vinum: hoc mihi tue ſunt littere: cxxxiiij
Quod apibus Cityſum quod ſaligne frondes capellis: quod vrſo mel hoc mi
hi tue ſunt littere cxxxv
Epiſtola tue paternitatis mihi fuit quouis melle mellitior cxxxvi
Ubi recepiſſem tantopere expectatas tuas litteras dixiſſes Eraſmum plane
gaudijs ebrium cxxxvij
Ut reddite ſunt abs te littere: ſtatim vidiſſes nos nimia quadam letitia quaſi
temulentos cxxxviij
Quam vnice te diligo. tam vnice tuis ep̄lis delector cxxxix
Nil niſi merum delitium tua mihi ſcripta videntur cxl
Non tam palato blandiuntur vlle cupedie q̄ꝫ animum meum tuae litterae de
liniunt cxli
Nulle lautitie ſuauius titillant palatū q̄ꝫ tua ſcripta mentem titillāt cxlij
Hamaxas hedonō attulit qui tuas reddidit lr̄as cxliij
Voluptatū dachon: adportauit tabellio tu⁹ tuis ad me redditis ſcp̄tis. cxliiij
Gaudiorum thalattan aduexit is qui ſchedas ꝑtulit tuas cxlv
Mihi plane tue littere fuerunt quod perſis dios cxlvi
Encephalos quemadmodum aiunt greci.
In his porro ſi que videbuntur eiuſmodi vt in oratione ſoluta vix tolleranda
putentur. meminerit hanc exercitationem ad carminis quoqꝫ compoſitionem
accommodari
Age iam ad eundem modum in altera quapiā ſn̄ia variādi facultatē experiaur.
Eaqꝫ deligatur: natura non admodū foecunda neqꝫ ad varietatē idonea quo
magis appareat quātū poſſit hec commutandi ratio: ſi vſu atqꝫ exercitatione
confirmetur. Hanc igitur ſententiam ſumamus

¶ Semper dum viuam: tui meminero.

PRincipio aduerbio ſemper nullum reſpondet Synonymum neqꝫ i alt
am vocem deflecti poteſt: deinde Uiuam nullum item habet ſynony
mum et verbum eſt vnice vocis. id eſt neutralis nec vllum ex ſe propa
gat. nomen preter vitam Deinde meminero non ſolum vnice vocis eſt verbum
verum etiam mācum: et mutilum peneqꝫ ſterile: vtpote a quo nulla ſoboles pro
ficiſcatur: preter memor et memoria Porro duo verba que bis opponuntur memo
ri et obliuiſci: vicz et ipſa ſunt tū māca: tum ſterilia Tamen aggrediemur Cete
rum variandi rationes ex ſuperioribus per ſe lector agnoſcet.
Semper dum viuam tui meminero i
Nunq̄ dum viuam: tui non meminero ij
Nunq̄ quoad victurus ſum: me tui capiet obliuio iij
Haud vnq̄ dum vixero, tu animo excideris meo iiij

Nunc donec viuam: mihi venies in obliuionem v
Nunq̃ quoad in viuis ero: tui nobis veniet obliuio vi
Non prius tui meminiſſe deſinam: q̃ viuere: vij
Non me ante tui memoria q̃ vita ipſa reliquerit. viij
Uſq̃ dum ſpirabo: tui memor fuero ix
Donec hac luce fruar tu animo herebis meo x.
E viuorum contubernio citius migrauerim q̃ tui memoria noſtro e pectore demigrarit xi
Ipſe prius è viuis exceſſero q̃ Morus e noſtra exceſſerit memoria. xij
Lux hec me p̄us deficiet q̃ tui immemor eſſe coepero xiij
Uita me non ſerius deſtituet. q̃ tam chari capitis recordatio. xiiij
Idem dies mihi tui memoriam eripiet: qui vitam xv
Eadem lux obliuia tui nobis eſt adductura: que mortem xvi
Idem noſtri tue memorie: viteq̃ finis erit xvij
Dum memor ipſe mei fuero: tui meminiſſe neutiq̃ pigebit xviij
Non alius noſtre tui memorie. q̃ lucis erit interius xix
Is ſolus dies tui memoriam extinxerit qui vitam xx.
Ante meiipſius q̃ tui obliuiſci incipiam. xxi
Noſtro e pectore non prius elabetur Mori memoria q̃ hec anima xxij
Preter vnam mortem nullus omnino te mihi caſus expectorabit xxiij
Ego ne tam iucundi conuictoris vnquam viuus queam obliuiſci xxiiij
Tū demū Mori ſui obliuiſci poterit Eraſmꝰ quū ipe ſui d̃ſinet mēor eē xxv
Dum mihi ſenſus vllus mei reliquus erit: tu ſemꝑ animo nr̃o obſeruaberꝫ xxvi
Cordi meo charior es q̃ vt viuo q̄ de in obliuionē venire poſſis. xxvij
Intime noſtris in precordijs repoſitus eſt Morus. ſic vt preter vnam mortem nulla res illum illinc queat eruere. xxviij
Orco tradar ipſe prius: q̃ te mandem obliuioni xxix
Dum ſpiritus his oculis: his manibus imperabit. tu pectori inſedebis meo dum ſpiritus hos regeret artus xxx
Quamdiu ſupererit in nobis halitus: non quiuero tui non meminiſſe xxxi
Dum in viuis agam vſq̃ viuet in me tui memoria xxxij
Is mihi dies vite finis erit: qui tui obliuionis erit initium. xxxiij
Idem caſus hanc animam teq̃ e meo reuellet animo xxxiiij
Donec ſuperſtitem eſſe ſinent ſuperi: tui perpetuo recordabor. xxxv
Dū q̃cq̃ vitalis calorꝫ i hoc pectore palpitabit tui mēoria nō euaneſcet xxxvi
Nō mihi diuturnior vita futura ē: q̃ tuoꝝ i me meritoꝝ memoria. xxxvij
Non mihi breuior fuerit tui memoria. quam ipſa vita. xxxviij
Non minus durabilis erit tui capitis recordatio: q̃ hec ipſa vita xxxix
Me mihi eripiet is dies: qui tui memoriam adimet xl
Ipſe mihi ſubducar. priuſq̃ te in memoria habere deſtitero xl
Haud longior erit mihi lucis huius fūctio: q̃ tue benignitatis mēoria xlij
Non mihi poſterius ſuppetet viuere: quam tui meminiſſe xliij
Extra me fuero citius q̃ Morus intra hoc pectus eſſe deſinet xliiij
Uita hec tuiq̃ memoria pari ſtadio ad metam decurrent xlv
Prorſus non erit Eraſmus quum Mori immemor erit. xlvi
Non extabit hoc caput vbi tam ſingularis amici quiuero obliuiſci xlvij
Donec ſupra terram acturus ſum non committam vt obſoleſcat apud me tue comitatis memoria xlviij

Donec cōmunē hunc aerem hauriā: tu crebro aīo occurſabis meo
Nunq̃ ſenius futurum eſt Eraſmo vitam q̃ tui memoriā obtinere xli
Haud mihi ſerior durabit vita q̃ tui memoria l
Non añ de te cogitandi finem fecero: q̃ atropos fatale filiū ſecuerit li
Si qua dies vnq̃ tui paritura eſt obliuiſcentiam ea, certe nunq̃ anteceſſerit ei lij
que me luce orbabit ipſa
Sol hic qui videt omnia nunq̃ me videbit non memorem tui liij
Mors vna tui recordationem his e precordijs emouebit. liiij
Donec vlla vite portio his in artubus reſidebit Morus ab Eraſmi cogitati/ lv
one nunq̃ aberit
Quamdiu ſanguinis vlla pars hoc in corpuſculo calebit nunq̃ apud me refrix lvi
erit Mori memoria
Mihi quidem dum vita aderit: tu mente mea nunq̃ es abfuturus lvij
Quouſq̃ manebit huius anime: corpuſculiq̃ copula tua mea memoria nullo lviij
tempore ſeiungeris
Prius animus corpori: q̃ tu animo meo pñs eſſe deſines lix
Spiritus ipſe citius ex huius corpuſculi domicilio demigrabit q̃ animo im/ lx
preſſa meo imago tui deleatur
Acque diuturna fuerit apud me tui memoria q̃ vite curſus.
Eadem erit ꝛ viuendi et de te cogitandi meta. lxi
Non auctoribus pomerijs tui recordatio claudetur q̃ ipſa vita: lxij
Quoad vlla vena mihi vitali tepore ſaliet dulce fuerit vſq̃ tui mēiniſſe lxiij
Quantum mea lacheſis fatale ſtamen extenderit: tantundem extendetur et lxiiij
mea tui memoria
Eadem mihi ꝛ viuendi ꝛ de te cogitādi mēſura fuerit lxv
Quoad corporis molem flatus viuificus ſuſtinebit animum maxime tui me lxvi
morem geram
Dum lucis vſum Coelitum indulgētia cōcedet: te ſemꝑ aīo feram lxvij
Dum vitam permittent superi: non committemus: vt tam fidi cōgerronis vn lxviij
quam nobis obrepat obliuio
Donec me nō deficiet aīa: aīm hūc ꝛ mēorē ꝛ gratū nūq̃ poſueto lxix
Quoaduſq̃ ſole volubili frui fas erit hunc hoīez habebꝭ tui mēorē lxx
Viuū non videbit Eraſmum qui videbit oblitum tui lxxi
Quanto tempore vita mihi duratura eſt: mens quidem hec manebit tui re/ lxxij
cordantiſſima
Quādiu ſupero hoc ioue contiget frui non mihi contigerit obliuiſci. lxxiij
Donec vita pſeuerabit: tu cordis obtutibꝫ ſemper es obuerſaturus lxxiiij
Nōis ante mei q̃ tam rari amici mihi vētura eſt obliuiſcentia lxxv
Ipſe mihi ꝑus excidero q̃ tui vultus imago lxxvi
Viuenti q̃dem Eraſmo haud vnq̃ excidet morus: lxxvij
Nulla diuturnitas que tui apud me memoriam oblitterabit lxxviij
Non niſi mecum tui extīguetur memoria lxxix
Ante fatalem diem e noſtra memoria non elimīaberis lxxx
Ante obitum non deſiſtam tui meminiſſe lxxxi
Ante ſuprema funera non ceſſabo tui memor eſſe. lxxxij
Non ante exacta vite ſtamīa tui queam obliuiſci lxxxiij
Viuo q̃dem Eraſmo Morica mēoria haud vnq̃ effluet. lxxxiiij
Tui apud me mēoriā nulla vnq̃ etas antiquabit lxxxv
lxxxvi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Ante ſummum diem non abrogabitur in memoria tui lxxxvij
Nulla necꝫ locorum necꝫ temporum iniuria efficiet. quo minus tui q̄ maxie meminerim in vita lxxxviij
Per omnem vitam tui meminero. lxxxix
Hec vita q̄ longa continget: cum tui memoria ſemper erit coniūcta xc
Ad ipſum vſcꝫ rogum merui memoria proſequetur xci.
Mei ſenſu carebo priuſq̄ cōiūctiſſimi hoīs caritur⁹ſum recordatōe xcij
A meis ipſe membris diſtrahar: antecꝫ tu ab animo meo diuellare xciij
Mors mihi citius accidet. q̄ obliuio tam dilecti capitis. xciiij
Certū eſt mortem oppetere poti⁹. q̄ tui memoriā nō iugiter obtinere xcv
Non niſi me ſepulto: tui recordatio ſepelietur in me xcvi
Tui quidem aut mecum aut nunq̄ eſt interitura memoria xcvij
Donec expirem ipſe ſpirabit in me Mori mei memoria xcviij
Donec apud ſuperos agitabimus: nunq̄ mihi inceſſet tue paternitatis obli/uio? xcix
Nihil tam arduum hec vita mihi gignere queat: vt tui memoriam ex his precordijs poſſit extundere C
Nulla res tam atrox mihi poſſit in hac exoriri vita. quae tui conciliet obliuio/nem ci
Viuo nihil poſſit exiſtere: quod mihi tue erga me humanitatis conflet obliuiſ/centiam cij
Sic in me radices egit memoria tui vt nullis omnino caſibus qui quidem vi/uis ſoleant accidere: ſit vnq̄ ceſſura ciij
Jis nimirum monumentis animo meo conſecratus es: vt ea nullum qui ſpatium valeat demoliri: niſi forte mors: cui nihil rerum mortalium non cedit ciiij
Niſi ipſe mortalis eſſem non dubitarem hanc de te memoriam immortalem fore polliceri cv
Si immortalis eſſet Eraſmus immortalis itidem foret tui apud illum memoria cvi
Eiuſmodi ſtatuam in animi mei penetralibus tua merita crexerunt: vt ea, q̊ ad me tellus ſuſtinebit nullo caſu ſit diruenda. cvij
Js titulis Morus inſcriptus eſt cordi meo vt eos nulla temporis iniuria poſ/ſit vnq̄ exedere cviij
Non niſi vna cum etate tui recordatio in me conſeneſcet cix
Jpſe mihi prius excutiar q̄ Mori nomen ex adytis cordis exigatur cx
Jd vnum tibi et confirmo ⁊ preſtabo donec in mortalium numero futurus ſum tu e ſcrinio memorie nunq̄ dimouebere cxi
Ut omnia tempus poſſit: certe hoc vnum illi non licebit vnq̄: vt viuo mihi tui pariat obliuionem cxij
Semper hic animus tui cum primis meminerit: necꝫ id me dies q̄libet lōgate docebit cxiij
Donec me tellus alet vnum illud nunq̄ quibo dediſcere videlicet tam rari ſo/dalis meminiſſe cxiiij
Donec futurus ſum Epichthonius (vt Homerico dicam verbo) Mori me/moriam continenter obtinebo cxv
Quoad mihi continget inter Biton edontas (vt Homerice loquar) an nūerari: nunq̄ hoc de pectore Mori vultus labetur cxvi
Os i an egoge zoigi Meteo ce miphila gounata orora cxvij

Quēadmodū inq̄t Homerus. tu mihi nunq̄ es obliuiſcēdus. gnou zoutos
ce epi xthoni derco. vt ē apō Homer. Nunq̄ te auferet obliuio cxviij
Tui memoriā ppetuo. pariter cū ipſo vite progreſſu producā cxix
Supſtiti Eraſmo paternitatis tue memoriā nullus vnq̄ dies expſtxerit cxx
Corpore q̄dē abſte diſtrahi potero: ver aio te ſp intuebor quo ad vitā numina
largientur cxxi
Donec aura vitalis hos artus moderabitur. tua noſtris cogitationibus nullo
monumēto es abfuturus cxxij
Uſq̄ adeo penitus hiis precordiis tui ipreſſa eſt mēoria: vt nullo vnq̄ pacto vi
deatur eradenda cxxiij
Ut oīa tempore marceſcant. tui certe memoria ad occaſuz vſq̄ vite apō me
vigebit cxxiiij
Arctius mor meū aio cōplexus ſuz: q̄ vt viuo poſſit elabi cxxv
Eadē me lux exanimē videbit: q̄ tui cōſpiciet im̄ eorē cxxvi
Adeo viuā quandā imaginē tui pectori inſculpſiſti meo. vt vix etiā mors ipſa
ſit abolitura cxxvij
Non erit Eraſmus tui mēoria viuacior cxxviij
Iā viuax erit tui apud me mēoria vt ipſe nō ſiz futurus viuacior cxxix
Nunq̄ intercidet apud me Morica mēoria donec ipē nō intercidero cxxx
Semper hunc hoiem experieris tui recordātē donec vite pticeps erit cxxxi
Exps hui⁹ vite fuero: prius q̄ a tui mēoria alienus. cxxxij
Adeo viuax ē in me tui mēoria vt ipſe nō ſiz illi futuri ſupſtes. cxxxiij
Alti⁹ mee mēorie iſediſti: q̄ vt vlla teres īde queat emoliri cxxxiiij
Tenacius iheres cordi meo: q̄ vt preter mortis caſuz q̄cq̄ aliud inde te queat
eiicere cxxxv
Penitus hoc i pectore conditus es: q̄ vt hic vlla rōe ſis excludendus: donec mi
hi vitā fata nō inuidebūt cxxxvi
Interius iſitus es aio nrō q̄ vt īde icolumi q̄ dē queas extirpari cxxxvij
Fixius impreſſum eſt cordi meo ſimulachrum tui quā vt ſuperſtiti poſſit vnq̄
detrahi cxxxviij
Sic effigies: tui cogitationi meae penitus impreſſa eſt: vt eā nulla ſit etas ab/
rogatura. cxxxix
Dū vita ſuppeditabit: nihil extiterit quod fixā aio meo Mori ſtatuā valeat
labefactare. cxl
Fieri nunq̄ poterit: vt vel viuā par tui memor cxli
Donec apud ſuperos cōmorabor ne tota quidē Lethes aqua tui mēoriā pote
rit abolere clxij
Donec aura veſcar etherea: ſubito e tui remiſcar cxliij
Uitam modo deus impertiat: ego tibi mentem perpetuo tui memorem polli
ceor cxliiij
Si q̄s mihi vita fiīcto ſenſus erit. tā dulcis amiculi recordabor tm̄ abeſt vt vi/
uus ſiz obliturus. cxlv
Oīa mihi citius a[illegible]iderit i vita q̄ obliuio tui cxlvi
Tū ſnrſuz ꝟſus recurrēt amnes (vt grecis ē i prouerbio) quū Eraſmus Mori
ſui poterit nō memiſſe cxlvij
Non alius me viſurus eſt oblitū tui: q̄ q̄ viſurus ē arduis pronos relabi riuos
mōtibꝰ z tyberiz reuerti vt ait Flaccus cxlviij
Ante leues alto paſcentur in aethere cerui. q̄ viuum Eraſmum Mori capiat

obliuio

Iis coloribus ī tabula pectoris mei depicta eſt imago tui: vt eā nulla annoꝝ ſeries poſſit eluere cxlix

Supremus vitę dies me tui mēorē deprehendet cl

Soſpite vita: non me fugiet mēoria tui. cli

Salua vita hac: non demorietur apud me tui mēoria. clij

Quoad hec mihi vita comes erit: comitabitur ꝛ tui recordatio cliij

Hęc me vita tui mēorē reliquet cliiij

Non auolabit a nob tui mēoria niſi auolāte vita clv

Ad supremū vſqꝫ viuēdi limitē tui nob mēoria ꝑſeuerabit. clvi

In obtinenda tui memoria non fuero mihi diſſimilis: niſi viuus eſſe deſiero clvij

Donec hoc vitę munus diuīa benignitas mihi ſaluū eſſe volet: nō īter morieꝛ apud me tue benignitatis mēoria clviij

Vita defūgar ꝑus: q̄ tui recolere ceſſabo clix

Diē obiero citius q̄ te vētis ꝛ aurę mādem clx

Clauis adamātis noſtrę mēorię īfixus eſt Morus: quos non niſi vna mors valeat abrūpere clxi

Ad ipſos vſqꝫ cineres: ꝑgā tui memiſſe: clxij

Ad extremā vſqꝫ ſenectā tui me comitatura ē mēoria clxiij

Per vniuerſū vitę ſpatiū Mori memierit Eraſmus clxiiij

Ad extremum vſqꝫ rogum tuorum erga me beneficiorum memoria prorogabitur clxv

Fatal' ille dies deniqꝫ me tui mēorē eſt repertutus. clxvi

Dabo operā tui vt tuę hūanitatis recordatio ad libythinā vſqꝫ ꝓferatꝛ. clxvij

Nunq̄ mihi q̄cq̄ obtigerit ī vita: neqꝫ tā letū neqꝫ tā acerbū. quod tui noīs recordatōē e ſinu pectoris mei queat expellere. clxviij

Quoad hic animus ī hoc corpuſculo tenebitur illigatus nō exulabit mea memoria Morus. clxix

Citius futurū eſt: vt alterum in orbem tui memoriā mecum deferā q̄ vt hic abijciā clxx

Animam egero prius q̄ te memoria tenere deſiero. clxxi

Si quando corpus vmbram ſuam poterit effugere hic animus tui quibit obliuiſci clxxij

Non anteq̄ diem vitę nouiſſimum clauſero: deſiturus ſum tuam in me bnficentiā animo circumferre clxxiij

Quam longa dabitur vita. tā erit longa tui memoria clxxiiij

Pars nobis erit tui memorię vitęqꝫ modus clxxv

Tui meminero quoad aures carpſero vitales clxxvi

Abſi: vt mihi breuior fuerit tui memoria q̄ vita clxxvij

Quādiu ſuperabit Eraſmus tādiu tui memiſſe nō grauabitur clxxviij

Vita orbabor anteq̄ tui me relinquet memoria clxxix

Supero ꝑuabor lumine (vt priſcorum more loquar) citius q̄ morus ex aīmo deleatur meo clxxx

Ocyus hoc mihi corpuſculū friguerit: q̄ tui memoria frigeſcat apd me. clxxxi

Inextinctam tui memoriam ſemper tenebo clxxxij

Quantum temporis anima fruar (Sic enim loquitur Saluſtius) tantundē tui meminero clxxxiij

clxxxiiij

Perpetim tui recordatus fuero clxxxv
Sine fine tui meminero clxxxvi
Nulla res mihi tui obliuionē inuexerit: niſi quę me ex hac luce euexerit. clxxxvij
Orbem hunc verterim citius: q̄ animum hunc tui memorē vertero clxxxviij
Vita mea exueritis caſus: qui tui importauit obliuionem clxxxix
Crudelibus vmbris occubuero, quemadmodum loquuntur Poetę, citius atq̄ tui recolere deſiturus ſim cxc
Efferar ipſe citius q̄ tui memoria e corde efferatur meo cxci
Ad ipſum vſq̄ buſtum me tui memoria proſequetur. cxcij
Ne defunctus quidem tui poſſim obliuiſci: ne dum viuus cxciij
Viuenti mihi nunq̄ aboleſcet hominis tam bene meriti recordatio cxciiij
Quando futurum eſt vt apud Eraſmum euaneſcat Mori memoria Nempe dum vita deſtituetur cxcv

SEd iam ſit modus: neq̄ enim id agitur, vt oſtentemus, quo uſq̄ nos in commutando progredi poſſimus: ſed vt ſtudioſis adoleſcentibus exemplo demonſtremus quantam orōis hubertatem paritura ſit hęc exercitatio Sententiam enī nō admodum foelicem: neq̄ magnopere ad commutandum fęcundam ferme ducenties: vt opinor cōmutauimus neq̄ tamen minutas illas variandi rationes ſumus anxie perſequuti Nunc quod reliquum eſſe videtur: varias quaſdam orationum formulas proponemus nō id agentes vt omnes perſequamur: nam hoc vtiliſſimum quidem verum proſus infiniti fuerit operis: ſed vt oſtenſis aliquot velut exemplis vel ſibi quiſq̄ ſimilia fingat: vel alius aliquis cui plus ocij ſuppetet q̄ nobis huiuſmodi dicēdi figuras ex omnibus anthoribus petitas copioſius atq̄ accuratius impertiat. Copię candidatis

¶ Plus et plusq̄

AVdiui plus milies Audiui plusq̄ milies Caleſces plus ſatis plꝰ q̄ ſatis Huiuſmodi orationes omnes bifariam proferuntur in aduerbijs in verbis non itidem Sapit plusq̄ expedit. Mulier plusq̄ decet erudita Plusq̄ neceſſe eſt facunda Rurſum vixit annos plures q̄ decem: vel plures decem. Plus quingentos colaphos infregit mihi Plusq̄ quingentos: plureis quingentis Hoc igitur oratōibus genus quadrifariam effertur

¶ Ad ſummum: vt Minimum

SEmel hominem ſalutaui: vt ad ſummum bis: vt multum vt plurimū Non minus Saltem vt minimum: vt minimum dicam

¶ Quibus modis tribuimus plura ex ęquo

¶ Cap. xxxiiij

QSt vir tum eruditus: tum probus i
Eſt iuuenis et formoſus et bene ingeniatus ij
Eſt vir doctus pariter ac probus iij
Eſt vir doctus ſimul et integer iiij
Eſt vir tam doctus q̄ bonus v
Vir eſt doctus iuxta ac bonus vi
Vir eſt non minus probus q̄ litteratus vij
Vir eſt non inferior literis q̄ moribus viij
Vir eſt ex ęquo probus atq̄ doctus. ix

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Uir eſt eque litteratus atqꝫ incorruptus x
Uir eſt non minore morum probitate q̄ doctrina preditus xi
Uir eſt et doctus et integer xij
Uir eſt doctuſqꝫ bonuſqꝫ in Carmine xiij
Uir eſt ſimul eruditus.ſimul integer xiiij
Uir eſt doctuſqꝫ et integer in Carmine xv
Uir eſt haud ſegnius eruditus ac probus. xvi
Uir eſt vt doctus ita et probus. xvij
Uir eſt doctus et idem Probus. xviij
Uir eſt optimus idemqꝫ doctiſſimus xix
Uir eſt pari vel doctrina vel probitate preditus xx
Uir eſt non tātū̄ eruditus ſed et integer. xxi
Uir eſt non modo doctus verumetiam probus xxe
Uir optimus quoqꝫ eſt nedum doctiſſimus xxiij
Uir eſt preter ſummam eruditionē etiā optimus xxiiij
Uir.preter q̄ ꝙ doctus eſt etiam optimus xxv
Uir eſt de quo dubites doctior ne ſit an melior. xxvi
Uir eſt in quo cum litteris probitas moꝝ ex equo certet. xxvij
Uir eſt qui litteras equarit cum vite ſanctimonia. xxviij
Uir eſt cuius eruditioni reſpondet morum integritas xxix
Uir eſt qui parē vite caſtimoniam cū̄ eruditione copularit. xxx
Uir ſumma doctrina verum morum integritate neutiqꝫ inferior ſeſe Jnterim idem pollet vel. xxxi
Litteris tuis maiorem in modum ſum delectatus vel ꝙ eſſent elegantiſſimae vel ꝙ humanitatis plene. xxxij
Uir eſt in litteris egregius neqꝫ ſui diſſimilis in moribus xxxiij
Officium beneficio cumulaſti xxxiiij
Corporis formā animi dotibus equiparas. xxxv
Oratione tua grauiter offenſus eſt:partim ꝙ eſſet incondita partim ꝙ arrogans Que ſuperioribus contraria

¶ Que cōmodius copulent contraria.
¶ Capit:xxxv

VIr eſt doctrina quidem egregia verum moribus illaudatis
Eſt ille quidē vir bonus verum paruū eruditus
Uir eſt vt lingua blandiſſima:ita ingenij amarulenti
Uir eſt vt optimis maioribus:ita peſſimis moribus

¶ Quibus modis equaliter remouemus
Capitulum.xxxvi.

VIr eſt neqꝫ doctus neqꝫ probus.
Nec litteris nec moribus probatus
Uir eſt non indoctus modo verūetiam improbus
Uir eſt vt indoctus ita ꝛ improbus
Non minus improbus q̄ illitteratus
Uir eſt tum indoctus tum improbus.
Aeque indoctus atqꝫ improbus
Quintilianus Neſcias preſtare velint minus an poſſint.id eſt:tam non poſſūt preſtare:q̄ nollunt
Pariter et indoctus et improbus

Quam bene pingis tam male fingis
Vir peſſimus eſt ⁊ nihilo doctior.
Vir cui nihil ſit om̃ino bonaꝝ lr̃aꝝ. bonorumqꝫ morum tantundem.
Breuiter iiſdem ferme rationibus remouemus q̃bus tribuimus

¶ Quibus modis tribuimus inequaliter
Capi: xxxvii

VIr eſt quum doctus. tum probus
Iuuenis eſt quũ elegãti forma: tum vero moribus optimis
Non pecuniã modo: verumetiam vitam tibi paratus ſum ĩpẽdere
Vitam etiam tibi impenderim: nedum pecuniam.
Veꝝ hęc verba: non ſolum: ⁊ ſimilia. cõmunia ſunt tum ad equalitatem tum ad inequalitatem
Non ſat erat impuliſſa: niſi ⁊ proderet
Non ſufficiebat ſpoliaſſe niſi ⁊ iugularet
Paꝝ erat deformem eẽ ni' mores forma dignos addidiſſet
Nihil erat deformi eſſe vultu niſi moribus etiã eẽt teterrimus.

¶ Inequaliter remouemus his modis.
¶ Cap: xxxviii

NOn modo non intelligit: verum ne legit quidem
Non ſolum parum intelligit: ſed nec legit
Non tantum nihil intelligit: Imo nec legit
Ne legere quidem nouit nedum non intelligit.
Non nouit vel legere: tantum abeſt vt intelligat
Tantum abeſt ab intelligendo: vt ne legere quidem norit
Adeo non intelligit: vt nec legat
Vſqꝫ adeo non intelligit. vt neſciat vel legere
Hic in bonis litteris nihil quid dicam intelligere: imo nec legere poteſt
Hic nihil in bonis litteris non dicam intelligit: imo nec legit quidem Ingeniũ quoqꝫ ſenectus deterit. nedum corpis vigor perpetuo duret Hora. Neduz ſermonis ſtet honos et gratia viuax Nedum nouę poſuit pro eo qđ ẽ tm̃ abeſt vt Eam figurã Quintilianus nouauit ad hunc modũ Nec. n. de oĩbꝫ cauſis dicere q̃ſqꝫ poteſt Saltem de p̃teritis: vt taceam de futuris: id eſt nec de preteritis: Tantum abeſt: vt de futuris

¶ Quo pacto tribuamus aut remoueamus ordine
Cap. xxxix.

VT q̃ſqꝫ eſt gloria digniſſimus Ita gl'e eſt negligentiſſimus
Vt q̃ſqꝫ gl'a eſt maxime dignus: ita glorię minime eſt auidus
Optima quęqꝫ vite ps q̃ꝫ ocyſſime preteruolat
Tanto peſſimus oim̃ poeta. quanto tu optimus omnium patronus
Quã vos facillime agitis: tam vos maxime ęquum eſt ęqua facere.

¶ Per comparatiuum eadez effertur ſnĩa
Capi. xl

QUo quiſqꝫ dignior ẽ q̃ laudetur: hoc minus laudari gaudet
Quanto q̃ſqꝫ fama dignior. tanto minus affectat famam
Quo q̃ſqꝫ magis promeretur honorẽ. eo minus honorẽ appetit.

¶ Verti poſſunt

HOc minus ducitur laudis cupidine quo q̃ſqꝫ laude ſit dignior
Tãto q̃ſqꝫ minus optat pecuniã quãto minus poſſidet pecunię

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

¶ Dignus et indignus

DIgnus qui q̄ꝫ diutiſſime viuat.
Dignus vt q̄ꝫ diutiſſime viuat
Longiſſima vita dignus
Dignus q̄ꝫ diutiſſime viuere In carmīe Mar.
Diſpereā ſi tu Pyladi p̄ſtare matellam dignus es
Meritus eſt cui laurea imponatur.
Promeritus es vt tibi decernatur triumphus
Indignus tuo amore
Indignus quem ames
Indignus vt abs te diligatur
Indignus abs te amari: In Carmine Horatius
Indigni fraternum rumpere fedus
Idoneus eſt: qui bellum gerat.
Idoneus vt bellum gerat Idoneus bello gerendo
Idoneus bellum gerere Horatius
Fons etiam riuo dare nomen idoneū
Idoneus: ad bellum gerendum
Non me dignatur alloquio
Non me dignatur alloqui.

¶ Decet

HAud decet ſimiam purpura
Dedecet ſimiam purpura
Indecora eſt ſimię purpura
Haud quaq̄ꝫ decora eſt ſimie purpura
Haud decet imperatorem vna cum amica ire in via.
Haud decet: vt te loquente ego ſileam
q̄ ſolus ambulas id parum te decet

¶ Neceſſitatis

EXorandus eſt pater
Uigilandum ei qui velit diteſcere
Uigilet oportet qui cupiat diteſcere
Uigilare neceſſum eſt eum: qui rem cupiat facere
Uigilet neceſſe eſt vel neceſſum eſt q̄ velit diues euadere Qui litteras aſſequi cupiat vt i ſudet neceſſitas eſt Nam ſic Quintilianus ſubinde loquitur
Non poteſt non dolere qui leſus ſit
Fieri non poteſt quin doleat is cui fit iniuria
Abibis volens nolens: vel velis nolis hinc abibis
Non mihi poſſum temperare: quin lachrymem
Non me contineo: quin clamem
Cogor, compellor. huc me adegit inopia huc redegit fortuna Ad hec traxit ne-
ceſſitas
Inuitus dicam Coactus dicam

Libertatis

VTcunqꝫ voles facito Ut lubet rideto Quidlibet et dicas et facias lice-
bit Tuo arbitratu facito
Utcūqꝫ viſum erit agito Animo tuo gerito morem
Obſequere animo tuo Ex animi tui libidine facito.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Pro animi tui ſententia rem tractabis.
Ut animo libitum erit tuo. ita facies
Utcunqꝫ feret animus ita facito.
Libertū eſt ſeu velis a pacto diſcedere ſeu manere conuētis Nunc integꝝ nō eſt tibi. hac de re quod velis ſtatuere Mihi ius eſt creditū abſte repoſcere
Jus tibi facio pro tuo arbitrio tranſigendi negociū.
Tibi permitto quomodocunqꝫ velis viuere
Age tuo more Sine me nunc meo more viuere.
Tibi in manu eſt vtꝝ malis efficere
Penes illum eſt ius vitę ac mortis
Summa rerum penes te eſt

¶ Statuendi.

DEcretū eſt: deliberatū eſt Certum eſt Stat ſententia. viſuz erat. Jn animo habebā Erat in animo Non eſt animus. Non eſt ſententię Non eſt ſententia Non eſt conſiliū ſiue conſilij Non erat rō apud Cic. Placebat Placitū ē ſenatui Decreuit ſenatꝰ Jn eā ſententiā ibāt oēs Statuerā in aīo Mecū ſtatuerā Utꝝ vtro meliꝰ nondū ſtatui Conſtitui hoc aīo nauigare Eſt mihi in aīo hoc vere nauigare Si mihi non aīo fixū imotūqꝫ ſederet Mihi nihil eque propoſitū in vita. quā tibi per oīa gratificari Si ita in aīm induxiſti tuū deſciuerā in aīo. Hic murus aheneus eſto

¶ Aſſentiendi

ASſentior tibi Tecū ſentio Conſentiebāt vniuerſi Jn tuā ſententiā pedibus eo Jn eā ſniam reliqui omes pedibus diſcedebāt. Accedo tuę ſententię Nō his accedo: q̄ Pythagore ſequūtur opinionē Tuo iudicio ſubſcribo Snie tuę meū addo calculū Ea ſententia pleriſqꝫ probabatur Jdē ſentio q̄ tu. Snie tuę nemo non ſuffragabitur Hęc mihi tecū conueniūt Hactenus oīa mihi tecum conſtant Hac de re ſummus inter philoſophos conſenſus eſt omopſiphi grȩce eiuſdem ſententię eiuſdēqꝫ ſuffragij omodoxi eiuſdem opinionis eiuſdem ſectę: Jdem vno omnes ore confirmabant Omibus eruditorum calculis ſiue punctis eloquētię pnceps

¶ Diſſentiendi

Onge lateqꝫ abeſt Diſſentio Ego longe diuerſa ſentio, Multo aliter atqꝫ tu ſentio
Ei ſententię refragabantur omnes
Jſti ſententię nemo non reclamabit
Mihi tua ſententia neutiqꝫ probatur
Magnopere noſtra cum tua pugnat opinio
Uariatum eſt ſententijs
Jd vnum nobis eſt controuerſum
Jd ſolum eſt in controuerſia
Equidem ab opinione tua nimiū abſum
Multū a tua mea diſcrepat ſententia
Longe ſecus atqꝫ tu ſentio.
Haud mediocriter a tua mea diſſidet opinio
Nimiū inter tuam atqꝫ meam intereſt opinionē.
Plurimū a tua mea diſtat opinio

Mihi ſecus videtur Dijs aliter viſum eſt
Huic ſententię milites aduerſabantur

¶ Precandi.

Quod agis bene fortunent ſuperi
Quod agis bene vertat Foeliciter cadat quod iſtituiſti
Dij cepta ſecundent
Optime cecidit Bene vertat Reip.
Sit felix fauſtum bonumqꝫ reip.
Feliciter cedat nobis omnibus
Hanc affinitatem precor vt deus nobis omnibus lętaꝫ
eſſe velit
Feliciter exeat quod coepiſti
Proſpere ſuccedat quod agis
Ex animi ſententia procedat quod aggreſſus es
Deum optimum maximumqꝫ precor vt iſtud conſilium ꝙ eſt honeſtum tam
ſit etiã auſpicatum
Precor vt bonis auibus Italiam adeas: melioribus redeas
Precor vt hic annus tibi letis auſpicijs ineat: lętioribꝫ procedat: lętiſſimis exeat
ac ſepius recurrat: ſemper auſpicatior feliciorqꝫ
Precor vt hic dies tibi candidus illuxerit
Incolumen reditum opto liberis tuis
Precor vt apud tuos oĩa leta reuerſus offendas
Utinam proſpere nauiges: ſimiliqꝫ ſucceſſu renauiges. Bonis auſpicijs anco/
rã ſoluas Precor vt tuis optatis omnia reſpondeant
Faxint ſuperi vt alba tibi contingant oĩa
Velim vt ex voto res omnis ſuccedat
O ſi res hęc ita vt volumus nobis eueniat
Precor vt tibi ſecunda occurrant omnia
Precor vt dijs ſecundis fauentibuſqꝫ negociuꝫ hoc conficias
Queſo vt hanc rẽ ſtultiſſime coeptã ſuperi nobis bene vertant.
Nihil maliꝫ ꝙ vt his pulcherrimis coeptis: dextra aſpirent numina
Queſo vt quod inſtituiſti ſuperis bene fortunantibus abſoluas
Precor vt hic contractus cõmodo ſit vtriſqꝫ
Precor vt hoc matrimoniũ voluptati ſit oĩbus nobis

¶ Primi ſupini variatio

¶ Capit. xl.

Venit repetitũ depoſitũ. venit ad repetẽdũ depoſituꝫ
Venit ad repetendã pecuniã Venit repetẽdi depoſi/
ti cauſa: venit vt depoſitũ repetat Venit repetiturus
depoſitũ Venit repetere depoſitũ Grecanicũ hoc po/
ſtremũ Tametſi poetę latini: ab hac loquendi forma
non abſtinent: preſertiꝫ Horatius

¶ Diuidendi forme.

Cap. xli

Omnis eloquentia rebus conſtat et verbis
Rerum vniuerſitas decem generibus continetur.
Officiuꝫ oratoris in quinqꝫ partes diſtribuitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Oratio ſex partibus abſoluitur.
Primum genus ſex continet ſpecies
Quidam in ſeptem ſpecies ſecant.
Reip. tres ſunt forme Reip. in tres diuiditur formas.
Enthymema non ſimpliciter accipitur
Syllogiſmus trifariam diuiditur
Omnis argumentatio in formas octo diducitur
Id genus in partes ſeptem diriuatur
Huic generi ſpecies ſubiecte ſunt decem
Summa diuiſione in duo genera diuiditur: quorum
Utrunq̨ in ſpecies compluris diſtrahitur
Preiudiciorum vis omnis tribus in generibus verſatur

¶ Diſtri buendi
¶ Cap. xlvi

Bis me tue delectarunt littere partim q̄ eſſent mir in modum elegan tes: ptim q̄ eximiā quandā in me beniuolentiā pre ſe ferrēt Pars in geniū alij corpus exercebant: duriuſcule dixit Saluſtius Utrunq̨ fratrem alienauit a ſeſe. vnum morum aſperitate alterum ſordibus Corpore atq̨ animo conſtat homo: alterum cum pecudibus habet commune alterum cum dijs
Neminem non laceſſit: hunc ſcriptis: illum conuicijs: alium minis
Hunc negligit: hunc odit Uerum id magis in Carmne quadrauerit.
Geminati o verboruz interdum habet vim. Leporem alias Cic. Alios aſſen tatione delinit: alios muneribus corrumpit: alios promiſſis illectat Modo ait: modo negat Interim obiurgat: interim inepte blanditur Quod quidem Fabianum eſt Hunc neminem admittit: nunc omnibus occurrit.

¶ Augendi poſitiuum.
¶ Capitulum. xlij

Poſitiua augentur cōpoſitione harū dictionū p per q̨. pre per difficile. p q̄ difficile. prelongus preualidus prepotens Quod idem contingit in verbis: peruelim. p q̨ uelim Percupio In quibus idem Interdum effi cit hec prepoſitio de Deamo. demiror Eandem vim videtur obtinere Ad Ad probe Adfabre. Adprime. Adamo Adiungunt Jureconſulti prepoſitionem In tanq̨ idem pollentem
¶ Citra compoſitionem Quā ſed figurate Quā tenere amat filium Quam ni hil pudet? Ut eandem vim obtinet? vt gaudet? vt eſt ſeuerus Immane quātuz diſtat? ad hanc rōem pertinet Preterea his aduerbijs intenditur oppido q̨ ſa/ ne q̨. minuſq̨ oppido. antigerio quod priſcum eſt Atq̨ hec non repudiantur et a verbis Nec̨ diuerſam vim habere videtur Ne. Ne ego infoelix homo ſum. Faciunt ne intelligendo: vt nihil intelligant. Item aduerbia illa omnia epita/ ſiz ſcantia Admodum. valde egregie. inſigniter. inſignite. magnopere maximo pere. ſummopere. tantopere. ⁊ quantopere figurate Adeo pro valde Maiorez in modum mirum in modum ſupra modum. preter modum. ſingulariter vni/ ce: eximie Impendio. impenſe. effuſe atq̨ alia innumerabilia.
¶ Pluſq̨ item magnam vim augendi obtinet Homo pluſq̨ inſanus: Senex pluſq̨ delirus Cui finitimum eſt non tm̄ Homo non tantum vino temulētus Terq̨ quaterq̨ beati Grecanicum eſt Latinis tm̄ vſurpatum In carmine potiſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſimum Sunt ⁊ alię formę longius petitę Incredibile dictu ꝙ elegans Dici non poteſt Sermone conſequi nequeam Et rara quadam modeſtia Pręcipuum honorem Primariam laudem Incredibili ſapientia. Haud vulgari doctrina Et deum immortalem qua doctrina virum: id eſt egregia
Plus ſatis animoſus Plus nimio triſtis Pluſꝙ par eſt. Atqꝫ id genus alia nõ abſurde fortaſſis his adiungantur Nam vulgata eſt illa amplificandi ratio q̃ties ſuperlatiuus pro poſitiuo ponitur.
Plurima pro multis admodum Maxima pro vehementer magnis
Dicere tibi promptiſſimum eſt Mihi facere facillimum

¶ De variando poſitiuo

V Timur vulgo comparatiuis pro abſolutis vel ipſo Quintiliano autore Ut ſi quis ſe dixerit infirmiorem.

¶ Rationes minuendi poſitiuum
¶ Capitulum xliiij

M Inuitur e regione poſitiuus appoſitis prepoſitionibus. Subtriſtis. ſubruſticus: ſubobſcurus. ſubaſper Subinuidus Subinanis. ſuffuſcus Quod idem accidit in verbis Suppudet Subiraſcitur: ſubdolet ſubridet. ſubodoratur Subtimet Minuitur et aduerbijs appoſitis Non nihil moleſtum eſt Utcũqꝫ iucundũ fuit Aliquãtulũ mordax. q̃ verbis etiam adiũguntur Pręterea de formatione in vocem diminutiuã q̃ varia fingitur Argutulus Acutulus Minutilus Rãcidulus. puridulus. diutile Sępicule. Ebriolus ſciolus Tenellus. Nigellus Integellus Philoſophaſter. Tullius Comparatiuus Poſitiui loco diminuit. vt triſtior. i. ſubtriſtis Sed ferme in vitium accipit addito aduerbio paulo et Catellepſin Uir integer quidem. ſed ſeuerior. vel paulo ſeuerior. id ẽ paulo ſeuerior ꝙ conuenit. facundus homo. ſed paulo loquacior His igitur modis vitium fere ſignificamus cum extenuatione. Diminuuntur et verba vocis deflexione: vt vellico. Cantillo. Cantito. Uolito. Dormito Parum. non admodum idem efficiunt Ne parum multa ſcire viderentur: vir non admodum ſenex Non admodum adoleſcens Non perinde ſapiens vt diues Non ſatis mihi liquet Par mihi liquet Minus compertum habeo

¶ Quibus rationibus augetur.
Comparatiuus
¶ Capitulum. xlv.

C Omparatiuũ peculiariter his aduerbijs ãplificatur. Longe et multo. nimio Tum his multis ptibus In immẽſum Infinitũ infinitis ptibꝰ. longeqꝫ venuſtior Multo grauior Nimio ſeuerior Multis ptibꝰ pſtãtior In infinitũ vtilior Infinitis ptibꝰ diuina humanis ſunt potiora Tantor quanto figurate idem efficiunt Tanto corpore pſtantior eſt animus. id eſt multo Papę quanto ſatius eſt amicis ꝙ pecunijs abũdare

¶ Quibus modis imminuitur
Comparatiuum

M Inuitur aduerbijs poſitiuis Paulo venuſtior eſt Gellius ꝙ Macrobius Aliquanto breuior eſt hic ꝙ ille Nihilo ditior. Ne tãtillo quidem melior eris ſi diues fueris Minimo fuerit honoratior ſi titullus acceſſerit Quantulo figurate pro quam paulo Papę. quantulo hic homo ſapientior eſt id ẽ pene nihilo. Minuuntur et deflexione voc Grãdiuſculus. i. paulo grãdior Meliuſculus Celeriuſcule

¶ Quibus rationibus augemus Superlatiuū.
¶ Capi:xlv

Superlatiuus augetur iiſdem aduerbiis quibus Compara tiuus Longe multo: Accedit autem facile Cicero longe facundiſſimus Et idē vir multo oīz optimus Facile facundiſſimus Idē efficitur ꝑ tantoꝛ quanto figurate poſita vt deum imoꝛtalē quanto Socrates philoſophoꝝ omnium optim⁹ Quā in cōpoſitione nonnihil addit augmentū Quam plurimos vidi: vt q̄ optime res cadat: tibi nihil commodi fuerit: Per hyperbolen augetur hoc modo Mulier pluſq̄ peſſima ꝛ peſſima peioꝛ Homo non loquaciſſimus ſed ipſa loquacitas Et ipſa loquacitate loquacioꝛ. Ipſa venere venuſtioꝛ Superlatiuus non recipit diminutionem: niſi forte per q̇dem: aut ſimilez coniunctionem Eſt ille q̇dem vir doctiſſimus: verum moribus non perinde ꝓbatis

¶ Periphraſis Comparatiui
¶ Capitulum: xlvij.

Comparatiuū circuitione reddimus ꝑ aduerbia comparādi magis ꝛ minus Auidioꝛ voluptatū q̄ pecunie. Magis auidus voluptatū q̄ pecunię Hic finitimū ē poti⁹ Voluptatum auidus potius q̄ pecunie Itez Non tā voluptatuz appetens q̄ pecunię Minus auidus pecunie q̄ voluptatū Non peride litterarū admirans q̄ pecunię Breuiter modis illis oīmbus q̇bus diximus inequalitatem ſignificari. Obtinent ꝛ verba quedaz vim cōparatiui Preſtat lucꝝ pudori. id eſt potius eſt lucꝝ pudoꝛe Cicero Platone facundioꝛ Plato Cicerone doctioꝛ Cicero Platonem ſuperat eloquenti. Plato Ciceronem antecellit eruditōe Hieronym⁹ Auguſtinū vincit rerum ſcientia Auguſtinus Hieronymū anteit igenij ſubtilitate Huc pertinent ꝛ illa Anteponere. preferre. poſthabere precellere. cedere. ſecundum eſſe Preripere laudē ꝛ ſi qua ſunt ſimilia Nam his ferme modis oꝛatōez cōparatiuā variamus Magis amat pecuniā q̄ famam Pecunię Socrates amans eſt magis q̄ famę Pecuniaꝝ amantioꝛ eſt q̄ famę Famam pecunię poſt habet Famę pecuniā anteponit Minus famę cupiditate ducitur q̄ pecuniae Impenſius amat pecuniam q̄ famam Huic potioꝛ ē pecuia q̄ fama.

¶ Quibus modis ſuperlatiū variam⁹ Cap. xlviij.

Superlatiū variatur ꝑimum aduerbiis que apponuntur vł verbis vel poſitis. Amat te maxīe Amantiſſimus eſt tui. Effuſiſſimē te diligit Vir idoctiſſimus Vir mīme doctus Minime multos id eſt q̄ pauciſſimos Variatur ꝛ comparatim: idq3 affirmatiue ſed inſitatius Negatiē frequentius Cicero reliq̇s oīmbus eloq̄ntioꝛ Cicero quo non alius eloquentioꝛ Quo non preſtantioꝛ alter. id eſt omnium preſtantiſſimus Nihil minus amat q̄ aſſentatoēm Nulla re minus capitur q̄ gloria Nihil hunc eque delectat atq3 muſica. Nihil ꝑus habet q̄ adeſſe conuiuiis Nihil pulchrius ducit q̄ diuitem vocari Nihil minus faciam Nihil minus ſentiebam quā quod tu ſuſpicabare Homo q̇duis potius q̄ doctus Efficiam vt itelligas oīa mihi defuiſſe potius q̄ fidem ac diligentiam
¶ Omnia potius q̄ illud agnoſcet Quiduis potius q̄ vanitatem fatebitur Nullo īferioꝛ: id eſt ſummus: nullo non inferioꝛ: id eſt omnium infimus Nemine non defoꝛmioꝛ, id eſt omnium defoꝛmiſſimus Per verba nonnunq̄ idem

efficitur Cicero ſuperat omnes dicendi copia Vincit oēs candore Nemini cedit candore In dicēdo p̄ncipatum obtinet Primas tenet Arcem tenet. Adde huc et illa Vir p̄ter ceteros ſpectate fidei Preter omnes te diligit Supra cūctos tue glorie fauet Ante omnia rei ſtudendum

Unicus ⁊ ſolus; Primus ſingularis ⁊ ſimilia: natura ſuꝑlatiuam ſignificatōem habent. vt ⁊ ſingularis Unice te amat Solus eſt homo homini amicus Singulari beneuolētia te proſeq̄tur. Primā laudē obtinet Tullius eloquentie p̄nceps. penulatoꝝ Alpha. Eodem ꝑtinēt: tam facundus vt cū hoc nemo ſit conferendus: Tam eruditus vt ei nemo ſit equandus. Tam prudens vt parem non inuenias Sic. vt mihi nūq̄ȝ in vita fuerit melius Adeo placet: vt magis nō poſſit. Itē et illa Quis hoc vno facundior? Quid inuenias pecunia vilius? An quicq̄ȝ eſt patria dulcius? Erras ſi credas mihi q̄cq̄ȝ eē vno te charius Sunt ⁊ ille rōes annotādē Officium tuum tā mihi gratū fuit: q̄ȝ que gratiſſima Tam te amo q̄ȝ que maxie Amabat Pāphilus vt quū maxime Rurſum he quoq̄ȝ

Hoc mihi crede ſi q̄d vnq̄ȝ es crediturus

Homo doctus ſi quiſq̄ȝ eſt omnino doctus

Homo quantum alius nemo doctus

Nullus eque pernouit hōis ingenium atq̄ȝ ego

Haud alium reperies p̄ide tui ſtudioſum

Hominem adeque timet atq̄ȝ te

Si alias vnq̄ȝ. nunc ſumma vigilantia vtendum eſt. id eſt nunc maxie

Si quando alias amicum p̄ſtitiſti nūc oſtende quanti me facias.

Quantum p̄t Quoad fieri pōt ⁊ conſimilia ſuꝑlatiui vim vidētur obtinere

Tu quantum potes abi. id eſt q̄ȝ ocyſſime

Enitar quoad potero: id eſt q̄ȝ maxime

Haud ab re fuerit huc annumerare denoīationes ⁊ comparatōes illas ꝑ hyꝑbolen ſumptas: vt ſi q̄s hoiem crudeliſſimum Atreum appellet

Eloquentiſſimū. alterum Ciceronem. Seueriſſimū Tertium Catonē Tum per compatōem Hic eſt niue candidior. Scytha barbarior.

Graculo loquacior aut Turture. Uerum huius generis aliquot exempla cōmēorare nō inutile fuerit Sumūtur āt varijs modis vel a re quapiam eximia vt Niue cādidior Pice nigrior: vel a noīe abſtracto qd̄ vocāt. Cecitate cecior: Uel ab aiante inſigni Ut talpa cecior Caprea oculatiꝰ. vel a perſona inſigni Phalaride crudelior Tum adhibētur ꝑ ſimplicem denoiatōem: vt ſi rem vehemēter ſuauē: Mel āt Nectar appelles Rem vehemēter acerbā. fel. Hoiem ſupra modū ſenē. ſeniū ipm Uehemēter ſceleſtū Scelus odioſum: odiū. Ganeonē coenū. lurconē. barathꝝ contamiatū labē Contēptū. q̄ſq̄lias impuꝝ. ſterq̄liniū Pernicioſum peſtē Tenebrionē tenebras Inquātū lutū. Infamem ꝓpudium Portētuoſum. portentū. Dedecoroſum. dedecus: Moleſtū vlcus. Uicioſum. ſentinā Odioſum odiū hois Brutū pecudē Uirulentū viꝑam: vehementer cecum talpam Uehementer rapacem. Lupum. Impendio deformem Therſitem

¶ Eadem he nomina per cōꝑationem efferri poſſunt

Melle dulcior

Pice nigrior

Niue candidior

Pluma mollior

Oleo tranquillior

Auricula infima mollior

Auro purior

Plumbo ſtupidior

Stipide tardior
Caudice ſtolidior
Silice durior
Cortice leuior
Littore ſurdior
Aequore ſurdior
Iracundior Adria
Spongia bibacior
Harenis ſitientior
Aere dodoneo loquacior
Vitro fragilior
Pila volubilior
Cothurno inſtabilior
Alno procerior
Cote durior.
Sole clarius
Buxo pallidior.
Sardois herbis amarior
Alga vilior
Ruſco horridior
Glacię frigidior
Aetna ęſtuantior
Beta magis inſipidus.
Trutina iuſtior
Spina diſtortior
Ampulla inanior.
Pluma leuior
Ramento leuior.
Vento inſtabilior
Morte odioſior
Barathro capacior
Rubo arido pręfractior.
Carybde voracior
Clemate Aegyptia nigrior
Corcoro vilior.
Crambe recocta moleſtior
Subere leuior
Clauo purior
Floralibus licentioſior.
Piſtillo retuſius ingenium
Magnete illicibilior.
Pumice aridior
Cornuſiccior
Vuis paſſis aridior
Dolio pertuſo inconſtantior
Cribro infidelior
Laterna magis pellucidus
Fonte purior

Euripo inequatior aut inconſtantior.
Oculis charior
Luce magis dilecta

¶ Item per hyperbolen eadem voce iterata

Ipſa cecitate cecior
Ipſa nequitia nequitior
Ipſa fame eſurientior
Ipſa ſiti ſiticuloſior
Voracitate voracior
Quauis peſte peſtilentior
Ipſa moroſitate moroſior
Ipſa loquacitate loquacior
Deformitate deformior
Quouis monſtro monſtroſior.
Confidentia confidentior
Senio ſenilior ipſo
Ipſa ſtultior ſtultitia
Calamitate calamitoſior

Hijs finitima ſunt illa

Venere formoſior
Marte bellatior ſeu pugnacior
Mercurio facundior.
Salute ipſa ſalubrior
Fortuna ipſa fortunatior
Ipſo infortunio infortunatior
Vertumno inconſtantior
Proteo mutabilior
Empuſa magis varius
Ipſis gratijs humanior
Ipſo Momo mordacior
Priapo ſalacior.
Minerua doctior
Euterpe concinnior
Pluto ditior
Penia pauperior
Furia furioſior
Harpyia rapacior

Hijs proxima ſunt nomina pſonarũ q̃ petuntur e tragedijs aut Comoedijs aut fabulis alijs

Gnathone adulantior
Thraſone glorioſior
Phormione confidentior
Geta verſutior
Euclione tenacior.
Thaide blandior.
Demea aſperior.

Mitione lenior
Paraſito edacior.
Tantalo ſitientior
Atreo crudelior
Horeſte inſanior
Aiace inſanior
Vlyſſe doloſior
Therſite deformior
Neſtore facundior.
Neſtore viuacior
Orpheo vocalior.
Glauco ſtupidior
Cyclope immanior
Iro pauperior.
Penelope caſtior
Nireo formoſior.
Tithono viuacior.
Diana intactior.
Achille animoſior
Eriſitone eſurientior
Niobe fecundior
Stentore clamoſior.
Tireſia cęcior.
Buſyride illaudatior.
Spige inuolutior
Labiryntho intricatior
Dędalo īgenioſior
Icaro audacior
Gigantibus elatior
Gryllo ſtultior
Excetra pertinacior.
Hijs confinia ſunt quę ſumūtur ex hiſtorijs
Vt phalaride crudelior.
Timotheo fęlicior
Policrate fortunatior
Timone īhumanior
Sardanapala nequior.
Numa religioſior
Phocione iuſtior
Ariſtide īcorruptior
Cręſo ditior
Catone pręfactior
Craſſo locupletior
Codro pauperior.
Aeſopo luxurioſior
Heroſtrato ambitioſior
Fabio cunctantior
Socrate ſanctior.
Milone fortior
Chryſippo acutior
Lynceo perſpicatior
Thracalo vocalior.
Demoſthene facundior
Curione obliuioſior
Hannibale vafrior.
Heraclito obſcurior
Ariſtarcho doctior.
¶ Huc ꝑtinent ⁊ illa quę ſumūt a Gentibus
Poeno perfidior
Scytha aſperior
Scytho tauris īhoſpitalior
Cretenſi mendatior
Parthis fugacior
Gręco vanior ſeu leuior
Thracibus bibacior.
Theſſalo perfidior
Care vilior
Leontinus luxurioſior
Sybarita faſtoſior
Mileſijs effoemiat
Arabis ditior Pygmeo breuior
Arcade ſtolidior
Cretenſi vanior
Aſoto luxurioſior.
¶ Addantur hijs ea quę ſumuntur ab aiantibus
Muliere loquacior
Paſſere ſolatior.
Hirco libidioſior
Ceruo viuacior
Coruo viuacior
Cornice viuacior
Gracculo loquacior
Luſcinia vocalior
Dipſade nocentior
Vulpe fraudulentior
Echino aſperior
Anguilla lubricius magꝰ
Lepore timidior
Piſce ſanior.
Delphio laſciuior.
Phoenice rarior
Scropha facundior alba
Nigro cygno rarior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Albo coruo rarior.
Vulture edacior.
Scorpio improbior
Jaculis inexpectantior et peſti/
lentior.
Teſtudine tardior
Coclea contractior
Glire ſomniculoſior.
Sue indoctior
Aſello tardior
Hydra immitior
Dama timidior
Hirundine bibacior
Cane rixoſior
Tauro robuſtior
Equo indomito ferocior
Vrſo hiſpidior
Tippula leuior
Echino aſperior
Simia laſciuior

Cane adulantior
Fele rapacior
Ceruis demiſſis auribus ſurdior
Piſce ſanior
Laro ſtultior
Cocyce importunior
Scarabeo.improbior
¶ Idem pollent que ſumuntur ab
officijs
Vt carnifice immanior
Lenone periurius magis
Cinocdo effęminatio
Milite glorioſior.
Athleta robuſtior
Rege magnificentior
Areopagita triſtior
Monacho imperitior
Heredipetis adulantior
Tyranno violentior
Foſſore durior

Eandem vim obtinent voces denoiatiue ab his deformatę vt mellitum ꝓ vehementer iucũdo Niuei mores pro vehemẽter puris Aureum ſeculum ꝓ magnopere felici laudatoqꝫ Plũbeũ. Saxeũ pro duro Bliteũ. betaceum pro fatuo ficulnũ pro mollito Adamãtinũ ꝓ duro ac laborꝝ egregie tolerãti Vitreum pro fragili Vultureus vẽter Vulpinũ ingeniũ Leonina ferocitas Thraſonica iactantia Demeana aſperitas Stẽtorea vox Ciceroniana facundia Cuius gñis plura ſunt ꝙ vt numerꝝ eoꝝ perſeq̃ laboremus. Jlla porro longius quidẽ petita videntur. ſed tñ hunc ad locũ ꝑtinent Quam curat numerꝝ lupus: aut torrẽtia flumina ripas Non pluris illius conuicia facio. ꝙ Culicem Elephantus indicus. Pili non facio Nauci non facio. flocci non facio Sed hęc alio loco

¶ Communis oĩm graduũ variatio
Cap. xlix

Omnes gradus circuitione variamus Vir magnopere doctus Vir magna doctrina pręditus. Magis doctus Maiore doctrina pręditus Doctiſſim⁹. maxima doctrina pręditus Ea res cum magna cũ maiore. cum ſumma turpitudine coniuncta eſt

Aeq̃pollentię quę vocantur Jſodynatę ſignorum id eſt ęquipollentię non mediocriter ad orationis copiam faciunt Quare primum vocum ipſarum inter ſe diſcrimina paucis oſtendemus Totus ad partes refertur magis ꝙ ad formas Si mors totũ hominem abſumeret: merito tantopere formidaretur Totum hunc menſem Totã hanc noctem ſine fruge tranſegi

Cunctus ad ſingula quę rõ nois complectitur. collectim refertur Cunctos Romanos Cũctos mortales Vniuerſi: oĩes ſemel collectos ſignificat Aut nullã aut vniuerſam pecuniam vult. id eſt oĩem ſimul Terent. Jd illa nũc abripiet vniuerſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Liber Primus

Singuli huic diuerſam habet rõem Nã omnes quidem ſignificat vt vnuſquiſq
ſingillatim p ſe intelligatur In ſingulas naues ſinguli milites accenſebantur.
Omnis quaſi gñale eſt ad oĩa Siquidem omne corpus pro toto dicimus
Et omnem populũ pro toto populo Et omnem diem pro ſingulo die Hora.
Oẽm crede diem tibi diluxiſſe ſupremũ Et omnes pro cunctos et oĩe pro vni
uerſum The. At ut oĩe reddat Tãetſi hic pro toto poſitum videri poſſit.
Quiſq addit rei cuiuſpiã in ſingulas partes diſtributõem vt ſua cuiq ſẽtẽtiã
Natura aiantiũ ſua cuiq dedit arma Suas cuiq dotes largitus eſt deus.
Vnuſquiſq nihil a quiſq differre videtur. niſi q pro ſingulo ponitur Vnũquẽq
ſua cupiditas ducit Nunc vnũquodq crimen cuiuſmodi ſit excutiamus Nihil
autẽ prohibet ⁊ ſinguli per diſtributionẽ huiuſmodi accipi Singulis nauibus
ſingulos duces pręfecit

Quiſq nõ abſoluit orõem Quicunq modo perficit: modo non perficit Quiſ
q̇s grauabitur ſemẽtẽ facere: is non metet Quicunq recuſabit laborem. non
feret fructũ Aliquoties abſoluit propemodum quũ ſignificat ignorantiam: vt
Quiſq̇s fuit illo deoꝝ Quiſquis es armatus qui noſtra ad limina tendis. In
obliq̇s nonnunq̃ vnico verbo contentũ eſt vtrũq Rem facias quocunq mõ
Hominẽ quoquo modo abſoluas pro quouis modo Quilibet ⁊ quiuis citra
diſcrimen vnũ quodlibet ſcant Horatius Quilibet in quemuis opprobria dice
re ſęuus Reſoluuntur autẽ per coniunctionem vel Quiuis oĩs ⁊ reliqua ferme
p copulatiuã exponantur Quemuis arbitrum cedo Id eſt vel hunc: vel hunc ꝟ
illum: mea nihil refert Qualibet hirſutas fronde tegente comas. quod gręci
dicunt tychon quaſi non delectum: ſed fortuitum ⁊ caſu oblatũ. Vnuſquilibet
conſimilẽ obtinet rõez: ſr enim vnuz aliquem e multis quicunq ſit ille Deligas
tibi authorẽ vnũ quẽlibet

Et vnuſquis ab hoc nihil differt Hec ãt quilibet: quis vnuſquilibet vnuſquis
non niſi vnicum verbũ admittunt Sp enim abſolutã reddunt oratõem Quã
tuſcunq Qualiſcunq Quantuſquantus: Qualiſqualis: eandẽ obtinent rõez
cũ q̇cunq ⁊ q̇ſq̇s Aduerbia itẽ. vtut vtcunq vbi vbi. vbicunq. quoquo q̊cunq
Breuiter cõpoſita ſemper ſequuntur naturã pticule appoſitę Vndeuis Vnde
libet vndecunqz: quorum duo prima abſoluunt orõem Poſtremũ cõmune eſt
Quocunqz quoquo: cõmunia ſunt Quolibet et quouis non ſunt Quoquouer
ſum et quaquauerſum communia ſunt Vbiuis ⁊ vbilibet abſoluunt orationez
Vbicunqz commune eſt Vbiubi non eſt. vti nec vt ne: non enim abſoluunt con
ſtructionẽ

Vter q̇d ad duo ptinet: cũ iiſdem cõpoſitũ idem accipit diſcrimen: Vtercunqz
anceps eſt: vteruis abſoluit: vterlibet itidẽ: vtrocunqz anceps vtrouis vtrolibet
abſoluunt

Vterqz copulatiẽ ſt vt ⁊ illa. vtroqz. vtrinqz vtroqzuerſuz. Aliq̇s inſignite ſcãt
vnũ quẽpiã Quid ſi hoc aliq̇s voluit deus .

Quis idẽ pollet: ſed his ferme dcõibus precedentibus Si. Ne Nũ. Ec. Vbi.
Si q̇s extiterit noui Ne q̇d temere faxis Nũ quẽ tuoꝝ offendi Ecq̇d tui teti
gi: Ecquã habes vxorẽ: vbi q̇s te leſerit Vbi pro alicubi Vnde pro alicunde
dũtaxat in cõpoſitione vt cicubi: necubi: nuncubi: ſicunde. necunde

Quidã definite Quendã volo viſere: niſi quũ hz aut contẽptũ aut trãſlationez
vt Iſidorum quendã mihi citabat Perinde quaſi dicas iſidorũ neſcio quez La
chrymas emiſit quenda ai ſanguiem: veluti ſanguiem Seditio morbus ẽ q̇dã
ciuitatis Quiſpiã anceps eſt ad vſuz q̇dã: ⁊ itez ad vſum aliq̇d Tãetſi refragat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Valla Sed cõpluriũ authoritas Valle reclamat Mittite ad me tuorũ quem
piã Eſt domi tue q̄ſpiã cũ quo iure debeã expoſtulare Quiſqꝫ ⁊ vllus inter ſecõ
uenuit Siquidẽ ꝑterqꝫ. ꝙ hñt pluſculũ vehementie q̄ꝫ ſuperiora: illud quoqꝫ pe
culiare obtinent ꝙ gaudent. vel negatione vel ſigno Si. vel. ne. prohibentis. vł
interrogatione. vel haud vllus mortalium iſta poſſit preſtare Haud poſſit mor
talium q̄ſqꝫ iſta preſtare Si quiſqꝫ eſt qui ſapiẽtiã cũ eloquẽtia ɔiũxit. certe Tu
lius is eſt Vide ne quiſqꝫ hinc aufugiat

Caue ne quoqꝫ oculos tuos a meis dimoueas An eſt q̄ſqꝫ q̄ ſuam amicam ſe
preſente: Num q̄ſqꝫ eſt mortaliũ tam patiens Similis eſt ratio, aduerbiorum
vł q̄ꝫ ⁊ vſpiã quantũ ad ſigna ꝑtinet

¶ De propoſitione generali
Cap. I

His iactis ceu fundamentis ad equipollentias progrediamur Propo
ſitionẽ generalem vel vti vocant vniuerſalem varijs modis efficim⁹
Primum proprijs ac peculiaribus ſignis Omnes amicos alienauit
Deinde per negationem Neminem non alienauit Deinde per interrogationẽ
Quem non amicum alienauit Vergil. Quas gentes Italum aut quas non
oraueris vrbes: Nulli non maledicis Duplex generale ſignum non liceat eo/
dem modo vertere Cicero. Quum omnibus omnia minabatur Omnibus
omnia inuidet Neqꝫ enim recte: nihil non inuidet alicui. Omnibus maledicis
Quis eſt cui non maledicas: Omnia dixit. Quid non dixit: Vt autem inter
rogatio addita negatione generaliter affirmat: ita citra negationem generali
ter remouet Quid poſſit dici ſtultius: id eſt nihil dici poſſit ſtultius Deinde per
ſigna infinita Haud pepercit cuiqꝫ Non eſt vllum veritus: haud vllum eſt faci/
nus reliquum quod non non peregerit Non excepit aliquem. Neminem exce/
pit Idem efficitur per quãtũ et quicquid ⁊ ſi quod aliud Quantum eſt homin
venuſtiorum: id eſt omnes venuſtiores. Quicquid erat copiarum eo traduxit
id eſt omnes copias Et ſi quid erat copiarum amiſit. id eſt omnes copias. Si
quid alias ſibi bone fame compararat id nunc perdidit. Redditur gñalitatis
ſeu prouerbiali figura vt quum dicimus Miſcebis ſacra Prophanis id eſt om
nia Iuueneſqꝫ ſeneſqꝫ. id eſt omnes Neqꝫ magnum neqꝫ paruum id eſt nihil
Item infinita propoſitio. per fas nefaſqꝫ. id eſt quocunqꝫ modo Quo iure qua
ue iniuria

¶ De propoſitione non generali
¶ Cap. II

Nonnihil eſt: vel aſpicere: id eſt aliquid eſt Nonnulli pluris faciunt pe/
cuniam q̄ꝫ fidem Ineſt ⁊ infantibus nonnihil ingenij Non omnez pe
cuniam abſumpſit Id eſt eſt quẽ non abſumpſerit
Qui legat argentum factũ: non om̄e legat argentũ
Omittitur interdum ſignũ manente ſententia Sunt qui pecuniã anteponant
fame. id eſt ſunt aliqui Eſt vbi peccet. id alicubi peccat Eſt qui plures agros oc
cuper: id eſt eſt aliq̄s Vbi nonnunqꝫ ſubauditur quiddã Eſt in quo mihi poſſis
magnopere gratificari: id eſt quiddam Negatio iterata nonnunqꝫ, neceſſitatẽ
ꝓt: non affirmationem ſimplicem
Vt non poſſum non ridere Non poſſuz nõ mirari
Non poteſt non volui coelum
Non poteſt non ſtare terra
Non poteſt non verũ dicere veritas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Id accidit duntaxat in hoc verbo poſſum

¶ Elegantia ſignorum

¶ Cap. lij

ILlud igitur obſeruandum ne ſignorum differentias in variandis pro
poſitionibus confundamus: id quod fere faciunt. ij qui vulgo dilecticã
profitentur Non erit tibi res cum quoq̃. id eſt cum nemine tibi res erit
Non erit tibi res cum quolibet homine. id eſt cum homine ſingulari ac preſtan
ti Altera eſt negatiua: altera affirmatiua ⁊ longe diuerſam habent vim Non
cuiuis homini contingit adire Corinthum. id eſt non contingit niſi precipuis
Non contingit vlli Uides quanto aliud pollet Non amat quempiam e mini
ſtris: non amat aliquem: id eſt neminem. Non ſatis amat quendam vnum ſz
quem oderit Non ſatis tibi fauet quidam Non tibi fauet quiſq̃: tota ratio ne
diſſident Non recuſo quenq̃: recte dicitur non recuſo quemlibet: perperam. ni
ſi in diuerſa ſententia.
Non excluſit omnes: id eſt quoſdam non excluſit
Nõ excluſit q̃ſlibȝ ſz delectu quodã alios excluſos fuiſſe: alios admiſſos
Om̃ia folia huic arbori decidẽt. vere dr̃. vniuerſa decidẽt falſo.
Singulos ſalutauit Non ſalutauit quemlibet
Unum quemlibet admittunt. i. citra delectũ quoſcunq̃
Uide ne cui dicas. i. nemĩ dixeris Uide ne dicas cuiq̃ Uid' ne cuipiã dixeris.
Uide ne dixeris alicui Uide ne mortaliũ vlli dixeris hacten⁹ idẽ pollẽt
Uide ne cuiuis aut ne cuilibet dixeris. i. vide cui dicas ⁊ vide ne temere apđ
hominẽ quemcunq̃ effutias Om̃es ſibi malũt eẽ recte q̃ȝ alijs
Sibi quiſq̃ vult eſſe recte q̃ȝ alijs Idẽ pollent.
Nemo nõ malit ſibi recte eẽ q̃ȝ alijs Singuli ſibi malint eſſe bene q̃ȝ alijs. Hac
tenus idẽ pollent Uniuerſi ſibi malũt eẽ recte q̃ȝ alijs inepte diceretur. Propte
rea q̄ vniuerſi peculiarem vim habeat Toti reſpondet aliquantum quod aliq̃
partem ſz Semper. aliquã diu. id eſt aliquanto tempore Ut ſuperius admonui
mus. omnis reddi per quantum Itidem totus redditur per quantum quam
longus
Homo quantus erat: humi proſtratus eſt. id eſt totus: Nunc hyemem inter ſe
luxu q̃ȝ longa. fouere: id eſt totã hyemẽ

¶ Uterq̃. neuter

UTerq̃ vtriq̃ eſt cordi. mutua eſt affirmatio.
Uterq̃ alteri eſt odio. mutua item. id eſt mutuo ſeſe amant. mutuo
ſeſe oderunt
Neuter alteri fidit: mutuã diffidentiã ſz
Neuter neutri non pinde diceretur
Id genus orationẽ tot ferme modis variamus. Uterq̃ alterꝝ odit Uterq̃
vtrũq̃ odit Altera alterꝝ odit Oderunt altera alterꝝ Mutuum oderũt Oderũt
ſeſe mutuo Oderunt inuicem Oderunt inter ſeſe Mutuũ inter ipſos ẽ odium
Neuter alterꝝ amat Alter alterꝝ viciſſim odit

¶ Semper

SEmp gñalitatẽ hȝ tpis Cui cõtrariũ nũq̃ Huic ſubiectũ aliqñ Sp li
tigas Nũq̃ nõ litigas Oñ nõ litigas: Nonquando nõ litigas: An ẽ qñ
non litigas ¶ Sepe
Sepe rñdet aliquoties in finitũ Multis aliquot. Magno aliquantus
Sepe opponitur raro Neq̃ raro admonui: id eſt freq̃ter admonui.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

haud ſepe me viſit Pleꝛq; ferme. fere nõnunq̃ ⁊ ipſa gñalitatis q̇ddã obtinent
Ita ferme ingeniũ eſt hoim Eo ingenio pleriq; ſumus. fere fit vt diuites hẽan
tur in p̃cio: id eſt fere fit apud oĩes Temere in oratione negatiua ſimilem vim
habet haud temere peruẽit ad frugem. id eſt fere nunq̃ aut vix vnq̃

¶ De varietate negationis

¶ Cap. liij

INterdum vnica negatio idem efficit quod due Neminem audit
ne parentem q̇dem audit Non audit vel parentem Nemo parẽ
referre grãz poteſt
Nec malo parẽti q̇ſq̃ parem referre grãz poteſt
Non poteſt par grã rependi patri. vel malo
Non reliq̇t ille nec ruinã
Nec ruinã q̇dem reliq̇t

¶ De tribus

TRibus interdum negationibus nihilo plus efficitur quam vna aut
duabus Non veretur neq; deos neq; homines
Neq; deos neq; hoies veretur
Non veretur: aut deos aut homines
Non metuit hoies ſiue deos ſiue. In Carmie.
Conduplicare negatõem aſſeuerandi grã: Latinis etiã receptũ eſt: ſi mõ non
iteretur ſola Non faciã: non faciã inq̃ Greci ſoli iterant: interdũ etiã citra aſſe/
ueratõem Demoſthenes quattuor vnius loco poſuit u depore ou don nite ton
deunton Manentibus iiſdem ſignis tamen interdum variatur propoſitio: et
mutatis manet eadem mutato verbo: vt oĩes admittit Oĩes reiicit Nemi/
nem non reiicit Neminem admittit Omnibus diſplicet Nemini placet Nulli nõ
diſplicet Nulli placet Hic animaduertendum que verba cum quibus pugnẽt.

¶ Synonyma negandi

HJs ferme vocibus remouens: non: haud: nec: neq; haud quaq̃: neu
tiq̃ minime: minus paꝝ Abſit. dii. prohibeant: bona verba Quid/
uis potius Omnia citius: ⁊ ſimilia Inter que haud ⁊ haud q̃q̃ pluſcu
lum habent vehementie q̃ non Nentiq̃ aſſeuerationem habet peculiarem
Minime plus q̇dam ſignificat q̃ negationem. Homo minime malus. id eſt
quiduis potius q̃ malus Partim modeſtius remouet Parum eruditus. Ne
paꝝ multa ſcire: id eſt ne pauca
Minus diuerſam habet naturã Interdũ cõpat duntaxat Vtꝛq; diligit. Fa/
mã ⁊ pecuniã: ſed illã minus q̃ hãc
Interdũ negat dũtaxat. homo minus mihi notus id eſt parum notus. Nam
cũ ea voce minus cõuenit: id eſt nõ conuenit. Interdum pariter vtrunq; facit
Quintilianus capite de narratione Cum interim: quod tanq̃ facile contem/
nunt neſcias preſtare Velint minus an poſſint Teren. in Ecyra Non tibi illud
factum minus placet q̃ mihi Laches: neq; hic placet pro diſplicet poſitum: vt
exponunt grammatici Quis enim ſanus id faciat Sed minus perinde valꝫ ac
ſi dicas Non amat me Dionyſius ⁊ minus te: id eſt me magis odit q̃ te Sub/
audiendum eſt enim factum vtriq; non placere Atq; ita minus ſimul negat ⁊
comparat

¶ Connectendi formule

Cap. liiij.

Verum de his accuratius diſquirere: magis ad dia/
lecticos ꝑtinere videtur Ceterꝫ ad huius operis rōeꝫ
ſatis arbitramur vtrumqꝫ paucis attigiſſe. Nūc ad
reliquas formulas aliquot accingamur. ac primū cō
nectendi Uidemus em̄ in mediocriter etiam erudi
tis eam virtutem deſyderari: vt apte concinneqꝫ orō
nis membra atqꝫ articulos ceu neruis quibuſdā cō
mittāt Sed qbus anſul' minutiores orōnis ꝑticule
ſint committende: id prope fuerit infinitū explicare
Maiores his ferme modis connectuntur Pręterea.
Deinde. qđ ſępius apud. M. Tulliū repetitur. Porro. porro āt. quod nouo
iam quaſiqꝫ maioris ſermonis initio conuenit. ānotare Donato. Ceterū: q
licebit vti: quoties ad diuerſa digreditur oratio Tum, ꝓpterea. Ad hoc. Ad
hęc qđ apud grecos pros toutis Super hęc. pro eo quod eſt pręter hęc. locis ali
quot vſurpauit Suetonius. Supingeniorum pędagogia et ſupinnumeraꝫ
turbam. Adde his. Accedit his Accedit ad hęc. huc accedit: huc ꝑtinet Eodē
ꝑtinet. huic cōfine eſt illud: his finitimū eſt: Ad hanc formam ꝑtinet Ad hunc
ordinē referendum eſt Huic ꝓximum eſt. Illud haud q̄q̄ ꝓtereundum ſilen
tio Sed operę p̄cium eſt illud audire Jam aliquoties eandem vim habet. vox
Quintiliano precipue familiaris: Deinde. Cum progreſſu incandeſcit oratio
Jem vero: Age vero quid q̄ r̄ conſimilia Jam vero q̄d referam. Age vero ad
bellum in Aphrica geſtum veniamus Quid q̄ ſuos etiam inceſſit Qui Quin
etiam. Inſuper. ad hoc ꝑtinent genus Interim et ꝑ occupationem connecte/
mus: vt ne dicam. Interim: vt omittam domeſticas hu9 ſordes Nam illud
quid attinet commemorare: Nam hęc alias. Sed illud ſuo loco dicetur Inte
rim ꝑ dubitationem. vt illud. Eloquar an ſileam. Nunc idem valet Nūc ad
id quod ſecundo loco dicturos nos ſumus polliciti

¶ Tranſitionum varię formulę
¶ Capit. lv

Tranſitionibus varie connectitur orō Siq̄dē
aliquando ſumuntur ab ęquali: vt erant haec
iucundiſſima: neqꝫ minus voluptatis attule/
runt illa Interdum ab inęquali Sed hęc vtcū
qꝫ ignoſcenda. illud quis ferat. Audiſtis gra/
uiſſima Sed audietis grauiora: Simili: vt
hęc perfidia deſignauit: cuius generis ſunt et
illa quę nuper Romę patraſſe dicitur A cōtra
rio vt Sed hec priuatim: nunc q̄ publice. Hac
tenus q̄ domi geſſit. Nunc q̄ ſub ſignis . Sed
hęc iuuenis peccauit: Nunc ſenis virtutes au
dietis A diuerſo. de moribus habes. Nunc de
doctrina reliquum eſt vt dicamus. Quaſi per occupationem Jam ad reliqua
properabimus: ſi prius illud vnum adiecerimus Per reprehenſionem: veruꝫ
de his plus ſatis Quorſum nos tranuerſos abripuit dolor. Ad rem redeam9
Quid his immoror Ad id quod eſt huius cauſę caput feſtinet oratio. A conſe
quentibus ſiue relatiuis: Habes quid in illum contulerim beneficiorum Nūc
quam gratiam mihi retulerit audi Quid pollicitus ſit expoſitum eſt: nunc q̄d
ille pręſtiterit: paucis accipite

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Finales formulę
Capit. lxi

Tu vigilas vti diteſcas. Ego laboro quo doctus euadam Obiurgo te quo reddam meliorẽ Vt melior euadas ob id obiurgo te In hoc reperta muſica vt animos delectet. Ad id adhibẽdę litterę vt nos reddãt melius moratos. Cui rei paras opes: Quo mihi diuitias Quorſũ opus eſt nummis. Huc pertinent rationes illę omnes quas de ſupino priore poſuimus. Spectatum veniunt ꝛc.

Cauſales formulę
Capit. lvii

Non dico quo quemq̄ꝫ habeam chariorem.
Non dico ꝙ parum tua mihi placeant.
Ob id te ſępius reprehendo ꝙ impenſius amo.
Quoniam impenſius te diligo: ob id te ſepius admoneo.
Ideo nulli placęs: quia tibi numium places.
Quando tu me negligis: tui quoqꝫ curam abijciam.
Age reuocẽtur copię: quando quidem ita tibi videtur.
Jubeas miſerum eſſe libenter. Quatenus id facit. Ad eundem modum
Loquutus eſt Plynius in epiſtolis.
Maneat puella poſtea q̄ꝫ ſponſo iucunda eſt.
Poſtea q̄ꝫ mihi non credis: alios in conſilium adhibe.
Quando hęc te cura remordet.
Neminem ex animo amat in cauſa eſt pecunię ſtudium.
Pertinẽt ꝛ illa ad formulam ętiologicam.
Amo Socratem vt pote virum integerrimum.
Odi Dionyſium: quippe tyrannum.
Amplector Petrum: vt optime de me meritum
Demiror te qui fidem habeas normanno.
Erras qui credis alios tua diligentius curaturos q̄ꝫ te ipſum.
Stultus es qui id ſperes. Impudens quid id poſtules.
Delector Auguſtino viro nimirum feſtiuiſſimo.
Delector Auguſtino vt qui vir ſit moribus feſtiuiſſimis.
Amo nicolaum tanq̄ꝫ hominem mei amantiſſimum.
Contemne pecuniam: quid enim ad bonam mentem confert:
Amandus eſt tibi Cicero: Siquidem te diligit effuſiſſime.
Semper in manibus habendus Tullius. Nam hoc vno auctore latine diſces. Vnus. Cicero. vere latinum poteſt reddere: Proinde pueris hic ſemper in ſinu geſtãdus Optimus dicẽdi magiſter Terẽtius: quare ſęp ẽ euoluẽdus
Quo mihi recti⁹ eſſe videt̃ Et eo magis Et hoc lubẽti⁹ id negocij ſuſcepimus
Non habes quamobrem mihi ſuccenſeas. Non eſt cur mihi ſuſcẽſeas.
Succenſet: eaqꝫ gratia nos non viſit.
Luget: atqꝫ ob id vocatus ad cenam recuſauit.
Poteſt non nunq̄ꝫ omitti ſignum. Parentem amo: Parricidam non amo id ẽ ꝙ parẽs eſt, hoc nomine amo: ꝙ parricida: hac de cauſa non amo. Pontifici debeo honorem: Alexandro non debeo.

Quod idicos acceptum.

Quod meę nugę non oĩno diſplicent doctis: gaudeo
Gaudeo meas nugas non oĩno diſplicere doctis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Quod res tibi feliciter euenerit: letor.
Letor rem feliciter eueniſſe.
Quod vxorem duxeras nondum audieram.
Vxorem duxiſſe te nondum audieram.
Quod puellam repudiaris: demiror.
Demiror te repudiaſſe puellam.
Quod litteras reliqueris doleo. doleo. te reliquiſſe littaras.
In huiuſmodi orationibus: quod ielicos accipitur quod tamen apud grecos eſt vſitatius in oti.

Vtidicos Sumptum.
Capit. lix.

EOdem modo: nonnunq̄ accipitur: vt Spero fore vt facto gaudeas.
Confido futurum: vt te minime facti peniteat.
Non committam vt vſq̄ videar officio meo defuiſſe.
Efficiam vt intelligas mihi quiduis potius q̄ fidem defuiſſe.
Da operam vt reualeſcas. Cura vt valeas.
Fac vti nos ames.
Fac vti ſciam

Prohibendi aut impediendi ſigna.
Capit. lx.

NEmo prohibet ire quemq̄ publica via.
Tu me prohibes: ne publica ingrediar via.
Quo minus aſſequutus ſis: fortuna in culpa fuit non ego: Impedimento fuit: quo ſecius lex ferretur. Ego id agam qui ne detur: apud Ter. legimus. Metuo vt ferre poſſis. id eſt ne non poſſis. Etiam ſi hic: vt: pro quo modo poſitum videri poſſit. Id vtile. vt ne quid minꝰ. vti ne. vt ne pro ne quēadmodum apud grecos inami Non vero quin que velis facias Suetonius in Tyberio. Interceſſit ⁊ quo minus in acta ſua iuraretur. i. obſtitit inhibuit: Impedimēto fuit. Per me non ſtetit: quo minꝰ viceris.

Dubitandi.

NOn dubito quin cupias redire. Non dubito te cupere reditū. Res in ambiguo eſt. Nondum ſatis conſtitui Adhuc anceps animi ſum. Adhuc hereo. Etiam dum epetho

Sine ⁊ Citra.

CItra preceptoris operam doctus euaſit:
Sine preceptore doctus euaſit.
Nullo preceptore: doctus euaſit
Abſq̄ pecunijs nihil efficias.

Oſtentandi.

OStentat ignium. Iactitat natales ſuos Iactat ſede natalium ſplendore. Venditat eloquentiam.

Corrigendi ſanandiq̄.

NVl ic in commodo paulo mederi poſſis
Huic malo illud erit remedio.
Quid iactu cecidit: arte corrigas.
Mendum litura tollitur.
Animi morbos ſanat philoſophia.
Corporis vitia ingenij dotibus penſantur.

Febreleuatus eſt. Malis omnibus mors ſemel liberat
Oculorum vitia: ruta emendat
Orationis vitia. Grammatica caſtigat
Philoſophia morbos animi pellit medicaturq̧
Dentium cruciatum vinum lenit
Vteri tormina leuat malua.
Capitis dolores mitigat ſumnus: Sedat tormina
Fugat pruritum: Sopit dolorem Leuat dolorem
Vxoris vicium aut mutandum eſt aut ferendum
Morbis omnibus arte ſuccurritur Soli ſenectuti ſubueniri non poteſt
Aduerſus podagram efficax eſt apium Cōtra Carcinomata valet mel
Obſiſtit ebrietati Cicuta.

¶ Blandiendi ſiue hortandi.

DIc age. dic ſodes: dic obſecro. dic queſo te: dic amabo: fac virum tēp
beas: Quid habes quod ad hec reſpondeas. cedo. Agedum. Eia
age. videſis. Quin vno tu verbo rem expedis

¶ Tua cauſa.

NOlim id eſſe verum: vel tua cauſa Tibi metuo. mihi gaudeo. omni-
um nomine doleo Tua gratia munus hoc ſuſcepi Vicem tuam do
leo Commoda illi reſpectu mei Qua loquendi forma vſus eſt Qui
tilianus Inuenitur et contemplatione tui. Tui cauſa In tuam grāz hec feci

¶ Vtrum necne

VIſe vtrum redierit an non. Viſe num redierit an non
Viſe redierit ne domum. viſe an redierit an non
Viſe redierit ne domum. necne Viſe redierit an non
Cogita vtrum fame malis conſulere an pecunię
Cogita famę ne malis conſulere an pecunię
Cogita famę malis conſulere an pecunię
Cogita an famę malis conſulere an pecunię.
Cogita num fame malis conſulere q̄ʒ pecunię
Vide ſi potes eſſe poſſeſſor
Cicero in oratore ſuo libro ſecundo Si pro an dixit imitatus.
Grecos apud quos ei bifariam ſignificat

¶ Concedendi

FInge hominem viuere. Fac ita eſſe: vt donemus ita eſſe: vt hoc inte
rim tibi concedamus: vt hoc iuterim tibi largiar Pone ſic eſſe in ta/
bulis. Eſto ſane Sit ita ſane: vt maxime iuſſerim non erat tuū id fa
cere Etiam ſi quid aſperius dixiſſet: tuum erat obticeſſere Sʒ imaginare me
donaſſe non potes tibi rem vindicare Et ſi maxime donaſſem: non tibi ius eſt
rei vinbicande Donarim ſane: non ſtatim tibi ius eſt iniiciendi manū

¶ Parum abeſſe

POene ſcopum attigeras Prope ſcopum attigeras Propemodum at
tigeras: ſcopum: Parum aberas a ſcopo Parum abfuit vt ſcopū atti
geris Parum abeſt. quin ſcopum attigeris. Res paruʒ aberat a pug
na Parum aberat quin pugnarent
Parum aberat vt homini manus iniiceret
Vix hominem cohibui quo minus manum iniiceret
Tantum non conſerebant manus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Tm̄ non adorabant qđ grecis ē familiari⁹.mononuchi. Suetoni⁹ de tiberio Ceſare ciuilē admodum ſter initia: ac paulominus qui priuatū egis

Paulominus dixit pro propemodum.

Ac paulo poſt Qđ paulo minus vtrumqꝫ euenit.

Ideſt parum abfuit quin vtrumqꝫ eueniret Idem de eodem Sed tm̄ nō ſta/tim a funere ad negociorum conſuetudinē rediit.i.ꝑpemodū: ſtatim a funere

Pro tm̄ non Terentius dixit mō non Is ſenem pellexit per epiſtolam modo non montes auri pollicens

¶ Incertitudinis

Annos natus eſt ferme viginti. Annos natus circiter octoginta. Ad dies viginti hora quaſi decima apud Suetonium. Annos habet. haud ſcio: an duodeuiginti? Puerum annos natum fortaſſe decem.

¶ Correctionis ⁊ occupationis formule.

¶ Capi.lxi.

N pietate precipua felicitatis pars vel tota potius felicitas hominis ſita eſt.

Precipua doctrina nihil ad virtutez conducit: imo nōnihil officit Tibi precipue atqꝫ adeo tibi vni calamitatem hāc acceptam ferre poſſumus. Tuū opus vidi magis ꝙ legi. Grecas litteras deguſtauit verius ꝙ didicit. Bonas litteras ſedulitate ſua deprauauit: vel, vt veri⁹ dicam euertit Bonas litteras non dicam deprauauit: ſed funditus euertit. Suos omnes leſit Quid dixi leſit: imo ſubuertit: Quē hiſtoricum citius dixeris ꝙ poetam.

Lucanum relegi: non tam poetam ꝙ hiſtoricum:

Niſi pater eſſes dicerem te deſipere.

Homo pene dixeram impoſtor.

Reſpondebo non orationi tue: ſed conuicio.

Authores citandi formule.

¶ Cpi.lxii

T Ciceroni placet Authore Platone: teſte Varrone ſi. Tertio credimus. Uti refertur apud Plynium vt ait Protagoras Platonicus vt apud Xenophontem Simonides dixit: Epicuro teſte foelicitas in voluptate ſita eſt Ariſtoteles honorꝫ tres ordines fecit. Non ſpirare animal cui non ſit ſanguis calid⁹ auctor eſt. Theophraſtus apud Plyniū ſcriptum eſt Elephātos decimo demū anno parere,

Pyrrho negat quicqꝫ ſciri poſſe.

Id verum eſſe teſtis eſt Liuius:

Extat in annalibus. Veterum litteris proditum eſt.

Eius ſententie complures citat authores.

Ad eam ſententiam ꝙ plurimos allegat teſtes.

Eam ſententiam multorum auctoritate tuetur.

Huic opinioni Plynius aſtipulatur.

Huic ſententie ſuffragatur Plato

Idem ſentit Pytharogas. Ariſtoteli animal eſt: etiam ſpongia

Plynio ſentiunt ⁊ arbores.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

¶ Variatio imperatiui modi Capi.lxiij.

VAle:valeas:fac valeas:valeto:valebis:idem pollent:7 in quibuſdam futurū ſubiunctiui:Memineris pro memento. Oderis in ceteris itē ſi addideris prohibendi ſignum:ne dixeris:ne dicas:ne dic.

¶ Variatio futuri. Cap:lxiiij.

POenitebit olim te:futurum eſt vt olim te poeniteat ſpo te gauiſurū facto Breui opinor tedebit te hui⁹ vitę.Opinor fore:vt breui te huius tedeat vitę Spe ro futurum vt facto gaudeas.Dixeris egregie. Al ligaris filium.Abibit hinc propediem. Abiturus eſt hinc propediem Ju ea vero periphraſi futurum eſt vt repetat creditum:latini videntur reddere gre cam figuram mellologin.i.dicturus eſt. Eſt autez familiaris Ciceroni neceſſaria quoq̧ quoties in v̄ bum inciderimus quod futuro careat vt ſpero fore vt artem breui perdiſcas Nam per diſciturum nō poteras dicere. Eſt futurū quoddam quaſi mixtū cum ſignificatione p̄teriti:vt priuſq̧ tu domuz redeas ego epiſtolam pſcripſero Anteq̧ in portum peruenies:nauis ſoluerit. Si ta/ les animos inpugna p̄ſtabitis:vicerimus ſiue vicimus id quod finitimum eſſe videtur:to metoligon mellōti: q̄q̧ id alioqui latini circumloquuntur p iā:iā/ iam:et mox iam aderit.Similis iamiam morituro mox audies.Sūt in qb⁹ neceſſitate abutimur futuro ſubiunctiui.Ut meminero.Odero:Nouero Ad futuri ſignificationem pertinent 7 illa:confido commentarium hoc ſtudioſis probatum iri.Et perſpicio te perditum ire filium.

¶ De periphraſi generali verborū.
¶ Capi.lxv.

COmmune fere eſt modis omnibus:vt per fio verbum aut ſi/ milia circumloquamur.Jta charus eris oībus Jta fiet vt cha rus ſis omnibus Hoc modo effugit inuidiam Hoc mō factū eſt vt effugeret inuidiam Utinam ex ęquo me amares:vtinaz fieret vt ex ęquo me amares. Jn vxorem peſſimaz incidi:mi/ bi vſu venit:vt in peſſimā inciderim vxorem

¶ De modo potentiali.
¶ Capi.lxvi.

AD modū potentialē fere ptinēt:q̄ p pōt:āt debet āt ſile verbum exponi pūt. Quid agas cum eo q̄ nihil intelligit:Eſt qō rideas non eſt qō inuideas.Videas et flumina ſicca. Cerneres alios trepidare:alios circumſpectare fugam:Vidiſſes oēs obtumeſ/ cere.Equidem iſtud non affirmatim.Dixerit hic aeq̄s Ma/ turius veniſſes et apud Terentium prediceres:p predicere de/ buiſſes.

¶ Aeſtimandi verba.
¶ Capi.lxvij.

PLurimi me facit Parui hz. Pro nihilo ducit:nihil ip̄edit. Pro mini mo ducit. Ne hui⁹ q̇dē facio dacticos oñſo pilo āt flocco. Maximo ī p̄cio ē apō oēs Plurimi fit apō oēs:magni hētur apō ſuos. Pili non facio. Nauci nō facio:flocci facio. Uni⁹ ęſtimem⁹ aſſis. Caſſa nuce nō emaz:

¶ Emendi formulę 7 ſimilia.
¶ Capi.lxviij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Liber Primus

Nimio emiſti. Non reuẽdes tantidẽ. Nimio liceris: Minoris addicturus erat. Quanticum q̃ iudicaris tanti mercabor. Vide vt q̃ maximo eſtimes. Non refert qnanti res ipſa ſit: ſed quanto pere tibi ſit opus ea. Tu tuum agrum pluris conducis q̃ ego meum emerim. Paulo locas ędes tuas. Cupiam maximo: ſi queam Eme q̃ potes minimo reuende q̃ potes maximo. Aſſe non emerim totam Ciceronis famam. Labore dij ſua bona vendunt: vili vendunt: Minoris non poſſunt. Nõ emit qui nihilo emit: Chare emit qui rogat. Quanti coenaſtis: Perchare: magno hic viuitur: Amatur viliſſime. Baſſus charius cacat q̃ bibit. Magna mercede canit: Maxima tacuit demoſthenes. Quanto metiris precio: Quanti ſtipulatus es: Thais decem milibus drachmatum noctem venditabat Nimio conſtat elegantia. Sueto. Quorum vni mellita quadragies ſeſtertiũ cõſtiterunt

¶ Diſcriminis formule.
¶ Capi. lxix.

Nihil intereſt: facias an dicas.
Nihil refert per te facias: ac per alium.
Parui mea refert quid nolis aut velis.

At mea plurimum refert. Quid intereſt vtrum facias an inſtigas: Plurimum intereſt maxime refert quo tempore virum adeas. Equidem haud magno in diſcrimine pono apud Titum Liuium: et apud valerium Maximum: Reſpondit ſe viramalle excedere q̃ metu violentę mortis: amicos: inimicoſq̃ iuxta ponere. Quędam per q̃ tenui limite diuiduntur apud Fabium. Vera ne ſint hęc an ficta: nihil laboro Vtrum ſcripſeris an dixeris: feceris nec ne manũ non verterim. Suſq̃ deq̃ fero. inſtigaſti: perin̄ eſt ac ſi feceris Exequo in oxia eſt. Tãtumdẽ peccaſti: citra diſcrimẽ amat ac laudat oẽs citra delectum oẽs ĩ familiaritatẽ receptat: Oẽs pmiſcue mordet. Paſſim hęc predicat apȯ quoſlibet hęc dicit

¶ Affirmandi Capi. lxx.

Promiſit ſeſe venturũ: pmiſit maxie. Etiã p quo greci nai ſcilicet admodum: Qȯ lubẽtiſſime. Benigne. ſic hʒ. Sic erit: ita eſt: factuʒ eſt plane. Mirum ni. Haud dubie: Dubio paul. liquet: cõſtat. cõfeſſũ ẽ In cõfeſſo eſt. Extra controuerſiam eſt certũ eſt: p certo cõpertũ. liquido liq̃t Indubie: Indubitato.

¶ Accuſandi formulę.
¶ Capi. lxxi.

Accuſatus eſt ſacrilegij: hic ſe furti alligat: poſtulatꝰ ẽ repetundarum delatus eſt pditiõis: Reũ egit peculatus in ius voca: lege agito: in ius ãbula. in ius duxit hoiem in ius trahis: litem intendit. Dicam ſcripſit filius cum patre litem agitat: cum opulentiſſimo viro illi lis eſt. cum mida iudicio decertat. Accerſitus eſt capitis: Diem illi dixit. Eum talionis agentem: Agit cum eo malę tractationis. Damnatus eſt repetundarum: vel de repetundis: Abſolutus iniuriam

¶ Formulę vtilitatis.
¶ Capi. lxxij.

N Nihil ęque cõducit ad beate viuendũ: Nihil ad parãdas opes conducibilius Nihil ad eam rem cõfert. plurimũ adferet adiumenti Vtilis ad parandos amicos aſſectatio. Plus adfert voluptatis q̃ vtilitatis

plurimas ad res [illegible] uſui futuraz

De rerum Copia.

Plurimas ad res hic libellus vſui futurus eſt. Ad id patru' in p̄mis adiuta/
re poterit. Quid faciunt ad virtutem minimi:
Libet quidem verum non expedit.
Utinam hec res tam frugifera tibi ſit q̄z futura eſt honeſta. Utinā tantūdem
frugis ad ferat q̄ztum adferet glorie. Ad id ſola doctrina fuerit adiumento.
Ad hoc pecunia magno adminiculo futura eſt.
Ad id haud mediocriter adminiculantur vires corporis: In id quoq̄z p̄deſt
ornatus. Fabianum.
Non parum ad id efficiendum momenti hab; fama integra: Neq̄z vero illud
mediocriter profuerit.
Adiuuat hoc quoq̄z. Hac rōe nihil p̄fecimus: reliquū eſt vt diuerſā ingredia/
mur viā Nihilo pl' explicet ac ſtimſaire paret. Id ē nihilo pl' p̄ficiat Eruditio
ad pietatez pl' adfert diſpendij q̄z cōpendij: ⁊ non tam p̄mouet q̄z remoratur.
Calida ſunt amica ſtomacho: Dulcia conducunt epati.
Quod ſtomacho confert: id prodet cerebro.
Quod ad ſtomachum facit: idem capiti ſalutare eſt.
Quod ſtomacho bonum eſt. idem| Cerebro commodum eſt.
Lactuce aluo deijciende efficaces: ⁊ ad ſomnū conciliandū idonee. Ad ciēdos
menſes valet malua. Aluo ſiſtende ſunt vtiles fabe aſſe. Stomachum acuūt:
excitant: irritant appetentiam edendi. Hac in re ſolus hic tibi poterit cōmoda
re. Plurimum cōmoditatis adferet pecunia ſtudioſo. Utinā tā tibi cōmodo
ſit q̄z mihi fuit graue. Magno meo malo tentaui. Feciſti tuo commodo nr̄o
incommodo. Si iudicabis in rem tuā eſſe. Si putabis ex vſu tuo fore. Sillpu
tabis e re tua fore. Pro te facit qđ dico. Ad phiam Dialectica viam aperit.
Uiam ſternit: Uiam preſtruit. Ad eam iam iacta ſunt fundamenta.

¶ Officiendi formule ⁊ iuuandi
¶ Capi. lxxiij.

Ciborū eſus ſtomacho grauis. Dulcia ſtomachū ledunt. Acida coc/
tioi officiunt. Salſa noxia ſunt epati. Lac virilem ſtomachum offe/
dit. Aduſta ſunt inimica bilioſis. Non obſiſtam. Non fuero inpedi
mento. Non obturbabo. Non reluctabor. Non obſtrepam tuis conatibus.
Non renitar. Non reclamabo. Non remorabor inſtitutum tuum: Fab. Au/
res minus feriunt: p̄ offendunt: dixit.

¶ Functionis formule.
¶ Capi. lxxiiij.

Geſſit conſulatum. vbi tum proconſulem agebat.
Pretoris officio fungebatur. Dictator erat.
Bellum adminiſtrabat: Siciliam obtinebat:
Prouincie p̄ſidebat. Annone prefectus erat.
Regia negocia procurabat Munia tribunitia obibat.
Cenſui preerat. Hoc negocij tibi mandamus.
Tibi prouinciam hanc delegamus. Duram ſuſcepiſti prouinciam: Duram
ſuſtines p̄uinciam. Fac vt imperatorem te prebeas. Uide vt preſtes amicum
Scurre non amici functus es officio. Ego te abſente tuis fungar vicib; Tuas
agam partes. Defunctus conſulatu. Defunctus vita. Defunctus malo De/
functe periclis. Uerg. Defēdere vicem. Horat. Defendere vicem modo rheto
ris atq̄z poete: Pōtificis p̄ſonā gerit. Tractare remp. Gubernare rēp| Ducere
bellū Gerere, Exercere bellū. Nauare operā Sategit rerum ſuarū. Ductare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

exercitum Patrare bellum. Que duo verba Fabius notat a Salustio nouata omnes in officio ſunt Non deero officio meo Nuſq̃ ceſſabo in officio meo

Quibus modis tribuimus aliquid.
Cap. lxxv

SUmmo ingenio puer Summi ingenij puer. Summus ingēio puer Summus ingenium poeticum. Vir admirāda ſapientia Vir admirande ſapientie Vir admirandus ſapientia Vir ad/mirandus ſapientiam In carmine Vir incredibili preditus ſapientia. Vir omnijugis corporis atq̃ animi dotibus exornat⁹ Vir omnibus inſtructus dolis. Vir ex meris mendacijs conflatus atq̃ compoſitus Id omnibus natura inſitum eſt. Id natura nobis indidit: ita natura comparatum: id cunctis attribuit natura: Multa vitia nob̄ recepta conſuetudo conciliat: nonnulla natura ingñat Omnibus innatum eſt vt vitam ſuam incolumem eſſe velint Id vitij non tibi natura adiunctum eſt ſed accerſitum ac receptum praua conſuetudīne: ineſt in homine. incredibilis quedam aſtutia ineſt homini

Titulorum
Cap. lxxvi

CUius rei meminit Plato in dialogo qui inſcri/bitur ſympoſion. Teſtis Cicero ī eo libro quē inſcripſit oratorem perfectum Plynius in opere cui titulus hiſtoria mundi Varro in Saty/ra: cui titulum fecit. neſcis quid ſerus veſper vehat Verg. in Alexide Terentius in Adelphis Heſiodus in opere cui titulum nuncupauit Opera et dies: in libello cui titulum indidit de verborum Copia. In commentarijs quibus titulum pretulit De nugis aulicorum In odo. rum libro quem ſyluas nuncupauit

Gratulandi
Capitulum lxxvij.

GAudeo te nobis optantibus incolumẽ eſſe reditum
Gratulamur tibi victoriam
Gratulamur de victoria.
Gratulor viciſſe te q̄ victor redieris vehementer gaudeo
Te noua prole auctum eſſe gaudeo.
Saluum te aduenire volupe eſt
Letor tuo nomine q̄ vxor feliciter peperit
Quot gener tibi tantopere probatur magnopere tua cauſa gaudeo, Volup/tati mihi eſt q̄ tibi res ex ſententia ceſſerit
Tua gratia gaudeo: q̄ res preter ſpem bene verterit:
Tuam vicem letor qui proſpere pugnatis

Gratias agendi
Cap. lxxviij.

QUod tam officioſe me commendatis Principi tuo. gratiam et hēo et habiturus ſum immortalem
q̄ tanta fide mea negocia procure s: pares gratias agere vix poſſim referre nequaq̃

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ꝙ me paſſim am͂atiſſime predicas. video quantum debeam tuo in me ſtudio ꝙ meis commodis tantopere ſtudes: ⁊ habetur a me gratia ⁊ ſemꝑ habebitur ꝙ argentũ ad diẽ promiſſũ reddidiſti amo te ⁊ habeo gratiam.
Ecquid nos amat de virgine: Factũ bñ ꝙ epiſtolã obſignatã remiſeris ꝙ nos pro tua virili tueris: gratum eſt
Grates perſoluere dignas Non opis eſt noſtrę.
Fateor me tibi magnopere deuinctum eſſe.
Hoc nomine plus tibi debeo ꝙ̃ vt vnꝙ̃ ſoluendo eſſe poſſim.
Hoc officio arctius me tibi aſtrinxiſti
Obligatorem tibi feciſti: Deuinctiorem reddidiſti.
Magis obnoxiũ effeciſti: ꝙ̃ vt vel verbis agere gratias poſſim: Maior ẽ noſtra neceſſitudo: ꝙ̃ vt vel tu mihi vel ego tibi ꝑ vllo officio debeam gr̃as agere: Maius ẽ hoc bñficiũ ꝙ̃ vt orõnẽ poſtulet

¶ Referẽdi bñficiũ. Cap. lxxix.

Gratiã referre: Reponere merita. Repẽdere officia: Pẽſare bñficiũ Remunerare bñficiũ: Remetiri bñficiũ. Perſoluere bñficiuꝫ Reſpõdere meritis: Par eſſe bñficijs acceptis. Efficiã vt tuũ in me officiũ ad te nõ ſine fęnore redeat: Foeneratũ hoc bñficiuꝫ tibi pulchre dices Diſpereã: niſi bñficiuꝫ iſtud tibi cõduplicauerit Retaliare iniuriã in malã ꝑtem. Reſpõdere malefactis: Reponere iniuriã. Penſare. Remetiri: referre: ac ferme oĩa ꝙ̃ in malã ꝑtẽ pſſunt accipi: inuenitur ⁊ retaliare apud Gelliũ ĩ bonam partẽ: neꝙ̃ natura vocis refragatur. Id tñ eſt inuſitatius.

¶ Originis verba
o Capit. lxxx.

Haud dubito q̃n hec ab amore quodã in me ſingulari proficiſcantur Vniuerſũ hoc malorũ agmen e bello nobis natũ eſt Hinc oĩs illa ſimultas inter eos orta ẽ Tu malorũ oĩm author Cupiditas pecunię vitiorũ oĩm parẽs: inuidia totius huius odij ſeminarium fuit. Natura nobis ꝑuulos igniculos dedit. Hinc oĩs illa turba venit. Hic fluxit. Hic manat oẽ quo beati reddimur. Gręco fõte cadũt. Hinc ſcatet oĩs illa viciorum colluuies His fõtib9 tot9 ille tumult9 rerũ extitit. Hic ſurgunt odia: hic lites ꝓueniunt Hic veniũt iurgia Ab his exordijs rõana nobilitas ducit: Regib9 ort9: Rõa onũ d9 Atauis edite regib9. Maxis ꝓgnat9 ducib9. Sate ſanguie diuũ Ex his pullulãt odia. Gliſcũt ĩ dies. Subnaſcitur ſimultas: illa e philoſophorum fõtib9 haurienda: reliqua e poetis petenda.

¶ Penſandi Capit. lxxxi.

Quod corpis viribus deeſt id ĩgenij dolis exequat Qđ corpis forme detractũ ẽ: id aĩi dotibus natura pẽſauit Tu opulẽtior: nos eruditiores: atꝙ̃ ita tecũ paria fecimus Abſentiã noſtrã crebris lr̃is ſarciamus: Qđ hactenus ceſſatũ ẽ: id oportet diligẽtia recuperare. Qđ illi9 ſtultitia peccatũ ẽ: id tua ſapiẽtia reſtituas oportet. Qđ illi9 iſcitia admiſſũ: id opꝫ vt tua prudẽtia redimas Supplẽdũ diligẽtia qđ igenio deẽ, Qđ corpi detractũ id ingenij dotibus acceſſit: Studio reponendũ qđ negligentia preteritum eſt: Qđ ademptum eſt fortune: id ingenij do

cibus aditũ eſt. Quantũ corporis viribus deeſt: tm̃ aĩ virtutibus ſupereſt: Natura qꝺ alibi detrahit: alibi reddit: Qꝺ ſuis eripit hoc hoſpitibus accumulat Ingenio forme damna rependo meę: Famę diſpendium pecunie compendio reſarcit. Famę iacturam pecuniario lucro conſolatur.

¶ Aptitudinis formulę.
¶ Capit. lxxxij.

Quere vxorem aptã tuis moribus: aptam ad tuos mores. Amicum delige tuis moribus appoſitũ: accõmodatum: vel ad tuos mores Amicũ delige qui tuis moribꝰ. vel ad tuos mores cõueniat. Non eſt natura cõpoſitus ad artẽ poeticam: oſtẽtationi cõpoſitum dixit Fabius ꝓ eo qꝺ eſt ad oſtentationez paratũ: Idẽ. Iuri magis an equo ſit appoſitus id ẽ ꝓpenſior ad ius an ad equitatẽ: Rurſus idẽ. Conſtatqꝫ rebus ad faciendã fidẽ appoſitis: Ad Mathematica videtur eẽ ꝓpẽſior: Vir maximis rebus vel ad maxias res natus. Vir factus ad huius nequitiã. Ad huius mores factus: fictus ſculptus eſſe videtur. Adeo ad huius mores quadrat.

Oratio non eſt nature conſentanea. Facta non reſpondent orationi Hec non competunt in ſenem. Hec non competunt viro graui.

Non heret in Catonem huiuſcemodi crimen Non conſentiunt tui mores cũ huius moribus concinunt tua atqꝫ huius ſtudia. Non concordat huius inſtitutum cum tuo. Concinnus tranſitus.

Concinna digreſſio. Iſta non coherent: nõ cõſiſtunt. Non cadit in ſapientem aĩ ꝑturbatio. Nõ recipit tua ſimplicitas adulatiõis ſuſpitionẽ. Nõ cõgruũt littere cum ſtudio pecunię

¶ Ablegandi ꝟba. Capi. lxxxiij.

Ic mihi eſt ablegandus aliquo.
Puerum hunc prius amanda quopiam.
Hunc Argum aliquo ſi potes amolire
Non poſſum hunc amouere quopiam
Ego hunc neqꝫ vti amittã a me neqꝫ vt retineã ſcio. Non poſſũ memet ex hoc grege nebulonum excutere. Hic vt cunqꝫ eſt extrudendus aliquo.

¶ Proficiſcendi. Capi. lxxxiiij.

Rus hinc abeo. Rus hinc concedo: Diſcedo: Abſcedo: decedo. Galliam repeto inde Britãniam aditurus. In italiam iter inſtituit. Ingreſſus eſt viã. Quo paras ꝓficiſci: Quo paras ꝓfectionẽ. Quo tendis: Quo te moceri pedes: Quo teneris iter. Quo nã iter eſt: Rus me cõfero Domũ me recipio. Domũ reuertor. Certũ eſt in patriam reuolare. Certum eſt veteres amicos reuiſere. Redde te pr̃ię. Fac recurras in patriaz. Reſtitue te tuis. Fac te q̃ primum reducem videamus.

¶ Conatus. Capi. lxxxv.

Da operam vt conualeſcas Cura vt reualeſcas Enitere vt cũ parentibus in grãm redeas. Adnitere totis neruis vt in viruz tuo gñe dignum euadas. Illud totis viribus agito: vt parentum expectationi facias ſatis. Hoc vnum ſtude vt te in regis beniuolẽtiam inſinues, litteris incumbas In hec ſtudia incumbite. Ad id eluctare. Ad hoc inuigila. Efficies ſi modo aduigilaris. Vigilandum eſt qui ſua negocia velit tempori conficere, Manibus pedibuſqꝫ connitere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Id vnum elaborat: Eo velis equiſqꝫ contendit Huc velis remiſqꝫ feſtinat Hoc ſtudium parui properemus et ampli In ea re vehementer eſt ſudatũ In id plurimum laboris exhauſtum. exantlatum. Rem per difficilem conamur Rem arduam molimur. Summo nixu. Summa ope. Summa vi Quoad potes ad labores

¶ Explicandi et implicandi
¶ Capi. lxxxvi

VBi his malis emerſero. Ubi his turbis memet extricauero. Ubi ex his negocijs me expediuero Cum ex his negociorum exiero labyri/this Simul atqꝫ his me tumultibus euoluero Ubi his e nugis me met excuſſero Si quando licebit memet ex his negociorum fluctibus emoliri Si licebit ab his curis diſcedere Si continget liberari: leuari: Si quando ab his negocijs meipſum vindicaro: aſſeruero. abſoluero Ubi ex his malis eluctatus fuero: Ubi ex his calamitatibus enataro Implicitus malis Inuolutꝰ negocijs Diſtrictꝰ curꝫ occupatꝰ negotijs Diſtẽtꝰ Diſtẽdi. Diſtieri negocijs Diſtorq̃ri curꝫ Immerſꝰ. obrutꝰ. opertꝰ negocijs Intricatꝰ Impeditꝰ: alligatꝰ. obuinctꝰ Diſpũctꝰ Obſeptꝰ: oneratꝰ negocijs. oppreſſus: oppletus. Tot me res circumuallant Tot me pericula circunſtant. circũſiſtunt; obſepiunt: cingũt. obſident: premunt. vrgent

¶ Uerba finis ſeu propoſiti
¶ Cap. lxxxvij

SToici in vna virtute ſummum bonum conſtituunt
Epicurus felicitatem voluptate metitur
Peripatetici vſu virtutis beatitudinem definiunt
Herillus in ſcientia ſummum bonum collocat
Quidam in indolentia boni finem poſuerunt
Eſt qui in pecunia felicitatem ſitã eſſe exiſtimet
Maxima pars hominum ſpectat vtilitatem
Pauci ſibi proponunt honeſtum
Huc omnes conatus tui ſpectant vt diteſcas
Huc reſpicis: huc tendis
¶ Omnes ſpes meas in te vno fixi
Quidam famę ſeruiunt Alij lucri rationem habent.
Hic voluptatem vbiqꝫ ſequitur: ille captat gloriam.
Hic ad priuatam vtilitatem omnia refert.
Huc reliqua omnia ſunt conferenda.
Huc omnia illa pertinent. ſpectant
Quorſum hęc tam putida tendunt
In hoc etiam popularem laudem petit
Admirationem Ariſtoteles maxime petendam putat
Illud genus oſtentationi compoſitũ ſolã petit audientium voluptatẽ
Negociatorum vnicus ſcopus eſt pecunia.

¶ Qua eſt impudentia
¶ Cap. lxxxviij

SI crimen illi palam obijcias ſat ſcio ꝙ eſt impudentia Uel cuius ẽ impudentię Uel ea eſt hominis impudentia. inficias ibit: vel ſic Sat ſcio vt eſt impudens inficias ibit Uel ſic. Sat ſcio pro ſolita ſua impudentia inficiabitur. ꝙꝙ hoc poſtremum minus habere vehementię videt̃ Adeo ẽ

impudens vt mox ſit inficiaturus: vt nunc ſūt mores: id eſt: p huius ſeculi moribus vt eſt barbarorum ingeniū: id eſt pro cōditione barbarici ingenij.

¶ Q̄ vt: q̄ qui Capi. lxxxix.

Vir melior eſt q̄ qui velit mentiri: ſimplicior q̄ qui poſſit. Su͡pbior ẽ q̄ vt velit docere: ſtupidior q̄ vt poſſit diſcere
Adeo pauper eſt vt nec obolum habeat.
Adeo ignauus vt malit inedia perire q̄ artem diſcere
Si de me meritus es vt tibi ſuccenſere non debeam.
Sit mihi charus vt iraſci ne ſi velim quidem poſſim
Melius de me meritus es: q̄ vt tibi poſſim ſuccenſere

¶ Bene eſt Capi. xc.

Bene res habet. bene ſe res habet: bene habet:
Bene eſt; optime eſt. Bene tibi habent principia.
Optimo in loco res eſt. Peiore in loco res eſſe non poteſt. Quonam in ſtatu res ſunt tue:

¶ Mea ſententia. Capi. xci.

Mea quidem ſententia. Pro mea quidē ſententia. Vt ego quidem ſentio Vt mea fert opinio. Meo quidem animo. Plautinū: Meo iudicio. vt mihi quidē videtur. Ni fallor. Si quid iudico.

¶ Morem gerendi. Capi. xcij.

Mos gerendus eſt patri. Morigerandū eſt patri. Obſequendum eſt patri. Patri obſequendū: Patri concedendum: Inſeruiendum Obſeruiendum paternis moribus. Accommoda te paternis moribus Prebe te illis ad tempus.

¶ Rogandi. Capi. xciij.

Maiorem in modum te rogo: Etiam atq; etiam oro.
Obſecro te atq; obteſtor
Illud vnum abs te magopere peto: contendoq;.
Illud a me vehementer contendebat: Efflagitaſti quotidianis conuicijs Implorauit opes hominis.

¶ Ignoſcendi. Capi. xciiij.

Remiſere mulctam Hanc vnam ignoſce culpam Condonamus admiſſum. Da veniam iuuenilibus erratis. Iuriſiurandi gratiam facere pupillus non poteſt: Eſt in Pandectis. Item apud Saluſtiū Ad quedam vicia conuenit conniuere.

¶ Abrogandi. Capi. xcv.

Reſcindere conuenta. Abrogare legem. Abdicare legem Antiquare Abolere legem. Aboleſcere neutrū. Suſtollere legē. Irritare pacta. In integrum reſtituere. Mutare pacta. Oblitterare legem Exoleſcere metum dominorum dixit Plinius in epiſtolis. pro extingui atq; intercidere. Nuſq̄ tui beneficij memoria apud me intermorietur

¶ Ornandi Capi. xcvi.

Comere: expollire. p polire: exornare: venuſtare: honeſtare picturare Pigmenta: floſculi: lecythi: veneres: venuſtas. lepos: nitor. grā decus. Lenocinia: Emblemata Compoſitio. colores Myrothecia: fuci: Phalere: dignitas cultus. polities

¶ Inter coenam Capi. xcvij.

Inter coenam. Inter coenandum. Super coenam Coenātibus nobis. In coena idem efficiūt. Inter iocū Suetonius. Inter iocandū Per Iocum. Inter pocula. Inter potandum.

¶ Poſt coenam. Capi. xcviij:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

POſt coenã: a coena. Sub coenam Nam ſub ſignificat et paulo ante
vel protinus poſt. Sub hęc lectę ſunt tuę litterę. i. poſt hęc A tuo redi
tu. Poſt tuũ reditum. ¶ Similitudinis. Cap. xcix.

E Et et diuerſarum reruꝫ quędã inter ſe ſimilitudo affinitas: cognatio
vicinia. his finitima ſunt illa. his confinia ſũt illa: Simię figura mul
tum ad hominis formã accedit. Puro tamen fonti q̃ꝫ flumini pro/
pior. Non multum a tuis moribus hęc abludit imago. Huc alludit illa The
rentiana ſententia Vergilianaꝫ dictionem ęmulatur: exprimit: refert. Haud
multum abeſt: diſſidet diſcrepat a tuis moribus. Ab hac ratione non multuꝫ
abhorret Fabius Eiuſdem generis eſt et illud Eiuſdem farinę, puerbialiter
Eiuſdem notę: Eiuſdem claſſis Mei loci atq̃ꝫ ordinis hominem. Sub hac
facie latet adulatio. Plerumq̃ꝫ vicia virtutis perſonam induunt: ac virtutis ſi
mulacrum repreſentant. Sub virtutis ſpecie. virtutis titulo. virtutis pretextu
Sub imagine pietatis. Sub vmbra pietatis. Patrem ore refert. Parentem
moribus exprimit Patruum nomine reddit. Auum voce repreſentat. Pa/
tronum imitatur oculis. Amitam nulla re prorſus exhibet. Alter Cicero
Alter hercules. Faciem mentita lyciſcę

¶ Mutui. Capi. c.

MVtuum dare. Mutuo dare. Mutuare: Cõmodato dare Cõmo/
dare Vtẽdũ dare. Vtẽdũ accipere. Accepit vſuariam Plautus

¶ Fallendi. Capi. ci.

i MPoſuimus reip. Fefellit nos decepit. circũuenit adoleſcẽtẽ circum
ſcripſit. circumduxit apud iureconſultos. verba dare mihi difficile eſt
Si ſenſeris eos fucũ velle facere. ipoſturã fecit ⁊ paſſus eſt: Deluſit:
Eluſit: fruſtrat⁹ eſt nos ſperato lucro. Non te fraudabo debita gloria Tech/
nę: doli: fuci: pſtigię: vafricies. verſutia aſtutus: aſtutia: fraus. Os mihi ſubli/
tum eſt. In fraude illexit: pellexit. Arte me tractauit. Dolo mecũ agit.

¶ Eſt amicus. Capi. cij.

VTor patre familiariter. Eſt mihi cũ illo arctiſſima neceſſitudo
Sũ illi ſũma familiaritate cõiunctus. Sũ illi amic⁹ Sũma mi
hi cũ illo familiaritas itercedit: Mult⁹ mihi cũ hoĩe quodã vſ⁹
fuit. Mutua quędã beniuolentia iãpridẽ inter nos eſt.

¶ Sperandi. Capi. ciij.

SPero fore. Nõnulla ſpes eſt fore. Venio in ſpẽ: Voco i ſpẽ: Ere
ctus in ſpẽ: Concipio ſpem de te optimã: Nõnulla me ſpes ha
bet. Maxia teneor ſpe. Magna me ſpes tenet: Adducor i ſpeꝫ
Nõnulla me ſpes cępit. Spei nõnihil affulſit. arridet blanditur
Oia ſũma mihi de te pmitto. Is ẽ de quo tibi poſſis oia polli/
ceri boni viri officia: Nihil mediocre de te tui ciues expectãt. Inijcere ſpẽ Sol
licitare ſpe Oſtendere ſpẽ: Oſtẽdit futurũ. ¶ Ad ṽbũ. Capi: ciiij.

s AD verbum edidicit: quẽ locũ ad litteram ſubieci: Fabius. Eius ver
ba ſubieci: p quo vulgo dicunt in forma. Ipſa hoĩs verba tibi reddã

¶ Eironias. Capi. cv.

h EVs bone vir. Scilicet is ſuperis laborem: Is nũc ſi dijs placet nos
docebit qui nihil vnq̃ꝫ didicit ipſe. O mirũ amicũ Mira vero militi
q̃ placeant: Sane vero: Quaſi vero. ¶ Extrahere diẽ. Cap. cvi

S IIc ille dies extractus eſt: Hoc agebant vt dies eximeretur: Ducere
tẽp⁹: Terere tẽp⁹: ducere bellum. Iam dies exceſſerat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

¶ Paratum: ac facile. Capi.cvij.

Aratū: prōptū.i.prōptu: i.pcinctu: Procliue: in pcliui: Obuiū expoſi
P tum.exprōptū: i numerato habere: in ſtatiōe. Ad manū: Extēpore:
Extēporariū: extemporaneū. ¶ Depellēdi. Capi.cviij.
Eprecari inuidiam. Deprecari culpā: depellere crimē. Auerſari Ab
D ominari: Reijcere: Refellere: Negare. Inficiari: Inficias ire Pro/
pulſare: Profligare: Amoliri. ¶ Agnoſcēdi. Capi.cix:

Gnouit hereditatē. Agnoſcit crimen. Accipio conditionē. Ad
mitto teſtamentum. Adijt teſtamentū Ut admirationem etiā
plauſu confiteretur Amorem re teſtatus eſt. Odiū et vultu p̄ ſe
fert. Morbum inceſſu vultuq; fatetur.

¶ Ab adoleſcentia. Capi:cx.

am inde a puero. Ab adoleſcentia. A teneris vnguiculis. A rudibus
J annis. A prima pueritia. Ab ipſo vitę exordio. Ab ipſo vitę limine.
Ab incunabulis: Cum ipſo nutricis lacte fugimus errorem Ab ip/
ſis crepundijs. ¶ Accurate. Capi.cxi.
Ccurate.exacte: elaborate: ad vnguem adamuſſi3: examuſſim amu
A ſſatim: examuſſatim. Ad ppēdiculum. Summa cura. Exquiſite: cō
quiſite. ¶ Perficiendi. Capi.cxij.
Bſoluit: pfecit: Exegimo numentū Finem inpoſuit.finem dicendi
A faciam: finijt. Summam manum impoſuit. Ad vmbilicū duxit Fa/
ſtigium imponere. Colophonem addere: Supremam ad didit ma/
num Extremum actum addere. Fabulā vitę pegit: Exacta ętate. Ad meta3
vſq; pduxit. ¶ Committendi. Capi.cxiij.
Eges inter ſe collidūtur euentu. Ut non compoſiti melius cum By
L tho Bacchius Quis te cum iſto commiſit homine: Concertaſti cū
hero. Conferre pedem. Conſerere manum. Congredi cum viro
Confligere. Colluctari. Conflictari

¶ Amandi Capi.cxiiij:

Nice te diligit. Amat effuſiſſime.
Chariſſimum te habet. Admiranda quadā chari/
tare pſequitur Fama nihil habit antiquius.
Non amat modo verāmetiam obſeruat:
Singulari beniuolentia proſequitur
Animo toto te complectitur.
Oculis atq; animo fert hominem
Coriden ardebat Alexim deperiebat virginem
Deperibat in virginem. Flagrat amore tui
Amantiſſimus eſt tui. Tui tuorumq; oim eſt obſeruantiſſimus. Studioſiſſi
mus tui. Tui cupientiſſimus. Ex animo tibi bene vult. Bene cupit tibi non
perinde illi affectus erat dixit Suetoni⁹ pro eo qđ eſt nō perinde diligebat Sic
omnia tua exoſculatur: id eſt: ſic amat. ¶ Cupiendi. Capi.cxv.
Audis auidus: Laudis auarus. Auēs glorię. Cupiens famę: Tui
L ſitientiſſimus. famelicus glorię. Sitit famā. Sitit aurū. Eſurientiſ/
ſimus laudis Mira glorię fames habet hoīem. Ambit honores
Nullius rei q̄ȝ laudis ambiſioſior: Priuati commodi ſtudioſus. Alieni appe/
tens: appetens laudis. Eloquentię cādidatus. Inhiat lucris Imminet exitio
vir cōiugis: illa mariti. Geſtio videre hominem. Prurit illi tergum:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

agis In ſiluam fers ligna. ¶ Fructus. Capi.cxxviij.

MAgnum ex ea re fructũ retulit. Cepit emolumẽtũ: lucrum reportauit. Senſit cõmodum. Cõmoditatẽ: demeſſuit Collegit utilitatem frugẽ accepit: lucrum fecit. Cõpendiũ parauit. Ea res illi frugifera fuit fuit emolumẽto: fuit cõmodo: fuit vſui. ¶ Impudẽtię. Ca.cxxix.

NIhil pudet. Depuduit: depuditũ eſt: dedidicit pudorẽ: Oblitus ẽ pudoris. Dedidicit pudeſcere. Neſcit pudeſcere Exuit pudorẽ: Perfricuit faciẽ: Perfricuit frõtẽ. ¶ Affectandi. Capi.cxxx.

AFfectata verba: Aſſectatus ornatꝰ: Aſcitꝰ ornatus Aſcititius decor Fab. Et gratiam rei nimia cooptatiõe cõſũpſimus Cooptationem ꝑ affettatiõe dixit. Captat laudẽ. Venatur gloriam. Aucupatur famã. Accerſit ſibi malũ. ¶ Ignorandi aut contra. Capi.cxxxi.

SCio nõ ignoro: nõ me fugit: nõ me latet: nõ me ꝑterit. nõ ſũ neſcꝰ non me dã ẽ. Quis neſcit: Nemini dubiũ itelligo: video: ſẽtio: cõptũ habeo exploratũ habeo: ꝑfectũ habeo Cognitũ habeo nõ eſt obſcurũ mihi nõ me fallit Haud me falſũ habuit Indoctus diſci: Rudis horũ malorũ ipſiꝰ fallẽdi. ¶ Turpe eſt ⁊ ſimilia. Capi.cxxxij.

TUrpe ẽ Cũ turpitudĩe cõiũctũ ẽ. Laudabile ẽ Cũ laude cõiũctum eſt Cũ vicio cõiũctũ ẽ Vicio cõfine ẽ Nõ vacat vicio Nõ caret vicio Nõ abeſt a vicio Periculoſũ cũ ꝑiculo cõiũctũ. ¶ Qui ⁊ ut nõ .ca.cxxxiij

Vere illa nõ poſſũt: vt hęc nõ eodẽ labefacta motu cõcidam. Cicero

R pro Põpeio Quin hęc eodẽ labefacta motu concidant: Nõ potes ſtudere opibus vt animi tranquillitatem non perdas Non potes: quin ꝑdas. Nõ potes: niſi perdas. ¶ Id qd̃. qd̃. Ita vt. vt. Capi.cxxxiiij.

ID quod pro qd̃: ⁊ ita vt: prout: frequens eſt apd̃ Ciceronẽ Ita vt facias Id quod facis. Quod quidem facis.

¶ Amplificandi. Capi.cxxxv

QEdendũ erat hoſpiti ꝑſerti ſeni. Maxie ſeni Pulſauit hoſpitẽ eũq̃ ſenem: idq̃ ſenem atq̃ hunc ſenem. atq̃ adeo ſenem

¶ Reciproca cõſtructio quorũdã Capi.cxxxvi.

ERit humanitatis veſtrę magnũ ciuiũ numerũ calimitate ꝓhibere. Ci. Prohibe infandos a nauibus ignes Ver. Defẽdit capellas ab ęſtu. Defẽdit ęſtũ capellis Spargere humũ folijs Spargere folia humi. Sternere pallio lectum. Inſternere lecto palliũ

¶ Non contentus.

¶ Capi.cxxxvij.

NOn contentus victoria. Non contentus viciſſe. Non ſat habebat viciſſe. Nõ ſat erat viciſſe. Parũ erat viciſſe ni i victos etiã ſęuiret: nõ ſufficiebat viciſſe. Poenitebat rapinę niſi parentẽ quoq̃ ſpoliaſſet.

¶ Satiſfaciendi. Capi.cxxxviij.

INterdum non ſatiſfacit Ciceroni demoſthenes
Non implet aures Ciceronis demoſthenes
Non reſpondet optatis meis
Non facit ſatis hominum de ſeſe expectationi.
Non reſpondet hominum de ſe expectationi.
Tullius in Demoſthene nonnunq̃ deſiderat aliquid
Non is es quem expectaram Non talis es qualem vellem
Non nihil in te requiro adhuc. Non facit ad huius cupiditatem.

¶ Impunitatis aut cōtra. Capi.cxxxix.

OMnes plura habere cupimus et tamen id nobis
ipune eſt haud impune feres. Haud ipune feceris
Non fuit illi fraudi Magiſtratum prohibuiſſe vi
ſine fraude eſto. Non ſic auferes. Mirabar hoc ſi
ſic abiret Militem impunitate donauit.
Nullū facinus impunitum eſſe oportet.
Nullas poenas dedit eius facti. Poenas pendit.
Tum pendere poenas Cecropidæ iuſſi Perſoluit
exoluit. Luit dependit. Nullū deo ſūptū ſupplici/
um Ei facto nulla irrogatata poena.
De tanto flagitio non eſt animaduerſū. In oēs grauiter animaduerſum Ex
acta poena.

¶ Suadēdi aut Cōſulēdi Capi.cxl.

I Dne eſtis authores mihi: Te authore ſuſcepi negocium: tuo impul
ſu feci. Te impulſore feci Tuo ſuaſu. Tuo inductu. Cicero. Te ſua
ſore. Te conſultore. Tuo conſilio. Abs te perſuaſis id feci.
Tuo inſtinctu. Amorem in conſilium adhibuiſſe videris
Tuo perſuaſu. Cice.

¶ Prudens.
¶ Capi.cxli.

PRudens fecit. Sciens fecit. De induſtria fecit Data opa Dedi
ta opa fecit. Studio fecit: Studioſe fecit. Cōſulto fecit Cōſilio
fecit Cōtra. Imprudēs: neſciēs fecit. Per errorē. Errore factū
ē Per iprudētiā Peccauit inconſulte. Ex induſtria, p de induſ/
tria aliquoties dixit Quītilianus. Cōpoſito factū. De cōpoſi/
ſito. Ex cōpoſito. Ex deſtinato, p conſulto apud Suetoniū eſt in Caligula.

¶ Cauſe. Capi.cxlij.

PLurimis de cauſis mihi tuę littere iucundę fuerunt.
Duas ob res hominem odi.
Multis modis tua mihi iucunda fuit epiſtola.
Duobus nominibus es mihi chariſſimus.
Duplici nomine. Duplici de cauſa tuis ſcriptis delector.
Bis mihi iucunda fuit epiſtola tua.
Multipharia me tuę lr̄ę delectarūt.

¶ Dierū Notatio Capi.cxliij.

KAlendis Januarijs. Ad calendas ianuarij. Calendarum die. No
nis Januarij. Ad nonas. Die nonarū. Idib' Maijs Ad id' maij
Iduum nouembrium Pridie Calendas aut Calendarum. Pridie
nonas. Maias Pridie nonarum. Pridie Idus. Pridie. Iduum.
Nouembrium Poſtridie Calendas ianuarias vel Quarto nonas ianuarias
Poſtridie Nonas Januarij. vel. Octauo Id' ianuarij. Poſtridie idus Ja/
nuarij: vel Decimo nono Calendas februarij. Preterea decimo Calendas
februarias. vel ad decimum Calēdas februarij Ad eūdem modū de reliquis
menſibus ac diebus dicendum.

¶ De numeralibus. Capi.cxliiij.

IN numeris illa varietas eſt generalis: de addita aut omiſſa coniunc/
tione. Annos natus quattuor ⁊ viginti Annos nat' viginti quattuor
Annos natus centum ⁊ viginti Centū viginti ſupra centum. Deinde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ꝙ duos numeros principali, ꝓximos vel compoſite vel incompoſite efferre li/
cet: Duodeuiginti, ꝓ octodecim. Undeuiginti pro nouendecim Duodetrigin
ta vndetriginta ac deinceps conſimiliter vſqꝫ ad centum.

Supra centum cõpoſite ꝑ adiectiuũ aut incõpoſite per aduerbium efferimus
Ducentos. Biſcentum. Trecẽtos. Tercẽtum atqꝫ eodem mõ vſqꝫ ad mille
Mille multiplicamus vel ſubſtantiue: vel adiectiue cũ aduerbio. Mille nũ/
mum Mille nummos. Bis mille nummos Duo millia nummorum. Per/
gendumqꝫ conſimili rõne ad mille milia aut milies mille.

Nõnũqꝫ eãdem ſniam efferimꝰ, ⁊ ꝑ cardinalia q̃ vocãtur: ⁊ ꝑ ordinis nũeralia
Annos natus viginti. Annum egreſſus vigeſimum.
Annum exceſſit vigeſimum.
Annum agit primum, ⁊ vigeſimum.
Biennium eſt quod patriam non reuiſerim.
Tertius hic annus agitur ꝙ patriam non reuiſi.
Dic quotus eſſe velis. id eſt quot conuiuas velis. Hic non ordo: ſed ſimpliciter
numerus ſignificatur.
Diſtributiuis pro ſimplicibus in carmine licet vti.
Ubi vero apponitur q̃ppiã qḋ diſtributionem explicet: liberũ ẽ vti vl' diſtribu
tiuis vel cardinalibus Quotãnis duo talenta capit. vel Quotannis bina talẽ
ta capit. In ſingula capita mille nũmum diſtribuit vel millenos nũmos.

Aduerbia temporis
¶ Capi: cxlv.

TEmpus vix dum ꝑteritũ per Modo aduer/
biũ ſignificamus. Paulo longius ꝑ Dudum ac
andudũ. Hoc etiã longius ꝑ Nuper ⁊ pridem
Lõgiſſimum ꝑ Olim ⁊ quondã. Futuri tp̃is
hi ſunt ordines. Mox aderit. Iã veniet Pro
tinus cõtinuo: ilico: extẽplo e veſtigio tempus
ſignificat: ⁊ hec continenter inſequens: Sed
fere rñdent ad ꝑteritũ. Ut lr̃is tuis lectis extẽ
plo domũ me cõtuli. Accepto hoc nũcio e veſ/
tigio me domũ cõieci. Olim rñdet ad vtrũqꝫ
tempus ꝑteritũ ⁊ futurum. Olim floruerũt
greci. Forſan ⁊ hec olim meminiſſe iuuabit. Proximus item ad vtrũqꝫ tempꝰ
refertur. Proximo anno ſtrenue ſe geſſit. In ꝓximũ annũ ſũmas copias pa
rat Proximos his diebus. Proximo menſe. Proximo ꝑtu. Proximo bello.
Nouiſſimus ꝑ eo quod eſt nuperrimus ꝑteritũ dũtaxat reſpicit. Superiore ãno
Superiore mẽſe Superiore bello: Superioribus diebus dicimus de re nuper aut
ꝓxime acta. Itẽ paucis his diebus. ⁊ ãn pauculos dies Paucis ante diebus
Paucis poſt diebus: Poſt pauculos dies. Aliquãto ãn. Aliquãto poſt. Pau
lo: multo: ãn ⁊ poſt. Dein: deinde: deinceps: exinde
Sub hec vtriuſqꝫ tp̃is rationem obtinet. i. Paulo ante aut paulo poſt.
Certi temporis ſignificationem hec habent.
Hodie: heri: nudiuſtertius: nudiuſquartus.
Quinto: ſexto: ſeptimo: octauo: ab hinc die. Hodie. cras: perhendie.
Perhendino die. Quarto ab hinc die: quinto: ſexto: ⁊c.
Porro verbum additũ tp̃is diſcrimen facit. Septimo ab hinc die mecũ cena
bit. Septimo ab hinc die iſthic me videbis. Hec ⁊ aliter afferimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Septimus hic dies eſt q̃ mecum coenauit. Annus ẽ q̃ nullas a te lr̃as accepi/
Multum tp̃is eſt quod nos non viſis: Diu eſt quod nos non viſis. Seculum
exiſſe mihi videtur ex quo nullas abs te litteras accipio.

¶ Annumerandi Capi.cxlvi

IN deos relatus eſt. In numerum deorum relatus eſt. Hora.
Inter quos referendus erit:
Aſcribe me in numerum tuorum.
Aſcribe me tuis amicis.
Aſcribito me inter amicos tuos.
Veteribus annumerandus.
Inter ſummos annumerandus.
Inter primos recenſendus: ponendus: collocandus.
Recipe me in tuum gregem.
Multos obſcuros legit in ſenatum.
Quur hũc hominem aſciuiſtis in veſtrum contubernium:
Cooptatus in collegium augurum.
Aſcitus. Additus ordini ſenatorio.
Accenſus ſeu aſcitus in militum numerum:
Suetonius. vt ciuitate donatum in decurias adlegeret

¶ Initij ac finis.
¶ Capi.cxlvij.

AB ipſis vitæ p̃mordijs In ipſis vitę rudimẽtis
In primis litterarum elementis.
In capite tuarum litterarum.
In prima ſtatim fronte. In ipſo vitę limine
In ipſo quaſi veſtibulo vitæ. In exortu.
In exordio vitæ. In p̃ncipio In initio op̃is
In calce tuarum litterarum.
In extremis tuis litteris.
In poſtrema parte tũarum litterarum
Nunc ad metam feſtinat oratio.
In extremo vitæ actu. In portu impingere
In porta cauterio. Ne in aptijs quidem
In ipſo operis ingreſſu. In ipſis vite foribus
Vite ianua. Fauces inferorum

Maior opinione Ca.cxlviij.

MAiora fide. Maiora q̃ vt vera credi queant
Minora opinione doctrina. Minor doctrina q̃ p̃ hoim opinione.
Citius ſpe aderat.
Celerius expectatione redibat. Citius ac ſperabatur. Ante expectatum redi/
bat. Par famę doctrina
Nõ minor doctrina q̃ fama celebretur. Supra fidẽ oĩa id ẽ maiora fide
Maiora veris renunciabant. Minora. Inferiora veris predicabant
Infra verum erant quę nunciabat Minor conſulari dignitate cognitio
Minus eſt q̃ vt a conſule noſcatur.
Maior conſulis dignitas q̃ vt hanc cauſam cognoſcat
Tua virtus maior eſt omni p̃conio.
Vincit omnem laudem tua virtus.

¶ Contingendi Capi.cxlix.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

HOccine tantũ malũ mihi de repente obiectum eſſe[illegible] ingens [illegible]uenit
hereditas
Obtigit vxor qualem volebam
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.
Nactus eſt vxorem te dignam   Feliciſſimum ingenium ſortitus es
Similes habent labra lactucas
Habet quod amet Js nunc repperit
Merito nobis accidit vt mali videamur: dum nimiũ ſtudemus videri b[illegible] [illegible]os
Non omnibus datum. vt impune que libeat dicant
Non quibuſlibet licet que libeat facere.
Mihi vſuuenit: ſiue vſus venit: vt cum intractabili monſtro conflictaret.

¶ A re et a perſona
Cap. cl

GEneralis variandi formula eſt a re et a perſona: vt nihil opus meis monitis Nihil opus me monitore Te ſuaſore Tuo ſuaſu Te impulſore Tuo impulſu Te inſtigante Tuo inſtinctu Te hortatore: tuo hortatu Te auſpice: tuis auſpicijs Te duce. tuo ductu Te conſule Jn tuo conſulatu Te ductore profeci Tua doctrina profeci Patrem conſulem non deſinit iactare Patris conſulatum ſine fine iactat
Gloriatur formoſa vxore De vxoris forma gloriatur.
De te incolumi ſuperis habeo gratiam
De tua incolumitate grator ſuperis.
Diſcruciat animum vxor impudica
Diſcruciat animum vxoris impudicicia.

¶ Ex more   Cap. cli

EX more Tranquillus dixit De more Maro Pro more Patrio more. citra prepoſitionem
More hominum facit Non inſolens iſtud facis
Pro vetere conſuetudine Solens meo more fecero

¶ Subornandi   Cap. clij

SVbornauit accuſatorē Submiſit conſularibus viris qui regio genere ortā peierarent Supponi pueꝝ Subdere oua in nidũ alienum. Submiſſitij Suppoſitij partus Subditītij partus
Ne pater hunc a me allegatum putet

¶ Renouandi Cap. cliij

VEtus Atheniēſiũ exemplũ renouemus.
Priſtinum morem reuocemus.
Grās egit ꝙ pſtinum morem retuliſſet.
Redeamus ad intermiſſa ſtudia
Studium intermiſſum repetamus
Bellum redintegrarunt
Diuum inſtauramus honores
Libertatem amiſſam reſtituit
Odium vetus eo dicterio recruduit Recanduit ira
Cras ingens iterabimus equor Jterāti noxā nō eſt ignoſcēdũ

¶ Finis de ṽborum Copia

¶ De reꝝ Copia Commentarius ſecundus
Et mox de pͥma locupletandi rōe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Liber Secundus.

POſteaq̃ de verboꝝ copia: que veniebãt in mẽtem
qua potuimus breuitate diximus: reliquum eſt: vt
ſimili compendio de reꝝ copia ꝯſtringamus. atq̃
ut hanc operis ꝑtem exordiamur ab his que ſuperi
ori gñi ſunt q̃ꝫ maxie finitima Prima locupletande
ſnierõ videtur Si qḋ ſummatim ac gñatim dici po
terat: id lati⁹ explicetur: atq̃ in ꝑtes diducatur Qḋ
q̇ dẽ ꝑinde ẽ: ac ſi q̇s prim mercẽ ꝑ traſennã oñdat:
deiñ eã.dẽ euoluat apiatq̃ ac totã oculis exponat
Huius rõis id erit exẽplum

¶ Rem vniuerſam luxu ꝑdidit Eam ſententiam in ſumma comprehenſam
quaſiq̃ conuolutam: hunc admodum licebit euoluere Si plurimas poſſeſſio
num formas enumeremus Siq̃ varias perdende rei vias explicauerimus
Quicquid vel matris vel patris nomine hereditate obuenerat: quicquid alio
rum affinium morte aduenerat: quicquid ex vxoris dote (que quidem neuti
q̃ erat vulgaris) acceſſerat: quicquid ex legatis accreuerat (Accreuerat autem
permultum) quicquid ex principis acceperat liberalitate. quicquid peculij caſ
trenſis conflauerat Pecuniam omnem: vaſa. veſtes: fundos: agros vna cum
ipſis et villis et pecoribus. breuiter rem omnem ſeu mobilem ſeu ſoli. deniq̃
familiam etiam ipſam in foediſſimis ſcortorum amoribus: quotidianis com
meſſationibus. ſumptuoſis obſonationibus. nocturnis prepotationibus. po
pinis. cupedijs. vnguentis. alea. luſibus: paucis diebus ita abſumpſit. abligu
riuit. abſorbuit: vt ne Teruncium quidem ſit i reliquum fecerit Hic duo illa ꝟ
ba Rem vniuerſam et luxu perdidit: ſuis partibus explicantur

¶ Adijciemus et alterum
Cyclopediam abſoluit

IN genere dictum eſt Id ita poteris explicare Si ſingulas diſciplinas
omnem doctrine ſpeciem ſingulatim recenſeas. Nullum omnino doc/
trine genus eſt in quo non ſit exquiſite verſatus Nulla diſciplina quaꝫ
illa non ad vnguem perdidicerit. et ita perdidicerit vt in vna qualibet ſola la/
boraſſe videatur Adeo mire poetaꝝ omnium omnes fabulas tenet Adeo
Rhetoꝝ floſculis abundat Adeo Grammaticoꝝ laborioſos canones excuſ/
ſit Dialecticoꝝ argutias callet. phyſices arcana ꝑueſtigauit Vltra mũdane ſa
pientie ardua ſuꝑauit Theologoꝝ abdita penetrauit Mathematicas apodi
xes ꝑceptas hꝫ Sic aſtroꝝ mot⁹ Sic numeroꝝ proportiones Sic terraꝝ di
menſiones: vrbiũ. montiũ fluminũ. fontiũ ſitus. noie. interualla Sic vocũ con
cent⁹ atq̃ diſcrimina Adeo quicq̇d eſt hiſtoriaꝝ tũ veteꝝ: tũ recẽtiũ meminit.
q̇cq̇d bonoꝝ authoꝝ. quicquid vel antiq̇tatis vel nouitatis id omne tenet
Adde his partez Grecanice ar latine litterature linguęq̃ peritiã Deniq̃ q̇cq̇d
vnq̃ꝫ eruditionis ab egregijs authoribus repertum ac traditum fuit. id vni/
uerſum vnus hic abſolute ꝑceptum cognitũq̃ habet ac meminit

¶ Itẽ Omnibus naturę fortuneq̃ dotib⁹ predit⁹

HOc ſi cui libeat explicare cõmemorabit ſingula corꝑis cõmoda De
inde ſingulas ingenij atq̃ animi dotes Poſtremo gen⁹ opes patriã
ſucceſſus. et q̇cq̇d a fortuna ſolet obuenire Rurſum Hippias omni
ſcius Hoc ſi q̇s velit dilatare: referat licebit oĩa illa. quę in eius viri deſcripti
one recenſet Apuleius in floridis: non ſine varia ꝟboꝝ copia
Extat huius rõnis exemplum aptiſſimum apud Lucanum i Harmonide.

Etenim cum potuiſſet ſummatim dicere: explicatis partibus copiam oſtentare ad hunc modum. .Maluit

In his non ab re crediderim illud admonere: ſimul et in initio proponi ſummam rerum: ⁊ eandem alia ſermonis ſpecie repeti: ⁊ ita redeundum ad gen⁹ quaſi ſingulis enumerandis iam ſis defatigatus: etiam ſi nihil erit præteritū Preter ea cauendum ne partium ordinem confundamus tumultuaria verborum congerie ſurſum ac deorſum miſcentes omnia. ne modeſtam vocum turbam nulla conditam gratia conglomeremus: ſed vel ordine ſcito vel apta diſtributione: vel eleganti deſcriptione legentis aut audientis tedium excludamus. Ad hanc formam pertinet et illud. quoties totum quod non formis ſʒ partibus conſtat in eas diducitur. Ut totus monſtrum eſt. Hoc pacto dilatabitur. Si prius hominem in corpus atq; animum partiaris: deinde ſingulas corporis partes ſingulas item animi partes attingas: Et animo et corpore monſtrum eſt quacunq; vel animi: vel corporis parte contempleris: mōſtrum reperies. Oculos. os. vultum. totam deniq; corporis figuram inſpice: quid aliud q̄ȝ monſtrum pre ſe ferunt: linguam et vocem illam beluinam obſerua. portentum dices. Ingenium excute prodigium inuenies. Mores expende vitam ſcrutare: omnia monſtra comperies. Et ne ſingula perſequar quantuſquantus eſt nihil niſi monſtrum eſt. Hic ſi quis velit in ſingulis veluti depingendis immorari ſatis apparet quantum pubertatis ſit acceſſurum orationi.

Item aliud. Totus commaduit.

A Summo capillo adimū vſq; calcaneū pluuia commaduit Caput Humeri. pectus venter. tibie totū deniq; corp⁹ pluuia deſtillabat Minutius q̄d ē illō. haud tamē indignū qd admoneatur Ad hāc formā referri poſſe q̄ties de ſpecie loquētes gen⁹ adiungim⁹ id qd fere fit āplificādi gratia Cū oīs eruditio plurimū adfert ⁊ ornamēti ⁊ adiumenti mortalibus tū precipue philoſophia. Itē oī quidem etati foeda eſt libido: verum ſenectuti multo foediſſima. Item cum oīb⁹ in rebus plurimum habet momenti prudentia: tū precipue in bellis. Siplex enim erat prudentiā in bellis plurimum habere momenti. Hui⁹ generis eſt illud Ciceronis in oratione pro domo ſua: apud pōtifices Cum multa diuinitus pontifices a maioribus noſtris inuēta atq; inſtituta ſunt tum nihil preclarius q̄ȝ q vos eoſdē ⁊ religionibus deorū immortaliū et ſūme reip. preſſe voluerunt. Qd q̄ȝ quid attinebat vnū hoc referre cum huius forme exempla nuſq̄ȝ non ſint obuia:

Secunda variandi ratio.

Huic admodum affinis eſt ſecunda variandi ratio. quoties non contenti ſemel exitum rei proponere. ex quo reliqua que preceſſerunt p ſe queant intelligi: ſingulatiʒ ea quoq; commemoramus per que ad eum exitum peruentum eſt. Huius preceptionis hoc erit exemplum Cicero. Catiline conatus oppreſſit. Id ita locupletabis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Catiline nefarios conatus. M. Tull' conſul: ſua ſagacitate ſtatim odorat⁹ eſt ſingl'ari vigilãtia p̄ueſtigauit. ſumma prudentia deprehendit miro in rempu. ſtudio prodidit: incredibili eloquentia conuicit. grauiſſima auctoritate rep̄ſſit armis extinxit. magna foelicitate ſuſtulit

¶ Item aliud ex ea v̄gine filium ſuſtulit hac ratione dilates licebit Eam v̄gi nem q̄ eēt ſingl'ari forma miſere deperibat Deinde amoris impatiens ſimpli cem puelle aīm promiſſis ſollicitauit. muneribus corrupit. blanditijs delinijt. officijs in mutuū amorem pellexit: improbitate vicit. deniq̄ꝫ conſuetudinē cū ea habuit ac deuirginauit. aliquanto poſt tempore vterus virginis coepit tu/ meſcere: foetu videlicet concepto. Demum exactis nouem menſibus partu/ rijt ac puerum peperit Item aliud exemplum Urbem cepit: ita poterit ampli ficari Principio feciales rem repetitum miſſi qui paucis etiam conditionē offerrent Quas cum oppidani non acciperent. copias vndiq̄ꝫ comparat Ma chinarum maximam vim comportat. admouet exercitum vna cum machīs ad vrbis moenia: illi contra e muris acriter hoſtem repellunt Tandem hic ſuperior in congreſſu conſcenſis moenibus vrbem inuadit ac rerū potitur

¶ Tertia ratio

AB hac non ita vehementer abhorret tertia locupletandi ſermo nis rō. quoties rem non nudam exponimus ſed altius etiā cau/ ſas repetimus a q̇bus initijs ſit profecta: veluti ſi cui non ſatis ſit dixiſſe: bellum interceſſiſſe Gall' cum Neapolitanis vere ēt ad dat. que fuerint ſimultatis cauſe Quis inſtigator. q̄ ſuſcipiendi belli occaſio Que videndi ſpes Que vtriſq̄ꝫ fiducia: Hoc p̄ceptū vt ē dilucidi⁹ q̄ꝫ vt egeat p̄ceptōe: ita difficile ſit exemplum niſi pl'imis verbis proponere Quare ſup̄ſedebimus

¶ Quarta Ratio

NEc admodū diſcrepat ab his quarta locupletandi rō Quoties non ſimpliciter ꝓponimus negocium ſed enumeramus etiā illa que nego ciū vl' comitātur vl' conſequuntur Quod genus ſit Bellū tibi acceptū feremus Hoc pacto poteris ditare rē Exhauſtū in barbaros milites erarium Fractā laborib⁊ iuuētutē ꝓculcatas ſegetes. abacta pecora: incenſos paſſim vi cos: ac villas Deſertos agros: euerſa moenia: cōpilatas domos: direpta pha na: tot orbos ſenes. tot orphanos liberos. tot viduas matronas tot v̄gines in digne ꝯſtupratas tot adoleſcentiū licētia deprauatos mores: tm̄ funerū tm̄ luc/ tus: tm̄ lachrymarū Preterea extinctas artes: oppreſſas leges oblitteratam re ligionem: confuſa diuina humanaq̄ꝫ omnia: corruptam ciuitatis diſciplinam vniuerſum inq̄ꝫ hoc malorum agmen quod ex bello naſcitur tibi vni feremus acceptū ſiq̇dē belli fueris author

¶ Quinta ratio

QUinta locupletādi rō videtur potiſſimū ad energi am quā euidētiā v̄tūt ꝑtinere. Ea vtemur quoties vl' āplificādi vl' ornādi vl' delectādi grā rē nō ſimpl'r exponem⁹ ſed ſeu colorib⁊ exp̄ſſam in tabula ſpectā dam ꝓponem⁹ vt nos depixiſſe. nō narraſſe. lector ſpectaſſe non legiſſe videatur. Id ita preſtare poteri mus ſi ṗus ipſi totam rerū naturā: omneſq̄ꝫ circūſtā/ tias ac veluti faciem aīo luſtrem⁹ deiñ ita v̄bis ac fi guris idoneis effingamus: vt q̄ꝫ maxie fiat euidēs ꝑ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſpicuaqȝ lcōri: Hac ꝟtute p̄cellūt cū oēs poete tū p̄cipue Homerꝰ queadmod
ſuis idicabimꝰ locis Cōſtat āt p̄cipue deſcp̄tōe reꝝ. tp̄m locoꝝ. pſonaꝝ.

¶ Deſcri ptio rei.

Ei deſcp̄tione locupletabimus orationem. cum id quod fit aut factū eſt non ſummatim: aut tenuiter exponemus: ſed omnibus fucatum coloribus ob oculos ponemus vt auditorem ſiue lectorem iam extra ſed poſitum velut in Theatrum auocet: quam ab effingenda rerum imagine greci vocant Hypotypoſim. etiam ſi vocabulum hoc commune eſt. quoties aliq̄d oculis ſubijcitur: veluti ſi quis expugnatam ciuitatem dicat: cuncta nimirum ī ſumma complectitur quecunqȝ talis fortuna recipit. Utar enim Quintiliani verbis At ſi aperias hec que verbo vno incluſa erant. apparebunt effuſe. perdomos ac templa flamme ⁊ ruentium tectorum fragor: ⁊ ex diuerſis clamoribus vnus quidam ſonus. aliorum fuga incerta: alij in extremo complexu ſuoruȝ coherentes et infantium foeminarumqȝ ploratus: male vſqȝ in illum diem ſuati fato ſenes Tum illa prophanorum ſacrorumqȝ direptio: efferentium p̄das repetentiumqȝ diſcurſus: ⁊ ante ſuum quiſqȝ predonem catenati: ⁊ conata retinere infantem ſuum mater Et ſicubi maius lucrum eſt: pugna inter victores: Licet enim hec omnia ꝯplectantur euerſio minus eſt tamen totum dicere quā omnia Hactenus Fabiꝰ Idem huius euidētis citat exemplum hoc ex Celio in Antoniū Namqȝ ipm offendūt temulento ſopore ꝓfligatuȝ totis p̄cordijs ſtertētē ructuoſos ſpūs geminare: p̄claraſqȝ ꝯtubernales ab oīibus ſpondis trāſuerſas incubare. ⁊ reliquas circū iacere paſſim q̄ tn̄ examinate terrore hoſtiū aduentu ꝑcepto excitare Antoniū conabātur nomen inclamabant fruſtra ceruicibus tollebant. blandius alia ad aurem inuocabat: vehementius etiam nonnulla feriebat. quarum cum omnium vocē tactumqȝ noſcitaret: ꝓxie cuiuſqȝ collū āplexu petebat: nec dormire excitatus: nec vigilare ebriꝰ poterat ſȝ ſemiſomno ſopore inter manus Cēturionū. ꝯcubinarumqȝ iactabatur Nihil inq̄ Fabius his ne credibilius frugi nec vehemētius exprobrari nec manifeſtiꝰ oñdi poteſt Refert idem deſcp̄tōem cōuiuij luxurioſi

¶ Uidebar inq̄t videre alios intrātes. alios ꝟo exeūtes quoſdam ex vino vacillātes: quoſdā heſterna potatione oſcitātes Humꝰ erat immunda Lutulēta vino. coronis languidulis ⁊ ſpinis coopta piſcium Sed huiuſmodi exemploꝝ nuſqȝ non magna copia. p̄ſertim apud poetas: vt dictum eſt apud hiſtoricos: poetis ꝓximos: p̄cipue vero narrationes nūcioꝝ in Tragedijs quoniam vice ſpectaculi ſubijciuntur hac virtute abundant. M. quoqȝ Tullꝰ mirus eſt ī hoc genere Uerum illud arbitror admonendum hoc genus deſcriptiones p̄cipue quidem conſtare circumſtantiarum explicatione: earum precipue que rē oculꝭ maxime ſubijciunt. ac moratam reddunt narrationem non mediocriter tamē adiuuari: collationibus. ſimilibus. diſſimilibus. imaginibus. metaphoris. allegorijs. et ſi que preterea ſunt figure que rem illuſtrant Quin epitheta quoqȝ in hunc vſum plurimum valent veluti cum dicimꝰ aerios ſcopulos. turrigeras vrbes Ceruleum aut vitreum mare Curuum aratorem: ſuperciliosum philoſophum patulas fagos: atram ſpecum Et apud Homerum Dyſichis Polemos

¶ Necqȝ ſolum in deſcriptione ꝯplectimur. q̄ p̄ceſſerint q̄ adiūcta rei fuerit que conſecuta: veꝝ etiā ea que facta non ſint: vel fieri potuiſſe. ſi hoc aut illud eueniſſet. vel fieri poſſe demonſtramus: Ueluti ſi quis dicat. vide in quod diſcrimen adduxiſti remp: qui temere congreſſus ſis cum hoſte Etenum ſi forte fortuna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſuperaſſent hoſtes hec atq͡ꝫ hec erant. euentura Aut ſi quis monarchiam diſ/
ſuadeat deſcriptione ob oculos ponat omnem tyrãnidis tragoediam Jamq͡ꝫ
auditores admonet vt putent ſeſe hec oĩa videre que mox paſſuri ſint ſi De
mocratiam mutarint in regnum

¶ Porro ſi res agitur ſeria: tum eatenus adhibende ſunt hypotypoſas quate
nus ad cauſam conducunt. verum cum tota res ad voluptatem ſpectat. quē/
admodum in poematis ferme fit. ꝛ apoſaxeſi que exercendi oſtentandi ve in
genij cauſa tractantur. licebit effictionibus huiuſmodi liberius laſciuire Ad
hanc formam ꝑtinēt deſcriptiones Homerice: quoties armat deos ſuos aut
heroas quoties cõuiuiũ. quoties pluũ. quoties fugam quoties concilium de/
ſcribit Quid enim ille nõ exponit ocul' tum aptis circũſtãtijs: que tãetſi nõnũ
quam minute videntur. tñ neſcio qno pacto mire in modũ rem ocul' ſubijciunt.
tum epithetis tum adhibitis ſimilibus

¶ Preterea deſcriptiones turbinum. tempeſtatum: ac naufragioꝝ: quales ſūt
apud Homerum locis compluribus. apud Vergilium libro Aeneidos primo
apud Ouidium Metamorphoſeon vndecimo Item peſtilentie qualis eſt
apud Maronem Georgicon libro tertio. apud Naſonem ſeptimo Apud Se
necam in Oedipo Preterea famis cuiuſmodi eſt inſignis in quadam Quītili
ani declamatione Itē ꝓdigioꝝ. ſol'. eclipſium. niuis: hymbriũ fulminum: toni
truũ terre quaſſationũ incendioꝝ. inundationũ. qđ genus apud Ouidiũ dilu
uij deucalionei deſcriptio Item ſeditionum. exercituũ preliorum. ſtragis exci/
dij. direptionũ monomachie. pugne naualis qualis eſt apud Lucanum libro
tertio Epuli. conuiuiorum nuptiarum. funerum. triumphoꝝ. ludorum pom/
parum Cuius generis eſt apud Plutarchum in vita. M. Antonij Cleopatre
nauis ſacroꝝ: cerimoniaꝝ Incãtationum. ac maleficioꝝ. qualis eſt apud Lu/
canum in ſexto Item Apud Horatium in ſatyris ſub perſona ꝑapi narrantis
que viderit. venationum Eiuſmodi extat Adriani Cardinal' Itē animãtium
Quod genus eſt Torpedinis ꝛ hiſtricis deſcriptio apud Claudianum Apud
eundem. et item apud Lactantium phoenicis. pſitaci apud Ouidium ĩ amo/
ribus: et apud Statiũ Serpentiũ apud Lucanũ in nono. Multorũ piſcium
apud Oppianũ Apud Pliniũ cum innumerabilium aĩantiũ. forme. naturae.
mores. pugne. cõcordie tum ꝑcipue culicis deſcriptio apud Maronem Equi
ac bouis expreſſio. apum mira repreſentatio Statuaꝝ. item qualis eſt in epiſ/
tolis Plynianis ſigni ſenil'. tabulaꝝ ꝛ imaginum. qualis eſt apud Lucianum
Hercules Gallicus. apud philoſtratum Varia picturarum argumēta Cuiuſ
modi ſunt ꝛ argumenta textorũ ꝛ ſculpturarũ aut ſimilium operum Quorum
apud poetas ꝛ hiſtoricos exempla ſunt innumera Qual' eſt Clypeus Achillis
ab Homero expreſſus Aeneae a Marone Ad hec nauis. veſtis
Machine Currus: Coloſſi. Pyramidis/ aut ſi quid eſt aliud rerum conſimi
lium quarum deſcriptio delectet. Equidem ab hoc genus referendum arbi/
tror quoties forma gentis: viteq͡ꝫ ritus explicantur. veluti ſi quis ſcytharum
Anthropophagorum. Indorum. Troglodytarum. Aut ſimilium gentium
imaginem oculis exponat: aut ſi vite militaris philoſophice. aulice. ruſticanae
priuate. regie ſimulachrum quoddam effingas Verum ꝛ iſta probe exꝓmas
non modo confert ars ꝛ ingenium: verum etiam oculis ſpectaſſe que velis ef/
fingere plurimum refert Sunt ꝛ fabuloſe rerum deſcriptiones: quae tamen
ad veras alludant velut etatis auree. argentee. ferree Qualis eſt ꝛ apud Ce
betem humane vite pictura. apud Lucianum Aulae Calumnie eruditio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

nis aliecꝫ ꝯples Apud Homerꝝ oſię Ates ⁊ litãꝝ Apud Ouidiũ Famis Liuo
ris Apud eũdẽ ⁊ itẽ apud Maronẽ fame Qđ ſi qs malit hec ad ꝑſone deſcꝑti
onẽ ꝑtinere de qua mox dicã eq̃dẽ nõ magnopꝑe repugno

¶ Perſone deſcꝑtio

HIs igitur eſt ꝓxima pſonaꝝ deſcꝑtio quã ꝓſopopoean appellant. tã
etſi nõnihil ab hac diſſidet proſopographiã. vel hoc nomine quodla
tius pater Nam famis quoqꝫ inuidie: ſomni de quibus modo dixi-
mus proſopographias non abſurde dixeris. proponitur enim ſeu perſona q̃-
dã Cuiuſmodi ſunt ⁊ ille ꝟtutis ac voluptatis: quas prodicus ſophiſta apud
Herculem inter ſe decertantes facit: vt author eſt Xenophon Item mortis ac
vite quas Ennius in Satyra contendentes inducit Teſte Fabio Item Calũ
nie apud Lucianũ Occaſionis apud Auſonium Fortune apud Horatium in
odis ⁊ Quintum Curtium Cupidis apud Moſcoũ Penias ⁊ Pluti apđ Ari
ſtophanẽ Juſticie apud Chryſippũ: referente Gellio Phĩe apud Boetiũ ſeue
rinum Lamię apud Politianũ Item muſaꝝ gratiarum Furiaꝝ Bellone
Sphingis Scylla Charibdis ac ſimiliũ apud poetas

¶ Sunt ꝓpriores ꝟo. ſed tñ ad oſtentatõem accõmodatiores. Cuiuſmõi eſt
Hippie deſcriptio apud Lucianũ ⁊ eiuſdem apud Apuleium in floridis Sed
oratori magis ꝯueniũt ille notatões Sic ei appellãt quotiẽs: amãtis. luxurioſi
auari voracis. temulẽti ſomniculoſi garruli: gl'oſi: oſtẽtatoris inuidi. ſycophãtę
paraſiti Lenoniſve pſonam depingimus

¶ Huius gñis extat exemplum in quarto rhetorices apud Herennium Cae
teꝝ e Comoedijs quãtũlibet exẽploꝝ ſumere licebit Nihil eñ aliud agit Com
dia Depingitur ãt ab omnibus circumſtantijs precipue ꝟo ab his. A natione
ſeu patria. ſi Poeni Greci Galli Scythę Hiberni Hiſpani Scoti Britãni For
mam cultum. vocem Linguã Geſtũ Inceſſum. Ritus. Ingenium. ac mores
expreſſeris Fingendus autem poenus foedifragus Vafer Inſolẽs Cultu am
biſiore atqꝫ idem de ceteris

¶ Sũt ⁊ ſingulaꝝ ciuitatũ peculiares notę. vt moll' atheniẽſis ⁊ ad dicẽdũ qꝫ
faciẽdũ inſtructior Seueri Romani Parci Florẽtini

¶ A ſexu. depingit̃ vir ſeuerior mulier loq̃cior. incõſtãtior: ſuperſtitioſior.

¶ Ab ętate: tales effingimꝰ q̃les Horatiꝰ oñdit in arte poetica A fortuna faſtu
oſior inducit̃ diues Humilior ac timidior paup

¶ A ſtudijs fit gl'oſius ⁊ facinoꝝ ſuoꝝ immodicꝰ Jactator miles. ꝓiurꝰ leno
triſtior ruſticꝰ: adulãtior aulicꝰ mitior vrbanꝰ. Medicus ad queſtũ ꝓpenſior
Poeta nois auidior Fontibꝫ nemoribꝫ ac receſſibꝫ gaudẽs opũ ⁊ honoꝝ ciuiliũ
contẽptor Sophiſta loq̃cior q̃ꝫ ſapientior. Neqꝫ negligendi cõmunes affectus
quo ſit animo pater in liberos Maritus in vxorem Ciuis in patriam. ꝑncipis
in plebem plebis in patricios ceteriqꝫ quos diligentiſſime tradidit in rhetori
cis ſuis Ariſtoteles ¶ Sunt ãt peculiares etiam in ſingulis horum differentię
Neqꝫ enim ſatis eſt tenere. quid ſeni. quid iuueni. quid ſeruo quid patrifami-
lias: quid lenoni conueniat. aliqui ſinguli horum ſemper ſui ſimiles inducũ-
tur At comici praecipue varietatem in eiuſdem quoqꝫ generis perſonis affec
taſſe videntur Quid enim diſſimilius. q̃ꝫ Demea ac mitio apud Terentium.
quorum hic (etiam cum grauiſſime filium obiurgat) blandus eſt. ille cum max
ime blanditur: amarulentus Et tamen vterqꝫ ſenex atque adeo fratres.
Quid diuerſius q̃ꝫ Chremes ſemper placidus: ac ciuil'. ⁊ Simo vehemens ac
ſuſpicoſius Item q̃ꝫ pamphilus cordatus ⁊ Carinus inops animi conſilijqꝫ:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Quid tam diſſimile q̄ꝫ phoedria.cum morbo pugnans ⁊. Cherea nihil hn̄s
pc̄ſi. Multum item intereſt inter Dauū pertinaciſſimū ſperandi auctorem:et
byrriam nihil preter deſperationem adferentem. Plurimum inter paraſitum
Gnatonem.⁊ phormionem.et ab vtroqꝫ longe diſſident paraſiti Plautini
quemadmodum et huius meretrices a Terētianis plurimū diſcrepāt. Teren
tius meretrices ꝓpe modum bōas fingit:veluti philotim.⁊ Bacchidē i Ecy
ra: Plautus ſenes amantes ac feſtiuos ⁊ vxoribus veteratorie iponētes:q̄ꝫq̄ꝫ
alias Euclinionem ꝓdigioſe tenacem ac ſuſpitioſum facit.

¶ Q̄ꝺ ſi perſonam tractamus ab alio occupatam ab ijs qui priores finxerint
aut deſcripſerint:decorum petendum eſt. Veluti ſi tractes Achillem acrem:
inexorabilem ſimplicem infenſum regibus:infenſum mendacibus:pedibus
velocem inducas oportet. Nam hmōi primis finxit Homerus Rurſum
Vlyſſem vafrum.mendacem.diſſimulantem.omnia tolerantem Agamen
nonem animo mitiore. Sed imperij cupidum: timentem populum.volupta
tis auidiorem quam belli. Hectorem animo ſublimi mortis et auguriorum
negligentem.patrię omnia poſt hn̄tem Aiacem factis magis quam oratione
ſtrennuum:contumeliae:ac repulſę impatientem. In ſumma vt cuiuſqꝫ perſo/
nam fin̄xit Homerus ita Tragici poete inducant oportet. Item ſi quis iuliū
Ceſarem. Fabium aut Camillum aut Timonem. Socratem. Platonem.
Epicurum:cupiat effingere:ex hiſtorijs decorū petendū eſt. ¶ Quod exerci
tationis genus placuiſſe videtur ijs qui Menelai.phoenicis. Achillis. Pha/
laridis Bruti. Senice ac Pauli epiſtolas ⁊ orōnes fixerunt. Idē ſpectādū
erit ſcribenti Dialogos:quibus pſonis:quem tribuat ſermonem. ¶ Ceterū
decorum qꝺ eſt in fictis perſonis: Veluti ſi philoſophiam producas vultu cō/
ſtanti et auctoritatis pleno:muſas ſimplices ac blandiores gratias iunctas
ac zonis ſolutis. Iuſtitiam rectis atqꝫ immotis luminibus ceteriqꝫ hu9 gn̄is
id a rerum natura ad q̄s alluditur optebit ſumere ¶ Eſt quoqꝫ decorū i apolo
gis qꝺ nēo recte tuebitur.niſi naturas aīantiū cognitas atqꝫ aīaduerſas ha
beat vt ſciat docilem ac religioſū elephātū. Delphinū Crocodillo inimicum
Hoīes amātem. Aquilā in ſublimi nidū pōere Scarabeū ſtercora ex more ꝓ
trudere:nec videri temporibus quibus incubāt Aquile Caſſitā in ſegetibus
oua ponere. Atqꝫ hec quidem:hiſqꝫ recūditiora facile petūtur ex Ariſtotele.
Plynio. Aeliano. Tractatur et hoc genus etiam ab oratorib9. Porro durio/
res ſūt apologi. Qui rebus inanimis vt arborib9 aut ſaxis ſermonē attribuūt
Sed oratorum magis peculiares Sunt illę proſopographię.quoties ſuis ceu
coloribus certa hoīs perſona depingitur:idqꝫ eatenus.quatenus ad rem pro
poſitam attinet. Quemadmodum apud Salluſtiū Catelina. Apud Liuiū
Annibal. Apud Plynium. Traianus. Rarius enim incidunt:ſed tn̄ incidūt
illę formarum effectiones.quod genus ſit. Si quis mulierem formoſam om̄i
bus ferme numeris exprimat:aut cōtra deformē anū. Quēadmodum ther/
ſiten effinxit Homerus ⁊ grecorum multos ꝓceres e moenib9 Helena Pri/
amo ſciſcitanti indicat:⁊ hunc imitatus Maro in ſexto cōplures Romanos
deſcribit Ad hanc formam precipui pertinet ſchema.dialogos.id eſt ſermo/
cinatio.quoties vnicuiqꝫ ſermonem accommodamus.ętati.generi.patrię vi/
te inſtituto animo moribuſqꝫ congruentem. Nam huiuſmodi ſermones in
hiſtoria licet effingere. Vnde tot Thucydidis Salluſtij Liuij oratiōes effin
guntur ⁊ epiſtolę ⁊ apophthegmata:Demum ⁊ cogitationes velut hominis
ſecum loquentis q̄ꝫq̄ꝫ hoc poetis familiarius Ille proprię ꝓſopo pie

nomen merentur:quoties perſonam hominis procul abſentis aut iam olim
defuncti loquentē facimus.ſeruato decoro.Q̄d genus ſit.Quid ſi nunc reui/
uiſcant priſci illi huius vrbis optimates:viderentq̄ temporum horum mores
nōne in has voces erumperēt:Dein de ſubijciendo a o͞ro Quid ſi nunc adeſſet ꝑ
auus ille tu⁹ nōne merito his te verbis obiurgaret:Quid ſi redeat in hanc lu/
cem camillus.nonne iure his ꝟbis nobiſcum agat Etiam mihi videor audi
re illum ſic mecum loquentē Et fingite Platonem ipſum:ad hunc modū vo/
biſcū expoſtulantē Verecundiores ſunt huiuſmodi proſopopeię:q̄ ea loquen
tes fingim⁹:quę veriſimile ſit eos eſſe dicturos ſi adeſſent Duriores aūt:ſꝫ ta/
men etiam in ſerijs orationibꝫ:nedum in exercitationibꝫ adhibende ſi quādo
rerum grauitas poſtulabit:quoties naturam aut temp.aut prouinciam.aut
patriam loquentem facimus vt in Catilinam fecit Cicero Quę tecum Catili
na et quodammodo tacita loquitur Rurſum Etenim ſi patria.que mihi vita
multo eſt charior.ſi cūcta Italia Si o͞is reſp.ſic loquatur.M.Tullij quid a/
gis:et Socrates apud Platonē in Critone leges ſecū diſputantes inducit Hu
ius gn̄is eſt quoties dijs ipſis:aut locis.ant alijs mutis rebus oratōem accom
modam⁹ Atq̄ quę proprie proſopog̃phie vocantur metaphoris ſimilibꝫ ⁊ col
ationibus fiunt illuſtriores Cuius generis apud poetas magna vis eſt.

¶ Loci deſcriptio

Ocupletatur o͞ro locoꝝ quoq̄ deſcriptionibus quas greci topog̃raphi
as appellant Ab his frequenter narrationū ſumitur exordiū.nō a po
etis mō:verumetiam ab hiſtoricis et apud oratores nōnunq̄ incidūt
Huius gn̄is eſt:quoties tota loci facies veluti ſpectanda depingitur vt vrb:
montis.regionis.fluminis.portus ville.hortoꝝ.amphiteatri.fontis ſpec⁹ te/
pli Luci Quę ſi verę ſint topographias appellari volunt Sin ficte top othesias
Prioris forme ſunt Carthaginis et portus apud Maronem doſcriptio apud
Pliniū in epiſtolis Laurentis ville:apud Statium ſurrentinū pollij ⁊ Tibur/
tinum Manlij:poſterioris.ſedes ſomni apud Ouidiū:domus fame ⁊ regia
ſolis:apud eundem Inferoꝝ accaci domus apud Vergiliū Tenari apō Sta
tium.dom⁹ apud Luciniū Regia pſyches apud Apuleiū Apō pri⁹ gen⁹ referē
dū arbitror Veſuuij mōtis icēdiū a Plynio minore deſcriptū: Aetnę ardētis
apō Claudianū Tū ſi q̄s nilū aut Antꝝ ſibyllę.arcus.atq̄ id gen⁹ alia deſcꝑ
ſerit Quę quo ſunt magis noua hoc plus adferūt voluptatis:⁊ diutius licebit
immorari mō nō omnino ſint aliena

¶ Temporis deſcriptio

Porro tp̄is deſcp̄tōem chronographian appellant Vn̄ nō raro narra
tōis ſumitur initiū:nōnūq̄ delectādi dūtaxat grā adhibetur veluti q̄ti
es ꝑ poetę dic̄:noctem autorā:aut crepuſculū exprimūt:q̄q̄ ne he q̄dē
o͞ino ocioſe debēt adhiberi Q̄d gen⁹ eſt illa Vergiliana Nox erat ⁊ placidum
carpebāt feſſa ſoporē Corꝑa ꝑ terras ſilueq̄ et ſeua q̄erāt Aequora:cū medio
voluūtur ſydera lapſu Cum tacet o͞is ager pecudes:pictęq̄ volucres.Queq̄
lacus late liq̄dos queq̄ aſpera dumis Rura tenent ſomno poſite ſub nocte ſilē
ti Lenibāt curas ⁊ corda oblita laboꝝ Pertinet eīn hęc deſcriptio nocturne q̄e
tis ad amplificādū Didonis dolorē:que ne tū q̄dem cōq̄eſcebat cū o͞ia cetera
q̄etem agerēt Nam mox ſeq̄tur At nō infoelix aīm phoeniſſa nec vnq̄ ſoluit
in ſomnos Veris.hyemis:autumni.eſtatis.vindemię iuſtitij ſaturn aliū deſcꝑ
tōes ad hoc genus ꝑtinēt:q̄ ſepenūero valēt ⁊ ad ꝓbatōem Mixte ſunt illę:q̄/
ties tp̄m qualitatem exponim⁹ puta pacis.belli.ſeditionū factionū.Monar

chię Democratię ſimul cū oñdim⁹. q̄ v̄tutes aut q̄ vitia tū maxie valuerit Hęc q̄ dē ſingulatim tractare cōueniet nōnū̄q̄ʒ exercēdi ingenij grā Verꝫ abſoluta deſcriptio ex his oibus cōſtat Nā Horati⁹ in ea quā mōcitaui ſatyra. primū locū ex q̄liaꝫ deſcribit Deiñ tp̄s. preterea Priapi ac maleficaꝫ perſonas. poſtremo ꝛ ſacrificiū ꝛ fugā territaꝫ mire exprimit

¶ Egreſſio ſexta locupletandi rō̄

Superioribꝫ affinis ſexta locupletādi rō̄ quā greci parechaſin latini ꝓtim egreſſionem: alij digreſſionē: nōnulli excurſum appellāt Ea eſt definitore Quītiliano. alicui⁹ rei. ſed ad vtilitatē cauſe ꝑtinentis extra ordinē excurrens tractatio Adhibetur āt vel laudādi grā: qualis ē apud. M. Tulliū pro lucio cornelio. popularis illa virtutū Cn: Pōpeij cōmemoratio. in quā ille diuinus orator (Nā Fabij verbis vtar) veluti noīe ipo ducis curſus dicendi teneretur: abrupto: quem inchoauerat ſermone diuertit: aut vituperādi. aut ornādi aut delectādi aut p̄parandi Sumūtur āt ex iiſdē ferme locis. quos mō retulimus ab expōe reꝝ geſtaꝝ: a deſcīptōe locoꝝ. regionū. ꝑſonaꝝ. Itē A tractatōe fabulaꝝ Apologoꝝ Preterea a locis cōibus quoties amplificāde rei grā. i luxuriā. libidiem: auaritiā. turpē amorē tyrānidē Irā ac reliqua vicia dicim⁹ atq̄ʒ his cā velut aliquātiſꝑ omiſſa: diutius immoramur Aut cōtra quoties frugalitatē Liberalitatē Cōtinētiā. ſtudia lrāꝝ pietatē Taciturnitatē: laudibus efferimus Hi tn̄ momēti hn̄t ad copioſe dicēdū: vt clari aliquot auctbores eos ex profeſſo tractauerint Sūt ꝛ illi loci cōes his nō diſſimiles: quoties libertatis ꝯmoda ponimus añ oculos: cōtra ſeruitutis incōmoda Mutabilitatē fortunę mortis equā oib⁹ neceſſitatē: quātū valeat pecunia in reb⁹ mortaliū: vitę hūanę breuitatē Atq̄ʒ id gen⁹ innūera deſcribim⁹ Porro lōgius immorari licebit excurſibus vel initio dcōis Qualis illa Herculis gallici ꝛ lamiaꝝ deſcriptio. vl' in fine tuo iam feſſus recreetur auditor Quēadmodū in georgicis fere facit Verg. in medio. ſi qñ digredi libebit celeri⁹ eo redeundū: vnde digreſſus ſis niſi ꝑs cauſe iā abſoluta digreſſionis anſam prebebit: veluti poſt narratā cauſaʒ quo ad ſecuturā argumētatōem auditor reddatur ala crior. aut poſt ꝓbatōeʒ ſiue oino poſt locos in ameniores quo tediū ſubtilitatis diſcutiatur Aut niſi res ipa locos hmōi ſuapte ſponte offerat. qui inuitent ad diutius imorādū

¶ Septima ratio:

Septima locupletandi rō̄ ſumitur ab Epithetis Diomedes. Epitheton facit ſpēm Antonomaſię finitq̄ʒ hunc in modū Epithetō ē prepoſita diſtinctio propo nomini āt ordinādi: aut deſtruēdi: aut indicandi cā Ornādi vt diua Camilla: deſtruēdi. vt ſceleꝝ q̄ʒ inuētor vliſſes. Indicandi vt lariſſeus Achilles Sumūtur Epitheta ab aio: vt Plato phōꝝ ſapientiſſim⁹ A corpore Therſites grecoꝝ oim deformiſſimus. A bonis externis: neque id ſimpliciter: nimiꝝ ab oībus ꝑtibus bonorum q̄ ꝓficiſcūtur: a fortuna. a gñe vt Mecoenas generoſiſſimus Ab opib⁹. croeſus reꝝ opulentiſſimus. A fora Nireus formoſiſſim⁹: a viribus Milo athleta fortiſſim⁹ a pria: vlyſſes Ithacenſis Ab actu: monſtroꝝ domitor Hercules: ab euentu Bis capti Phryges In ſumma ab omnibus fortunę commodis aut incommodis Neq̄ʒ refert an hec epitheta ſint adiectiua noīa necne: mō quocunq̄ʒ pacto ꝓp̄etas q̄dam attribuatur: nō ꝑſonis: tn̄. verūetiā rebus: vt p̄ceps iuuēta Preceps ꝛ amens cōſultor. amor Eſca maloꝝ voluptas Moroſa ac difficilis ſenecta viciorum expultrix phīa Humanę vitę ſpeculum comoedia: vitę magiſtra hiſtoria. In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Poematis licebit naturalibus epithetis vti vt cādida nix: Liq̄di fōtes Frigi
da nox: volubilis amnis: aureus ſol. In orōne ꝓſa non oportebit adhiberi ni
ſi emphaſim quandā hēant: ⁊ ad rē ꝓpoſitam pertineant: vt non impetrabis
cauſā tam iniquā ab Ariſtide iuſtiſſimo Et corā catōe ſeueriſſimo morū cen
ſore. audes agere floralia Id potiſſimum fiet in citatiōibus exemplorum aut
ſniarū. Ariſtarchus eruditiſſimus ⁊ idem diligentiſſimus.

¶ Octaua rō.

OCtaua dilatandi rō ſumitur a circunſtancijs
quas græci Periſtaſes vocant. Eæ ptim ſūt
rerum ut cā. locus: occaſio inſtrumentuz tem/
pus: modus atq̧ id genus aliꝗ: partim pſona
rum vt. Natio: patria: ſexus: ætas: educatio: ⁊
diſciplina: Habitus corporis: fortuna Conditio
animi natura: ſtudium: añacta. cōmotio: cōſili
um: nomen. Conducit aūt ad multa circūſtan
tiarum aptus ac tempeſtiuus vſus. Primum
ad amplificandū atq̧ extenuandum de quo
mox paucis dicturi ſumus: Deiñ ad euidenti
tiam de qua paulo ante diximus Preterea ad
confirmationē et probabilitatē Facit em̄ vt tota orō denſis ac crebris argumē
tis vndiq̧ differta ſit ⁊ cōmunita Que tametſi nō explices q̄ſiq̧ in aciē educas
tñ pugnāt per ſeſe cauſāq̧ nō mediocriter adiuuāt. vt quēadmoduz licz aliud
agentē tñ agnoſcere liceat paleſtrice aut muſice ptium: ita vbiuis ex hmōi cir/
cunſtantijs cōmode ſuo loco admixtis rhetorē intelligere poſſis. qd̄ qm̄ ꝑ om
nem orationem fuſum eſt: exemplo breui oſtendi non poteſt.

¶ Nona Dilatandi ratio.

NOna dilatandi rō cōſtat āplificatione. Eius cōplures forme referun
tur a Fabio. Nos eas breuiter attingemus que ad pn̄s ptineant in
ſtitutum: Pria amplificādi ratio conſtat incremento: quoties gradi
bus aliquot puenitur non modo ad ſummum: ſed interim quodammodo ſu
pra ſummum: Huius exemplū eſt apud:. M. Tullium in quinta in verrē ac
tione: facinus ē vīcere ciuē Rōanū: Scelꝰ verberare: Parricidiū necare Quid
dicam in crucē tollere: verbo ſatis digno tā nefaria res appellari nullo mō pōt
Ad hoc genus ptinet ⁊ illō quū cōgeſtis ordiē q̄dā circūſtantijs in contextu: et
curſu ſemꝑ aliquid priore maius inſequitur. Huius exemplum eſt in ſecunda
Ciceronis philippica de vomitu Antonij. O rē nō viſu modo foedaz: ſed etiā
auditu: Si inter cænā in tuis imanibus illis poculis hoc tibi accidiſſet: quis
nō turpe duceret: In coetu vero ppl̄i Rōani negociū publicum gerēs. Mgr̄
eq̄tum cui ructare turpe eēt Is fruſtis eſculētis vinū redolētibꝰ gremiū ſuuz et
totū tribūal īpleuit. Hic ſingule voces incremētuz hn̄t. Etēi ꝑ ſe de forme fue/
rat vel nō in coetu vomere in coetu ēt non ppl̄i etiā non Romani vel ſi nullum
negotiū gereret vl' ſi nō publicū vl' ſi nō. Mgr̄ eq̄tū Hec ſi q̄s diuidat ac circa
ſingulos gradꝰ immoretur augebit q̄dē orōis copiā: tñ minꝰ efficaciter āplifica/
bit Huic cōtraria comparatio Nam vt incremento ad ſuperiora tenditur: ita
comparatio a minoribus incremētū petit. Fit aūt cōparatio: vel fictione vl' ex
empli collatione. Fictiōe quam ypotheſin vocāt vt in pria pte exēpli qd̄ mō re
tulimus ex Cicerone. Eiuſdē eſt illō ī Catilinā Serui mehercle mei ſi me iſto
pacto metuerēt: vt te metuūt oēs tui domum meā relinquēdā putarē Collatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ne exempli: quoties propoſito velut ſimile exemplo efficimus vt id qđ exag-
geramus aut proxīm illi: aut par aut maius ēēt videatur. velut Cicero ꝓ Cluē
tio quū expoſuiſſet Mileſiā quādā a ſecundis heredibus pro abortu pecuniā
accepiſſe Quanto eſt inquit Oppianicus in eadem iniuria: maiore ſupplicio dig
nus Siquidem illa quum ſuo corpori vim attuliſſe ſeipſam cruciauit. Hic autē
idem illud effecit per alieni corporis cruciatum In hoc genere non ſolum to-
ta totis: ſed etiam ꝑtes ꝑtibus comparantur ſicut hoc loco An vero vir āpliſ-
ſimus Scipio Tiberium Gracchum mediocriter labefactantem remp: priua
tus interfecit Catilinam orbem terre cede atqꝫ incendio vaſtare cupientē nos
conſules perferemus Hic et Catilina Gracco ⁊ ſtatus reip. orbi terrarum ⁊ me
diocris labefactio cedi ⁊ incendijs ⁊ vaſtationi Et priuatus conſulibus comꝑ
atur Que ſi q̇s dilatare velit plenos ꝑ ſingula locos habeat
¶ Amplificamus ⁊ rōcinatōe quum aliud creſcit et aliud augetur hoc modo.
Tu iſtis faucibus: iſtis lateribus. iſta gladiatoria totius corporis firmitate
tantum vini in Hippie nuptijs exhauſeras. vt tibi neceſſe eēt in populi Roma
ni Conſpectu vomere poſtridie Colligitur enim quantum vini biberit Anto-
nius quod illa totius corporis gladiatoria firmitate non quiuerit ferre ⁊ ꝯcoq̄re
¶ Ad hanc formam referendum eſt: quoties res atrociſſimas quaſqꝫ ī ſum
mam ipſi extulimus inuidiam Eleuamus conſulto quo grauiora videantur
que ſecutura ſunt Quod genus eſt illud Ciceronis Leuia ſunt hec in hoc reo.
Metum virgarum Nauarchus nobiliſſime ciuitatis precio redemit Huma
num eſt. Atrociſſimum quiddam expectetur neceſſe eſt cui hec que ſunt atro-
cia. comparata. humana atqꝫ vſitata videantur
¶ Amplificamus et congerie verborum ac ſententiarum idem ſ̄cantium que
ratio finitia eſt figure ſynathriſmo de qua prius dictuꝫ eſt Vtitur hac. M. T
in actione pro ligario Quid enim tuus ille Tubero diſtrictus in acie pharſali
ca gladius agebat Cuius latus ille mucro petebat? Qui ſenſus erat armoruꝫ
tuorum Que tua mens? oculi. manus. ardor animi Quid cupiebas? Quid op
tabas? Hic velut aceruo creuit oratio Idem fit interim: omnibus altius atqꝫ
altius inſurgentibus vt in hoc exemplo Aderat ianitor carceris Carnifex pre
toris. mors: terrorqꝫ ſocioꝝ ⁊ ciuiū Romanoꝝ Lictor Sextiꝰ.
¶ Amplificamus etiam quaſi correctione quadā vt Cicero in Verrē. Nō eñ
furem. ſed raptorē: nō adulteꝝ ſed expugnatorem pudicitie. non ſacrilegū ſed
hoſtem ſacrorum religionūqꝫ: nō ſicariū ſed crudeliſſimū carnificē ciuiū ſoci
orumqꝫ in veſtrū iudiciū adduximus.
Totidem autem ſunt minuendi modi quot ſunt amplificandi Pertinent ad
orationis copiam et illi vulgares amplificandi modi quum vel aduerbijs. vel
nominibus vel alijs partibus appoſitis amplificamus, vel in laudem vel in, vi
tuperium
Maiorem in modum me Cicero delectat
Dici non poteſt q̄ꝫ tibi faueat ſocer
Verbis conſequi nequeā q̄ꝫ me delectet Cicero Vetum de his augendi ratō
nibus ſuperius diximus Notus ⁊ vſitatus eſt ⁊ ille modus amplificandi quuꝫ
ſpēm augemus generi collatam: vt quum omnes diſcipline liberales plurim
homini conciliant: vel ornamenti vel commodi. tum in p̄mis eloquentia q̄ꝫq̄ꝫ
hanc quoqꝫ rōem ſupius attigimus

¶ Decima dilatandi
Ratio

DEcima dilatandi ratio ide ſumitur. vt q̄ꝫ maximum propoſitionum
numerum reperiamus. Eſt aũt ꝓpoſitio rethorica cui probãde ad/
hibẽtur argumenta. Porro quemadmodum inuenienda ſit propoſi
tio. Fabius negat arte comprehendi poſſe: ceterum ingenio atqꝫ vſu conſtat
ea facultas. ætqꝫ inde fit vt qnum plures eadem didicerint: generibus arguẽ
torum ſimilibus vtãtur: alius tñ alio plura quibus vtatur iueniebat: Sumũ/
tur autem propoſitiones partim ex his que ſunt vulgaria. Partim ex hisque
ſunt propria cauſe. Exemplũ ſit hoc quod placuit: Quitiliano quũ Thebas
euertiſſet Allexander. inuenit tabulas quibus centum talenta mutua Thæſ/
ſalis dediſſe Thebanos continebatur. Eas tabulas: q̄ eſſet vſus. Comilitio
Theſſalorum donauit ijs vltro: poſtea reſtitutis Caſſandro: repoſcunt The/
bani Teſſalos. Res apud Amphictyonas agitur
Centum talenta et crediduſſe eos conſtat: et non recepiſſe
Jus omnis ex eo q̄ eas Allexand' Teſſalis donaſſe dicitur pendet
Conſtat ⁊ illud non eſſe ijs ab Allexandro datam pecuniam Thebanorum
Jn hoc argumento hmõi propoſitiones ac partes ceu colũnæ reperiende ſunt
Prima pars erit Allexandrum nihil egiſſe donando Secunda nõ potuiſſe do
nare Tercia nõ donaſſe Ac prime q̇dẽ partꝫ prima erit propoſitio ꝓ Thebãis
Jura repeti licere q̇d vi ſit ablatũ ꝓ Theſſalis hec erit. tabulas nõ ſimpliciter
vi qualibet. ſed bello ſublatas eſſe: Jus aũt belli plurimum valere in reb' hu/
manis. Hoc regna: hoc populos. hoc fines gentium atqꝫ vrbium contineri.
Huic rurſum aliam propoſitionẽ opponũt Thebãi. nõ oĩa i victoris ptãtem
venire iura belli. Sed liijs que i iuditiũ deduci pñt nihil valere ius belli: nec ar
mis erepta niſi armis poſſe retinen'. Jtaqꝫ vbi illa valeant non eſſe iudicẽ vbi
iudex ſit nihil illa valere: atqꝫ ea q̇dem e cauſę circunſtantijs ſumitur: quibus
oſtendi põt quid hec cã diſtet a cęteris. Ad huius aũt confirmationem ſumi/
tur a locis exemplum ſimile: Jdeo captiuos: ſi in patriam ſuã redierit liberos
eſſe quia bello parta: non niſi eadem vi poſſideantur.
Tertia pro Thebanis propoſitio ducetur ⁊ ipſa ex cauſę ꝓprijs. Jn eo iudi/
cio potiſſimum eẽ ſpectãdã ęq̄tatẽ in quo Amphictyonis iudicẽt Aliã ei apð
viros aliam apð iudicẽ priuatur eiſdẽ q̇ſtionib' eẽ rõnẽ Atqꝫ hec quoqꝫ eo va/
lent vt appareat hãc cauſam diſtare a cęteris: in quib' ius belli valere debeat.
Porro ſecude ptis pro Thebanis ꝓpoſitio fuerit. Non potuit donari a victore
ius ꝓpterea q̄ id demũ victoris ſit qð teneat: ius cũ ſit incorporale: apprehen/
di manu non poſſe. Rurſum ad huius ꝓbationẽ adhibetur argumẽtũ a diſſi
mili. Aliam eſſe conditionẽ hęredis: aliã victoris; ad illũ ius ad hũc rẽ tranſire
Jam ex cauſę proprijs altera ſumetur ꝓpõ ſuperiori veluti ſubſeruiens: vt do/
nemus ius alias ad victorẽ trãſire. certe ius publici crediti ad victorez tranſire
nullo modo potuit. Propterea ſi q̇d populus credidit id oĩbus debeatur Et
q̄ꝫdiu vn' ſupfuerit is ſit toti' ſũmæ creditor: At thebani nõ oẽs in Alexan/
dri manu fuiſſe. atqꝫ hęc quidẽ nõ eget ꝓbationib'. Tertię ptis vulgaris ꝓpo
ſitio: erit hmõi Nõ donauit Alexãder: cũ tabulas donaret: neqꝫ eni in tabulis
eſſe ius: Eaqꝫ ꝓpoſitio multis argumẽtis defendi põt: Neqꝫ enim quiſquis
hęreditatis habet tabulas idem hęreditatis habet ius Et ſi forte creditor ta
bulas amiſerit: non continuo liberatur debitor.
Altera ꝓpoſitio coniecturalis eſt. Alexãdrũ non hoc aĩo donaſſe Theſſalis
tabulas: vt honoraret: ſꝫ vt deciperet: eaqꝫ varijs coniecturis erit probanda.
Tertia iam non proprie ad hunc gradum attinet: ſed eſt veluti nouæ contro/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

uerſiæ initium: Sumitur autem e proprijs materiæ Eſtqꝫ huiuſmodi: vt om
nia donemus. Theſſalis. Jus belli valere in iudicijs: et apud hos iudices ⁊ in
publico credite: atqꝫ item de ceteris: tm̄ ſi quid amiſere. Thebani ab Alexan/
dro victi: id a Caſſandro reſtituti receperint oportet maxie cū id velit Caſſā/
der Creſcit aūt numerus ꝓpoſitionū etiam hoc pacto quoties a fictione inci/
pimus quemadmodū ꝓ Milone Cicero: Fingite a Milone ꝑ inſidias occiſū
Clodiū tm̄ qui ciuē tā peſtilētē ꝓ ſalute reip. ꝑiculo capitis ſui ſuſtulerit e me/
dio ſūmis etiam honorib⁹ dign⁹ videatur Deinde ad ſeriaꝫ accedit nō ociuit
Creſcit item quoties ꝓparandi cā duriorē aliquā ꝓpoſitionē extra rē ꝓpoſitā ꝑ
mittimus quo mollior videatur ea quam conamur euincere veluti ſi q̇s in cō/
ſultatōe ꝑſuadere cupiens: ne Romanus pontifex venetos bello adoriatur:
iuxta ꝓuerbium quo dr̄ iniquū eē petēdum vt equū feras: Sic rē pri⁹ labefa/
ctet Sunt auctores nequaqꝫ cōtēnendi q̇ putent iperiū: ac ꝓphanā ditionem
nequaqꝫ cōuenire. neqꝫ dignitati ſummi pōtificis: neqꝫ trāquillitati eccleſie ne
qꝫ Chriſtiane pietati: cui vni reb⁹ oīb⁹ neglectis ille debet conſulere: Atqꝫ hec
ꝓpoſitio velut obiter ex abundanti plurimis argumentis ꝓbari poterit Deiñ
ad alteram deſcēdet: ad hūc modū Hec quidem atqꝫ hmōi multa · ali⁹ fortaſ
ſe diceret: verū donemus cōuenire tm̄ lōge alienū eſt a Clemētia Chriſti vicem
gerētis: q̇ dixit diſcite a me q̇a mitis ſum ⁊ humilis corde: hmōi principatū: ar
mis tumultu: cede: ſanguine repetere poſt ad tertiam veniet: vt maxime fas ſit
tm̄ parū eſt tutū: ꝓpterea ꝙ anceps euētus belli. Vn̄ periculū ſit ſit: ne dum tē/
porarijs ac fluxis rebus eccleſie ſtatum reſtituere conatur penitus ſubuertat:
atqꝫ id quoqꝫ ꝯpluribus exēplis ac ſimilib⁹ cōfirmari pōt Deinde digredietur
ad tertiā hoc pacto vt deceat: vt liceat vt vincas. tm̄ tāta maloꝝ colluuies etiā
bellū iuſtiſſimū cōſequitur: vt nō tāti: vel ꝓphano ꝑncipi: nō chriſtiano debe
at eē terras aut vrbes aliquot ferro repetere Que poſtea qꝫ argumentis proba
rit: tum ad id de quo prope cōſultatur deſcēdet hac rōe: vt nihil hoꝝ nos de/
terreat: qꝫ commemorauimus: tm̄ in pn̄tia bellū cū venetis ſuſcipere paꝝ eē cō
ſultum videtur Atqꝫ hanc propōem rurſum diuidit primū ꝙ ſine ſummo rei
Chriſtiane diſcrimine bellum id moueri non poſſit Deinde ꝙ ſedes Roma/
na: apud quam pie factis ſꝑ ſumma fuerūt ꝓmia parum meminiſſe videbit:
officioꝝ que ſepenumero ea gēs Summo cum vite diſcrimine in chriſtianā cō
tulerit religionē: poſtremo: ꝙ ne cā q̇dē idonea ē cur etiā aduerſus nihil ꝓmeri
tos arma mouere oporteat ¶ Ad eūdē modū Si q̇s ſuaſurus alicui ne litte/
ris grecis det opam. prim hāc tentabit ꝓpoſitionem: aut nō magnopere: ad
Chriſtianā foelicitatē vllas lrās ꝑtinere: aut etiā efficere eā vbi ꝓbabilem effe
cerit argumētis. Tum ad rem veniet hoc pacto. vt demus eſſe cauſam cur lit/
teris ceteris opam demus: certe a grecis abſtinendum. vel ꝙ tm̄ habeat nego
cij vt his ꝑdiſcēdis vita mortaliū: alioq̇n fugax ac breuis ⁊ imbecilla non ſuffi/
ciat. vel ſi etas maxime ſufficiat nō tm̄ aoferūt fructus: vt opeꝑpretium ſit eas eti
am mediocribus laboribus parare Poſtremo Grecię ſubuerſe ⁊ oppreſſe fortu
nam comitari fato quodam eos quoqꝫ qui litteris huiuſmodi ſeſe dediderit:
In huiuſmodi propoſitionibus illud obſeruandum arbitror. vt quoad fieri po
teſt ita diſponantur vt a priore ad proximam quamqꝫ: quaſi gradibus liceat
deſcendere Qua q̇dem in re mirus eſt Lucianus. vt in Tyrannicida. quē nos
latim fecimus Si tantum conatus eſſem facinus: tam egregium cum tanto
capitis diſcrimie iam premio dignus eram Deīde hinc degreditur At q̇ non
tentaui ſolū vex filis irepulſis cuſtodijs occidi: nū ꝑmium ferā Hic rurſum diſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

cedens:at patrem quoqꝫ ſuſtuli data mortis occaſione Item in abdicato quē
ipſum quoqꝫ Latinum fecimus Non licet abdicare quem ſemel abdicatū de/
nuo in familiam receperis Tum ſi maxime liceat.ob iſtam tamen cauſam nō
licet Poſtremo ſi cauſa maxime ſit idonea:tamen ea eſt magnitudo ſuꝑioris
beneficij vt eius reſpectu negligenda ſint delicta patri

¶ Quot ſi turba propoſitionum nos offendet:tribus aut quattuor vniuerſaꝫ
cauſam complectemur:ac deinde in tractando vnamquamqꝫ ſi videbitur in a
lias propoſitiones digeremus Summas illas nonnunqꝫ in diuiſione propo/
nimus nonnunqꝫ in ipſa tractatione:ab alia ad aliam:veluti gradibus q̄buſ/
dam deſcendimus aut ſi natura parum inter ſe coherebunt:ipſi commodis
tranſitionibus in hoc repertis apte connectemus Nam affectanti copiam inꝑ
mis illud erit ſpectandum vt eas reperiat propoſitiones:q̄ quicquid ad cauſā
pertineat abſolute conplectantur Deinde vt recte diuidantur Poſtremo vt or
dine q̄ꝫ maxime ad cauſam idoneo diſponantur Siquidem eo pacto fiet vt
neqꝫ copia rerum confuſa ſit oratio.dum ſemper habet auditor certum aliq̄d
et in quod intendat animum.et quod meminiſſe poſſit:et quod expectet Vn̄
is qui dicit nuſq̄ꝫ hereat dum in promptu eſt quo ſeſe recipiat in viam

¶ Sed propoſitionum inuentionem negat Fabius arte tradi poſſe cum eata
men tum prior ſit tum difficilior Verum adiuuabit principio.quod vbiqꝫ va
let plurimum:natura et ingenium Deinde iuris prudentia.preſertim in gene/
re iudiciali.philoſophie moralis:hiſtorie et plurimorum authorum cognitio ī
genere ſuaſorio ac demonſtratiuo Poſtremo rerum plurimarum vſus:exerci
tatio ⁊ imitatio Nam ex ſimilibus facile ſimilia aut etiam diuerſa colligūtur:
Quamq̄ꝫ ex ipſa rei natura vulgares propoſitiones reperiri poterunt.ꝓpe
ex circumſtantijs rei diligenter expenſis Porro genus ſuaſorium proprios hꝫ
locos.vnde propoſitiones petere liceat. Rectum laudabile vtile tutum.facile
neceſſarium iucundum.demonſtratiuum item ſuos habet.nempe bonorum
ordines:et que his comprehenduntur

¶ Vndecima ratio

Vndecima locupletandi ratio:ſumitur ex accumula/
tione copioſe probationum et argumentoruꝫ quas
Greci piſtas appellant Nam ad eiuſdeꝫ propoſitio
nis confirmationem varie rationes adhibentur ⁊ ra
tiones alijs argumentis confirmantur Probatiōes
autem ꝑtim ſunt atechni.id eſt artificialis ꝑtiꝫ atech
ni id eſt ab arte ſemoti Poſteriores generis argumē
ta ducuntur potiſſimum A preiudicijs A rumoribꝫ
A tormentis A tabulis A iure iurando A teſtibꝫ

¶ Prioris generis ſumuntur primum ab ijs ſignis q̄ finitima ſunt atechnis
Horum alia ſunt neceſſaria q̄ termiria vocantur Alia non neceſſaria que ſi/
mea dicuntur

¶ Deinde ab argumentis nam hec a ſignis diſtinguit Fabius Quorum aliu̓
eſt credibile Aliud veluti propenſius Aliud non repugnans.

¶ Ea plerumqꝫ ducuntur a Circumſtantijs que quidem duplices ſunt perſo
ne ac rei perſone ferme ſunt huiuſmodi Genus Natio Patria Sexus. Aetas
Educatio Habitus corporis.fortuna conditio animi natura Studia affec/
tatio Antefacta Antedicta Commotio.conſilium:nomen Rei ſunt hec cauſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Locus:tempus occaſio Antecedentia rem adiuncta conſequentia facultas ĩ
ſtrumentum Modus

¶ Loci communes.

SUnt item loci:generibus cauſarum omnibus communes
Nam ſuperiores etiam ſi tractantur et alibi tamen ad iudi
ciales controuerſias:et in his quidem coniecturales:ſunt ac
commodatiores Ducuntur autem generaliter argumenta
A finitione ſeu fine. Ethymologia que finitionis ſeu ſpẽs
quedam eſt Ab his quę ad,naturam definitionis pertinent
Genere.ſpecie.proprio differentibus:partitione:diuiſione Cuius varię ſunt
formę Ab exordio ſumma incremento Ab inductione ſimilium diſſimilium.
A contrarijs repugnantibus conſequentibus A relatiuis A cauſis Ab euen
tis A comparatione que trifariam ſumitur A iugatis. A maiore. A minore:
A pari Et ab ea que rurſum pluribus locis eſt communis:fictione A cauſe ꝓ
prijs Plurimum autem valet ad probationem atqꝫ adeo ad copiam exẽploꝝ
vis quę Greci paroſagmata vocãt Ea adhibentur:aut vti ſimilia.aut diſſĩlia
aut contraria Rurſum autem vt maiora aut vt minora:aut vti paria diſſimi
litudo ⁊ inequalitas conſtat:genere:modo tempore:loco.ceteriſqꝫ ferme circũ
ſtantijs quas ſupra recenſuimus Hoc autem genus complectitur ⁊ fabulam ⁊
Apologum:prouerbium:iudicia parabolam ſeu collationem:imaginem:⁊ A
nalogiam Preterea ſi qua ſunt ſimilia Atqꝫ horum quidem pleraqꝫ ſolent ad
hiberi non ſolum ad fidem faciendam Uerumetiam ad ornandam rem:ad
illuſtrandam:ad augendam:ad locupletandam Ergo ſi quis ex locis dictis
magnam vim ſupellectilis colligere volet quantumlibet copioſam orationem
poterit efficere Necqꝫ tamen erit inanis verborum congeries ⁊ varietas exclu/
det ſatietatem Sed quemadmodum ſint vel inuenienda vel adhibenda id
non eſt huius inſtituti ꝑſequi verum ſi quis deſiderabit:ex Ariſtotele Hermo
gene Quintiliano petat licebit.qui diligentiſſime hiſce de rebus conſcripſere.
Nos ea que ꝑtinent ad copiam perſequemur:ſed paucis ne librum non cõmẽ
tarium ſcribere videamur

¶ Ergo ad parandam Copiam. Exempla prias tenent ſiue
deliberes:ſiue exhorteris ſiue conſoleris:ſiue laudes ſiue vituperes ⁊ vt ſũma/
tim dicam ſiue fidem facere ſtudeas:ſiue mouere ſiue delectare Horum igitur
vt vim q̃ꝫ maximam maximeqꝫ variam comparare ⁊ in promptu habere con
ueniet:ita varie tractare oportebit Uarietas exemplorum ab ipſo genere nõ/
nunqꝫ perpenditur Sunt enim ⁊ antefacta et antedicta:et publice gentium cũ
ſuetudines in exemplis ſumuntur et a diſcriminibus auctorum puta ab hiſto
ricis a poetis. Et ex his a Comicis Tragicis Epigrammaticis Heroicꝫ Bu
colicis A diuerſitate nationum Quod genus ſunt Alia Romanoꝝ Alia gre
corum.et inter grecos Alia Lacedemoniorum Alia Cretenſium Alia atheni
enſium Item alia Afrorum:Hebreorum Hiſpanorum Gallorum. Anglorũ
Germanorum Rurſum a temporis varietate Nam alia ſunt priſca. alia me/
die antiquitatis:alia recentia:nonnulla etiaꝫ domeſtica Preterea a qualitatę
rerum Nam quedam ſunt militaria:quedam ciuilia. Et quedam clementer
facta.quedam fortiter:quedam ſapienter:atqꝫ item de ceteris Nam id q̇deꝫ
eſt infinitum Poſtremo e conditione perſonarum Alia ſunt principum. Judi
cum Parentum Seruorum Pauperum:diuitum.mulierum.virginum .pue
rorum Hec igitur ad vnumquemqꝫ locum plurima,variaqꝫ ſunt adhibenda

non ſolum ex omni Grecorum ac Latinorum ſcriptorum genere collecta. verũ etiam ex barbaris annalibus Demum e vulgi rumoribus. Mouent autem potiſſimum animos: antiqua: illuſtria: noſtratia domeſtica id eſt ſuam quecq; gentem Suum quecq; genus: aut longe minora vt. Mulieris. Pueri. Serui Barbari

Quomodo tractanda ſint exempla

Porro non variantur modo verum etiam augentur: ⁊ creſcunt tractatione Cuius rationes aliquot indicabimus Primum augentur cõmendatione Ea plerumq; ſumitur: vel a rei vel ab auctoris laude vel gentis vnde ducitur exemplũ Veluti ſi qs lacedemonicum factum aut dictum adhibeat prefari poterit Eam gentem ſapientia: et rei militaris ac ciuilis diſciplina ceteris longe antecelluiſſe: et exemplis pulcherrimis ſemꝑ abũdaſſe Si quis e plutarcho citabit exemplum prefertur licebit eum auctorem vnum omnium eſſe grauiſſimum: quippe qui ſummam philoſophie ſcientiã cum hiſtoricorum eloquentia coniunxerit: vt in eo non ſolum hiſtorie fidẽ: verum etiam authoritatem ⁊ iudicium ſanctiſſimi doctiſſimiq; philoſophi ſpectare oporteat Item ſi quis. M. Attilij Reguli ad hoſtem redeuntis exemplum velit adducere: poterit ad hunc prologui modum Inter tam multa Romane virtutis inſignia decora. nullum vnq; facinus pulchrius extitit: aut etiã laudatius ꝙ. M: Attilij Huiuſmodi commendatiunculas licebit affingere vel longiores vel breuiores vtcunq; locus poſtulabit. Affingende ſunt autem que maxime ſint ad id quod agitur apposite veluti ſi in exemplo deſiderabitur fides. author a grauitate fideq; commendetur Si pium videri voles: qd adfers: ſumatur a pietate commendatio atq; itẽ de ceteris.

Secundus modus locupletandi exempla

Locupletantur itẽ exẽplũ ſi fuſius aut latius explicantur: cum ex aggerationibus atq; amplificationibus Nã qui breuitati ſtudebit huic ſatis erit exẽplũ ceu notũ verbo ſignificaſſe Id qd facit: M. Tullius ꝓ Milone: neq; eñ poſſit ille Hala ſeruilius aut. P. Naſica: aut. L. opimi9 aut me conſule ſenat9 nõ nefarius haberi Si ſceleratos interfici nefas eẽt At q copiam affectabit: is id qd geſtũ ſit locupletius narrabit Ita vt fecit in eadem orõne Cicero Pudicitiam Cũ eriperet militi tribunus Militaris i exercitu Caij Marij propinquus ei9 iperatoris ab eo iterfect9 ẽ cui vim afferebat Et addidit epiphonema: facere eñ ꝓbus adoleſcẽs periculoſe: ꝙ turpiter perpeti maluit Atq; hunc ille ſummus vir ſcelere ſolutũ ꝑiculo liberauit. Quãq; in his q ad oſtẽtatõem parata ſunt: licebit diutius exẽplis locupletãdis immorari precipue ſi res ſit hmõi vt aliqua voluptatis illecebra retineat auditorẽ Qd gen9 fuerit Si qs ꝑſuadere ſtudeat. Ad prudentiã cõparãdã multũ cõducere peregrinatões. multaꝝ reꝝ circũſpectõem in ſolonis laude aliquãdiu commorat9 et quam ciuitatem reliquerit. ⁊ quam ob cauſam. et que maria trãſmiſerit: et quas barbaras natões: quo capitis periculo adierit. et quibuſcũ ſit congreſſ9. et quid mirandũ conſpexerit. ⁊ quantũ tẽporis abfuerit. ⁊ quanto illuſtrior ſimul ac ſapientior in patriam redierit: fuſius poterit enarrare Cuiuſmodi fer/me ſunt exempla de pythagore atq; appollonij ꝑegrinatione apud Diuũ Hieronymum in prefatione quã vniuerſe ſcripture diuine preponunt. Sed hmõi rõnis cõmodiſſimũ exẽplũ ẽ apd Ma. Tulliũ ſtatim in ꝓncipio ſcdi de inuen

tione libri De zeuſi de q̄ Helenam picturus v̄gines aliquot eximie forme po/
poſcit vt ex ſingulis qd̄ eſſet op̄timum eligens: abſolutum forme ſimulacrum
ederet.

¶ De exemplo fabuloſo:

ATqȝ eadē dilatādi cōtrahēdiqȝ rō locū habet in fabuloſꝭ q̄ȝ
exēplis. Nā ꝛ fuſius ꝛ cōtracti⁹ exponi poterūt ſi res ac decor
patietur Vlex in his q̄ oīno fide carēt. niſi iocabimur. p̄fari ꝯ
ueniet a viris p̄ſcis ac ſapiētiſſimis: iſta nō ſine cā fuiſſe confi
cta: neqȝ temere totiā ſeculis magno mortaliū ꝯſenſu fuiſſe ce
lebrata. Deiñ q̇d ſibi voluerit iterp̄tabimur veluti ſi q̇s p̄ſua
dere velit: nō eē ſectādū id a q̊ natura q̇s abhorreat dicꝫ hoc
veteres illos ac ſapiētes ſcrip̄tores ꝛ p̄ſpexiſſe prudēter ꝛ aptiſſimo figmēto ſig
nificaſſe: p dita gigātū fabula quoꝝ temerarij conat⁹ infoeliciter ceſſerit. Aut ſi
q̇s ꝑponat hoiem auaꝝ tā nō hr̄e qd̄ hꝫ: q̄ȝ id qd̄ nō hꝫ p̄fat⁹ adhibebit Tātali
fabulā. Si ꝑponas viri ſapiētis eē munus: vt aī mot⁹ rōe iudicioqȝ coerceat al
legabit qd̄ eſt apud Homeꝝ p̄mo libro Jliadis de Achille iā manū admouē
te capulo: ꝛ pallade a tergo reuocāte. Jtem ſi q̇s ꝑponat: verā v̄tutis laudem
nō parari: niſi q̇ ſit multis iactatus caſibus. varijſqȝ exercitus periculis cum hu
iuſmodi: quam diximus prefatione vlyſſem adducet Homericum. Quamq̄ȝ
autem non vbiqȝ ꝑinde obuia eſt allegorie rō: tamen illud extra controuerſi
am apud antiq̇tatis peritos in oībus veteꝝ poetaꝝ figmentis ſubeſſe allego/
riam: vel hiſtoricam. vel phyſicam vel theologicā vel moralem: nonnunquam
vnum atqȝ alteꝝ allegorie genus ꝑmixtū. Jn q̇buſdam haud magni negocij
eſt allegorie ſenſum dep̄hendere. Quis eīm non intelligit (naȝ de ijs que admo
res attinent magis libet exempla ponere) Jcari in mare delapſi figmentū ad
monere: ne q̇s altius efferatur: q̄ȝ pro ſorte ſua. Sic nimirum fabula phaeton/
tis monet ne quis munus adminiſtrandum ſuſcipiat: maius q̄ȝ pro viribus
Sic Salmoneus in Tartara datus p̄ceps docet non eſſe emulādum. qd̄ lon
ge ſupra fortunā noſtram habeatur: ſic Marſyas excoriatus docet non eē cer
tandū cū potētioribus. Quid āt aliud ſibi vult Danaes auro decepte fabula
niſi quod et flaccus interp̄tatur: nihil tam eſſe munitū qd̄ non expugnetur pe/
cunia: nihil tam incorruptū: qd̄ non muneribus vicietur. Quid Herculis labo
res. niſi ludoribus: ac iuuādis alijs famā immortalē parari. Quid Mydę vo
tū: niſi auaros ꝛ īſatiabiles ſuis ipoꝝ opibus preuocari. Quid iudicium: niſi
dotib⁹ ingenij cū pecunie ſtudio: nequaq̄ȝ conuenire. Quid Bacchus a fulmi
ne conflagrā s nymphaꝝ aquas iniectus. niſi vini ardorē ſobrio elemento re/
ſtrigendum eſſe. Qd̄ greco etiā epigrammate teſtatum eſt. Quid innuit Cir
ces fabula veneficijs hoies v̄tentis in feras: niſi eos qui nequaq̄ȝ rōe ducuntur
id quod hois eſt p̄opium: ſed totos ſeſe dediderūt turpibus affectibus iā pre
ter hōis vocabulum: nihil hois habere: ſed ad pecudum degeneraſſe naturaȝ
puta libidīe in vrſos: ſomnolentia: ignauiaqȝ in ſues. ferocitate in leones atqȝ
item de conſimilibus. Quid vlyſſes q̇ ſolus poculo epoto virgaqȝ monſtrifica
ꝑcuſſus: non eſt mutatus. niſi firmum illum ꝛ conſtantem ſapientis habitum
q̇ nec frangi terrorib⁹ nec vllis affectum illectamentis ab honeſto pōt adduci
Quid loc⁹ ſemel guſtata: iā non ſinēs abire ſocios: niſi dulce blādumqȝ turpiū
voluptatū venenū a quo nō admodū difficile ſit abſtinere. Reliquere poſtea
q̄ȝ guſtaris: difficillimū. Quid ſirenū cātus. niſi aſſentatōem: vt rem oīm blan
diſſimā: ita ꝛ peſtilētiſſimā. Quid Sylla ꝛ Charybdis anguſto iter ſeſe diſcri/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

mie diſtantes.niſi virtutis viam anguſtam eſſe Hinc atqꝫ hinc finitimis iſtã/
tibns vicijs puta inter luxum et ſordes frugalitatem Inter que ſic eſt moderã
da vite ratio:vt quoniam medium in omnibus exacte tenere difficillimum ē
eo potius vergas.vbi minus ſit periculi Quemadmodom fecit vlyſſes Quid
molyta dice nigra:ſed flore lacteo:herba mortalibns inuentu difficillima:niſi
ſapientiam ad quam primus aditus arduus eſt ac ſudoris plenus:fructus ſu
auiſſimi Quid item ramus ille aureus apud Maronem niſi ſapientiam inab
dito ſe poſt tam pauciſqꝫ deprehenſam Sed ne longiores ſimus huius gene/
ris interpretationum quantumlibet vim ſuppeditabit. Euſtachius enerra/
tor Homeri Nos quoqꝫ quondam adoleſcentes hiſce de rebus non nihil atti
ginius in libris quos inſcripſimus antibarbaros Porro in hoc genere
molliora ſunt ea que a poetis in hocipſum ficta conſtat velut.queꝫ ad imitati
onem humanę vite dijs affingunt Quod genus cum Martem a vulcano vi
culis irretitum facit Homerus: Cum Jupiter accilometis emiſſo ſomnio ſpē
inijcit capiende Troię:cum longe aliud ageret Nam hec regum ars eſt:quoſ/
dam rumores data opera in vulgus ſpargere cum multo aliud apud ſe deſti
narint Atqꝫ his etiam molliora que ſic a poetis celebrata ſunt vt ad hiſtoriaꝫ
non ad fabulas poſſint referri Qualis eſt Horeſtes parricida.cumqꝫ hoc Py
ladis amicitia Sunt enim qui rem geſtam affirment Qualis Alceſtis mariti
mortem ſua redimens Cuius meminit etiam Ualerius Maximus. Item
Codri ac Moenecei mors Quinti Curtij:Deciorumqꝫ factis annumeratur
Et inter amicorum paria Theſeus et Pirithous Caſtor et Pollux referũtur.
Qualis item Ariona Delphino reuectus in patriam Nam diuus Auguſtin⁹
hiſtoriam autumat Certe apud Uergilium:ac precipue Lucanum non dubi
um quin pleraqꝫ ad hiſtoriam ptineant Quamqꝫ et Herodoti pleraqꝫ ſi deca
rent.et Xenophon Cyropediam magis ad exemplum inſtituende vitę qꝫ ad
fidem hiſtorię ſcripſit Que ſi pro veris accipiantur fide valent:Sin pro fictis
cum ſint a ſapientiſſimis ac probatiſſimis authoribus prodita hocipſo valēt
qꝫ ab ijs conficta ſint quorum authoritas precepti vigorem obtinet Contra
ſunt apud poetas exempla certe atqꝫ hiſtorice fidei De ſcipione de Annibale.
De auguſto de Pompeio.de Julio Sunt rurſus alia que nullus inficias eat
eſſe conficta ſed quoniã cõſtat in huncipſuꝫ vſum eē cõficta a amgnꝫ ꝯficta au
toribꝫ nimirꝫ exēpli pondus habent Que de genere ſunt Inuidia dea:fama A
telitę de quibus ſupra mentio facta eſt Preterea perſone que in Grammaticis
aut mixtis poematis iuducuntur preſertim comoedijs:cum quibus Dialogi
multum habent affinitatis Etenim ſi quis ſuadeat Cauendum eſſe parenti/
bus.ne ſi quid peccent:teſtibus liberis.peccent:nonne exempli vim habebit.
Clitipho in ſene ſeipſum excruciante:loquens ad hunc modum Perij is mihi
vbi adbibit plus paulo:ſua qne narrat facinora Nunc ait periculum ex alijs fa
cito tibi quod ex vſu fiet aſtutus Ne ille haud ſcit qꝫ mihi nunc ſurdo narret
fabulam Aut ſi quis ſuadeat iuxta ſapientis reſponſum:ęqualem eſſe ducēdã
vxorem Alio qui non vxorem duci ſed heram Si pauper diuitē in adiunxerꝫ
nonne exempli inſtar habebit Chremes in phormione: Nauſiſtratam peride
vt dominam timens: Item ſi quis ſuadeat neqꝫ firmam ſatis:neqꝫ tutaꝫ pau
peri cum opulentis eſſe amicitiam:nonne pro exemplo valebit Euclio in Au
lularia Plautina:loquens ad hunc modum Pauper Negadori diuitis depre
cans affinitatem venit hoc mihi in mentem etc̄ Nam locus notiſſimus ē Rur
ſum vbi diſſeras improbe facere parētes qui ſeuiunt in liberos delinquētes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

cum ipſi ſenes peccent grauiora Nonne recte citabitur modo dicta Nauſiſtra/
ta loquēs hoc pacto Adeo indignū tibi videtur filius homo adoleſcēs ſi habꝫ
vnā amicam Tu vxores duas? Nihil pudet? Quo ore illum obiurgabis? Rn̄
de mihi Sed ne ego ineptus vnum aut alterum exemplum profero Cū tota
Comoedia nihil aliud ſit ꝗ̃ humane vite ſimulacꝝ? Poterā item e Tragoe/
dijs. eglogis. dialogis ſimiles formas proferre: ſed in commentario abūde ſa
tis arbitror viam ingenioſis indicaſſe Eqdem exiſtimo exempla nō ſoluꝫ de
ijs que diximus: verū etiā a mutis animantibus. atqꝫ etiam inanis recte ſumi
quam ꝗ̃ videntur ad omioſin magis ꝑtinere veluti ſi quis propoſita deſcrip/
taqꝫ formicaꝝ induſtria ad rem labore parandam adhortetur Aut ſi quis ex
poſita apum politia homines ad legum ac diſcipline ciuilis obſeruationem ex
timulet Aut ſi q̇s deteſtetur ingratitudinem adductos eeimplo Leonis Cu
ius ex . Appione meminit Gellius. ⁊ Draconis . qui nutricium a latronibus
obſeſſum eripuit auctore Plinio Aut ſi reprehendens hominem ab amicitia
alienum. q̇ nec amet vllum nec a quoqꝫ ametur Delphini proferas exempluꝫ
pueꝝ adamantis: aut aquile virginis amore flagrantis aut Magnetis ferrū
ad ſeſe trahentis Sed hiſce de rebus plura fortaſſis vbi de parabola diſputa
bimus Nunc ad inſtitutum

¶ Tertius modus locupletandi exempla.

Dilatantur exēpla vtriuſqꝫ gn̄is. hoc eſt tam fabuloſa ꝗ̃ hiſtori/
ca ꝑter iā dictos mōs. etiā parabola quā eandē omioſin vocāt
Cicero Collatōem vertit Compatione Siue contentione. Pa
rabola eſt Cū accommoda ſimilitudo qd̉ adductum ē exēpluꝫ
oñdit. aut ſil'e eē: aut diſſil'e aut cōtrariū Sil'e vt nō aliter ꝗ̃ Ca
millus rem Romanā a Gallis oppſſis. ⁊ in extremā ꝑniciē adductā. ſua ꝟtute
depulſi a barbaris reſtituit: ita Laurētius lr̄as latinas inſcitia vere barbaroꝝ
deprauatas. obrutas extinctas in pſtinū nitorē velut ab inferis reuocauit Diſ/
ſil'e: vt nō par grā debetur Laurētio ⁊ Camillo Propterea ꝙ hic pietate adduc
tus Capitis ſui periculo patriā a barbaris liberauit Ille fame cupiditate com
motus vel potius ꝗ̃ plurimos taxandi libidine. linguam latinaꝫ non oppreſ/
ſam reſtituit. ſed ad certas quaſi leges redegit: quę foelicius ex eloquentium
authorum lectione diſcebatur Item Brutus occidit liberos. proditionem mo
lientes Manlius virtutem filij morte mulctauit Contrarium Marcellus or
namenta Syracuſanis hoſtibus reſtituit Verres eadem ſocijs abſtulit pug/
nant enim reſtituere cum auferendo. hoſtes cum ſocijs ⁊ apud Vergilium At
non ille ſatum quo te mentiris Achille Tal' in hoſte fuit Porro comparatio de
monſtrat id quod adductum ſit. aut par eſſe. aut minus. aut maius. Minus
vt ſi propter matrimonia violata vrbes euerſe ſunt: quid fieri adultero par eſt
Item maiores noſtri ſepe mercatoribus ac nauiculatoribus iniurioſius trac
tatis bella geſſ: runt: vos tot ciuium Romanorum milibus: vno nūtio atquę
vno tp̄e necatis. quo tandem aīo eſſe debetis? Legati ꝙ erant appellati ſuper
bius Corinthū partes veſtri totius Grecię lumē, extinctū eē voluerūt. vos eū
regem tum eē patiemini. q̇ legatum ppl'i Romani cōſularē. vinculis ac ꝟberi/
bus atqꝫ omni ſupplicio excruciatū negauit Par: vt apud Eundē Ciceroneꝫ
Etem̄ mihi ipſi accidit vt cū duobus patricijs altero improbiſſimo. alt'o mo
deſtiſſimo atqꝫ optimo viro peterem Supaui tū dignitate Catelinam Gra/
tia Galbam maius: vt pro Milone. Negāt intueri lucem eē fas ei q̇ a ſe hoīeꝫ
occiſum eē fateatur In qua vrbe tandē hoc hoīes ſtultiſſimi diſputāt Nempe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſn ea que primum iudicium vidit de capite. M. Horatij fortiſſimi viri q̃ non
dum libera ciuitate. tamen populi Romani Comitijs liberatus eſt cum ſua
manu ſororem interfectam eſſe fateretur Ergo in eo quod proprie vocatur ex
emplum (eſt autem rei geſte. aut perinde vt geſte. vtilis ad perſuadendum cũ/
memoratio) aut breuiſſime ſignificatur quod genus eſt illud diui Hieronimi
Memento darhetis et entelli Aut latius per collationem accommodatur.
per ſimile. diſſimile: contrarium: per maius ⁊ minus. Atq; ea collatio ſumitur
ab omnibus rerum ac perſonarum circumſtantijs adiuuatur autem ⁊ oratio/
nis artificio cum verbis ac figuris ad id accommodis alia conſulto eleuantur
alia attolluntur. Porro qui copioſiſſime volet exemplum tractare is ſingulas
ſimilitudinis aut diſſimilitudinis partes explicabit. atq; inter ſeſe cõparabit.
Quẽadmodũ facit. M. Tullius in exemplo quod ſuperius retulimus de le/
gato occiſo Subijcit em̃ ꝑtuum collatõem. Illi libertatem ciuiũ Romanorũ
imminutam non tulerũt Vos vitã ereptã negligetis: Ius legationis verbo
violatũ: illi ꝓſecuti ſunt Vos legatum om̃i ſupplicio interfectum reliq̃tis. Vi
dete ne vt illꝰ pulcherrimũ fuit tãtã vobis imperij glãm relinq̃re Sic vobꝭ tur
piſſimũ ſit id qđ accepiſtis tueri ⁊ cõſeruare non poſſe. Qđ tamẽ quãtumlibet
copioſe licebit facere: ſi q̃s plures circumſtantias iterſeponat Veluti ſi quis
hortetur aliquẽ vt filij mortẽ moderate ferat ⁊ e gẽtiliũ exemplꝰ mulierem aliq̃
obijciat que pluriũ liberorum mortem fortiter tulerit Poſt enerratam remita
comparabit quod mulier imbecilla. potuit. tu vir barbatus non feres? Illa
cum natura vicit ⁊ affectum matris: tu ab altero ſuperaberis Illa compluriũ
liberorum iacturam aĩo infracto ꝑtulit. tu vnum extinctum inconſolabiliter
defles Adde q̃ illiusꝰ filij ſimul omnes naufragio perierunt. morte videlicet in
gloria tuus in bello fortiter pugnans occubuit Illa non habebat cui filios ho/
neſte imputaret. tu filium impendiſti patrię Illi vere totiq; perierunt: tuus im
mortali gloria ſemper victurus eſt Illa nature gratias agebat. q̃ aliquãdo tot
liberorum mater fuiſſet. tu tãtum meminiſti te optimum perdidiſſe filium.
Illa non habebat ſarciende orbitatis ſpem. quippe maior q̃ vt vterum iam fer/
re poſſit: tibi ⁊ vxor foecunda ⁊ aetas etiam dum integra valenſq;: Er
go qđ barbara muliercula ꝑſtitit tu vir romanus nõ ꝑſtabis.; qđ contemnere
potuit lrãꝝ imperita. hoc te tot pręditum lris tm̃ philoſophie ꝓfeſſorem frangit
Deniq; q̃ aĩ fortitudiẽm pręſtitit pagana. hanc hõ Chriſtianus non exhibe/
bit? Illa credens poſt rogum nihil ſupereſſe tñ luctum indecorum exiſtimauit.
Tu doctus eos demũ vere viuere qui cũ laude exceſſerint ex hac vita. ſine fine
clamas tibi perijſſe filium? Et quod illa equo animo reddidit nature Tu deo
repetenti non reddis Illa fortiter paruit neceſſitati. tu deo repugnas. Ex hac
forma ſatis opinor apparet. quibus modis oporteat exempla conferre. q̃ q̃
in veris cauſis: quoniam maior eſt circumſtantiarum copia. facilius eſt inueni
re varias contentiones Illud obiter admonendum in huiuſmodi contentio/
nibus ſñias. ⁊ epiphonemata non inconcinne poſſe admiſceri. velut in hoc eo
dem exemplo: poſt ꝑmam collatõem Quot mulier ĩbecilla potuit. tu vir bar/
batus non poteris Subijci poterãt ſñie natura diſcreuit ſexũ tu nõ diſcernis a
nimum A muliere nẽo fortitudĩs laudẽ expectat: vir. niſi forti ſit aĩo nec viri no
mine cenſetur. Vir vtrumq; ẽt: ⁊ ſexum robuſtior ẽ ⁊ aĩm infractuꝫ Turpiter
barbam geſtat. qui pectoris robore ſuperatur a foemina Item poſt illam con
tentionem Illa non habebat. cui filium imputaret honeſte Tu filium impen
diſti prię. poterant affingi ſententię ſei me huiuſmodi magnum doloris ſolati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

um eſt habere cui honeſte poſſis imputare fortunã: vt nulli iuſtius. ita nec glo
rioſus impenditur filius ꝙ̄ prīe Ruſum poſt illam. illi vere totiq̄ȝ perierant tu
us immortali gloria ſp victurus eſt Adijci poterant huiuſmodi longe foelici⁹
honeſta fama ꝙ̄ hoc communi ſpiritu viuitur Corporis vita ⁊ calamitoſa eſt
et omnino: vt nihil accedat breuis: deniq̄ȝ cum pecudibus communis illa cla/
ra ſempiternaq̄ȝ homines in diuorum conſortium referens Ad eundem mo/
dum ſingulis collationum partibus ſententię ſubijci poterant Sed hec obiter
indicaſſe ſat fuerit Nam de ſñijs ſuo loco dicemus

De Parabola

Am vero ſi quis parabolam ab exemplo ſepet vt exemplum ſit
certe rei geſte Parabola ſilitudo ſumpta ab ijs que fiunt aut quę
natura caſuve rebus adiuncta ſunt. vt Attili⁹ ad hoſtes reuerſ⁹.
exemplum ſit ſeruande religionis ac fidei At nauis pro ventoꝝ
ratione: velum tollens aut contrahens in hoc aut illud lat⁹ trãſ/
ferens parabola ſit: q̄ doceat ſapientem tempori cedere oportere ac rebus pre
ſentibus ſeſe accommodare Tamen eadem dilatande parabole ratio quã in
exemplo demonſtrauimus Nam aliquando verbo notatur vt non intelligis
tibi vertenda vela Aut deſine lauare laterem vt iam vel allegoria ſit metapho
ra Aliquando latius explicatur et aptius accommodatur Quod facit Cicero
pro Murena Quod ſi e portu ſoluentibus: qui iam in portum ex alto inuehũ
tur p̄dicere. ſũmo ſtudio ſolẽt: ⁊ tempeſtatũ rationem ⁊ predonum. ⁊ locoꝝ q̄d
natura fert: vt ijs faueamus q̇ eadem pericula q̇bus nos ꝑfuncti ſumus igra
diantur quo me tandem aio eẽ opȝ. ꝓpe iam ex magna actione terram vidẽ
tem in hunc cui video maximas tempeſtates eẽ ſubeundas Rurſum in eadẽ
oratione (vt aiunt) in grecis artificibus eos auloedos eẽ. qui citharedi fieri nõ
potuerint: ſic nonnullos videmus. qui oratores euadere non potuerunt. eos
ad iuris ſtudium deuenire Superiorem Ciceronis parabolam. ſic imitatus di
uus Hieronymus in epiſtola quadam ad Heliodorum Et ego non integris
rate vel mercibus. nec quaſi ignatus fluctuum ⁊ indoctus nauta premoneo
Sed quaſi nuper naufragio eiectus in littus timida nauigaturis voce denun
cio in illo eſtu charybdis luxurie ſalutem vorat: Ibi ore ꝟgineo ad pudicitiae
ꝑpetranda naufragia Scylleum renidẽs libido blanditur Hic barbarum lit
tus Hic diabolus pyrata cũ ſocijs portat vincula capiendis Nolite credere n o
lite eẽ ſecuri Licet in modũ ſtagni fuſum equor arrideat lȝ vix ſumma iacentis
elementi ſpũ terga criſpẽtur Magnos hic cãpus mõtes hȝ: itus eſt ꝑiculuȝ in
tus ẽ hoſtis Expedite rudẽtes: vela ſuſpẽdite Crux antemnę figat̃ in frontib⁹
tranq̇llitas iſta tempeſtas ẽ Hic ſi q̇s ſingl'a pericula que a vicijs. aut impro/
bis. aut aliunde bonis moribus imminet. velit conferre cum ſingl'is que nau
tis vitę diſcrimen adducere ſolẽt Deiñ ꝑ compatõem maius aut minus. Iteȝ
diſſil'e aut ꝯtrariũ oñdere Poſtremo ſñijs ⁊ epiphonematis. vt incide exorna/
re: nimiꝝ latiſſime dilatabit orõem: velut in hoc exemplo. vt quo precioſior ẽ
res. hoc ⁊ diligẽtius ſolet aſſeruari. ⁊ impendi circũſpectius Ita tp̄is quo nihil
eſt p̄cioſius: ſumma hñda eſt rõ: nę q̇d effluat ſine fructu. Etenim ſi curatores
dari ſolẽt ijs. q̇ gemmas ⁊ auꝝ temere ꝓfundũt q̄ tandem erit inſania: tempus
pulcherrimum ĩmortal' dei munus. aut ocio. aut in honeſtis ſtudijs turpiter
cõſumere Quid eñ ꝑdis. cũ tp̄s ꝑdis: niſi vitã At vita q̇d eſſe poteſt charius?
Et cum vna gemmula perijt iacturã vocas: cum totus ꝑijt dies. hoc eſt bona
vitę portio iacturã nõ vocas: p̄ſertim cum illa ꝑdita aliunde poſſint recuperari

tp̄is irrepabil' eſt iactura Preterea illa cum tibi peũt. aliȷ̄s plerumq̃ lucro ſũt.
At tp̄is diſpendium in nullius tranſit compendium Nullum eſt damnum ex
quo non aliq̃s emolumentum aliquod ſentiat p̄ter dãnum tp̄is Adde his q̃
illarũ ⁊ opum iactura ſepe ſaluti fuit Nã diuitie pleꝝq̃ vicioꝝ m̄ria miniſtrant
Ita vt p̄ſtet temere ꝓfudiſſe q̃ attẽte adſeruaſſe Quanto cuiuſq̃ rei vſus hõe
ſtioꝛ. tanto turpioꝛ profuſio At nihil pulchꝛius. nihil preclarius q̃ bonas ho/
ras bene collocare Illa vt q̃ maxime ſerues: ſepenumero tamen vel caſus eri/
pit, vel homo tollit: vt iactura te calamitoſum dumtaxat non etiam turpẽ red
dat At tp̄is amiſſio. q̃m non niſi nr̄o vitio contingit. non miſeros ſolum veruꝫ
et infames reddit Peſſimum infamie genus. quoties culpa in nullum cõferre
põt q̃ in eum q̇ patitur malum. Illis fundos aũt edes mercari poteras bonam
mentẽ non poteras: hoc p̄ter alia animi oꝛnamenta. parare poteras immoꝛta
litatẽ Nl'la ẽ tã bꝛeuis vite poꝛtio: in qua non magnus aliq̃s ad foelicitatẽ gra
dus fieri poterat Poſtremo de ill' male inſumptis. patri foꝛtaſſis rõem reddet
de hoꝛis male tranſactis deo Sed ſatis eſt indicaſſe in quãtã ãplitudinẽ dila/
tari poſſit collatio Si q̇s ad eũ modũ ſingl'as circũſtãtias velit componere at
q̃ oꝛnare De diſſimili eadem eſt tractandi ratio Cui⁹ hoc ſit exemplũ Neq̃ ei
vt nauis vtilioꝛ noua q̃ vetus Sic ⁊ amicitia Nec vt laudanda q̃ pecuniã pl'i
bus largitur Ita ⁊ q̃ foꝛmã Neq̃ eñ vt in curſu melioꝛ eſt qui lãpadẽ accipit q̃
is qui tradit. ita in bello melioꝛ eſt impatoꝛ q̇ exercitum accipit q̃ qui tradit
Poꝛro quemadmodum ab omni genere reꝝ collationes duci poſſint ſuperio
re commentario demonſtratum eſt

¶ De imagine

EIcon' quam latini vocãt imaginem collationi videtur affinis tametſi
magis ad euidentiã aut grauitatẽ. aut iucunditatẽ oр̄ois facit quã ad
ꝓbationẽ Ceteꝝ q̃q̃ exẽploꝝ ⁊ ſimilium vſus ad eadẽ iſta confert. tñ
ad faciendam fidem non vulgariter adiuuãt Preſertim cum per inductionem
quam greci vocant epagogen ædhibentur Quo in genere plurimus ẽ ſocra/
tes platonicus Exemplum per inductionem adhibebitur hoc modo Dic mi
hi quẽ tandẽ fructũ attulit Demoſtheni inſignis eloquentia Nempe preter a
lia incommoda infoeliciſſimũ ⁊ miſerã dũ exitiũ Quid ãt premȷ̄ȷ̄ tyberȷ̄s Grac
cis attulit Nimiꝝ cedẽ: ⁊ miſerã. nec ſatis honeſtã Quid poꝛro illi tantope lau
dato Antonio Certe et hic latronum ſicis crudeliſſime confoſſus eſt Age Ci/
ceroni eloquentie parenti: quam mercedem attulit? Nonne moꝛtem et acerbã
et miſerandam? I nunc et tot vigilȷ̄s ad ſummam eloquentię laudem enitere.
que preſtantiſſimis q̇buſq̃ viris ſꝑ exitio fuit Simile adhibetur ꝑ inductionẽ
hoc modo De nauigando num melius diſputabit nauita q̃ medic⁹? At non
medicus rectius de medẽdi rõe diſſeret q̃ pictoꝛ? Nũ pictoꝛ de coloꝝ ⁊ vmbꝛa
rum ac lineaꝝ rõe melius dicet q̃ ſutoꝛ? Nã auriga de rõe moderandi currum
melius q̃ nauta Ea ſi plur̄ima conferãtur faciunt vt omnino pꝛobabile videa/
tur vnumquemq̃ melius de ea re dicturum eẽ q̃ melius noꝛit: Deinde ad reꝫ
accommodatur ſimilitudo At quid oꝛatoꝛ. q̇ de omni re pꝛofitetur ſe optime
dictuꝝ Notũ eſt exemplũ de Aſpaſia. ex Aeſchine

¶ De contentione de monſtratiua

Eſt ⁊ gñal' quedam contentio. p̄ſertim in genere demonſtratiuo quo/
ties laudandi vituperandi ve gratia perſonam cum perſona conferi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ferimus. Veluti ſi q̇s Julium pontificem Romanum laudaturus eum cum
C. Julio Ceſare componat. atq̃ illius benefacta cum huius comparet. Aut
contra vituperaturus malefacta cum malefactis conferat Item ſi q̇s Maxi/
milianum laudaturus eum ꝯponat cū. M. Antonio imꝑatore Eſt rex cōpa
ratio. qȯ genus ē ſi q̇s hiſtoriā laudās eiꝰ vtilitates ꝯparet cū eoꝝ benefactis: q̇
re bellica remp. auxerunt Aut poeticam laudare cupiens. huius commoda: cū
philoſophie commodis committat atq̃ expendat. Eſt et vnius ad multa cō/
paratio: vt ſi quis hiſtorie laudes exaggerare cupiens eam cuȝ laudatiſſimis
quibuſq̃ diſciplinis comparet Atq̃ in his duplex eſt ratio Aut enim alterius
partis bona eleuas: alterius amplificas Aut alterius partis ſic exaggeras lau
des: vt preferas tamen quod laudandum ſuſceperis In vituperando attollis
vicia: ſed ſicvt ſceleſtiorem tamen oſtendas quem inſectaris.

¶ De iudicijs

AD exemplorum genus referuntur ⁊ iudicia que greci criſas appellāt
Ea ſunt ſententię ſcriptorum illuſtrium: gentium virorum ſapientuȝ
aut clarorum ciuium

¶ Ex antiq̇s ac celebratis poetis magna vis iudiciorum colligitur Item ex
hiſtoriographis. ex philoſophis ex arcanis lrīs Nam his rurſum eadem vari
etas que in exemplis oſtenſa eſt Sunt ⁊ apud grecos qui in his vndecunq̃ col
ligendis laborarant: quoꝝ de numero Stobeus Idem valent ſapiētū apoph
tegmata Cuiuſmodi ſunt illa ſapientum dicta. ⁊ que referuntur a Plutarcho
et hoc varium genus ē Eteniȝ ſi ſpectemus rem. ſunt militaria. ſunt philoſo/
phica Si ꝑſonas. ſunt regum. ſunt ſapientum ſunt popularium Si qualitatē
ſunt grauiter dicta: ſunt facete dicta. ſunt acute dicta Huc ꝑtinent ⁊ prouerbia
vel ab authoribus ſumpta vel vulgo iactata. Nam publica gentium inſtituta
non video quid ab exemplis differant Certe oracula ⁊ reſponſa numinum iu/
dicijs ſubijciuntur Veluti ſi Socratem probes ſapientem ꝙ ita Apollinis ora
culo ſit iudicatum

¶ De Sententijs

EST ſententiarum genus non illud q̇dem petitum ab authoribꝰ ſed a
nobis ad preſentis rei commoditatē confictū Eas licebit oībꝫ orōis
partibus admiſcere Atq̃ adeo vnus locus complures ſepenumero ſē
tentias parit: incidunt enim et in narrando in mouendis affectionibus non ſo
lum in ꝓbationibus Quinetiam ſepenumero tranſitiones per ſnīas fiūt Que
ſi in loco adhibeātur: haud mediocrē orōi copiā adiungēt: neq̃ id ſine grauita/
te aut gratia Sunt āt ſnīaꝝ varie forme Siquidem alie ſunt catholice. vt
inuidentia ipſa ſuū ſupplicium eſt Alie nō placēt niſi ad rem relate vt nihil taȝ
populare ꝙ̃ bonitas eſt Alia q̄ ad ꝑſonam referātur vt ṗnceps q̇ vult omnia.
ſcire. neceſſe habet multa cognoſcere Rurſum āt ſimplex. vt oīa vicit amor. a/
lia rōem hēt ſubiectā aut admixtā vt in oīni certamīe q̇ opulētior ē et ſi accipit in
iuriā tū q2 plus pōt facere vīr Quedā duplices ſunt ex ꝑtibus contrarijs. nulla
tamen addita rōe: vt obſeq̄um amicos: veritas odium parit Quedam ex di/
uerſis Mors miſera non eſt. aditus ad morteȝ miſer eſt Huic gn̄i ſi ad vtrāq̃
ꝑtem rō ſubijciatur: quadripꝑtita fuerit ſnīa ad hunc modū Qui adoleſcētium
peccatis ignoſci oportere putāt fallūtur Hec ṗma ſnīe ꝑs Ei ſubnectitur ratio
ꝓpterea ꝙ etas ē impedimēto bonis ſtudijs Dein̄ tertia ꝑs erit At hi ſapien/
ter cogitāt. q̇ adoleſcētes maxīe caſtigāt Ei rurſum additur ratio: vt quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

bus ṽtutibus oẽm vitam tueri poſſint. eas in ętate maturrima velint compa/
rare Id, exemplum etiam ſi eſt in rhetorica ad Herennium ſcripta tamen mihi
ſane non admodum arridet At non eſt arduum aliud hmõi fingere. Juuentu
tem decet induſtria Adijcitur ratio Nam turpe ſit eas dotes quas natura ad
bonas artes comparandas ill' annis attribuit in ocio: foediſqꝫ voluptatibus
conſumere At ſenectutem opulentia decet Huic quoqꝫ ſubijcitur ratõ. vt etas
naturę pſidijs deſtitior exterarꝝ rerꝝ adminicul' vtcunqꝫ fulciatur Item aliđ. ſe
nectus inops calamitoſa: indocta. turpis Nam ⁊ miſerꝝ tum egere. cum imbe
cillitas nature pecunie ſubſidia pcipue reqrit Et turpe: tum res optimas neſci
re cum nec diſcere decorꝝ eſt ⁊ docere pulcherrimũ Rurſum eſt ſnia recta: vt tã
deeſt auaro quod hꝫ q̃ꝫ qđ non hꝫ Eſt figurata vt ſeruare potui perdere an poſ
ſim rogas

¶ Eſt ꝯmunis rerꝝ vt nocere facile eſt: prodeſſe difficilius Eſt, ad perſonas ac/
commodata: vt iam minus appareat ſnia vt eſt illud Ciceronis. Nihil habet
Ceſar: nec fortuna tua maius q̃ꝫ vt poſſis: nec natura melius q̃ꝫ vt vel' ſeruare
Eſt illud etiam tacitum et q̃ſi diſſimulatum ſnie genus Et ceco carpitur igni
Explicuit em̃ Ouidius Tectus magis eſtuat ignis Item in narrando Pars
maior vicit meliorem Explicabis ſi dixeris: fers ſit. vt pars maior vincat me/
liorem.

¶ Jam aliud ſententie genus qđ epiphonima greci Fabius acclamationem
appellat Ea eſt rei narrate vl' probate ſumma acclamatio Narrate vt apđ ver
gilium Tante molis erat Romanam condere gentem Probate apud Ma.
Tullium ꝓ ligario Quorꝝ igitur impunitas Ceſar tuę clementie laus eſt. eorꝝ
te ipſorꝝ ad crudelitatem acuet orõ Neqꝫ tñ q̇duis epiphomena continuo ſentẽ
tia eſt etiam. ſi plerꝫqꝫ eſt. verꝝ quicq̇d in clauſula additum fuerit aurem
dici poteſt Quod genus proprium eſt epigrammatis: vnde apud Martialeꝫ
ſepenumero carmen epiphonemate clauditur Utitur et Ualerius Maxim⁹
frequenter hoc genere Neqꝫ defuerunt quibus Epiphonematum vſus adeo i/
penſe placuit vt omni loco. ſenſui clauſulam acclamatoriam ſubijciendam ex
iſtimarint Sed vt ſententiarum omnium: ita et acclamationum debet eſſe
modus vt ibi demum adhibeas vbi locus poſtulat aut certe patitur

¶ Eſt Noema ſententie genus: qđ non dicitur ſed intelligitur. qđ genus eſt il
lud dictum in quendam agentem cum ſorore talionis q ſibi dormientem polli
cem reciderat Cum illa fratrem ſepius a ludo gladiatorio redemiſſet. Eras
dignus vt haberes integram manum Nam intelligitur: vt rurſum in ludo de
pugnares . Sunt noua ſententiarum genera ex inopinato et ex alio relatis
Et ex alio tranſlatis ex geminatione ex ꝯtrarijs Quorum exempla ſi quis de
ſideret ex Quintiliano patet. licebit

¶ De expolitione

Cum hoc ſententiarum genere quod ſuperius oſtendimus ex q̃
tuor conſtare ꝑtibus. cognationem habere videtur Expolitio:
ſic enim vocant quoties eodem in loco diutius commoramur:
et eandem ſententiam alijs atqꝫ alijs modis variamus: ſimul ⁊
locupletamus: commutatione ṽborꝝ: cum eadem res alijs atqꝫ
alijs ṽbis: alijſqꝫ figuris ſępius effertur. ꝯmutatõe, pnũciatõnis
cum alio atqꝫ alio vultu: geſtu. voce Cõmutatõe tractatõis cũ qđ iã ſub pſona
noſtra diximus idẽ aliũ: ſed paulo aliter dicentem facimus: vl' cum quod ſeda
tius eſt diſputandum Id acrius atqꝫ inflammatius efferimus Uerum copio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſiſſima expolitio ſeptem conſtat partibus. ꝑpoſitione Ratione Duplici ſentẽ/
tia cui ratio item duplex ſubijci poteſt Contrario. ſili exemplo Cõcluſione. Ex
emplum erit huiuſmodi Sapiens nullum pro repu. vitabit ꝑiculum Ideo qḋ
ſepe fit. vt cum pro rep' perire noluerit neceſſario cum rep. ꝑeat Et qm̄ ſunt oīa
commoda a patria accepta: nullũ incommodum pro patria graue putandũ
eſt Hec eſt prima pars: qua tota res ſimpliciter expoſita aſt ꝛ rationibus cõfir
mata cui ſubditur duplex ſententia aucta totidem aut pluribus orationib9
Ergo qui fugiunt id periculum: quod pro rep. ſubeundum eſt ſtulte faciunt
Hec eſt ſententia cui ſubnectitur ratio. Nam neq3 effugere id poſſunt ꝛ ingra
ti in ciuitatem reperiuntur Deinde additur altera ſententie pars: At qui pa/
trie pericula ſuo periculo propellunt ij ſapientes putandi ſunt Mox adijciunt
rationes cum ꝛ eum quem debent honorem reip. reddunt ꝛ pro multis perire
malunt q̄3 cum multis Iam adiungitur contrarium Et enim vehementer eſt
iniquum vitam a natura acceptam. per patriam cum ſeueraueris: nature cum
cogat reddere patrie cum roget: non dare. Et cum poſſis cum ſumma virtute
et honore: pro patria interire: malle per dedecus ꝛ ignauiam viuere. pro ami/
cis ꝛ parentibus ac ceteris neceſſarijs adire periculum cum velis. pro republi.
In qua ꝛ hoc et illud ſanctiſſimum patrie nomen continetur. nolle in diſcrimẽ
venire

¶ Deinde adhibentur ſimile.

¶ Itaq3 vti contemnẽdus qui in nauigando nauim q̄ ſe mauult incolumem
Ita vituperandus qui in reip. diſcrimine ſue ſaluti pluſq̄3 communi conſulit
Naue fracta: multi incolumes fuerunt. ex naufragio patrie ſaluis nemo poteſt
enatare

¶ Sub hec exemplum
annectitur

¶ Qḋ mihi vr̄ Decius intellexiſſe. qui ſe deuouiſſe dr̄ ꝛ pro legionibus ſe in ho
ſtes immiſiſſe medios: vnde vitam amiſit non perdidit Re enī3 viliſſima ma
ximam redemit: vitam dedit. accepit patriam Amiſit animam potius eſt glo
ria: que cum ſumma laude prodita vetuſtate q̄tidie magis eniteſcit.

¶ Demum apponitur concluſio tanq̄3 epilogus. Quot ſi repub. debere acce
dere ad periculum ꝛ ratione demonſtratum eſt: et exemplo comprobatum. hi
ſapientes ſunt exiſtimandi qui nullum pro ſalute patrie periculum vitant Er
go conueniet huiuſmodi thematis exerceri pueros qui ad copiam parandam
inſtituuntur Quamq̄3 ne hoc quidem exemplum ex Herenniana Rhetorica
mihi magnopere probatur Niſiq̄3 vt cunq̄3 rationem indicat Poteſt autem
copioſius etia3 tractari ſi plures ſententias et rationes ſi ſimilia: ſi exempla plu
ra congeras

¶ De Apologis

AD fabuloſorum genus proxie accedunt Apologi niſi qḋ ꝛ de
lectant vehementius ꝛ efficatius ꝑſuadent Delectant q̄am a
rum faceta q̄dam imitatione faciunt fidem: quia verum ve
luti ponunt ante oculos. capiuntur hijs precipue ruſtici. impe
riti' et ſi quis alius eſt: qui mores aurei ſeculi ſapit Celebran
tur Apologi maxime aeſopi nomine qui vnus e ſapientũ nu
mero ob hoc ipſum eſt habitus. Et iam ſi Quintilianus ab
Heſiodo ſcriptas fuiſſe certe maioris cuiuſpiā ingenij opus exiſtimet Quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

minus mirādū ſi Menenius Agrippa plebē Romanā a piculoſiſſima ſeditiōe reuocauit. cōficto in id Apologo de corpis hūani mēbris aduerſus vētrē cōſpirātibus vt refert Titus Liuius ⁊ Themiſtocles Atheniēſibus pſuaſit ne nouarēt magiſtratus fabula de vulpe muſcis obſcita. Quin. liberū ē cuiq̃ pro re cōfingere genus hmōi. Verū vt apte cōfingas. cū ingenio valeas optet tū animatium naturas. (Sunt āt infinite varietatis) penitus animaduerſas habeas neceſſe ē. Porro q̃ ad vſum attinet: tractantur verbo queadmodum exēpla: maxime ſi notus ſit Apologus veluti ſi dicas: ſi tua ſcripta lacerāt ac dānāt imperiti noli laborare. certae doctiſſimo cuiq̃ maxime, pbātur. Quid enim mirū ſi gemmam aſpnatur gallus eſopicus. Aut ſi qs dicat. Nullus hoſtis quātumlibet impotens humiliſq̃ negligendus aut cōtēnēdus eſt poſteaq̃ nec Scarabeum impune contempſit Aqla Aeſopica. Aut hoc pacto: tuis ipſius bnfactis nitere: non maiorum ſplendore. ne tibi vſu veniat quod Aeſopi cornicule. Dilatantur āt pfatione commēdationis. Commendamus tum authorē ipm. tū Apologorū genus. Jta vt fecit Aulus Gell' in explicanda Caſſite fabula Aeſopus ille e phrygia fabulator ⁊ cetera Nam locus in promptu eſt. Deiñ ſi deſcribendis animantium aut rerum formis ac naturis. quas inducis longius immoraris. Qñq̃dem hoc iam ipſum et cum voluptate accipitur ⁊ ad eruditionem liberalem ptinet veluti ſi Scarabei formam deinde quemadmodum e ſtercoribus naſcatur ⁊ quo pacto poſterioribus pedibus erectis ſtercora protrudat: atq̃ id genus alia deſcribas. Ad eundem modum: aqlam regnū in auium genus obtinere: Armigeram eē Jouis nō offendi fulmine. Nō cōniuere ad ardētiſſimos ſol' radios pniciſſimo volatu vltra nubes ferri. Deniq̃ q̄cunq̃ vel ad Scarabeorū hūilitatē exaggerādā vel aqle gnoſitatē attollēda ptineāt. Qua q̄dē in renō ptermittēdū. ſi qd animāti cuipiam fabulis poetarū eſt attributū. qd genus e lycaone natos lupos ex adoleſcente pdicem. Cygnū Apollini ſacrū eſſe: ⁊ ſub fatalē horam ſuauiſſime canere. Coruū eiuſdē fuiſſe nunciū: ⁊ ob ceſſationem ex albo nigrū factum. Aut ſi qd pditū eſt hiſtorijs inſigniter ab his factum veluti de Aquila q̄ virginem adamauit apud Plinium de Bucephalo Alexandri magni equo. Atq̃ item de ceteris. Nam rōem dūtaxat oſtendimus. Deinde cum ad ipſum apologum erit ventum: fuſius ac latius narrare licebit. Jd fiet citra tedium. ſi faceta quadam imitatione qd eſt in hoīm vita: ad fabule mores accōmodabimus. Praeterea ſi ad eādē rōem ſermones: ſnias. dictaq̃ effingemus. Exemplum aptiſſimū eſt apud Horatium in ſatyris. Ruſticus vrbanum murem mus. paupe fertur Accepiſſe cauo: veterem vetus hoſpes amicum Aſper ⁊ attētus q̄ſitis. vt tñ arctum Solueret hoſpitijs aīm. Quid multa. ⁊ cetera Nā in promptu locus eſt. Eſt item exemplū dilatati Apologi apud apuleū de coruo ⁊ vulpe. Rurſum apud Aulū Gel. de caſſita auicula. Ceterū quod epimodion vocant. id eſt apologi interpretatōem non admodum refert initio ponas an in fine: q̄q̄ ⁊ hinc incipere licebit: ⁊ in hanc deſinere: modo ſermonis accedat varietas

¶ De ſomnijs

Ffinguntur a nonnull' ſomnia quoq̃ q̄ fortaſſis adhibenda non ſunt. niſi in oſtentatōe. Qd genus Luciani ſomniū. Aut quoties pro veris viſis hortādi. deterrēdi ve grā narramus. Hmōi videtur Jllud diui Hieronymi de ſeſe flagris ceſo. q Ciceronianus eſſet. Et nos item pueri in hoc gñe luſimus

¶ De fictis narrationibus

IAm ficte narratões rer̄ geſtar̄ ſi ꝑſuadẽdi grã ꝑ veris adhibeã tur ꝙ maxime fieri põt ad vi ſilitudiem cõponãtur optet. ſunt ãt ex arte rhetorica note ꝑtes q̇bus ꝓbabilitas cõſtat Cui⁹ mõi eſt fabula de Mẽnio apud Ciceronem ⁊ fortaſſis de Vulteio apud Horatiũ Genus hoc video nõnullis nimiũ placuiſſe q̇ vulgi credulitate freti ſtultiſſima q̄dam miraculor̄ oſtenta ꝑ certiſſimis inuexerũt Chriſtianor̄ lrís Porro q̄ riſus cã fingũtur. quo longi⁹ abſint a vero. hoc magis demulcent animos modo ne ſint auicular̄ ſilia deliramẽtis et eruditis alluſionibus doctas etiam aures capere poſſint. Quo de genere ſũt Luciani vere narratões: ⁊ ad huius exemplũ effictus aſinus Apulei Preterea Icaromenippus. ⁊ reliqua Luciani pleraꝙ Item argumenta ferme omnia veteris comedie: q̄ non imagine veri. ſed alluſionib⁊ allegorijs delectãt Nam illud fictõis genus. qđ ad ſimulacr̄ rer̄ adũbratur. haud dubiũ eſt q̄n ad parabolam ꝑtineat Exemplum huius eſt apud Platonem de ſpecu in quo vincti q̄dam vmbris ꝑinde vt ipſis rebus delectantur

❡ De Allegorijs Theologicis.

AT quoties ad pietatem hortamur. aut dehortamur ꝑlimũ adiumẽti cõferũt exẽpla veteris ac noui teſtamẽti. i. Euãgeliorum q̄ ꝑ allegoriã varie tractantur ⁊ eadem: mõ ad mores hominum modo ad corpus eccl̃ie: mõ ad celeſtẽ illã cõionẽ Rurſum ad priſca naſcentis fidei tp̄a. ⁊ ad hec noſtra poſſunt accommodari Sz hiſce de rebus copioſius ⁊ exactius diſſeremus in libello quem inſtituimus de Theologicis allegorijs Atꝙ hec ferme omnia ad exemplorum genus referũtur In q̇bus ſumus paulo diutius immorati ꝙ ex hoc potiſſimum mũdo Copie ſupellex depromatur Sed ꝓuſꝙ ab his digrediamur. viſum eſt etiã nõnulla paucis admonere

❡ Ratio colligendi exempla.

IAm quẽadmodũ vnũq̇dlibet hor̄ varie poſſit accommodari ꝑ ſilitudinẽ. ꝑ ꝯtrariũ. ꝑ cõꝑatõem. ꝑ hyꝑbolen. ꝑ epithetõ. ꝑ imagiem ꝑ metaphorã. ꝑ allegoriã ſuꝑiori ꝯmẽtario demonſtratum eſt. Nunc qua rõe fieri poſſit: vt ampliſſimam hor̄ vim in promptu ac velut in numerato poſſimus habere indicabimus Conſiliũ q̇dem nõ ꝑiñ magnificũ. vt frugiferũ qđ vtinã iuuenes olim ipſi fuiſſemus ſecuti Video quãtum momenti litteris noſtris fuerit acceſſur̄ At tñ cãdidi ẽ ingenij non inuidere bone ſpei iuuenib⁊. qđ tibi vel negarit fortuna. vł non pararit negligẽtia Ergo q̇ deſtinauit ꝑ om̃e genus author̄ lectõe graſſari nam id oĩo ſemel in vita faciendum. ei q̇ velit inter eruditos hr̃i. ꝓus ſibi ꝙ ꝑlimos parabit locos Eos ſumet ꝑtim a gñibus. ac ꝑtibus vicior̄ ⁊ virtutũꝙ. ꝑtim ab hijs q̄ ſunt in rebus mortaliũ p̄cipua queque freq̄ntiſſime ſolẽt in ſuadendo incidere Eaꝙ conueniet iuxta rõem affinitatis et pugnantie digerere Nam ⁊ q̇ inter ſe cognata ſunt vltro admonent. q̇d conſeq̄tur Et ꝯtrarior̄ eadẽ eſt mẽoria. puta ſit exẽpli cã. primus locus pietas et impietas Huic ſubijciẽtur ſpẽs inter ſe ꝯgnate Prima ẽ pietas i deũ Scđa eſt i patriã Tertia in parẽtes. aut in liberos. aut etiã in eos quos opʒ parentũ loco colere velut p̄ceptores: ⁊ quor̄ bñficio fuati ſum⁹: iã his ꝯgnata ẽ ſuꝑſtitio. adijciẽda igr̃ Atꝙ hic apit ſeſe cãp⁹ latiſſim⁹ de ꝓdigioſis deorum cultibus ac varijs diuerſar̄ gẽtium cerimonijs Si, ꝓximus ſi videtur titulus fides Hanc in ſpẽs ſeces licebit De fide in amicos de fide ſeruor̄ in dominos: de fide in ho/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſtes totidemq̧ de pfidia Itē ſit titulus bñficentia Huic cū ſuas ſpēs ſubieceris
reſtat gratitudo non illa q̄dē huic ſubiecta: neq̧ rurſum cōtraria. ſʒ adherens
eq̧ ea veluti ꝯſequēs Sed ꝟtutum ac viciorꝝ ordine ſibi quiſq̧ ſuo fingat ar
bitrio: aut e Cicerone ſeu Ualerio Maxio: aut ex Ariſtotele aut ex diuo Tho
ema petat Deniq̧ ſi malit elementorꝝ ordiem ſequatur Neq̧ em̄ id magni re/
fert: q̄ꝗ̄ nolim illū oēs huꝰ gn̄is pticulas tā minutim cōciſas in ordies referre
verꝝ eas dūtaxat: q̄ videātur freq̄nter in dicendo vſu veire Id āt vl' ex locis cā
rum licebit cognoſcere. i. demōſtratorijs. ſuaſorijs. ꝛ iudicialibus Quod genus
ferme ſunt Tituli apud Ualerium Maximum: ꝛ nōnulli apud Plinium. Ce
terꝝ q̄ extra viciorꝝ ac ꝟtutum gn̄a ſumūtur: ptim ptinent ad exempla. ptiʒ ad
locos ꝯmunes. Prioris gn̄is ferme ſunt hmōi Inſignis longeuitas: viuida ſe/
nectus. ſenil' iuuēta iſignis felicitas. iſignis mēoria ſubita rerꝝ ꝯmutatio. ſubita
mors: mors ſpontanea. mors ꝑdigioſa. Partus prodigioſi. iſignis eloq̄ntia
Inſignis opulentia Ex humili gn̄e: clari vafrices ingenij. inſigne corporis robur
inſignis forma Egregiū igeniū in deformi corpe atq̧ id genus inn̄era alia Quo
rum ſingul' optebit ſubijcere q̄ cū his pugnāt. q̄q̧ cū his hn̄t affinitatē. vt inſig
ni eloq̄ntie opponitur inſignis infantia. finitima ſunt: vocalitas foelicitas ige/
ſticulando. hiſtrionica ꝛ ſi q̄ ſunt hmōi Poſterioris āt gn̄is ſunt iſtiuſmōi. Plu
rimū intereſt q̄bꝫ ſtudijs puer aſſueſcas Magni refert: quibuſcum viuas Su
um cuiq̧ pulcꝛꝝ. Facil' offenſa. recōſiliatio difficil'. Tutiſſimum eſt nulli crede
re Ama tanq̧ oſurus: oderis tanq̧ amaturus Bis dat qui cito dat Fortunā
ſi cuiq̧ mores parant. Et lente regū irae Et periculoſa ꝑncipum amicitia. Et
dulce inexptis bellum Et infida ſocietas regni Et optimum ſenecte viaticum
eruditio Sed q̄d ego hec recenſere pgo. cum ſint ſexenta milia Ergo ex his ea
ſunt deligenda: q̄ videbuntur ad dicendum maxime commoda Ad hunc gre
gē ptinēt. ꝛ illa ꝯpatia Celibatus ne foelicior an ꝯiugiū. vita priuata: an ſecus
Potior Monarchia. an Democratia Uita ſtudioſorum an idiotarum. Tu
aūt ex ſupioribus. ſiqua ſunt q̄ ꝟtuti aut vicio videbātur eē confinia ea licebit
ſuo titulo ſubijcere. vt illa Bis dat q̄ cito dat Et nihil charius conſtat q̄ꝫ quod
p̄cibus emitur: Et bn̄ficiū dando accepit. qui digno dedit Et nihil tam perit
q̄ꝫ q̄d cōfertur in igratū Et bn̄ficij grām pdidit: q̄ſq̄s exprobrauit. Hec atque
hmōi ad liberalitatis titulū referri pn̄t: verꝝ ne idigeſta rerꝝ turba pariat confu
ſionem. pfuerit titulos q̄ latius patent in aliquot ſecare ptes Liberalitatis ti/
tulū: vt exēpli cā loq̄mur ita licebit partiri. ſi ſubiecerʒ Bn̄ficiū prompte citoq̧
datū Bn̄ficiū aptū bn̄ficiū digno aut indigno collatū. Bn̄ficiū exprobratum
Bn̄ficiū mutuū Et ſi qua iudicabūtur magis idonea Nam nos indicādi grā
dūtaxat hec ponimus Ergo poſteaq̧ tibi titulos cōparaſis. q̄t erūt ſatis. eoſ/
q̧ in ordiem quē voles digeſſeris Dein̄ ſingul' ſuas ptes ſubieceris Rurſum p
tibus addideris locos cōes: ſiue ſn̄ias Iā q̄cq̄d vſq̧ obuiū erit: in vll' authori/
bus p̄cipue ſi ſit inſignꝰ mox ſuo loco annotabis: ſiue erit fabula. ſiue Apologꝰ
ſiue exemplum: ſiue caſus nouus ſiue ſn̄ia. ſiue lepide aut alioq̄ mire dictū. ſiue
metaphora: aut parabola Atq̧ ad eum modum pariter fiet. vt ꝛ altius inſide
ant aīo q̄ legeris ꝛ aſſueſcas vti lectōis opibus. ſunt em̄ qui plurima teneāt ve/
lut in mundo repoſita Cum in dicendo ſcribēdoq̧ mire ſint inopes ac nudi
Poſtremo vtcūq̧ poſtulat occaſio: ad manū erit dicendi ſupellex Certis velu
ti nidis ꝯſtitutis vn̄ q̄ voles petas Porro nulla diſciplīa tam ſemota eſt a rhe/
torica vn̄ nō facias locos tuos locupletiores Nā a mathematicis que remotiſ
ſime videtur: ſumūtur ſilitudies Qn̄ q̄dē cum ſphera vndiq̧ ſui ſimili. cunq̧ te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

tragono quocunq̄ cadat pariter quatuor angul' nixo: confertur ſapiens ſuis opibus foelix: nec aliunde pendens ꝛ quecunq̄ inciderit fortune: procella ſua v/ rute firmus et immobilis vt ne dicam interim q̄ Theologi myſteriorū enar ratione frequenter a mathematicis petunt. propter arcanam quandam rerū ac numerorum analogiam Nam a phyſicis non ſolum parabole verum etiā exempla quedam petuntur Parabola fuerit ſi dicas Quemadmodum fulmē ſummos montes freq̄ntiſſime ferit. ita ſumma poteſtas. grauiſſimis caſibus ē obnoxia Itē queādmodū fulmē es liq̄facit. intacta cera Ita pncipū aīm' i re/ belles ꝛ obſiſtentes ſeuire debet in ceteros vti clementia.

¶ Exempla fuerint Elephāti pudore in abdito coeūtes. ſi q̄s etiā in piugatis moleſtiā ac voluptatis diſſimulatōem deſideret Et delphini phoet' adultos diuti' comitātes: nec ſinētes puulos ſuos ingredi niſi grādior aliq̄s ſeu peda/ gogus adſit ꝛ cuſtos Si q̄s admoneat quāta cura ſeruari atq̄ inſtitui debeat a parētibus pria illa ꝛ lubrica puerorū etas Itaq̄ ſtudioſus ille velut apicula di ligens: p omnes authorū hortos volitabit floſcul' oib' aſſultabit. vndiq̄ ſucci nonnihil colligēs qd in ſuū deferat alueariū Et qm tāta ē in his rerū foecundi/ tas: vt oia decerpi nō poſſint: certe pcipua deliget. ꝛ ad opis ſui ſtructurā accō modabit Sunt āt que eadē nō ſolū ad diuerſos: verū ad cōtrarios vſus q̄drare poſſint: eoq̄ diuerſis ānotāda locis Qd genus ſi de inſanabili cupiditate hoīs auari agas. recte accōmodabis Charybdis fabulā. Rurſum ſi de inexplebili vētris ingluuie aut libidie mulieris inexhauſta. nimirū cōueniet eadem Itē apo/ logus Aeſopi de hirco ac vulpe ſimul in puteū deſcēdentib'. q̄drabit vl in proſpi ciētiā q̄ fit vt nō aggrediare negociū: niſi prius apd te ppēderis. qua rōne queas explicare: vl in fictū amicorū genus q̄ cum videātur amici cōmodis conſulere maxie tn̄ agunt ſuū negociū Preterea ex morte ſocratis nō ſolum ducitur exē/ plū: mortē nō eē formidoloſam viro bono. cū ille tā alacri vultu cicutam bibe rit: verū etiā i ptutē iuidie obnoxiā neq̄ ſatis tutam eē in turba malorū Rurſum inutile vel potius pnicioſum eē phie ſtudiū: niſi te ad mores cōes deflexeris Iā q̄ hoc ipm factū trahi pōt. ꝛ in laudē Socratis ꝛ in vituperium Laudādus enī q̄ nulla ſua culpa. ſed ſola inuidia dānatus tā fortiter mortē neglexerit. vitupe randus q̄ inutili phie ſtudio. neglectuq̄ morū cōium amicis acerbiſſimum lu ctum. vxori liberiſq̄ calamitatem: ſibi exitiū conſiliarit. Cum alij ſoleāt vtiles eē patrie: ſuis preſidio ſil' ꝛ ornamento Eoq̄ vere ſapientis eſſe relictis aliquā do tetricis ill' ſapiētie decretis vulgi ſtudijs ꝛ opinionibus accommodare ſeſe. temporiq̄ qd aiunt ſeruire Iam ſi ptes exēpli circūſpicias. quot locos licebit e licere Accuſatus p inuidiā ab Anyto ꝛ Melyto pditiſſimis ciuibus. locus ē ve ritas odium parit Item alter. inſignis ptus conciliat inuidiam. Rurſum ali' Apud iudices plerumq̄ plus valet nobilitatis rō: q̄ reſpectus honeſti Rur/ ſum alius Nihil ipudētius opulentia: ſi cum improbis moribus copuletur

Quid eñ abſurdius: q̄ oi facinore dedecoroſos Socratē in ius vocare: Rur ſum ali' loc' Nō q̄dlibet cuiuis decorū ē Eoq̄ ſocrates nō abijcit ſeſe ad iudicū pedes: neq̄ eñ cōueniebat. vt q̄ p oēm vitā. docuerit mortē nō eē formidādam niſi turpis eēt: eum nunc veluti ob mortis metum abiectū ſupplicē eē. Que ca dem cā cōmouit: vt neq̄ iudiciū declinaret. neq̄ in media cā exilium eligeret: neq̄ poſtremo cum liceret e carcere vellet effugere: ne ipſe a ſeipſo diſcrepare vi detur Atq̄ hec q̄dem vna ps eſt Deide cum moriturus tā ocioſe tanq̄ placi de diſputat: cum nō alio vultu cicutā bibit q̄ quo vinū ſolet. cum mox emori/ tur' locatur in phoedonē admonēs vt gallū pſoluat Aeſculapio, Locus eſt

Mortem etiam optabilē eē his: qui ſibi vitę integre actę cōſcij ſūt Rurſum alt
loc⁹ Cuiuſmōi fuerit hoīs vita. id in morte potiſſimum apparere Rurſuz Cō
ſtantis ſuiq; ꝑpetuo ſil'is exēplū ē Eteni cuiuſmodi fuerat in oī vita ſocrat; vul
tus. oratioq; tal' erat τ morituro Tertia pars eſt dum in carcere agit ſocrates. i
terim nuſq̄ Alcibiades Nuſq̄ agathon: nuſq̄ phedrus Sed crito phedon
ſimias: Atq; hic locus eſt In ꝑiculis demum apparere q̇ ſint ꝟe amici. Nam
vulgares illi ſibi tū cōſulūt: in officijs cōib⁹ adſunt Quarta pars eſt Cuz ami/
cis de aīe immortalitate multa diſputat. vxorem ac liberos cū pauca mādaſ/
ſet. dimittit: locus eſt philoſophū leuiter tāgi. oportere vulgarib⁹ affectib⁹ idq;
mire congruit cū doctrina chriſti. Quinta ꝑs ē Statim a morte Socratis. ꝟ/
ſus eſt in accuſatores populi furor Socrati deſiderato. aurea poſita ſtatua
Locus erit vulgus temere odiſſe τ amare Rurſum alius virtutem pn̄temodi
mus Sublatā es ocul' q̄rimus inuidi Rurſum, alius Fucatā gl'iam vna cū vi
ta perire ꝟtutis ſplēdorē. a morte maxie clareſcere Hinc arbitror liquere ī quot
vſus idem exēplū poſſit accōmodari Siliter τ in parabola fiet velut in nauiga
tione: quot ſil'ia duci poterunt? Ut optimum gubernatorē tempeſtas. ita op
timum iꝑatorem aduerſe res declarāt Item. vt nemo clauū cōmittit amiciſſi
mo: ſed nauigandi ꝑitiſſimo: ita nemo reip: gubernacula mandabit. ei cui ſtu
deat maxime. ſed quem maxime iudicant idoneū Rurſum quēadmodū vē/
tis nimiū ſecūdis nautę vela cōtrahūt. cū paro ꝓſꝑi. tū lati⁹ pādūt ſin⁹. ita cum
res vehemēter ſuccedūt. tēperādus eſt aīm⁹ ne inſoleſcat Cōtra cū inimica ē for
tuna. tum fortitudie ac ſpe ſecuture foelicitatis: dilatandus ac fulciendus Itē
quoties rectum curſum per tempeſtatem tenere non licet. tum obliquis flexib⁹
eo nihilo ſecius quo ꝑueire velimus contendere oportebit Item quoties arte τ
vincit tempeſtatis iꝑotentia. tum ancoram iaciunt naute. velis collectis Ita
veſanienti multitudini. nonnunq̄ cedendum eſt: donec oratione tractabil' eē
incipiat Item quemadmodum nauta non ſemper eodem modo tenet velum
verum nunc tollit in altum. nunc contrahit nunc in hoc latus nunc in illud trāſ
fert: vtcunq; ventorum ratio poſtulat. ita ſapiens non in omni loco: omnique
tempore et negocio: ſimili vite tenore debet vti. ſed vultum orationem. mores
preſentibus rebus accommodare Item ſicut in magnis tempeſtatibus peri/
tiſſimi naute vel ab imperito nonnunquam admoneri ſeſe patiuntur q̄ alijs a
lia ſoleant in his caſibus in mentem venire Ita bonus Rex in magnis reipu.
pericul' nullius conſilium audire grauabitur Item vt minimo periculo naui/
gatur. eo gubernatore qui maximis ſit iactatus periculis. ita tutiſſimus eſt ci
uitatis ſtatus. eo principe. qui grauiſſimis caſibus ſit exercitatus.
Item vt q̇ clauum regit. non ſatis arbitratur ſe ſuo fungi officio. niſi circunac/
tis oculis. quid cuiq; faciendum ſit admonuerit Ita principem non agit. niſi
qui magiſtratuum etiam inferiorum officia moderatur ac preſtat Item quē
admodum inſaniat nauta. ſi propter odium aliquorum quos naui vehit. na/
uim perire ſinat. qua ꝑdita nec ipſe poſſit eē incolumis. Ita ſane mentis non ē
qui ob factiones. patrię īcolumitatem non tueatur que niſi ſit īcolumis. nec ip
ſe incolumis eſſe poſſit Item vt non niſi ſęuiſſimis tempeſtatibus ſacram āco
rā nautę iacere ſolēt. ita non eſt. niſi in grauiſſimis ꝑicul'. ac rebus prope deſpe
ratis ad extrema remedia veniendum Sed ne ego ineptus q̇ iſta ꝓſeq̄r.
Cum iam videas aliquot ſimilitudim milia hinc ſumi poſſe. Nōnūq; eadem
quoq; collatōis ꝑs ad diuerſa trahitur. qd̄ genus ſit. ſi lunę crebras mutatōēs
vel ad fortunę vices accommodes: vl' ad humane vitae inſtabilitatem. vel ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſtultoꝝ in conſtãtiã Quin eadẽ quoqꝫ ſnia: varios in vſus deflectitur: vt facun
dus comes in via pro vehiculo eſt Jucũdioꝛ eſt vita: ſi nõ ſolus. cũ lepidis acfe
ſtiuis amicis cõſuetudiem habeas Ruͬſum. Sꝑ bonus aliq̃s liber arcũferẽ/
dus. cuius lectione tediũ diſcutias: Jtẽ ſi te letus aĩmus comitetur ⁊ bñ ſibi cõ
ſciũs nulla ꝑs vite ſentiet tediũ Hic optimus ẽ vite comes. ſi leta narret Sin/
turpiũ factoꝝ memoriã tibi refricet: tedeo enecat Eadẽ ẽ prouerdioꝝ ⁊ apoph
thegmatũ rõ: quoꝝ vſum oñdimus in ꝑncipio collectaneoꝝ ꝓuerbialiũ Peri/
de q̃dã erũt eadẽ diuerſis aſſcribẽda locis: aut annotãda certe Nã ſat erit ali/
quãdo trib; ſignificaſſe verbis aſſcriptis authoꝝ locis: vñ peti poſſint. ꝑſertim
ſi paucis exponi nequeãt Sed iã quo res exẽplo magis fiat ꝑſpicua Sit titul⁹
incõſtãtia. aut inequalitas expiamurqꝫ quot res ad hũc cõferri poſſint Pꝛimũ
e poetaꝝ fabulis petã Mercuriũ varias formas ſumere ſolitũ: vt ẽ vafer deus
nũc apõ ſuꝑos nũc apud inferos: nũc apud moꝛtales agẽtẽ: varijs etiã fũgẽtez
officijs Nũc Ganymedis agẽtẽ ꝑtes: nũc nũcia ꝑferẽtẽ nũc aĩas deducentẽ ad
Charõtẽ. nũc negociatoꝛib; ac patronis opam dãtẽ. nũc cithara vtẽtẽ. nunc ꝟ
ga Galero etiã bicoloꝛe Poſtremo varijs gaudẽtẽ cognoĩb; Ea ſunt apõ Ariſ
tophanẽ in Pluto. dr ẽm Stropheos. Empoleos Dolios Egemonios ena
gonios apõ Homeꝝ Diathoꝛos Argiphõtis Dr̃ et Cyllen⁹ ⁊ Eriunios Pe
tã ꝟtũnũ deũ cui iñ etiã nomẽ. q̃ ſubiñ ꝟtat formã Petã Pꝛoteũ oĩa ꝟtẽtẽ ſeſe
in miracula reꝝ Petã Empulſam ex Ariſtophanis ranis. i. demonis gen⁹ idẽ
tidẽ alia atqꝫ alia ſpẽ ſeſe offerẽtis Jtẽ moꝛphea quoſcũqꝫ velit vult⁹ induere ſo
litũ Jtẽ Circẽ veneficijs ac magica virga hoĩes ĩ varias feraꝝ formas ꝟtẽtem
Nã improbi ſecũ nõ cõſtant Sed diuerſis agitãꝛ affectib; Petã cęrum volu/
bilẽ deũ: nũq̃ꝫ ſibi ſĩlem. ⁊ huic ſĩlem ſi videbiꝛ Rhãnuſiã. Petã Jouẽ: nũc aq̃
lam: nũc cygnũ: nũc tauꝝ nũc aureũ hymbꝛẽ factũ Preterea Chimaerã capite
leonis ventre ꝟgineo. cauda dꝛaconis Ac variũ illud poꝛtẽtũ qõ fingit Hoꝛa
tius in ipã ſtatim frõte artis poetice Adducã et Janũ bifrõtẽ et trifoꝛmẽ Gery
onẽ ⁊ Bacchũ cui poete tribuũt euethaan hoc ẽ moꝝ leuitatẽ ac felicitarẽ ac ta
lẽ in Ranis fingit Ariſtophanes Et ſi q̃ ſunt alia apõ illos que ꝓdigioſe varie
tatis imaginem habent

¶ Adducã et vlyſſez: quãlibet ꝓ tꝑe ꝑſonã gerẽtẽ. vñ ⁊ polytrophõ ſtati ĩ ope
ris initio vocat Homer⁹ Deiñ a phyſicis petã lune ſĩlitudiem nũq̃ꝫ eodẽ vul/
tu nobis redeũtis: nũc ſemiplene. nũc plenę. nũc emoꝛiẽtis nũc renaſcẽtis. nunc
pallẽtis. nũc rubẽtis. nũc albicãtis. nũc ãñcedẽtis ſolẽ. nũc a tergo ſeq̃ntis Pe/
tã ſĩlitudiem celi verni ãt autũnalis: nũc nubili nũc ſereni. nũc trãq̃lli: nũc vẽtis
commoti Petã collatõem maris aſſidue vicib; ęſtuarijs decurrẽtis ac recurrẽ/
tis ꝓ̃cipue Euripi mira celeritate ſepties die ac nocte recipꝛocãtis. Addã poly
pũ. Cui⁹ mutabilitas ẽt ꝓuerbio locũ fecit Addã chameleõtẽ coloꝛẽ ſubiñ mu
tãtẽ Jtẽ pantherẽ ac ꝑdũ. ꝟſi coloꝛib; maculis variegatũ. aut ſi qõ eſt aliõ aĩal
hmõi Adiũgã pueritię in hoꝛas mutatũ ingeniũ Adijciã mulieris peculiarem
incõſtãtiã. vulg⁹ leui momẽto mobile Preterea argẽti viui mirã mobilitatem
Arũdiem ad oẽm aurã facile mobilẽ. folioꝝ arẽtiũ. plumę. ramẽteqꝫ leuitatez
Cęre flexibilẽ ac mollẽ naturã ſõnioꝝ incõſtãtiã Rote volubilitatẽ Adducam
laminã q̃ ſummis turriũ aut tẽploꝝ faſtigijs ſolet impoñi quo vẽtũ circũactu
ſuo indicet Adducã bilibꝛẽ facili momẽto huc atqꝫ huc ꝟgentẽ Adducã opus
ꝟmiculatũ ꝟſicoloꝛib; teſſeꝛ. mirã varietatẽ oſtẽtãs Quedã etiã ingenio fingũ
tur. veluti ſi q̃s compet incõſtãtis hoĩs aĩm. nũc hoc nũc illud cogitantis ſpecu
lo rotundo in foꝛo freq̃ntiſſimo ſuſpenſo. quod huc ⁊ illuc diſcurſante turba. fi/

guris innumeris varietur Aut vitro quod quemcũqꝫ colorẽ ſubieceris eũ imi
tari videtur Aut pẽſili chalybi qꝺ hinc atqꝫ hinc admotis magnetibꝰ quorum
alter alliciat ad ſeſe alter depellat. leui momẽto nũc huc nunc illuc rapiatur. nec
vnq̃ conqẽſcat Aut ſperã ĩ plano volubilẽ Jã ex hiſtorijs mutuo ſumã Gre/
coꝝ genuinã leuitatẽ quã deſcribit Juuenalis lubricã Allobrogũ fidem Poe/
nos ſiti moꝝ ĩconſtantia Scythas indies mutatis paſcuis: nullam certã ĩcolẽ
tes ſedẽ Uirgã Moyſi ſubide in aliam atqꝫ aliã verſam ſpeciem Ariſtippum
q̃uis agentẽ ꝑſonã vt quem oĩs: vt ĩqt Flaccus. decuit color. nũc cynico vtẽtez
pallio: nũc regia purpura Jtẽ hemileucon illũ de quo memit Lucianus Cati
linã vario ĩgenio ex Saluſtio Hannibalem ex Tito Liuio Ualerio Maxio
q̃bus alius fuit vitę tenor ĩ adoleſcẽtia atqꝫ ĩ ſenectute Rurſum ex tertia Ho/
ratij Satyra Tigelliũ Nil ęquale hoĩ fuit illi Sepe velut q̃ currebat fugiẽs ho
ſtem ꝑſepe velut q̃ Junonis ſacra ferret Et cetera E comoedijs exemplũ ſũe
tur muliebris ĩconſtantie ſoſtrata ĩ Adelphis An mi homo ſanus ne es an
hoc ꝓferendũ tibi videtur eẽ v̈ſpiã Ac paulo poſt Ah minime gentium nõ fa/
ciam. ꝓferam Amãtium ĩconſtãtiã: exp̃met phedria. e rure repente rediẽs Pu
erilem ĩconſtantiã Antipho ex phormione Sed hoc perſeq̃ ꝓlongum ẽ E tra
goedijs mutuabor phedrã variaris: ſecũ ſentẽtijs nũc volentẽ: nunc nolentem
Medeã item añ filioꝝ cedẽ. diuerſis agitatã affectibus Ab Ouidio Biblidẽ
Narciſſuz a Marone didonẽ Jã Aenea parãte diſceſſum. atqꝫ hoĩ genus in
nũerabiles ꝑſonas paſſim exhibent poete Ex apologis allegabo ruſticum il/
lũ. q̃ Satyro admirãte eodẽ ex ore. mõ calidũ mõ frigidũ efflabat Et ſi q̃ ſũt
alij Nã in pñtia rõem. dũtaxat oñdimꝰ e prouerbijs mutuabor Tuppaus ſeã
artemin Jtem

Et Et Aliaqꝫ conſimilia: nam

ipſi ĩ ꝓuerbijs locos adiũximus: vñ iſta peti poſſint Et ſaxum qꝺ ſubinde vol
uitur non obducitur muſco Et arbor q̃ ſubide trãſplantatur nõ grãdeſcit Rur
ſum ex apophthegmatis: addã illud dcm̃ in Ciceronẽ duabꝰ ſedere ſellis Et ĩ
eũdẽ a Saluſtio ſcp̃tũ Aliud ſtãs. aliud ſedẽs loqtur. ex Homero alluſpros al
lon Sic eñ vocat hoiem ĩcertaꝝ ꝑtium q̃qꝫ nũc cuz his ſentit nunc cum illis
Ex Ouidio ni fallor Et tm̃ conſtãs ĩ leuitate ſua Ex horatio Leuior cortice
Et mutat quadrata rotũdis Et Romę Tyburamo vẽtoſus Tybure Ro/
mã Ex Plauto Tipula leuior E Terẽtij phormione. volo nolo. nolo volo qꝺ
dcm̃ eſt: non dcm̃ eſt τc̃ Ex euripede

Jam apꝑet opinor quanta huius quoqꝫ generis ſupellex ex
tot ſcriptoribus colligi poſſit Eadem eſt ſniaꝝ rõ quas non tantum ab aucto
ribus ſumere: verum ẽt ꝓ re nouas ꝑere licet Quibus omĩbus ſit otidẽ oppõſita
contraria: deinde ſubiũxeris vtrinqꝫ finitima. nimiꝝ q̃ immẽſus oroĩs penꝰ
futurus ſit vides At cũ tam varius ſit vſus id qꝺ diligẽtius oñdemus ĩ opere
de rõe cõſcribẽdaꝝ epl̃aꝝ: nihil erit. qꝺ non ãliquo pacto poſſis ad locupletan/
dam oroem accommodare. qñq̃dem contra quoqꝫ adhibentur vel ꝑ ironiam
vel ꝑ diſſimile: vel ꝑ comparationem: ꝑ ironiã. vt ſi q̃s homiem nunq̃ ſui ſimi/
lem. ſocratẽ appellet: qui in omni vita ſemper eodem viſus eſt vultu Per diſſi
mile. vt ſi dicas C. Julium Ceſarem nullius vnq̃ facti poenituit Hic nihil
vnq̃ decreuit: quod non mox reſciderit Per comparationem Si dicas Quã
Cato ille: quem Cicero prefractum vocat a ſententia non potuit adduci. tam
hic non poteſt in eadem retineri ſententia Porro finitima que ſũt facili deflex
u. ad vicina trahuntur Quot genus Perſianũ illud. Tecũ hita Nam et ſi ꝑ/

ꝑe quadrat in eũ q̃ maiora molitur. ꝙ pro ſorte ſua Tñ q̃a non eẽ ſua ſorte cõ/
tẽtũ. cũ iconſtãtiã cognatõem hꝫ Huc torq̃ri poterit. ꝓſertiꝫ cũ Seneca ſcribat
Primũ argumẽtũ compoſite mẽtis exiſtimo poſſe conſiſtere ⁊ ſecũ morari q̃n
eadẽ ſit ⁊ i laudẽ torq̃ri pñt vt ſi oim horaꝝ hoiem ꝟſatiliqꝫ ac dextro igenio lau
des Ex inconſtãtie penario ſumes Polypũ ad ſpẽm ſubiecti ſoli mutãtẽ colorẽ
ſumes Euripũ ac negab mare hoc eẽ tã ꝟſatile. ꝙ hui⁹ ſit ingeniũ. ſumes flam
mã ſtare neſciã ſumes coelũ ſubĩn alia facie ſumes arundiem vtcũqꝫ flauerint
aure flectentẽ ſeſe. dices ſapiẽtis eẽ ꝑ re nata. ꝑ tpe. ꝑ loco mutare ſniam ac vitę
ratõem Stupida ſaxa. ac brutã tellurẽ vnã nõ moueri Ceteꝝ ex aimantib⁹ vt
q̃dqꝫ ꝑſtãtiſſimũ ẽ ita maxie mobile eẽ In vniuerſa natura quo q̃cqꝫ ꝑclari⁹ ẽ
hoc a q̃ete longi⁹ abeẽ Infima ẽ que ñ mouet terra At mobil' aq: mobilior aer
ignis hoc quoqꝫ mobilior Celũ ꝙ maxie mobile. ꝓinde mẽtẽ hois aurũ atqꝫ ig
nem ab antiq̃s vocari Cõtra ſtultos. tardos. ſtupidos. lapides plũbũ. in quas
res maxie cadit ꝯſtãtie vocabulũ Per hmõi locos pleraqꝫ e ꝯſtãtie ſupellectile
ad vitupandũ traxeris ⁊ ex icõſtãtie ad laudẽ detorſeris Veꝝ de his vt mõ di
ctũ eſt alias tẽpeſti⁹ Nũc reliq̃s dilatãdi ſmois rões ꝓſequamur

¶ De ꝑtium rhetoricaꝝ multiplicatõe

CRescet oro nũero ꝑtium orois vt eni q̃ breuiſſimus eſſe ſtudet
ꝙ pot pauciſſimis vtitur ꝑtibus. ita q̃ dilatare cupiet etiam legi
timis ill' ⁊ arte ꝑſcptis partibus aliquid acceſſionis curabit adiũ
gere Nam cum in ſumma tria ſint oratoris officia docere. delec
tare. flectere. cui placet breuitatis: iĵs vno contentus. tm̃ docebit
cui copia. ſimul omibus idqꝫ in oibus oratõis ꝑtib⁹ nõ ſolũ i ꝑo
ratõe aut exordio Rurſum q̃ ſtudet breuitati. poterit narratõe aut hac quoqꝫ
ꝑtermiſſa. ſic cauſe ratio patietur eſſe contentus ſola probatione Atqꝫ hec etiã
vt omitti tota non poteſt ita poteſt coarctari cohiberiqꝫ contra qui copiam af/
fectabit: nõ modo ſex illi' vtetur Exordio. narratione: diuiſione. confirmatione
confutatione. ꝑoratione Sed ⁊ ſuo loco latius explicabit exordiorum locos ⁊
in tota oratione. quoties cauſa prebebit opportunitatem. exordiola quedam
admiſcebit: quibus fauorem. attentõem: docilitatem retineat. ac renouet. aut
tedium diſcutiat: aut que dicturus ſit premolliat Incidunt autem huiuſmodi
ꝑſepe Docilitatẽ potiſſimum renouamus commodis tranſitionibus quarum
formulas aliquot: ſuperiore commentario propoſuimus Q̃d genus fuerit au
diſtis largitione. corruptela: ſanguine. ſtupro ac foediſſimis artibus paratum
honorẽ Nunc oſtendam illud quod turpiter eſt adeptus turpius adminiſtraſ/
ſe Attentio renouatur hiſce ferme modis Magna ſunt hec. ſed leuia ꝑ his quę
nunc dicturus ſum Et nũc ad ipſum rei caput accedo. proinde q̃ſo vt hec ais ꝙ
maxie attẽtis audiatis Et ſed his lõguis fortaſſis ſum immoratus Cetera
paucis ac dilucide expediam Si mihi ſicut añ hac feciſtis aures atqꝫ aios ꝑbe
re velitis Et altius paulo repetã. ſed ita ꝟba ſum factur⁹ vt neqꝫ ſine fructu ne
ꝙ ſine voluptate ſitis audituri Atq; id gen⁹ aliĵs modis (Nam bis mille pro
rei natura fingi pñt) Tediũ diſcutitur aut excluditur hoc pacto Rogo diligen
ter auſcultetis Prima fortaſſe fronte minutum videtur q̃d tracto. veruꝫ ſi pau
liſper attendetis itelligetis nimirum ſub hac ſpecie maxima reipublice pericu/
la occultari Et queſo patiamini me pauliſper. mox aperiaꝫ. quorſum hec ſpec/
tent Et nunc rem ante hac inauditam audietis Et rem accipietis oim maxi
me ridiculã Porro fauor iĵſdẽ rõibus renouatur q̃bus paratur Inſuꝑ ⁊ argu/
mentamur aliquoties i exordio Si q̃d erit amoliendũ. q̃d alio qui ſit offutu/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

rum reliqua diſſerēti Uerꝝ id nō niſi cōſilio ex rei circūſtātijs ſumpto Narratio preterqꝫ ꝙ aliqñ fuſius explicatur ⁊ omībus argumētis atqꝫ affectibꝫ expletur etiã creſcit epidiegeſa ea ē vt oñdit Fabius repetita narratio quoties res pau/cis ac ſimpliciter expoſita: denuo fuſius et ornatiꝰ eadē enarratur. id qḋ fit vl' in uidie vel miſeratōis cauſa Preterea creſcit itē egreſſione ſubiecta qḋ ita demuȝ ꝑmittit Fabiꝰ Sit excurſus ille ſic adhereat vt quaſi narratōis finis veluti ſi atrox fuerit circa finē narratio Proſequamur eã veluti ſpiritui protinꝰ erūpēte indignatōe atqꝫ id ꝗdē in cauſis ſerijs ac periculoſis Ceteꝝ in re ad oſtētatōeȝ parata nihil vetat quo minꝰ expoſitare in locū aliquē qꝫ maxīe plauſibileȝ et amoenū expatiētis Quo ſimul ⁊ narrationis tediū abſtergas ⁊ voluptate ſmonis ad futurã ꝓbatōem reddas alacriores Hi loci cuiuſmodi ſunt ſuperius eſt demrātū Propō dilatabitur ꝑmū ſi ꝓ ſimplici: duplici. aut multiplici vtemur etiã ſi vna ſit ſatis ꝓpterea ꝙ alios alia mouēt. vt ſi feciſſet. ꝑmio magis qꝫ ſupplicio dignus erat Aut res hec nec ē honeſta: nec expedit. nec ſine ſummo periculo fieri pt ꝙ ſi maxīe ſit honeſta. maxīe expediat. maxīe ſit tuta. tñ fieri nō pt vt cōſequamur Deiñ ſi nō nudã oīo ſed argumētis obiter interiectis et affecti/bus accenſam ꝓferremꝰ Qualis eſt illa Cicerōis ꝓ Milone Hec ſicut expoſui ita geſta ſunt iudices inſidiator ſupatꝰ vi victa vis. vel potius oppreſſa virtute audacia eſt Diñ miſcet affectꝰ Nihil dico ꝗd reſp. cōſecuta ſit Nihil ꝗd vos nihil quid oēs boni: nihil ſane id ꝓſit Miloni. ꝗ hoc fato natꝰ ē: vt ne ſe ꝗdē ſeruare potuerit. ꝗn vna rēp. voſqꝫ ſeruaret Deiñ argumēta ꝯgerit Si id iure nō poſſet nihil habeo qḋ defendam Sin hoc ⁊ ratio doctis ⁊ neceſſitas barbaris Et mos gētibꝫ. feris natura ipa ꝑſcripſit vt oēm ſꝑ vim. ꝗcūqꝫ ope poſſint a corꝑe a capite: de vita ſua ꝓpulſarēt: Nō poteſtis hoc faciꝰ iprobū iudicare. ꝗn ſiml' iudicetis oībꝫ ꝗ in latrones inciderit. aut illoꝝ telis. aut veſtris ſentētijs eſſe pereūdū Mox redit ad affectus Quot ſi ita putas ⁊ certe optabilius Miloni fuit iugulū dare Publio Clodio: non ſemel ab illo neqꝫ tum ꝑmū petitū qꝫ iugulari a vobis: qr ſe illi iugulãdū nō tradidiſſet atqꝫ item inſeqntibꝫ cōtrouerſiam cōſtituēs nã locus eſt notꝰ. repetit ſummã argumētoꝝ ꝗbꝫ vſus fuerat ī exordio id tametſi magis licuit Ciceroni. ꝓpterea ꝙ in exordio q̄ſtionis aliquot tractauerat: tñ idē ⁊ alibi ꝯtinget ꝟbis ꝯmode interiectis: maxīe in enūeratōe aut expōe: q̄ eſt altera diuiſionis ꝑs: de qua ſupra nōnihil attigimꝰ cuȝ de ꝓpōibus ageremus Qḋ genus fuerit Si diſſuaſurꝰ Ciceroni ne vitã ab Antonio accipiat: exuſtis philippicas Sic ꝓponas Primū illud vide mi Ciceronum te dignū ſit vt immortalē ingenij tui famã tot paratam ſudoribꝫ q̄qꝫ tuos omeis illuſtraſti ob tãtulū cui qḋ tã grãdi ſupeſſe pōt exuſto pulcherrimo oīm monumēto repente aboleas. Deinde nū forti viro. quicqꝫ ſꝑ oīa poſt habuerit liber/tati ferēdū ſit. vt vitã reꝝ oīm optimã, ⁊ in qua ſunt omnia debeat ei portento cui quouis etiam nomīe obnoxius eſſe nemo liber velit Poſtremo videat ne paꝝ prudentis ſit in re tanta fidem hr̄e hoſti ꝑfidiſſimo ꝗ nec amicis vnqꝫ fidē ſeruauit. neqꝫ ꝑſpicere qḋ vel ceco appareat. nihil aliud agere ꝟſutiſſimū carnificem Antoniū: niſi vt totū extigat Ciceronē Nã ſimpliciter ꝓpōi poterat hoc mō Primū nō eſt tãti vita Deīde miſeꝝ debere vitã inimico. Poſtremo decipe cupit Antonius nō ſuare Quot ſi qua ꝓpō durior videbitur. eã oportebit velut exordiolo ꝑmollire vt ſi ꝓpoſueris laudare Platonis dogma de vxoribus cōibus: vt hoc exēplicã ſumatur dices nō te fugere. te rē oīm ſnīa abſurdiſſimã polliceri: veꝝ illḋ orabis. vt tãtiſꝑ iudiciū ſuū differāt donec argumētoꝝ ſūmã audierint. nihil diffidere ſe ꝗn penitus expoſitare ſint in diuerſam ſniam pedi

bus ituri. Tm̄ illud cogitent hoc q̄cq̄d ē nō eſſe temere dictū a tāto philoſopho
q̄ cꝫ ceteris i rebus ob excellētiā ingenij diuini cognomē promeruerit Vex qꝺ
in formis hoīm id eſt i rex iudicio vſu veire. Quaſdā ſi ꝑcul ⁊ oſcitāter aſpicias
nihil venuſti⁹. fuco videlicet ocul' iponēte ſin ꝓpius ac fixius ꝯtēpleris Jam qꝺ
paulo añ mire blādiebatur ocul' maiorē i modū icipit diſplicere Silenis niſi ex
plices: q̄d magis ridiculū: Si explices q̄d augusti⁹ A deo ꝟitas latet i ab dito
nec optet i dijudicādis reb' ppl'm authorē ſeq̄ Cui ſꝑ peſſima ꝓ optis proba/
ri ꝯſueuerit Ergo ſe poſita pauli ſꝑ recepta illa ⁊ aīs penitꝫ i fixa opīone. rē ipā
iudicio ꝑpēdāt nec ꝑus i hanc āt hāc ꝑtē flectāt aim. cꝫ totū argumētoꝝ orbeꝫ
acceperit Quedā ei fore q̄ ꝑ ſe ſtulta videri poſſint Vex ſi q̄s iter ſeſe coiuncta
ꝑceperit: is demū veri cōcentū ⁊ harmoniā ſenſurus ē Hmōi p̄fatiūcula: ꝓ cāꝫ
natura cōmode afflicta nōnūcꝫ expedit auditoris aim. ad ſecuturā argumen
tatōem p̄parare iā ꝟo ꝓbatōes p̄ter eas locupletādi rōes q̄s ſupi⁹ oñdimus.

Creſcūt ēt labefactōe ſeu p̄paratōe ⁊ aſſeueratōe Labefactam⁹ aut ſeu p̄para
mus duob' mōis: ꝓpōib' Nunc āt voco ꝓpōes nō que ſummam cauſe cōplec
tantur: ſed veluti ſingulariū ꝑtiū collectiones ſeu ꝯcluſiones: quas oratoribus
mos eſt initio argumētationū ꝓponere. ⁊ eaſdē i fine vehemētius aut ꝑ epilo/
gū repetere De hoc gñe dcm̄ eſt ſupiorib' titulis Preterea cū ita ꝓponim⁹. vt
ipa orōis figura fidē abrogem⁹ aut ꝯciliem⁹ cuiuſmōi eſt illꝺ Ciceroīs ꝓ Mi
lone Sed añcꝫ ad eā rōem veniā. q̄ eſt ꝓpa noſtre q̄ſtionis videtur ea eē refu/
tāda q̄ i ſenatu ſepe ab inimicis ⁊ iprobis iactata ſunt ⁊ i concione ēt paulo añ
ab accuſatorib': cum inimicos ⁊ iprobos noiat iā hoc ipo nō paꝝ fidei abroga
uit aduerſarioꝝ ꝓpōi Deide ꝓpōem ipſam ꝑ ironiā eleuat negāt itueri lucem
fas ei q̄ a ſe hoiem occiſum fateatur: nā atrocitas illa ꝟboꝝ Negant itueri lucē
fas pro eo quod erat puniēdus ē Cū irriſione ꝓnūciāda eſt Adiūgūtur hmōi
p̄paratōes ſigulis ēt collectionū ꝑtib' Quīq̄dē eodem i loco Tull' exempl' refu
taturus· qꝺ erat ꝓpoſitum ita p̄parauit In qua tandem vrbe hoīes ſtultiſſi/
mi hoc diſputant Deide adiungit exemplum M. Horatij cum ſororem occi
diſſet abſoluti His non abſimiles ſunt aſſeueratōes. q̄ cum argumēta nō ſint
tamen ſepenumero pondus hn̄t argumēti Si ꝓbatōib' admiſceantur. vt q̄s
tam cecus q̄ hoc non videat Quis tam ipudens, vt neget: Et illud ſtultius eſt
q̄ꝫ vt refelli debeat: Quis em̄ nō intelligit. ⁊c. Et ꝑfrica faciem: ⁊ aude negare
Hec cum ita ſint: q̄ tandem ipudentia eſt: ⁊c. Locupletantur ⁊ ſigule collcōnes
epilogis ꝑticularibus q̄ ſummam rōnum paucis comp̄henſam: auditori de/
nuo ſub oculos reuocant: vt maiore cum fide cōcluſio ſuccedat. Qua quidem
in re. frequēs eſt. M. Tull' propterea ꝙ latius explicet: argumentationis aciē
Hui⁹ gñis exēplum erit illud ex oratōe pro Pōpeio Quare videte num dubi
tādum vob' ſit oi ſtudio ab id bellum icumbere: i quo glīa nois vri. ſalus ſocio
rum: vectigalia maxima: fortune plīmorum ciuium Cum repu. defenduntur:
Denicꝫ creſcant ⁊ excurſioib' ꝑ amplificatōeꝫ vt ſigulis probatiōibus ſuos af
fectus adijciamus ad qꝺ prope deſtiata eſt concluſio Quam ſi copioſam eſſe
volemus. gemiam efficiemus. vt ſimul ⁊ ꝑ epilogum precipua argumenta re/
cenſeantur: et affectuuꝫ omne genus ꝑ omnes locos tractetur Eos ex Ariſto/
tele et Quitiliano petere licebit Qui ⁊ poete i hoc gñe miri ſunt: iter affect⁹ aut
ponēda delectatio q̄cꝫ hec non i ꝑorōe tm̄ verum i tota orōe: cū res feret debꝫ
admiſceri Porro q̄d cuicꝫ iucundum ſit Ariſtoteles i affectuū locis diligenter
proſeq̄tur ⁊ de facetijs. M. Tull'. Quitilian⁹ de riſu ſcpſere traditis iocandi
ratōibus Sunt item ⁊ figure, que ad orōis iucunditatem pertinent, quas non

magni negocij ē ex artis p̄ceptis petere Et a nob niſi multis v̄bis referti nō poterāt Delectāt ⁊ alluſiones. ſʒ agnoſcētē dūtaxat Itaqꝫ i loco ſunt adhibende

Epilogus.

ERgo cui placebit Laconica illa breuiloq̄ntia. prim Atticoꝝ exēplo ꝑfatōibus ⁊ affectibꝫ abſtieat Rem ſimplr ac ſummatim expōat Argumētis nō oībꝫ vtatur ſʒ p̄cipuis dūtaxat eaqꝫ nō explicatim. ſʒ ꝯfertim adhibeat. vt in ſīglis ꝑpe v̄bis ſit argumētatō Si q̄s explicare velit. ſi docuiſſe ꝯtētus. ab āplificatōibꝫ: ab aſſeueratōibꝫ: a ſilibꝫ. exemplʼ ſn̄ijs: epiphonematis. fabulʼ. apologis: alluſionibꝫ. facetijs tēperet: niſi q̄d hoꝝ ita erit neceſſariū vt citra flagitiū omitti nō q̄at Itē ab oībꝫ figuris. q̄ vʼ amplā: vʼ illuſtrē. vʼ acrē vʼ ornatā. vʼ iucūdā reddūt orōem. abſtieat Rē eādē ne alijs atqꝫ alijs fiīnis tractet ⁊ ita ſīglā v̄bis ſīcātibꝫ explicet. vt mlto plꝰ itelligat̄. q̄ȝ audiat̄ et aliō ex alio colligi poſſit Cōtra, q̄ copiā ſeq̄tur ſīglā dilatare ſtudebit his fermē q̄s dixi rationibus

Quid vtrobiqꝫ vitādum

AT caueat vterqꝫ qō fere fit affectatōe ifinitima vitia delabatur. Breuitatis amator. videat ne tm̄ hoc agat vt pauca dicat. ſed vt optia q̄ȝ ꝑt pauciſſimis Et cui placet Homericū illō   eidem placeat. ⁊ hoc qō ꝑtinꝰ ſeq̄tur   Et cui ꝑbatur   non ꝑmittat. ⁊ hoc qō ſtatim ſubijcitur   Nā nihil eq̄ ꝯuenit breuiloq̄ntie q̄ȝ v̄boꝝ ꝓpetas ⁊ elegātia. Cui ſi acceſſerit ſimplicitas: facile vitabit̄ obſcuritas vitiū qō plerumqꝫ breuitatis ſtudiū comitari ꝯſueuit At hic rurſum vidēdū ne frigeſcat orō. dum nullʼ affectibꝫ iflammatur Proinde res ita ponetur an̄ oclʼos: vt ꝑ ſe nōnullos aculeos tacite ifigat aīs. tū oia Attico lepore ꝯdiēda erūt Illō ipmis cauēdū: ne breuitatis ſtudio neceſſaria dein̄ p̄termittamꝰ Cōtra q̄ copiā peꝶ. delectū itē adhibeat opꝫ ⁊ v̄boꝝ ⁊ reꝝ ⁊ figurarūꝫ. ne rōes ſint futiles exēpla paꝝ idonea. Snīæ frigide. excurſus eq̄ lōgiores. partiqꝫ tēpeſtiui. ne figura durius affectata Quapꝓpter ordis ac diſpōis ſummā opꝫ hr̄e rōem. ne reꝝ idigeſtaꝝ turba. totꝰ ſīmo ꝯturbatꝰ ſit ⁊ ꝯfuſaneꝰ Et vbiqꝫ tediūꝫ varietate. iucūditate. riſuqꝫ leuandum Varietas potiſſimū petit̄. a figuris. et ab eiſdē iucūditas Riſus ab his p̄ceptis q̄ tradidit Cice. Sūt āt ⁊ peculiares ꝑtium varietates nō negligēde. ꝓinde expediet plimas exordioꝝ formulas in p̄mptu hr̄e Sūt ⁊ narratōis ꝯplʼes mōi. ſunt argumētationum diuerſe forme neqꝫ ſimplʼx affectuū natura Sed hec a rhetoꝝ p̄ceptis petāt̄ opꝫ Admonēdum hoc quoqꝫ ne q̄uis in loco parē Copiā affectemus Sūt em̄ q̄dā ſterilia. verū relictis ijs q̄ natura Copiā nō admittūt. ꝑtes maxie foecūdas. ac tractabiles deligamus Niſi forte ꝑiclitādi aut oſtādi ingenij cā libeat aliq̄n ex muſca qō aiūt Elephātū facere Queādmodū Fauorinꝰ febrꝫ Syneſius caluitiū nos ſtultitiā Encomio ⁊ Ancorā Aldinā laudauimꝰ in ꝓuerbijs Sed in exercendo detur venia ſi luxuriet ⁊ adoleſcēs Ceterum vbi nō ludit̄. ſed res ſeria cū ꝑiculo agit̄: ibi rhetor nō ſtultꝰ adhibito ꝯſilio copię modū ex vtilitate cāe metiet̄.

Finis.

Eraſmus Roterodamus Petro Viterio Liberalium diſciplinarum ꝓfeſſori eximio. S. D.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

De ratione ſtudij

NAe tu rem iſtam mi Petre ſuauiſſime ⁊ perſpicis acute ⁊ grauiter ve
reqꝫ iudicas: plurimū referre: qua ratione quoqꝫ ordine quid inſtitu
as: idqꝫ maximū habere momentū: cū ceteris in rebus omnibꝰ tum
vero p̄cipue in bonarū ſtudijs litterarū An nō videmꝰ ingētia pondera: ſi artē
adhibeas minimo tolli negocio: que nullis alioq̇ viribꝰ moueri poterāt Quē/
admodū et in bello non perinde refert quantis copijs quantiſqꝫ viribus hoſtē
adoriaris: vt q̃ꝫ probe inſtructo exercitu: quo conſilio quoqꝫ ordine pugnam
capeſſas. Ac multo celerius quo tendunt: perueniunt ij qui ſemitas compē
diarias norunt q̃ꝫ qui amnē (vt ait Plautus) ducem ſequuntur ⁊ vel cōtempto
Pythagora ingrediūtur: vel varijs etiam errorū ambagibus
circūaguntur. Proinde rogas vt tibi ſtudiorū ordinē ac viā formāqꝫ preſcribā
quam tu veluti Theſei filū ſecutus ⁊ in authorum Labyrinthis citra erroreȝ
verſari queas: ⁊ ad eruditionis ſūmā celerius emergere: vel aliorū magis ſtu/
dijs conſulere quos bonis litteris inſtituis. quandoquidē ipſe iā propemodū
ad eruditionis faſtigium perueniſti: Equidē pro mea certe virili non grauatī
parebo homini tam amico vt nephas ſit quiduis etiā flagitāti negare ne dū
rem tā honeſtam tamqꝫ frugiferam. q ſi ſenſeris noſtrum hoc conſilium tibi
commodꝰ fuiſſe tui candoris erit ⁊ alijs ad bonas litteras enitentibus digito
viam indicare.

¶ Principio duplex oīno videtur cognitio rerū ac verborū. Verborū prior re
rum potior Sed nonnulli dū (vt aiunt) ad res diſcendas feſti
nant ſermonis curā negligunt: ⁊ male affectato compendio in maxia incidūt
diſpendia. Etenim cū res nō niſi per vocū notas cognoſcātur qui ſermonis vi
non calleat: is paſſim in rerū quoqꝫ iudicio cecutiat hallucinetur deliret neceſſe
eſt. Poſtremo videas nullos oīm magis vbiqꝫ de voculis cauillari q̃ꝫ eos qui
iactitāt ſeſe verba negligere rem ipſam ſpectare. Qua propter vtroqꝫ in genere
ſtatim optima ⁊ quidē ab optimis ſunt diſcēda. Quid enim ſtultius q̃ꝫ mag/
no labore diſcere: q̄ poſtea maiori cogaris dediſcere: Nihil autē faciliꝰ diſcitur
q̃ꝫ quod rectū ac verū eſt. At praua ſi ſemel inheſerint ingenio: dictu mirum q̃ꝫ
non poſſint reuelli: Primū igitur locū grammatica ſibi vendicat: eaqꝫ ꝓtinus
duplex tradēda pueris greca videlicet ac latina: nō mō q̄ his duabꝰ linguis oīa
ferme ſūt ꝓdita q̄ digna cognitu videātur: verū etiā q̄ vtraqꝫ alteri ſic affinis ē
vt ābe citius ꝑcipi queāt cōiuncti q̃ꝫ altera ſine altera: certe q̃ꝫ latina ſine greca.
A grecis auſpicari nos mauult Quintilianus: ſed ita ſi his litteris ꝑceptis non
lōgo interuallo latine ſuccedāt: ſane vtraſqꝫ pari cura tuēdas ē emonet: atqꝫ ita
futurū vt neutre alteris officiāt: Ergo vtriuſqꝫ ligue rudimēta ⁊ ſtatī: ⁊ ab op
timo p̄ceptore ſūt haurieda. q̇ ſi forte nō cōtingat: tū qđ ē proximū optimis cer
te vtendū authoribꝰ: quos equidē perpaucos: ſed delectos eſſe velī Inter gre
cos grāmaticos nemo nō p̄mū locū tribuit. Theodoro. Gaze. proximum mea
ſnia Cōſtātinꝰ Laſcarꝰ ſibi iure ſuo vēdicat Inter latinos vetuſtiores diome
des Inter recētiores haud multū video diſcriminis: niſi q̄ Nicolaus Perottꝰ
videt oīm diligētiſſimꝰ: citra ſuperſtitōē tñ Verū vt huiuſmodi p̄cepta fateor
neceſſaria ita veli ē quo ad fieri poſſit q̃ꝫ pauciſſima mō ſint optia. Nec vnq̃ꝫ
ꝓbaui litteratorū vulgꝰ q̄ pueros ī his inculcādis cōplures annos remorantur
nā vera emēdate loquēdi facultas optie paratur cū ex caſtigate loqntiū colloqo
cōuictuqꝫ: tū ex eloquētiū authorū aſſidua lectione e quibꝰ ij p̄mū ſūt ībibēdi:
quorū orō p̄terq̃ꝫ qđ ē caſtigaſſima argumēti quoqꝫ illecebra aliq̄ diſcētibꝰ blā/
diatur. quo quidē in genere p̄mas tribuerī Luciano: alteras Demoſtheni ter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

tias Herodoto. Rurſū ex poetis ṗmas Ariſtophani: alteras Homero: terti-
as Euripidi: Nā Menādrū cui vel ṗmas daturꝰ erā deſideramꝰ. Rurſum
inter latinos quis vtilioꝛ loquēdi authoꝛ q̄ꝫ Terētiꝰ: purus: terſus ⁊ quotidia
no ſermoni ꝓximꝰ: tū ipſo quoqꝫ argumēti gnē iucūdus adoleſcentie: Huic ſi
quis aliquot ſe lectas Plauti comedias putet addēdas: q̄ vaccēt obſcenitate
eq̄dē nihil repugno. Proximꝰ locus erit Vergilio. tertiꝰ. Horatio: quartꝰ Ci
ceroni. q̄ntus. Cic. Ceſari. Salluſtiū ſi q̄s adiūgēdum arbitrabitur cum hoc
nō magopere cōtenderī: atqꝫ hos quidē ad vtriuſqꝫ lingue cognitionē ſatis eſſe
duco Neqꝫ ei mihi placēt. q̄ in euoluēdis hūc in vſū authoꝛibus ēt quibuſlibet
vitā oēm cōterūt. Proꝛſꝰ īfantē exiſtimātes quē vlla chartula ſuffugerit Ergo
parata ſemonis facultate: ſin luxurioſa: certe caſta: mox ad rerū itelligētiā con-
ferēdus eſt animꝰ tametſi ex his quoqꝫ ſcriptoꝛibꝫ quos expoliēde lingue gra-
tia legimꝰ: nō mediocris obiter rerū quoqꝫ cognitio ꝑcipitur. Verū ex iſtituto
oīs fere rerū a grecis authoꝛibꝫ petēdo eſt Nā vndenā haurias vel purius vel
citius vel iucundius q̄ꝫ ab ipis fōtibꝫ: Sed quo oꝛdine diſcipline diſcēde ſint: ⁊
ex quibꝰ potiſſimū p̄ceptoꝛibꝫ: id alias foꝛtaſſe rectiꝰ oſtēdimus. Interim ad
ṗme etatis ſtudia reuertamur. Vt igitur ex his authoꝛibꝫ vnde lingue copiaꝫ
petendā eſſe diximꝰ fructū capias ⁊ maturius ⁊ vberioꝛē. Laurentiū Vallam
tibi cēſeo diligēter euoluēdū qui de latini ſmonis elegātia ſcripſit elegātiſſime
huiꝰ adiutus p̄ceptionibꝫ: ipē ꝑ te nō pauca annotabis: neqꝫ eni te velim ꝑ oīa
velut addictū Laurentianis ſeruire p̄ceptis. Adiuuabit hoc quoqꝫ ſi figuras
grāmaticas a Donato ac Diomede traditas edidiſceris: ſi carminis leges ac
foꝛmas oēs tenueris. ſi Rhetoꝛices ſūmā: hoc eſt ꝓpoſitiones: locos probatio
nū: exoꝛnationes. amplificationes: trāſitionū foꝛmulas in promptu habueris
Cōducūt enim hec nō ſolū ad iudicandum: verūetiam ad imitandū. itaqꝫ re-
bus inſtructus iter legendū authoꝛes nō oſcitāter obſeruabis: ſi quod incidat
inſigne verbū ſi quod ātique aut noue dictū. ſi quod argumētū aut inuentum
acute: aut toꝛtum apte: ſi quod egregiū oꝛationis decꝰ: ſi qd̄ adagiū: ſi quod ex
emplū: ſi qua ſentētia digna que memoꝛie commendetur: Iſqꝫ locus erit apta
notula quapiā inſigniēdus: notis autē nō ſolū varijs erit vtendū verū etiā ac-
cōmodatis quo ꝓtinus quid rei ſit admoneant. Ad hec ſi quis dialecticen ad
dendā ſtatuet: non admodū refragaboꝛ: modo ab. Ariſtotele eā diſcat: nō ab
iſto loquaciſſimo ſophiſtarū genere: neqꝫ rurſū ibi deſideat: ⁊ velut ad ſcopulos
(vt inq̄t Gellius) Sireneos cōſeneſcat. verū illud interiꝫ memineris optimum
dicendi magiſtrū eſſe ſtilū. Erit hic igitur in carmine: in oꝛatione libera: in om
ni argumēti genere diligēter exercendus: neqꝫ negligenda memoꝛia: lectionis
theſaurꝰ eā tametſi locis ⁊ imaginibus adiuuari nō inficioꝛ tamē tribus rebꝫ
potiſſimū conſtat optima memoꝛia: intellectu: oꝛdine: cura. Siquidem bone
memoꝛie pars eſt rem penitus intellexiſſe. tū oꝛdo facit: vt etiam que ſemel ex
ciderint quaſi poſt liminio ī animū reuocemus Poꝛro cura omnibus in rebus
non hic tantū plurimum valet. Itaqꝫ que meminiſſe velis ea ſunt attentius ac
crebꝛius relegenda: deinde ſepius a nobis ipſis exigenda vt ſi quid foꝛte ſuffu-
gerit id reſtituatur Illud minutius: ſed tamen haud indignū quod admone-
atur. Adiuuabit non mediocriter: ſi quoꝛum neceſſaria quidem. ſed ſubdiffici
lis erit memoꝛia veluti locoꝛum quos tradunt Coſmographi: pedum metri
coꝛum: figurarum grammaticarum: genea logiarum aut ſi qua ſunt ſimilia ea
q̄ꝫ fieri poteſt breuiſſime ſimul et luculentiſſime in tabulas depicta in cubiculi
parietibus. ſuſpendantur: quo paſſim ⁊ aliud agētibus ſint obuia. item ſi q̄daꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

breuiter ſed inſignite dicta: velut apophthegmata: prouerbia: ſẽtentias in frõ/
tib⁹ atqꝫ in calcib⁹ ſinguloꝝ codicũ ĩſcribes quędã anulis: aut poculis inſculpes
nõnulla, ꝓ foꝛib⁹: ⁊ in parietib⁹: aut vitreis etiã feneſtris depinges ꝙ nuſqꝫ non
occurrat oculis quod eruditionẽ adiuuet. Hęc eni tametſi ſingula per ſe puſilla
videãtur: tamẽ in vnũ collata aceruũ doctrinæ theſaurũ lucro augẽt: haud qua
qꝫ negligẽdo .id eſt his opib⁹ ꝓperanti diteſcere
Poſtremo illud nõ ad vnũ aliqd: ſed ad omnia ſimul plurimũ conducet: ſi fre/
quẽter alios quoqꝫ doceas. Nuſqꝫ eni meli⁹ deprehẽderis qd intelligas quid
nõ: atqꝫ interi noua quædã occurrũt commẽtanti diſſerẽtiqꝫ: nihil non altius
infigitur animo. ¶ Da ratione inſtituẽdi diſcipulos.

SEd video te cupere vt de docẽdi qꝫqꝫ ratione nõ nihil attingam⁹
Agemos geratur Uliterio: qꝫqꝫ video Fabiũ hiſce de rebus di/
ligẽtiſſime ꝑcepiſſe: adeo vt poſt hũc de iiſdẽ ſcribere proꝛſus im/
pudentiſſimũ eſſe videatur. Ergo qui volet inſtituere quẽpiam
dabit operã vt ſtatim optima tradat: verũ qui rectiſſime tradat
optima: is oĩa ſciat neceſſe eſt aut ſi id hois ingenio negatũ eſt: certe vniuſcuiuſ
qꝫ diſciplinæ pręcipua. In hoc non ero contẽtus decem illis aut duodecim auc
thoꝛib⁹. Sed oꝛbẽ illũ doctrinę requirã: vt nihil ignoꝛet: etiã qui minima pa/
ret docere Erit igr̃ huic ꝑ oĩe ſcriptoꝛũ gen⁹ vagandũ: vt optimũ quẽqꝫ prim
legat ſed ita vt neminẽ relinquat inguſtatũ: etiã ſi parũ bonus ſit authoꝛ: atqꝫ
id quo cumulatiore fructu faciat añ locos ⁊ oꝛdines quoſdã ac formulas ĩ hoc
paratas habeat: vt quicqd vſqꝫ inciderit ãnotãdũ: id ſuo aſcribat oꝛdini Sed
hoc qua ratiõe fieri opoꝛteat ĩ ſecũdo de copia cõmẽtario demonſtrauim⁹ Ue
rũ ſi cui vel ociũ vel libroꝝ copia defuerit plurima Plyni⁹ vnus ſuppeditabit.
Multa macrobi⁹ ⁊ Athenęus: varia Gelli⁹. Sꝫ in ꝑmis ad fontes ipos pro
perãdũ: id ẽ gręcos ⁊ ãtiquos. Phiam optie docebit Plato ⁊ Ariſtoteles atqꝫ
huius diſcipul⁹ Theophraſt⁹: tũ vtrinqꝫ mixtus Plotinus. Ex theologis ſe
cundũ diuinas litteras nẽo meli⁹ oꝛigene: nemo ſubtilius aut iucũdi⁹ Chryſoſ
tomo: nẽo ſanctius Baſilio. Inter latinas duo dũtaxat inſignes: In hoc gñe
Ambroſi⁹ mirus in alluſionibus: ⁊ Hieronymus in arcanis litteris exercita
tiſſim⁹. q ſi min⁹ vacabit immoꝛari ſingulis: oẽs tñ cẽſeo deguſtãdos: quoꝝ in
ꝑſentia catalogũ texere non eſt ratio. Certe ꝓpter poetarũ enarrationẽ quib⁹
mos eſt ex omni diſciplinarũ genere ſua tẽperare: tenẽda eſt fabularũ vis: quã
vñ potius petas: qꝫ ab Homero fabularũ oĩm parente: Tametſi metamoꝛ/
phoſes ac faſti Naſonis nõ leue momẽtũ adferẽt. Etiã ſi latine ſcripti. Tenen
da Coſmagraphia ꝙ in hiſtoꝛiis etiã eſt vſui ne dũ in poetis. Hãc breuiſſime
tradit Pomponi⁹ mela: doctiſſime Ptolomęus diligẽtiſſime Plyni⁹. nã ſtra/
bo nõ hoc tm̃ agit: Hic pręcipua pars ẽ obſeruaſſe ꝙ montiũ fluminũ regionũ
vrbiũ: vulgo recepta vocabula qbus antiqs rñdeant: eadem debet eſſe cura in
arboꝝ herbarũ animantiũ inſtrumẽtoꝛũ veſtiũ gẽmarũ nominib⁹ in qbus in
credibile dictu: qꝫ nihil intelligat lr̃atoꝛũ vulgus. Hoꝛũ notitia partim e diuer
ſis authoꝛib⁹: quę de re ruſtica: de re militari: de architectura: de re culinaria de
gẽmis de plãtis: de naturis animãtiũ cõſcripſerunt: colligitur. Quãqꝫ Julius
Pollux ex ꝓfeſſo de rerũ vocabulis tradidit: quæ vtinã tã accurate diſtinxiſſet:
qꝫ cõgeſſit copioſe Parti ex etymologiis parti ex his linguis: ꝙ priſci ſermonis
⁊ icoꝛrupti manifeſta veſtigia ſeruãt in hãc vſqꝫ ętatẽ cuiuſmodi lingua Con/
ſtantinopolitanoꝛũ. Italoꝛũ: ⁊ Hiſpanoꝛũ. Nã galloꝛũ orõ lõgius degenera
uit Tenẽda ãtiqtas quę nõ modo ex vetuſtis authoꝛib⁹ verũ etiã e nomiſma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

tis priſcis e titulis ſaxiſq; colligitur. Ediſcēda ⁊ deoꝝ genealogia: quibꝰ vndiq;
referte ſūt fabule: eā poſt Heſiodū foelicꝰ q̄; ꝓ ſuo ſaeculo tradidit. Boccatiꝰ
Nō ignorāda aſtrologia: ꝙ hāc paſſim ſuis figmētis aſpgūt poete: pſertim Hi
gini tenēda rerū oīm vis atq; natura: ꝓpterea ꝙ hic ſimilia epitheta. cōparatio
nes. imagines. metaphoras atq; alia id genus ſchemata ſolēt mutuo ſumere:
In pmis autē omnis tenēda ē hiſtoria: cuiꝰ vſus latiſſime ptz: nō tm̄ in poetis.
Iā ſi q̄s Prudentiū vnū inter chriſtianos vere facundū poetā volēt enarrare.
lr̄as etiā arcanas calleat oporteat Poſtremo nl̄la diſcipliā ē: nec militie: nec rei
ruſtice: nec muſices: nec architecturæ q̄ non vſui ſit ijs qui poetas aut oratores
ātiquos ſuſceperūt enarrādos. Sed video iā dudū frontē cōtrahis. Ne tu in/
q̄s immenſū onus imponis etiā litteratori: Onero ſane Sed vnū vt q̄; pluri/
mos exonerē: volo vt vnꝰ euoluat omnia ne ſingulis vniuerſa ſint euoluenda.
¶ Iamuero de formādo puerorū ore: deq; tradēdis ceu per luſū: iocūq; litte/
rarū figuris: ſatis pcepit Fabiꝰ. Equidē poſt tradita elemēta pma: malim ad
vſū loquēdi ſtati vocari puerū: etenī cū itra pauculos mēſes: q̄uis barbarā lin
guā ætas ea ſonet: quid vetat q̄ minꝰ: idē fiat in lingua greca ſiue latina: veruꝫ
id nec in magno puerorū grege locū habet: ⁊ domeſticā pceptoris cōſuetudinē
reqrit: q̄q̄; in ludo quoq; dabit operā: vt ſiue pluribus loq̄tur: ſiue ſeorſū vni:
q̄; poteſt emēdatiſſime dicat. Quedā obiter īterpretetur: ⁊ vt imitētur admone/
at. Loquētes illos aliquotiēs collaudet: ſi q̄d dictū erit aptꝰ: aut emēdet cum
errabūt. ea res efficiet: vt illi quoq; cōſueſcāt circūſpectiꝰ ⁊ accuratiꝰ loqui et p
ceptorē loquentē attētius obſeruent. Iuuabit ⁊ illud ſuppoſitis premiol' aut pe
nis velut ex lege ꝓuocētur: vt ipſi q̄q; inter ſeſe alius aliū emēdent. Porro pre/
ceptor eruditiores aliquot deliget: q̄ cōtrouerſiā finiant: neq; fuerit inutile ceu
formulas aliquot ꝓponere pueris: quibus orationibus in luſu: quibus in con
greſſu: quibus in conuiuijs vti debeant. Has ſic opꝫ eſſe dictas: vt ſimul ⁊ faci
les ſint et iucunde. Porro doctor ille diligens et doctus acriq; iudicio non gra
uabitur collatis omnibus grammaticorum preceptis excerpere quedam ⁊ ſim
pliciſſima: quoad fieri poteſt: ⁊ breuiſſima: tum ordine quaꝫ maxime commo
do. Poſteaq̄; ea tradidit ſtatim ad authorem aliquem ad id accommodatiſ/
ſimum: ac loquendi ſcribendiq; conſuetudinem vocentur. Hic preceptiones
añ traditas vt incident: exemplaq; diligenter inculcabit: quibus etiam addet
non nihil velut iam tum ad maiora preparans. Hinc iam thematijs exerceri
debent: in quibus illud primis cauendum: ne (quod fieri ſolet) aut ſenſu ſint in/
epto: aut ſermone inſulſo: ſed argutam aliquam: aut venuſtam habeant ſentē/
tiam: que tamen ab ingenio puerili non nimium ab horreat: vt interim aliud
agentes ſimul ⁊ aliquid diſcant: in grauioribus ſtudijs vſui futurum Habeat
igr̄ thema quod pueris ꝓponas: aut hiſtoriam memorabilem: q̄d genus ſunt
illa. Marcelli preceps calor rē romanā ſubuertit. Fabij prudēs cunctatio reſ/
tituit. q̄q̄; hic ſubeſt etiā ſnīa. Nimirum precipitata cōſilia parū foeliciter eue/
nire ſolere. Item difficile iudicatu ſit vter altero fuerit ſtultior Crates: qui au
rū abiecit in mare: an Midas qui exiſtimauit nihil auro meliꝰ eſſe. Item De
moſtheni ac Ciceroni imodica eloquentia exitio fuit. Rurſum nulla laus Co
dri regis meritis par eſſe poteſt: q̄ ciuium ſalutē ꝓprie vite diſpēdio redimendā
putauit. Sed nō magni negocij fuerit hmōi vi ex hiſtoriographis pcipue Va
lerio maximo colligere. Aut fabulā habeat vt illō Hercules expugnādis mō
ſtris immortalitatē ſibi parauit. Muſe fōtibus: ac nemoribꝫ vnice gaudent:
a fumoſis vrbibus abhorrēt. Aut apologū vt recte docuit Caſſita nō eē cōmit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

tendū amicis negociū: qđ per te poſſis cōficere. Item māticā pectore ꝓpenden/
tē vident oēs eam q̄ a tergo pendet videt nēo. Itē. Sapiebat vulpes que ma/
luit muſcas iā ꝓpe ſaturas retinere: q̄ҫ his expūctis vacuas ac ſitiētes admit/
tere: q̄ quicq̄d reliquū eſſet: ſāguinis epotarēt. Aut apophtegma: vt lōge diſſē/
tiebat a vulgo nr̄æ ætatis q̄ maluit virū abſq̄ҫ pecunia: q̄ҫ pecuniam ſine viro
Itē iure Socrates cōtemnit eos q̄ non edunt vt viuant: ſed viuunt vt edant.
Merito non probauit Cato eos: qui plus ſapiunt palato q̄ҫ animo.

¶ Aut ꝓuerbiū vt ne ſutor vltra crepidam. ⁊ nō cuiuſlibet hominis Corithū
nauigare. Ac nos quidē editis tot chiliadibꝫ effecimus: ne difficilis eſſet horuꝫ
inuentio. Aut ſniam. nihil charius conſtat: q̄ҫ quoad p̄cibꝫ emitur. Et obſeq̄/
um amicos veritas odiū parit: ⁊ amici qui ꝓcul abſunt: amici nō ſunt. Aut rei
cuiuſpiā inſignē naturam: vt magnes ad ſeſe ferrum attrahit. Naptha ignem.
Itē palmę ea eſt natura: vt pōdere impoſito nō modo nō dep̄matur ad terraꝫ
verumetiā ſurſū nitatur: ⁊ altius erigat ſeſe Itē mirum polypi ingeniū: qui ad
ſpeciem ſubiecti ſoli mutat colorē. quo fallat inſidias piſcatoris. Aut figuram
eximiam: puta gradationē Diuitie luxum pariunt: luxus ſaturitatē. ſaturitas
ferocitatem. ferocitas odiū multorū. odiū perniciem. Aut ſimilitudinē vt quē/
admodū ferrū ſi exerceas vſu atteritur: ſi nō exerceas exeditur rubigine ita in/
geniū ſi exerceas labore abſumitur: ſi nō exerceas magis ocio ſituq̄ҫ ledit̄ Aut
allegoriā: vt nō ē addend⁹ ignis igni: nō eſt addēdū oleū incēdio. Aut cōmuta
tionē: vt nō ideo te talē iudico: q̄ vehemēter ⁊ amem. Sed ideo vehementer
amo: q̄ talē iudicarim. Aut diſtributionē: ſtultior eſt q̄ҫ vt poſſit tacere: infan/
tior q̄ҫ vt poſſit loq̄. Simplicior eſt q̄ҫ qui poſſit mētiri: grauior q̄ҫ vt velit: Sꝫ
mihi ſat eſt indicaſſe tm̄. Aut exq̄ſitā aliquā elegantiā. Tantū nō ē neceſſe po/
nere exemplū nihil aūt obſtat quo min⁹ plures cōmoditates ieandē incidant
orōnē: vt veluti ſnia hiſtoria ꝓuerbiū ⁊ figura: Ergo p̄ceptor quē opꝫ aſſidue ī
bonis authoribꝫ obſeruari: hmōi ceu floſculos vndiquaq̄ҫ colliget eoſq̄ҫ delec/
tos ꝓponet: aut etiā in formā denūtiabit: vt puerorū īgenijs ſint accōmodati.
Poſtq̄ҫ his rebꝫ ad aliquantā ſmonis peritiā ꝓuectus erit puer: tū ſi videbitur
ad maiora grāmatices pręcepta reuocetur: q̄ ꝑ locos ⁊ ordines quoſdā ita tra/
dēda ſunt vt p̄mo loco ſimpliciſſima proponantur: eaq̄ҫ paucis: deinde vt cūq̄ҫ
adoleſcunt diſcentium ingenia: ita maiora ſuis queq̄ҫ locis oportebit ſubijcere
Is ordo cuiuſmodi ſit e Theodori Gazę grammatica exemplum ſumas lice
bit. Nec in his tamen velim eos detineri longi⁹. Sed illico ad authores gra/
uiores reuocari preſertim ſi prius ſummam illam de qua dixi rhetorices ac fi/
guras: ⁊ carminum formas teneant. Interim thematis quoq̄ҫ difficilioribus
ſunt exercendi: in quibus deligendis ac narrandis diligentem ac doctum præ
ceptorem requiram: Qui ſi ſit mediocris: modo ſit idem modeſtus: non gra/
uabitur hæc ab alio doctiore petere. Thematum autem forme huiuſmodi fe
re poſſint eſſe. Nunc epiſtolę breuis argumentum: ſed argutum: lingua vulga
ri proponat. latine gręceq̄ҫ aut vtroq̄ҫ ſermone tractandum: nunc apologum:
nunc narratiunculaꝫ non inſipidam. nunc ſententiam ex quattuor conſtātem
partibus vtriq̄ҫ ſimili aut ratione ſubiecta nunc argumentationem quinq̄ҫ tra
ctandam partibus. Nunc dilemma duobus: nunc expolitionem quaꝫ vo
cant: Septem partibus explicandam aliquādo tanq̄ҫ ad rhetorica pręluden/
tes. Unum aliquod membrorum ſeorſum tractent cuiuſmodi gymnaſmata
ſcripſit Aphthonius. Aliquando laudem vituperationem fabulam ſimilitu/
dinem comparationem. Aliquando figuram vel deſcriptionem diſtribu/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

tionē ſermocinationē ſubiectionē notationē. Aliquoties iubeantur carmē aliquot ſoluere: aliquoties ſolutā orationē pedib⁹ alligare. Interim Plinianam aut Ciceronis epiſtolā verbis ac figuris imitētur. Nõnunq̃ eandē ſententiaꝫ variatis verbis ac figuris ſepius efferant. Nõnunq̃ eandē græce ſimul ac latine metro ⁊ oratione proſa variēt. nõnunq̃ eandē quinqꝫ aut ſex carminū generibus quę doctor pſcripſerit explicēt. nõnunq̃ ſententiā eandē per locos q̃ꝫ plurimos ac ſchemata diffingāt. Plurimū autē fructus ē in grecis vertēdis. Quare cõueniet eos hoc in genere ſepiſſime ac diligentiſſime exerceri: Nam ſimul ⁊ exercetur ingeniū in depræhēdēdis ſentētijs: ⁊ vtriuſqꝫ ſermonis vis ac proprietas penitus īſpicitur: ⁊ q̇d nobis cū græcis cõe ſit: quid nõ: deprehēditur. Deniqꝫ ad reddendā grecanicā emphaſim: omnes latine ligue opes excutias opꝫ hæc ſi initio pueris difficilia videbūtur tū vſu fient faciliora tū pceptoris ingeniū ac ſtudiū bonā negocij partē puer̄ adiet: īdicās q̄ putet eē ſupra vires illorū Atqꝫ ijs interī exercitamētis crebrę prelectiones authorū miſceātur. vt ſuppetat qđ imitētur. q̃ꝫ is qui docet ꝓpoſito themate: ſimul verborū q̊qꝫ ⁊ figurarū copiā debet indicare. Sub hęc ad inueniēdi quoqꝫ laborē ꝓuocētur: ita propoſitis nudis argumētis: vt ſuo q̇ſqꝫ marte reperiat quę ptinebūt ad rē tractandā: ornādā: locupletandā: ⁊ hic delectū ac varietatē requirā a pceptoris eruditi diligētia. guſtū iterim exhibebo: Sepius argumētū epiſtole ꝓponet ſuaſorię diſſuaſorię exhortatorię dehortatorię narratorię gratulatorię expoſtulatorię cõmēdatorię cõſolatorię: ⁊ vniuſcuiuſqꝫ generis naturā: locos ac formulas quaſdā cões: deinde etiā argumēto ꝓpoſito: peculiares indicabit. Aliqñ ceu declamatoriū thema dabit in diuerſis generib⁹: puta ſi iubeat eos vituperare Iuliū Ceſarē: aut laudare Socratē. In genere demõſtratiuo itē ſtati optima diſcenda. In opibus non eſſe foelicitatem: matreꝫ proprio lacte nutrire debere quod peperit: litteris grecis nõ eſſe dandā āt eē dandā operā. Vxorē eſſe ducendaꝫ aut nõ eſſe ducendam peregrinandum eſſe aut non eſſe peregrinanduꝫ. In genere ſuaſorio. Item. M. Horatium indignum eſſe ſupplicio: in genere iudiciali. verum hanc paleſtram primum ingredientibus non grauabitur is qui docendi prouinciam ſuſcepit primum indicare quot propoſitionibus: id argumētum tractari poſſit: preterea propoſitionum ordineꝫ demonſtrabit: et quo pacto alia ex alia pendeat. Deinde quot rationibus vnaqueqꝫ propoſitio fulciri debet: quot confirmationibus vnaqueqꝫ ratio. Tum circumſtantias ac locos vnde iſta peti poſſint. deīde quibus ſimilibus diſſimilibus exemplis collationibus: ſententijs: prouerbijs: fabulis apologis vnaqueqꝫ pars locupletari queat. Oſtendat ⁊ ſchemata ſi qua inſigniter videbuntur incidere poſſe: que vel acriorem: vel ampliorem: vel magis dilucidam vel iucundioreꝫ reddant orationem. Si quid erit amplificandum: rationem demonſtret: ſiue per locos communes: ſiue per eas rationes quas in quattuor formas diſtribuit. Quintilianus. q̧ ſi qui inciderint affectus. hi quoqꝫ quo pacto tractādi ſint: admonebit. Quin ⁊ connectendi rationes preſcribat: quis ſit optimus futurus tranſitus: ab exordio ad narrationem a narratione ad diuiſionem a diuiſione ad argumentationem a propoſitione ad propoſitionem: a ratione ad rationem: ab argumentatione ad epilogum aut per orationem. Oſtēdat ⁊ formulas aliquot quibus ibi commode poſſint exordiri etiam perorare. Poſtremo: ſi poteſt locos aliquot in aucthoribus indicet: vnde valeant aliquid imitandum ſumere propter rerum affinitatē. Id vbi ſepties aut octies erit factum: iam incipient: (qđ ait Horati⁹) ſine cortice nare. Et ſatis erit nudū thema miniſtraſſe nec ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ceſſe fuerit: ſemꝑ velut infantibꝫ cibũ premãſũ in os inſerere. Nec mihi diſplicet
illud exercitationis genus quod apud antiquos in vſu video fuiſſe: vt ex Ho/
mero ſophocle. Euripide, Vergilio aut etiã ex hiſtorijs aliqñ legãtur thema/
ta. Puta vt Menelaus apud troianã cõcionẽ repetat Helenã. Aut phoenix
ſuadeat Achilli: vt redeat in proeliũ Aut Vlyſſes ſuadeat troanꝭ vt Helenaꝫ
reddãt potiuſq; bellũ expiẽtur. Quo ĩ gñe extãt aliq̃t libani ꝛ ariſtidis decla/
matiões. Preterea vti ſuadeat aliq̃s amicꝰ Ciceroni ne cõditionẽ ab Antonio
oblatã accipiat: qḋ argumẽtũ ẽ apud Senecã vti: Phalaris ſuadeat delphis:
vt taurꝫ æneũ deo ſuo cõſecrent. Ad hoc genus ꝑtinent epiſtole q̃ Phaleridis
ac Bruti noĩe circũferũtur. In emẽdãdo collaudabit ſi q̇d foelicꝰ iuentũ trac
tatũ: aut imitatũ videbitur ſi q̇d ꝑtermiſſum aut nõ ſuo loco poſitũ: ſi quid ni/
miũ aut remiſſiꝰ: ſi q̇d obſcuriꝰ: aut etiã ſi quid parũ elegãter dictũ erit admo/
nebit: ꝛ q̊ pacto mutari poſſit oñdet: ac mutari ꝛ ſepius iubebit Extimulabit
aũt ꝑcipue diſcentiũ animos cõparatione profectus velut emulatiõe quadaꝫ
ĩter ipſos excitata. Jam in prelegendis authoribꝫ nolim te facere qḋ parua q̃/
dã ambitiõe vulgꝰ ꝓfeſſorũ hodie facit: vt omni loco coneris oĩa dicere: ſed
ea dũtaxat que explicãdo ꝓſẽti loco ſint idonea. niſi ſi quãdo delectandi cauſa
digrediendũ videtur. q; ſi huius quoq; rei rationẽ a me req̇ris: hec mihi q̇dem
videbitur optima. Primo loco ad cõciliandos auditores: laudes eiꝰ quẽ ꝑle/
gendũ ſumit paucis explicet. Deĩde argumẽti iucũditatẽ vtilitatẽq; oſtendat
Deĩde vocẽ argumẽti ſi forte (vt faciũt) plereq; varios habeat vſus: explicet ac
diſtiguat: veluti comoediã (vt hoc exempli loco ſumamꝰ) Terẽtianã interpre
taturꝰ: in ꝑimis de authoris fortuna: de ingenio. de ſmonis elegantia paucis
diſſerat. deĩde quãtũ habeat ꝛ voluptatis ꝛ vtilitatis comoediarum lectio de
ĩde q̇d ſignificet ea vox ꝛ vnde ducta: ꝛ quot ſint comoediarũ genera ꝛ que ſint
comoedie leges: deĩde q; poteſt ꝛ dilucide: ꝛ breuiter ſũmam explicet argumẽ/
ti. Carminis genꝰ diligẽter ĩdicet: poſt ordinet ſimpliciꝰ deĩde ſingula fuſius
explicet. Deĩde ſi qua inſignis elegãtia: ſi q̇d priſce dictũ: ſi quid nouatuꝫ ſi q̇d
græcanicũ: ſi quid obſcurius aut longius redditum: ſi durior aut perturbatior
ordo. Si qua ætymologia: ſi qua deriuatio aut compoſitio ſcitu digna: ſi qua
ortographia: ſi qua figura. ſi qui loci rhetorici: ſi qua exornatio. ſi quid depra/
uatum diligenter admoneat: tum loca ſimilia ex authoribus conferat: ſi quid
diuerſum: ſi quid affine: ſi quid imitatum: ſi quid alluſum: ſi quid aliunde trã/
ſlatum: aut mutuo ſumptum vt ſunt pleraq; latinorum a grecis profecta: ne id
quidem taceat. Poſtremo ad philoſophiam veniat ꝛ poetaruꝫ fabulas apte
trahat ad mores: vel tanq̃ exempla: vt Pyladis ꝛ oreſtis ad amicitie commẽ
dationem. Tantali fabulam ad auaritie deteſtationẽ. In his non mediocrit
adiuuabit docentẽ Euſtathiꝰ Homeri interpres: atq; ita fiet (ſi modo ſit in/
genij dextri preceptor) vt etiam ſi quid inciderit quod inficere poſſit etatem illã
non ſolum non officiat moribus: verumetiam vtilitatem aliquam adferat vi
delicet animis partim ad annotationẽ intẽtis: partim ad altiores cogitatiões
auocatis veluti ſi quis prelecturus ſecundam maronis eglogam commoda ꝑ
fatione preparet: vel potius premuniat auditorum animos ad hunc modum
vt dicat Amicitiam non coire niſi inter ſimiles ſimilitudinem enim eſſe beniuo
lentie mutue conciliatricem. Contra diſſimilitudinem odij diſſidijq; parenteꝫ
quoq; maior ac verior ſtabiliorq; ſimilitudo fuerit hoc firmior atq; arctior eſt
amicitia. Id nimirum ſibi velle tot apud authores prouerbia.
Boni ad bonorum conuiuia ꝛ inuocati accedunt. Et ſimile gaudet ſimili: et

ęqualis ęqualem delectat:ꝛ æqualem tibi vxorem quęre.
Et vt ſẽper ſimilez ducit deꝰ ad ſimilẽ:ꝛ ſemꝑ graculus aſſidet graculo. Et ſi/
miles habẽt labra lactucas Et pares cũ paribꝫ facillime cõgregãtur Et caſcus
Caſcũ ducit. Et Balbus balbũ rectius itelligit. Et cicada cicadę chara. For
mica formicę. Et Cretenſis cũ Aeginita. Cõtra tot diſſimilitudinis adagia:
nihil aliud ſibi velle:ꝙ̃ iter eos q̃ diſſimili ſunt fortuna:diſſimili vitę inſtituto:
diſſimilibus ſtudijs aut omnino nõ coire amicitiã:aut ſi coierit nõ cohęrere:ci/
toqꝫ dirimi atqꝫ ob id fieri vt idiota ſtudioſũ litterarũ oderit:prophanꝰ ſacer/
dotẽ:ruſticus aulicum:iuuenis ſenem. Atqꝫ in eodem genere Epicureus ſtoi
cũ. Philoſophus iuris cõſultũ:poeta theologũ. Balbus eloquentẽ.hinc gemi
norũ gratiã fratrũ Amphionis ꝛ Zeti pene diſſiliſſe:ꝙ alter lyre ſtudioſus eſ
ſet alter agris colendis gauderet:ac diſſilierat niſi Amphion abiecta ly/
ra fratris igenio ceſſiſſet. Ob eandẽ cauſã inſyncera fuit Caſtoris ꝛ Pollucis
amicitia neqꝫ caruit ifamia tentati parricidijqꝫ cũ vterqꝫ ex eodẽ vouiſſent pro
gnati:vt iã magis eſſe gemelli non poſſent:qđ alter pugil eſſet:alter eqs delec/
taretur. Hinc male cõueniſſe Remo cũ Romulo:ꝙ alter triſtioribus ac ſeue
ris eſſet moribꝫ alter blãdior vnde ꝛ Romulo pro Remo mutatũ nomẽ Peſ
ſime cõueniſſe Caym cũ Abel:ꝙ diuerſo vite genere caperẽtur. Summũ au/
tẽ amorẽ ſummę ſimilitudinis eſſe comitẽ.atqꝫ adeo fictũ a poetis:quẽadmo
dũ Narciſſus ante ab omni abhorrẽs cõſortio:ſimulatqꝫ ſuã ipſius imaginez
in limpidiſſimo fonte conſpexiſſet:ptinus amore flagantiſſimo coepit ardere
Quid eñ noſtri ſimilius:ꝙ̃ ipſa imago Ergo cũ doctus doctũ amat:ſobrius
ſobrium. Modeſtus modeſtũ. Probus probum nihil aliud amat vterqꝫ:ꝙ̃
ſuam ipſius in altero imaginẽ:hoc eſt ſeipſũ.ſed alio modo:verũ ea ſimilitudo
ſi quidem ſita eſt in bonis animi q̃ vere ſunt bona:hoc eſt pietate:iuſtitia tem/
perãtia tũ eiuſmodi naſcitur amicitia. Cuiuſmodi ſunt ęres quibus amicitia
conciliatur:hoc eſt honeſta:vera:ſyncara:ſtabilis ęterna Cõtra ſi in rebus cor
poreis ac fluxis:aut etiã turpibus:eã nec vere eſſe amicitiam:nec iucundã.nec
diuturnã oñdet ¶ Proide Platonẽ duas finxiſſe veneres alterã celeſtẽ:alterã ter
reſtrez. Duos itẽ cupidines ſuę vtrũqꝫ matri reſpõdẽtes Coeleſtẽ veras gigne
re formas ꝛ huius filium veros ꝛ honeſtos immittere amores. Inter bonos
ſemꝑ amorẽ eſſe mutuum inter vulgares plęrunqꝫ alterũ amare:alterũ odiſ/
ſe alterum proſequi alterum fugitare. Id accidit fere propter ingeniorum vi/
tęqꝫ diſſimilitudinẽ:quod quidẽ elegãter ſignificat apud poetas Cupido:qui
nõnunqꝫ hũc aurea cuſpide figit:illum plũbea:illũ vt amet:hũc vt abhorreat:
atqꝫ hoc amicitię genere nihil eſſe poteſt infoelicius. Eius igitur amicitię ma/
le cohęrentis:quaſi ſimulacrũ quoddã in hac ęgloga:proponit Vergiliꝰ Cory
don ruſticus. Alexis vrbanus. Corydon paſtor. Alexis aulicus. Corydon in
doctus (nã huius carmina vocat incondita) Alexis eruditus· Corydon ętate
prouectus: Alexis adoleſcẽs: Corydon deformis:hic formoſus.breuiter diſ/
ſimilia omnia:qua res prudentis eſt amicũ ſuis moribus aptum diligere:ſi ve
lit amari mutuũ.hęc inquã ſi pręferutur:tum autem locos demonſtratorios
perperã ꝛ bucolice a ruſtico affectatos indicet.nihil opinor turpe veniet in men
tem auditoribꝫ niſi ſi quis iam corruptus acceſſerit. Nam iſte venenũ nõ hinc
hauſerit:ſed huc ſecum attulerit.hoc exemplum verboſius expoſui:quo facili/
us in ceteris item ſibi quiſqꝫ ſimilia reperiat. Iam in aggreſſu cuiuſqꝫ operis
conueniet in genere demonſtrare:quę ſit argumenti natura.ꝛ quid in eo po/
tiſſimum ſit ſpectandum.velut in epigrammatis argutam breuitatem lauda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ri tum iocāl rationes quas Fabiꝰ ⁊ Cicero tradūt indicabit. Hoc genꝰ preci/
pue gaudere epiphonematis cōmode in fine adiectis: que cogitationē velut a/
culeatam in animo lectoris relinquāt. In tragoedia precipue ſpectandos affec
tus: ⁊ quidē fere acriores illos: ⁊ quibus rebus moueātur paucis oſtēdit. Tū
argumēta veluti declamātiū. Poſtremo deſcriptiones locorū: temporū rerū:
aliquoties ⁊ argutas altercationes incidere que nunc diſtichis: nunc ſingulis
verſibus: nūc hemiſtichijs abſoluantur. In comoedia cū primis obſeruandū
eſſe decorum ⁊ vitæ communis imitationem affectus eſſe mitiores ⁊ iucūdos
magis q̄ acres. Decorum aūt imprimis ſpectari: non ſolū illud commune vt
adoleſcētes ament: lenones peierent: blandiatur meretrix: obiurget ſenex: fal/
lat ſeruus iactet ſe miles: atq; id genꝰ alia. verū peculiare quoddā quod ſuo ar
bitratu alijs aliud affingit poeta: velut in Andria duos inducat ſenes longe di
uerſo ingenio. Simonē vehementē ac ſubmoroſū. haud ſtultum tamen nec
improbum. Cōtra Chremetem ciuilem ac ſemper placidum: vbiq; ſibi preſē/
tem oīa quantum poteſt pacantem: at ita tamen lenem. vt minime ſtupidum
duos item adoleſcentes diſſimili natura. Pamphilum cordatum pro ratione
ætatis ⁊ conſultabundum. Sed acriorem. vt Simonis filium poſſis agnoſ/
cere. E diuerſo Charinum puerilē ineptū conſilijq; inopē. Rurſū ſeruos du/
os diuerſis moribus Dauum vafrum ⁊ conſilijs abundantē: ac ſperādi ptina
ciſſimum authorem e regione Birriā: nullius conſilij tm̄ ꝑpetuū deſperatio/
nis authorē hero. Ad eundem modum in adelphis: Mitionem etiam in ob
iurgando mitem: ac feſtiuum. Demeam etiam in blandiendo amarulentum
Rurſum Eſchinum ꝓpter vrbane vite conſuetudinē: ⁊ Mitionis fiduciā: ni/
hil non audentem: ſed ita vt ꝓbum ingeniū deꝓhendas officioſū in fratrem
fidū ī puellā. E diuerſo Creſiphonē ſubruſticū ac timidū ꝓpt earū rerū īſolētiā
Syrū callidū: ⁊ audacē nihilq; nō ſimulātē ac diſſimulātē adeo: vt ſola ebrie/
tas detexerit illiꝰ fucos. Dromonē ſtupidū atq; hebetē: ſ; iſta ꝑſequi nō huius
eſt īſtituti. In ꝑlentia ſatis eſt viā īdicaſſe. In eglogis admoneat eſſe aurei ſe/
culi ac priſce illiꝰ vite imaginē, ꝑinde quicq̇d illic ē ſiīarū ſimiliū aut cōparatio/
nū a vita paſtorali ſumi: affectꝰ ſūt ſimplices: cātionibꝰ: ſn̄ijs ac ꝓuerbijs delec
tātur ſupſtitiōe ⁊ augurijs capiūtur. Ad eūdē modū q̇d ꝓprium habeat carmē
heroicum: quid hiſtoria: quid dialogus: quid apologus: quid Satyra: q̇d oda
q̇d reliqua ſcripta genera curabit admonere. Tū que ſint ſingulorū authorū
in ſingulꝭ argumētis dotes: aut etiā vitia: non grauabitur indicare: quo iā tum
aſſueſcāt adoleſcentes: ei qđ eſt in omni re ꝓcipuū (iudicio) Atq; hac in ꝑte pre
ceptorē ꝑter artē ⁊ ingeniū: adiuuabit etiā libellus Ciceronis de claris orato/
ribus. ⁊ Quintiliani Senece atq; Antonij Cāpani de ſcriptoribus cēſure neq;
nō veteres iterpretes. ꝓcipue Donatus hac in re peculiariter occupatus. Huc
ꝑtinet ⁊ cōſilij ratio veluti quare. M. Tulliꝰ in defēſione Milonis fixerit ſe ſe
timere. Et q̄re Virgiliꝰ tātopere laudibꝰ vehat Turnū hoſtē Enee ⁊ q̄re ab
dicatꝰ medicꝰ apud Lucianū nō ledit nouercā ſed magis laudat ⁊ ī patrē acri/
orē q̄ in nouercā. Sed id q̊q; in immēſū patet. At iudicabit aliqs hec nimiū
habere negocij eq̇dē ꝓceptorē eruditū lōgoq; vſu exercitatū volo eſſe. Is ſi cō
tinget hec etiā facile ꝑcipiēt pueri. q̄ ſi qua īitio erūt duriora. ꝓgreſſu ⁊ aſſuetu
dinē molleſcēt optima certe ſūt niſi fallor ⁊ optimis cōuenit ſtatī aſſueſcere q̄q̄
hec non vbiq; omnia ſunt inculcanda ne tedio grauentur ingenia diſcentium
ſed vt inciderint inſigniora. Neq; vero minorem adhibeat curam preceptor in
exigendo. quæ commiſerit q̄ in ꝓlegendo. Eſt oīno labor his docenti grauiſ/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

ſimus: ſed diſcētibus vtiliſſimus: nec ordinē exigat dūtaxat: Sꝫ quicq̄d ſcitu
dignū fuerit creditū: id aſſueſcāt bona cū fide reddere. Necꝫ vero deterreat ab
hac re difficultas que vel mēſtruo t̄pis ſpacio vincatur. Mihi nūq̄ꝫ placuit: vt
omnia dictata ſcribāt adoleſcētes: fit enim hoc pacto: vt memoriæ cultus ne-
gligatur niſi ſi qui pauca quedā notulis velint recipere, idcꝫ tātiſper donec vſu
cōfirmata memoria ſcripti nō deſiderent adminiculū. Poſtremo tm̄ arbitror
eſſe momēti in cōmoda docēdi ratione ſi modo diligēs ꝛ eruditus cōtigerit p̄-
ceptor: vt nō dubitarim meo recipere ꝑiculo me minore negotio ac paucioribꝫ
annis adoleſcētes ad vtriuſcꝫ lingue mediocrē: ēt eloquentiā ꝓducturū mō dē-
tur ingenia nō oīo infoelicia q̄ꝫ iſti litteratores ad qualēcuncꝫ illā ſuā balbutiē
vel infantiam potius, ꝓuehunt ſuos. His igitur rudimētis puer in p̄ma imbu-
tus ſchola: Deinde bonis auibus ad altiores diſciplinas cōferat ſeſe. Et quo
cūcꝫ ſe verterit facile declarabit quātopere referat ab optimis auſpicatū fuiſſe.
Hec hūī in p̄ſētia mi clariſſime petre q̄ tibi de ſtudijs rōe ſcriberē: ea ſi placēt vte-
re: ſin minus ſedulitatē certe nr̄am ꝓ tuo cādore boni cōſules. Tu mō ꝑge ita
vt inſtituiſti in optimas lr̄as incumbere ac galliam tuam alioqui florētiſſimā
honeſtiſſimis etiam ſtudijs illuſtra. Uale.

¶ Finis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 56